

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Rümeysa SİYAH KUTKİ

AVRUPA RESİM SANATINDA TURQUERİE ETKİSİYLE TASVİR EDİLEN TÜRK
HALILARI

Sanat Tarihi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Rümeysa SİYAH KUTKİ

AVRUPA RESİM SANATINDA TURQUERİE ETKİSİYLE TASVİR EDİLEN TÜRK
HALILARI

Danışman

Doç. Dr. Lokman TAY

Sanat Tarihi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Rümeysa SİYAH KUTKİ'nin bu çalışması, jürimiz tarafından Sanat Tarihi
Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Serkan KILIÇ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Lokman TAY (İmza)

Üye : Doç. Dr. Aslı SAĞIROĞLU (İmza)

Tez Başlığı: Avrupa Resim Sanatında Turquerie Etkisiyle Tasvir Edilen Türk Halıları

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 14/07/2025

Mezuniyet Tarihi : 14/08/2025

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Avrupa Resim Sanatında Turquerie Etkisiyle Tasvir Edilen Türk Halıları” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Rümeysa SİYAH KUTKİ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

08 / 08 / 2025

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri		
Adı-Soyadı	Rümeysa SİYAH KUTKİ	
Öğrenci Numarası	202252047002	
Anabilim Dalı	Sanat Tarihi	
Programı	Tezli Yüksek Lisans	
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri		
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Lokman TAY	
Doktora Tez/Yüksek Lisans Tez/Dönem Projesi Başlığı	Avrupa Resim Sanatında Turquerie Etkisiyle Tasvir Edilen Türk Halıları	
Turnitin Bilgileri		
Ödev Numarası	Alıntılar hariç: 2726918246	Alıntılar dahil: 2726918960
Rapor Tarihi	08 / 08 / 2025	
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %14	Alıntılar dahil: %14
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 331 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.		
Gerekçe:		
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Doç. Dr. Lokman TAY İmza		

İÇİNDEKİLER

RESİMLER LİSTESİ	ii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
ÖZET.....	xiv
SUMMARY	xvi
ÖNSÖZ	xviii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA’DA TÜRK SANATI HAYRANLIĞI “TURQUERİE”

1.1. Avrupa’da Türk Sanatı Hayranlığı: “Turquerie”.....	5
---	---

İKİNCİ BÖLÜM

GELENEKSEL TÜRK HALI SANATI

2.1. Geleneksel Türk Halı Sanatı.....	14
2.1.1. Selçuklu Halıları.....	17
2.1.2. Osmanlı Halıları	24
2.1.2.1. Erken Osmanlı Devri Halıları.....	25
2.1.2.2. Klasik Osmanlı Devri Halıları	31
2.1.2.3 Geç Osmanlı Devri Halıları	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA RESİM SANATINDA TURQUERİE ETKİSİYLE TASVİR EDİLEN TÜRK HALILARI

3.1. Avrupa Resminde İlk Etkiler	53
3.2. Turquerie Dönemi.....	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

SONUÇ	291
KAYNAKÇA.....	294
ÖZGEÇMİŞ.....	305

RESİMLER LİSTESİ

Resim 3.1.1. Giotto di Bondone, 1304, Preghiera Per La Fioritura Delle Verghe (Asaların Çiçeklenmesi İçin Dua), Cappella degli Scrovegni/Cappella dell'Arena, Padova, İtalya.	54
Resim 3.1.2. Giotto di Bondone, 1304, Preghiera Per La Fioritura Delle Verghe (Asaların Çiçeklenmesi İçin Dua), Cappella degli Scrovegni/Cappella dell'Arena, Padova, İtalya. (Detay).	54
Resim 3.1.3. Giotto di Bondone, 1304, Presentation of Christ at the Temple (Mesih'in Tapınakta Takdimi), Cappella degli Scrovegni/Cappella dell'Arena, Padova, İtalya.....	55
Resim 3.1.4. Giotto di Bondone, 1304, Presentation of Christ at the Temple (Mesih'in Tapınakta Takdimi), Cappella degli Scrovegni/Cappella dell'Arena, Padova, İtalya. (Detay).	55
Resim 3.1.5. Simone Martini, 1317, Saint Louis of Toulouse Crowns Robert of Anjou (Toulouse'lu Aziz Louis, Kardeşi Robert of Anjou'yu Taçlandırıyor), Museo Nazionale di Capodimonte, Napoli.....	56
Resim 3.1.6. Simone Martini, 1317, Saint Louis of Toulouse Crowns Robert of Anjou (Toulouse'lu Aziz Louis, Kardeşi Robert of Anjou'yu Taçlandırıyor), Museo Nazionale di Capodimonte, Napoli. (Detay).....	57
Resim 3.1.7. Giotto di Bondone, 1330-1335, Stafaneschi Triptiği, Pinacoteca, Vatikan.	57
Resim 3.1.8. Giotto di Bondone, 1330-1335, Stafaneschi Triptiği, Pinacoteca, Vatikan. (Detay).	58
Resim 3.1.9. Ambrogio Lorenzetti, 1338-1340, Allegory of the Good Government (İyi Hükümet Alegorisi), Palazzo Pubblico, Siena, İtalya.....	58
Resim 3.1.10. Ambrogio Lorenzetti, 1338-1340, Allegory of the Good Government (İyi Hükümet Alegorisi), Palazzo Pubblico, Siena, İtalya. (Detay).	59
Resim 3.1.11. Ambrogio Lorenzetti, 1338-1340, Allegory of the Good Government (İyi Hükümet Alegorisi), Palazzo Pubblico, Siena, İtalya. (Detay).	59
Resim 3.1.12. Lippo Memni, 1340, Madonna and Child (Meryem ve Çocuk İsa), The Gemäldegalerie, Berlin.....	60
Resim 3.1.13. Lippo Memni, 1340, Madonna and Child (Meryem ve Çocuk İsa), The Gemäldegalerie, Berlin. (Detay).....	60
Resim 3.1.14. Matteo di Giovanni, 1344-1345, Scenes from the Life of St. Martial (Aziz Martial'in Hayatından Sahneler), Palais des Papes, Avignon, Fransa.....	61
Resim 3.1.15. Matteo di Giovanni, 1344-1345, Scenes from the Life of St. Martial (Aziz Martial'in Hayatından Sahneler), Palais des Papes, Avignon, Fransa. (Detay).....	61

Resim 3.1.16. Ambrogio Lorenzetti, 1345, The Holy Family (Kutsal Aile), Abegg-Stiftung Koleksiyonu, Bern.....	62
Resim 3.1.17. Anonim, 1345, Annunciation (Müjde), (Evvelce) Schlossmuseum, Berlin.	62
Resim 3.1.18. Ambrogio Lorenzetti, 1349, “Madonna and Child Enthroned With Saints (Taht üzerinde Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle), (Evvelce) Abegg Collections, Bern.	63
Resim 3.1.19. Taddeo Gaddi, 1365, St. Eloi Before King Clotarius (Kral Clotarius'un Önünde Aziz Eloi), Museo del Prado, Madrid, İspanya.	64
Resim 3.1.20. Taddeo Gaddi, 1365, St. Eloi Before King Clotarius (Kral Clotarius'un Önünde Aziz Eloi), Museo del Prado, Madrid, İspanya. (Detay).	64
Resim 3.1.21. Taddeo Gaddi, 1370, St. Eloi in his Goldsmith's Workshop (Aziz Eloi Kuyumcu Atölyesinde), Museo del Prado, Madrid, İspanya.	64
Resim 3.1.22. Niccolo di Buonaccorso, 1380, The Marriage of the Virgin (Meryem Ana'nın Evliliği), National Gallery, Londra.....	65
Resim 3.1.23. Niccolo di Buonaccorso, 1380, The Marriage of the Virgin (Meryem Ana'nın Evliliği), National Gallery, Londra. (Detay).....	65
Resim 3.1.24. Niccolo di Pietro Gerini, XIV. Yüzyıl, Storie di St. Matteo (Aziz Matyas'ın Hikayeleri), Cappella Migliorati, Prato.	66
Resim 3.1.25. Niccolo di Pietro Gerini, XIV. Yüzyıl, Storie di St. Matteo (Aziz Matyas'ın Hikayeleri), Cappella Migliorati, Prato. (Detay).....	66
Resim 3.1.26. Pietro di Miniato, 1390-1399, L'Annunciazione (Müjde), Santa Maria Novella, Floransa, İtalya.	67
Resim 3.1.27. Pietro di Miniato, 1390-1399, L'Annunciazione (Müjde), Santa Maria Novella, Floransa, İtalya. (Detay).	67
Resim 3.1.28. Gregorio di Cecco, 1423, The Marriage of the Virgin (Bakire'nin Düğünü), National Gallery, London.	68
Resim 3.1.29. Gregorio di Cecco, 1423, The Marriage of the Virgin (Bakire'nin Düğünü), National Gallery, London. (Detay).....	68
Resim 3.1.30. Gentile Da Fabriano, 1425, Annunciation (Müjde), Pinacoteca, Vatikan.	69
Resim 3.1.31. Gentile Da Fabriano, 1425, Annunciation (Müjde), Pinacoteca, Vatikan. (Detay).	69
Resim 3.1.32. Sassetta, 1430-1432, The Virgin and Child with Saints (Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle), Galleria degli Uffizi, Floransa.	70
Resim 3.1.33. Sassetta, 1430-1432, The Virgin and Child with Saints (Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle), Galleria degli Uffizi, Floransa. (Detay).....	70

Resim 3.1.34. Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı), Pinacoteca, Vatikan.....	71
Resim 3.1.35. Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı), Pinacoteca, Vatikan. (Detay).....	71
Resim 3.1.36. Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı), Özel Koleksiyon, Zagreb, Hırvatistan.....	72
Resim 3.1.37. Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı), Özel Koleksiyon, Zagreb, Hırvatistan. (Detay).	72
Resim 3.1.38. Jan van Eyck, 1436, Virgin and Child with Canon van der Paele (Bakire ve Çocuk Canon van der Paele ile), Groeninge Museum, Brugge, Belgium.	73
Resim 3.1.39. Jan van Eyck, 1436, Virgin and Child with Canon van der Paele (Bakire ve Çocuk Canon van der Paele ile), Groeninge Museum, Brugge, Belgium. (Detay).	73
Resim 3.1.40. Jan van Eyck, 1437, Dresden Triptych, Virgin and Child enthroned (Dresden Triptiği, (Orta Panel), Bakire ve Çocuk), Gemaldegalerie Alte Meister, Dresden, Germany. .	74
Resim 3.1.41. Jan van Eyck, 1437, Dresden Triptych, Virgin and Child enthroned (Dresden Triptiği, (Orta Panel), Bakire ve Çocuk), Gemaldegalerie Alte Meister, Dresden, Germany. (Detay).....	74
Resim 3.1.42. Jan van Eyck, 1441, The Virgin and Child with St. Barbara, St. Elizabeth, and Jan Vos (Meryem ve Çocuk, Aziz Barbara, Aziz Elizabeth ve Jan Vos ile), Frick Collection, New York.	75
Resim 3.1.43. Jan van Eyck, 1441, The Virgin and Child with St. Barbara, St. Elizabeth, and Jan Vos (Meryem ve Çocuk, Aziz Barbara, Aziz Elizabeth ve Jan Vos ile), Frick Collection, New York. (Detay).....	75
Resim 3.1.44. Domenico di Bartolo, 1442, Accoglienza, Educazione E Matrimonio Di Una Figlia Dello Spedale (Bir Spedale Kızının Kabulü, Eğitimi ve Evliliği), Santa Maria della Scala, Siena, İtalya.	76
Resim 3.1.45. Domenico di Bartolo, 1442, Accoglienza, Educazione E Matrimonio Di Una Figlia Dello Spedale (Bir Spedale Kızının Kabulü, Eğitimi ve Evliliği), Santa Maria della Scala, Siena, İtalya. (Detay).....	76
Resim 3.1.46. Fra Angelico, 1443, Madonna and Saints (Madonna ve Azizler), Museo di San Marco, Floransa.....	77
Resim 3.1.47. Fra Angelico, 1443, Madonna and Saints (Madonna ve Azizler), Museo di San Marco, Floransa. (Detay).....	77

Resim 3.1.48. Jacopo Bellini, 1444, Annunciazione di Sant'Alessandro (Aziz Alessandro'nun Müjdesi), Church of Saint Alexander, Brescia.	78
Resim 3.1.49. Jacopo Bellini, 1444, Annunciazione di Sant'Alessandro (Aziz Alessandro'nun Müjdesi), Church of Saint Alexander, Brescia. (Detay).....	78
Resim 3.1.50. Giovanni di Paolo, 1445, Madonna and Child with Two Angels and a Donor (Madonna ve Çocuk, İki Melek ve Bir Bağışçıyla), Metropolitan Museum of Art, New York.	79
Resim 3.1.51. Giovanni di Paolo, 1445, Madonna and Child with Two Angels and a Donor (Madonna ve Çocuk, İki Melek ve Bir Bağışçıyla), Metropolitan Museum of Art, New York. (Detay).....	79
Resim 3.1.52. Sano di Pietro, 1448-1452, The Marriage of the Virgin (Meryem'in Evliliği), Pinacoteca, Vatikan.....	80
Resim 3.1.53. Sano di Pietro, 1448-1452, The Marriage of the Virgin (Meryem'in Evliliği), Pinacoteca, Vatikan. (Detay).....	80
Resim 3.1.54. Piero della Francesca, 1451, St. Sigismund and Sigismondo Pandolfo Malatesta (Aziz Sigismund ve Sigismondo Pandolfo Malatesta), Malatestiano Temple, Rimini, İtalya. 81	

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.2.1. Sano di Pietro-The Coronation of the Virgin (Bakire'nin Taç Giyme Töreni).....	82
Tablo 3.2.2. Giovanni di Paolo-St. John the Baptist's Head Presented to Herod (Vaftizci Yahya'nın Başının Herod'a Sunulması)	83
Tablo 3.2.3. Jaume Huguet-The Virgin and Child with St. Ines and St. Barbara (Aziz Ines ve Aziz Barbara ile Bakire ve Çocuk).....	84
Tablo 3.2.4. Petrus Christus-Virgin and Child with Saints Jerome and Francis (Meryem ve Çocuk, Aziz Jerome ve Francis ile Birlikte).....	85
Tablo 3.2.5. Andrea Mantegna-Mary With Child (Çocuklu Meryem).....	86
Tablo 3.2.6. Barthelemy d'Eyck-Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene'nin Kalbini Çalar).....	87
Tablo 3.2.7. Barthelemy d'Eyck-Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene'nin Kalbini Çalar).....	88
Tablo 3.2.8. Sano di Pietro-Madonna and Child with Saints James Major and John the Evangelist (Aziz James Major ve Evangelist John ile Birlikte Madonna ve Çocuk).....	89
Tablo 3.2.9. Giovanni di Paolo-Saint Catherine before the Pope at Avignon (Aziz Catherine, Avignon'da Papa'nın huzurunda)	90
Tablo 3.2.10. Bartolomea degli Erri-Die Wiedererweckung des von seiner wahnsinnigen Mutter zerstückelten und gebratenen Kindes (Deli Annesi Tarafından Parçalanıp Kızartılan Çocuğun Dirilişi).....	91
Tablo 3.2.11. Sandro Botticelli-Federico Montefeltro with Humanist Writer Cristoforo Landino (Federico Montefeltro, Hümanist Yazar Cristoforo Landino ile Birlikte).....	93
Tablo 3.2.12. Niccolo Alunno (Niccolo di Liberatore)-Saint Anne and the Virgin and Child Enthroned with Angels (Azize Anne, Bakire ve Çocuk, Meleklerle Birlikte Tahtta).....	95
Tablo 3.2.13. Alesso Baldovinetti-Annunciation (Müjde).....	96
Tablo 3.2.14. Bartolomeo degli Erri-The Birth of Saint Thomas Aquina (Aziz Thomas Aquina'nın Doğuşu).....	97
Tablo 3.2.15. Antonello da Messina-St. Sebastian (Aziz Sebastian).....	98
Tablo 3.2.16. Antonello da Messina-St. Sebastian (Aziz Sebastian).....	99
Tablo 3.2.17. Hans Memling- The Virgin and Child with Saints and Donors (Meryem ve Çocuk, Azizler ve Bağışçılarla)	100

Tablo 3.2.18. Vittore Carpaccio-L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik).....	101
Tablo 3.2.19. Vittore Carpaccio-L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik).....	103
Tablo 3.2.20. Domenico Ghirlandaio-Saint Jerome in His Study (Aziz Jerome Çalışma Odasında).....	105
Tablo 3.2.21. Hans Memling-Bathsheba Bathing (Bathsheba'nın Yıkanması).....	106
Tablo 3.2.22. Carlo Crivelli-The Annunciation (Müjde).....	107
Tablo 3.2.23. Andrea del Verrocchio (1435-1488) ve Lorenzo di Credi-Madonna With Saint John The Baptist And Donatus (Madonna, Aziz Vaftizci Yahya ve Donatus'la Birlikte)	108
Tablo 3.2.24. Domenico Ghirlandaio-Madonna and Child Enthroned with Saints (Madonna ve Çocuk Azizlerle Birlikte Tahtta).....	110
Tablo 3.2.25. Hans Memling-The Virgin and Child with the Donor and a Musician Angel (Bağışçı ve Müzisyen Melek ile Bakire ve Çocuk).....	111
Tablo 3.2.26. Hans Memling-Flowers in an Jug (Sürahideki Çiçekler).....	112
Tablo 3.2.27. Vincenzo Foppa-Madonna con il Bambino e i santi Giovanni Battista e Giovanni Evangelista (Meryem Ana ve Çocuk, Aziz Vaftizci Yahya ve Evangelist Yahya ile Birlikte) 113	
Tablo 3.2.28. Gentile Bellini-The Virgin and Child Enthroned (Tahtta Oturan Bakire ve Çocuk)	115
Tablo 3.2.29. Domenico Ghirlandaio-Madonna and Child Enthroned Between Angels and Saints (Melekler ve Azizler Arasında Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk).....	116
Tablo 3.2.30. Carlo Crivelli-The Annunciation (Müjde).....	118
Tablo 3.2.31. Carlo Crivelli-The Annunciation (Müjde).....	119
Tablo 3.2.32. Hans Memling-The Virgin and Child between St James and St Dominic (Aziz James ve Aziz Dominic arasındaki Bakire ve Çocuk).....	120
Tablo 3.2.33. Raffaellino del Garbo-Madonna Enthroned With The Child, Two Angels And Two Saints (Madonna, Çocuk, İki Melek ve İki Azizle Birlikte Tahtta).....	121
Tablo 3.2.34. Jean Hey-The Virgin and Child Adored by Angels (Meleklerin Taptığı Meryem ve Çocuk).....	123
Tablo 3.2.35. Giovanni Battista Cima da Conegliano-Madonna Enthroned with Child with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Çocukla Tahtta Oturan Madonna)	124

Tablo 3.2.36. Alvisse De Donati-Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerle Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk)	126
Tablo 3.2.37. Giovanni di Niccolò Mansueti-Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi).....	128
Tablo 3.2.38. Giovanni di Niccolò Mansueti-Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi).....	129
Tablo 3.2.39. Anonim-Virgin and Child with Saints Nicholas, Sebastian, Roch and Martin (Meryem ve Çocuk Aziz Nikolaos, Sebastian, Roch ve Martin ile Birlikte)	131
Tablo 3.2.40. Marco di Costanzo-San Girolamo Nello Studio (Çalışma Odasındaki Aziz Jerome)	133
Tablo 3.2.41. Vittore Carpaccio-Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma).....	134
Tablo 3.2.42. Vittore Carpaccio-Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma).....	135
Tablo 3.2.43. Vittore Carpaccio-Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma).....	136
Tablo 3.2.44. Tommaso di Piero Trombetta-The Sacred Conversation (Kutsal Konuşma) ...	137
Tablo 3.2.45. Master of Saint Giles (Aziz Giles'in Ustası)-The Mass of Saint Giles (Aziz Giles'in Ayini)	138
Tablo 3.2.46. Benvenuto Tisi-Treasure Room Fresco (Hazine Odası Freski).....	139
Tablo 3.2.47. Lorenzo Lotto-Madonna with Child and Saints (Çocuk ve Azizlerle Madonna)	140
Tablo 3.2.48. Vittore Carpaccio-Figlia dell'imperatore Gordiano Esorcizzata da san Trifone (İmparator Gordian'ın Kızı Aziz Triphon Tarafından Kovuldu).....	141
Tablo 3.2.49. Giovanni Bellini-Portrait of The Loredan Family (Loredan Ailesinin Portresi)	142
Tablo 3.2.50. Pinturicchio-Pope Pius II at the Congress of Mantua (Papa II. Pius Mantua Kongresi'nde).....	143
Tablo 3.2.51. Pinturicchio-Enea Piccolomini as an Ambassador to the Court of James I of Scotland (İskoçya I. James Mahkemesi Büyükelçisi Olarak Enea Piccolomini).....	144
Tablo 3.2.52. Andrea Previtali-Annunciation (Müjde).....	146

Tablo 3.2.53. Sebastiano del Piombo-Portrait of Ferry Carondelet with his Secretary (Ferry Carondelet'in Sekreteriyle Portresi).....	147
Tablo 3.2.54. Francesco Bissolo-Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerin Yanında Tahta Çıkan Madonna ve Çocuk)	148
Tablo 3.2.55. Sebastiano del Piombo-Cardinal Bandinello Sauli, His Secretary, and Two Geographers (Kardinal Bandinello Sauli, Sekreteri ve İki Coğrafyacı).....	150
Tablo 3.2.56. Lorenzo Lotto-Enthroned Madonna with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Tahta Çıkan Madonna).....	152
Tablo 3.2.57. Bernard van Orley-The Holy Family (Kutsal Aile).....	153
Tablo 3.2.58. Lorenzo Lotto-Husband and Wife (Koca ve Karısı)	154
Tablo 3.2.59. Lorenzo Lotto-The Mystical marriage of Saint Catherine (Aziz Catherine'in Mistik Evliliği)	155
Tablo 3.2.60. Andrea Solario-Ritratto del cancelliere Domenico Gerolamo Morone (Şansölye Domenico Gerolamo Morone'nin Portresi)	156
Tablo 3.2.61. Bernardino Licinio-A Family Group (Bir Aile Grubu)	157
Tablo 3.2.62. Juan de Borgona-Virgin and Child with the Infant Saint John (Bakire ve Çocuk, Bebek Aziz John ile).....	158
Tablo 3.2.63. Gabriele Cappellini-Portrait Of Laura Pisani (Laura Pisani'nin Portresi)	160
Tablo 3.2.64. Giovanni Battista di Jacopo di Gasparre (Rosso Fiorentino)-Portrait of a Young Man Seated on a Carpet (Halı Üzerinde Oturan Genç Bir Adamın Portresi).....	161
Tablo 3.2.65. Hans Holbein (Genç)-Darmstadt Madonna (Darmstadt Madonna'sı).....	162
Tablo 3.2.66. Girolamo dai Libri-Madonna dell'ombrello (Şemsiyeli Madonna)	163
Tablo 3.2.67. Hans Holbein (Genç)-Portrait of the Merchant Georg Gisze (Tüccar George Gisze'nin Portresi).....	164
Tablo 3.2.68. Luca Longhi-Virgin and Child with Saints Francis and George (Bakire ve Çocuk, Aziz Francis ve George ile Birlikte).....	165
Tablo 3.2.69. Hans Holbein (Genç)-The Ambassadors (Elçiler).....	166
Tablo 3.2.70. Paris Bordone-Presentation of the Ring to the Doge (Yüzüğün Doge'a Takdimi)	168
Tablo 3.2.71. Dosso Dossi-Witchcraft (Allegory of Hercules) (Büyücülük (Herkül Alegorisi))	169
Tablo 3.2.72. Gregorio Lopes-Anunciação (Müjde)	170
Tablo 3.2.73. Jacopo Bassano-Portrait of a Man of Letters (Bir Edebiyat Adamının Portresi)	171

Tablo 3.2.74. Lorenzo Lotto-The Alms of St. Anthony (Aziz Anthony'nin Sadakaları)	172
Tablo 3.2.75. Hans Holbein (Genç)-Henry VIII. and the Barber Surgeons (VIII. Henry ve Berber Cerrahlar).....	173
Tablo 3.2.76. Gerlach Flicke-Portrait of Thomas Cranmer (Thomas Cranmer'in Portresi) ..	174
Tablo 3.2.77. Anonim-Portrait of Henry VIII. (VIII. Henry'nin Portresi)	175
Tablo 3.2.78. Lorenzo Lotto-Portrait of Giovanni della Volta with his Wife and Children (Giovanni della Volta'nın Eşi ve Çocuklarıyla Portresi).....	177
Tablo 3.2.79. François Clouet-Henri II, roi de France (Fransa Kralı II. Henri).....	178
Tablo 3.2.80. Anonim-King Edward VI (Kral VI. Edward).....	179
Tablo 3.2.81. Hans Mielich-Portrait of Ladislaus von Fraunberg (Ladislaus von Fraunberg'in Portresi)	180
Tablo 3.2.82. Jacopo Bassano-The Decapitation of St John the Baptist (Vaftizci Yahya'nın Başının Kesilmesi).....	181
Tablo 3.2.83. Jacopino del Conte-Ritratto del cardinale Marcello Cervini Spannocchi (Kardinal Marcello Cervini Spannocchi'nin Portresi).....	182
Tablo 3.2.84. Frans Floris I-La Famille Van Berchem (Van Berchem Ailesi).....	183
Tablo 3.2.85. Lucas de Heere-The Family of Henry VIII: An Allegory of the Tudor Succession (VIII. Henry'nin Ailesi: Tudor Verasetinin Bir Alegorisi)	184
Tablo 3.2.86. Paul van Somer I-Henry Hastings (1586-1643), 5th Earl of Huntingdon (5. Huntingdon Kontu Henry Hastings).....	186
Tablo 3.2.87. Juan Pantoja de la Cruz-The Somerset House Conference (Somerset House Konferansı).....	187
Tablo 3.2.88. John de Critz-Anne of Denmark (Danimarkalı Anne).....	189
Tablo 3.2.89. John de Critz-King James I of England (İngiltere Kralı I. James)	190
Tablo 3.2.90. John de Critz-King James I of England (İngiltere Kralı I. James)	191
Tablo 3.2.91. Giovanni Battista Crespi-Miracle of Beatrice Crespi (St Beatrice) Healed of Breast Cancer (Beatrice Crespi'nin (Aziz Beatrice) Meme Kanserini İyileştirmesi Mucizesi)	192
Tablo 3.2.92. William Larkin-Lady Dorothy Cary (Leydi Dorothy Cary).....	194
Tablo 3.2.93. Cornelis de Vos-Portrait of Abraham Grapheus (Abraham Grapheus'un Portresi)	195
Tablo 3.2.94. Marcus Gheeraerts-Magdalen Poultney, Later Lady Aston (Magdalen Poultney, Sonrasında Lady Aston).....	196

Tablo 3.2.95. Alessandro Varotari (Padovanino)-Eumenes and Roxana (Eumenes ve Roxana)	197
Tablo 3.2.96. Werner van den Valckert-Schutters van de compagnie van kapitein Albert Coenraetsz. Burgh en luitenant Pieter Evertsz (Yüzbaşı Albert Coenraetsz'in Bölüğünden Tüfekçiler. Burgh ve Teğmen Pieter Evertsz).	198
Tablo 3.2.97. Thomas de Keyser-Constantijn Huygens and his Clerk (Constantijn Huygens ve Kâtibi)	199
Tablo 3.2.98. Willem Cornelisz Duyster-Two Men Playing Tric-Trac (İki Adam Tric-Trac Oynuyor)	200
Tablo 3.2.99. Willem Cornelisz Duyster-Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları)	201
Tablo 3.2.100. Thomas de Keyser-Portrait of a Gentleman (Bir Beyefendinin Portresi)	202
Tablo 3.2.101. Francisco de Zurbaran-Virgin of the Rosary With Two Carthusians (İki Carthusian'la Tesbih Bakiresi)	203
Tablo 3.2.102. Jan van den Hecke-Still Life with Lobster, Fruit, and Roses (İstakoz, Meyve ve Güllerle Natürmort)	204
Tablo 3.2.103. Mathieu Le Nain-Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları)	205
Tablo 3.2.104. Gerard van Honthorst-Amalia and her Daughters watching the Triumph of Frederik Hendrik (Amalia ve Kızları Frederik Hendrik'in Zaferini İzliyor)	206
Tablo 3.2.105. Johannes Vermeer-The Procuress (Kadın Satıcısı)	207
Tablo 3.2.106. Johannes Vermeer-Girl Reading a Letter by an Open Window (Açık Bir Pencerede Mektup Okuyan Kız)	208
Tablo 3.2.107. Johannes Vermeer-Lady at the Virginals with a Gentleman (Virginals'ta Bir Hanımefendi ve Bir Beyefendi)	209
Tablo 3.2.108. Bartolomeo Bimbi-Shells (Kabuklar)	210
Tablo 3.2.109. Hendrik Martenszoon Sorgh-Portrait of a Man Writing at a Table (Masada Yazı Yazan Bir Adamın Portresi)	211
Tablo 3.2.110. Pieter de Hooch-Portrait of a Family Making Music (Müzik Yapan Bir Ailenin Portresi)	212
Tablo 3.2.111. Jan Steen-A Woman at her Toilet (Tuvaletteki Bir Kadın)	213
Tablo 3.2.112. Caspar Netscher-A Lady with a Parrot and a Gentleman with a Monkey (Papağanlı Bir Bayan ve Maymunlu Bir Beyefendi)	214
Tablo 3.2.113. Caspar Netscher-A Lady at Her Toilet (Tuvaletindeki Bir Kadın)	215
Tablo 3.2.114. Cornelis De Man-Interior with a Woman Sweeping (İç Mekânı Süpüren Kadın)	216

Tablo 3.2.115. Gerard ter Borch-A Woman Playing a Theorbo to Two Men (İki Adama Theorbo Çalan Bir Kadın).....	217
Tablo 3.2.116. Bartholomeus van der Helst-Portrait of Daniel Bernard (Daniel Bernard'ın Portresi).....	218
Tablo 3.2.117. Cornelis De Man-Interior of a Townhouse (Bir Şehir Evinin İçi).....	219
Tablo 3.2.118. Emanuel de Witte-Portrait of a Family in an Interior (İç Mekânda Bir Ailenin Portresi)	220
Tablo 3.2.119. Robert Feke-Isaac Royall and Family (Isaac Royall ve Ailesi).....	221
Tablo 3.2.120. Jean-Etienne Liotard-Portrait of Mary Gunning, Countess of Coventry (Coventry Kontesi Mary Gunning'in Portresi)	222
 Tablo 4.1. Türk Halı Sanatının Tarihsel Gelişimi	224
Tablo 4.2. Turquerie Öncesi Dönem Eser Analizi	227
Tablo 4.3. Turquerie Öncesi Dönem Eser-Halı Tespiti.....	231
Tablo 4.4. Turquerie Dönemi Eser Analizi	241
Tablo 4.5. Turquerie Dönemi Eser-Halı Tespiti.....	254

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	Aktaran
Bkz.	Bakınız
Cm.	Santimetre
Çev.	Çevirmen
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
Ed.	Editör
Hzl.	Hazırlayan
M.	Metre
M.Ö.	Milatta Önce
M.S.	Milattan Sonra
M ² .	Metrekare
Prof.	Profesör
T.B.M.M.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
Vd.	Ve Diğerleri

ÖZET

Fatih Sultan Mehmet'in 1453'te İstanbul'u fethetmesiyle birlikte etkin gücün Bizans'tan Osmanlı'ya geçmesi Avrupa'da büyük yankı uyandırmış, Avrupalıların Türklere karşı duyduğu merak ve hayranlığın fitilini ateşlemiştir. Avrupa'yı, küçük el sanatları, mimari, giyim kuşam, edebiyat, müzik ve resim alanında etkileyen, Türk sanatı dahilinde icra edilen sanat eserleri Avrupa'da yoğun ilgi görmüş ve iki medeniyet arasında daima kültür alışverişinin yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Türkler gibi yaşamak, Avrupalılar için olağan hale gelmiş ve zaman içerisinde Avrupa'da Türk modası yaygınlaşmıştır. Bu kültür etkileşiminde pastadaki en büyük paya sahip olan Türk halıları, ortaya çıktığı coğrafyada sıradan ve gündelik bir eşya olarak kullanılırken, Avrupa'da masaların üzerine serilen, duvarlara, pencere ve gondollara asılarak teşhir edilen bir dekorasyon ögesi haline gelmiştir. Avrupalı tüccarlar vasıtasıyla Avrupa'ya ulaşan Türk halıları, kiliselere bağışlanmış, dönemin ileri gelen soyluları tarafından satın alınarak, evlerde, saraylarda ve şatolarda dekoratif birer unsur olarak kullanılmıştır. Öyle ki, Türk halılarını bir statü göstergesi olarak gören Avrupa burjuvaları, Türk halıları üzerinde dönemin ünlü ressamlarına pozlar vererek portre ısmarlama geleneğinin öncüleri olmuşlardır.

Türk sanatı dahilinde üretilen eserlerin Avrupalılar tarafından ilgiyle karşılanması ve kullanılması, Avrupa ile Türk yurdu arasındaki kültürel etkileşimin Avrupa'daki yansımaları olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Konstantinopolis'in fethinden sonra, Türk sanatına ait unsurların Avrupa'da görünür hale gelmesi, "Turquerie" hareketi kapsamında ele alınmaktadır. Bu bağlamda, geleneksel Türk halı sanatı da Avrupa'da en fazla ilgi gören ve benimsenen Türk sanatı örneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Avrupa resim sanatında Türk halısı tasvirlerinin yer aldığı eserler, orijinal halıların tarihlendirilmesi hususunda son derece önemli bir kaynak olarak öne çıkmaktadır. Avrupa'da en fazla Türk halısı tasvirinin yapıldığı dönem Turquerie dönemi olsa da Turquerie öncesi dönem olarak tanımladığımız yüz yıl öncesi dönemde de Türk halılarının Avrupalı ressamların eserlerinde tasvir edildikleri gözlemlenmiştir. Bu halıların XIV. Yüzyılın başlarından itibaren Avrupa'da tasvir edilmiş olmaları, Türk halı sanatının Turquerie'den çok daha öncesinde Avrupa'da ilgi gördüğünün kanıtlarını sunmuştur.

Çalışmamız kapsamında Turquerie öncesi dönemde 29, Turquerie döneminde 120 olmak üzere toplam 149 Türk halısı tasvirli eser tespit edilmiştir. XIV. ve XV. Yüzyıl arasına tarihlendirilen eserler Turquerie öncesi, XV. ve XVIII. Yüzyıl arasına tarihlendirilen eserler ise Turquerie dönemi kapsamında değerlendirilmiştir. Avrupa'da tasvir edilen Türk halıları, Selçuklu Halıları grubunun muhtevisiyatını oluşturan, Geometrik Kompozisyonlu Halılar ve

Hayvan Figürlü Halılar, Erken Devir Osmanlı Halıları grubunun muhtevisyatını oluşturan Geometrik Kompozisyonlu Halılar, I. Tip Holbein Halıları, II. Tip Holbein/Lotto Halıları, III. Tip Holbein Halıları, IV. Tip Holbein Halıları ve Bazı Avrupalı Ressamların İsimleriyle Anılan Erken Dönem Osmanlı Halıları, Klasik Devir Osmanlı Halıları grubunun muhtevisyatını oluşturan Madalyonlu Uşak Halıları, Yıldızlı Uşak Halıları, Madalyonlu ve Yıldızlı Halılardan Gelişen Halılar, Bellini Halıları, Beyaz Zeminli Uşak Halıları, Transilvanya Halıları ve Smyrna (İzmir) Halıları olmak üzere 15 başlık altında sınıflandırılmıştır. Her iki dönemde de İtalyan ekolünün ön planda olduğu göze çarpmaktadır. Turquerie öncesi dönemde Türk halısı tasvirleri yalnızca dini konulu sahnelerde yer alırken, Turquerie döneminde dini sahnelerin yanı sıra portreler, iç mekânlar, gündelik yaşam ve sembolik anlatımlar ön plana çıkmıştır. Halılar genellikle figürlerin ayaklarının altında veya sahnenin merkezinde betimlenmiştir.

Çalışmamız kapsamında tespit edilen Türk halısı tasvirli eserler, hem günümüze ulaşan orijinal Türk halılarının tespiti ve tarihlendirilmesinde, hem de zamanla kaybolmuş örneklerin belgelenip tarihsel izlerinin sürülmesinde önemli bir kaynak işlevi üstlenmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Turquerie, Türk Halı Sanatı, Avrupa Resim Sanatı, Halı Tasvirleri, Osmanlı Sanatı, Kültürel Etkileşim

SUMMARY

Turkish Carpets Depicted In European Paintings With Turquerie Effect

With the conquest of Istanbul by Fatih Sultan Mehmet in 1453, the transfer of effective power from Byzantium to the Ottomans had a great impact in Europe and ignited the curiosity and admiration that Europeans felt for the Turks. The works of art performed within Turkish art, which influenced Europe in the fields of small handicrafts, architecture, clothing, literature, music and painting, attracted great attention in Europe and always caused cultural exchange between the two civilizations. Living like Turks became normal for Europeans and Turkish fashion became widespread in Europe over time. Turkish carpets, which had the largest share in this cultural interaction, were used as ordinary and daily items in the geography where they emerged, but in Europe they became a decorative element spread on tables, hung on walls, windows and gondolas. Turkish carpets, which reached Europe through European merchants, were donated to churches, purchased by the leading nobles of the period and used as decorative elements in homes, palaces and castles. So much so that the European bourgeoisie, who saw Turkish carpets as a status symbol, became the pioneers of the tradition of commissioning portraits by posing for famous painters of the period on Turkish carpets.

The European interest in and use of works produced within the tradition of Turkish art are regarded as reflections of the cultural interaction between Europe and the Turkish world. The emergence of elements of Turkish art in Europe, particularly after the conquest of Constantinople, is considered within the scope of the “Turquerie” movement. In this context, traditional Turkish carpet art stands out as one of the most popular and widely adopted examples of Turkish art in Europe."

Works in European painting that include depictions of Turkish carpets stand out as an extremely important source in terms of dating original carpets. Although the Turquerie period was the period when the most Turkish carpet depictions were made in Europe, it has been observed that Turkish carpets were depicted in the works of European painters in the period of a hundred years before, which we attribute to the pre-Turquerie period. These carpets are dated to the 14th century. The fact that they have been depicted in Europe since the beginning of the century provides evidence that Turkish carpet art attracted attention in Europe long before Turquerie. Within the scope of our study, a total of 149 works depicting Turkish carpets were identified, 29 in the pre-Turquerie period and 120 in the Turquerie period. The works dated between the 14th and 15th centuries were evaluated within the scope of the pre-Turquerie period, and the works dated between the 15th and 18th centuries were evaluated within the

scope of the Turquerie period. The Turkish carpets depicted in Europe are the Geometric Composition Carpets and Animal Figured Carpets that constitute the content of the Seljuk Carpets group, the Geometric Composition Carpets that constitute the content of the Early Period Ottoman Carpets group, Type I Holbein Carpets, Type II Holbein/Lotto Carpets, Type III Holbein Carpets, Type IV. Type Holbein Carpets and Early Ottoman Carpets Named After Some European Painters are classified under 15 headings, including Medallion Uşak Carpets, Star Uşak Carpets, Carpets Developing from Medallion and Star Carpets, Bellini Carpets, White-Based Uşak Carpets, Transylvania Carpets and Smyrna (İzmir) Carpets, which constitute the content of the Classical Period Ottoman Carpets group. It is noticeable that the Italian school was at the forefront in both periods. While Turkish carpet depictions in the pre-Turquerie period were only in scenes with religious themes, in the Turquerie period, portraits, interiors, daily life and symbolic narratives came to the fore in addition to religious scenes. Carpets were generally depicted under the feet of the figures or in the center of the stage. The works depicting Turkish carpets identified within the scope of our study have served as an important resource both in identifying and dating original Turkish carpets that have survived to the present day, and in documenting and tracing historical traces of examples that have been lost over time.

Key Words: Turquerie, Turkish Carpet Art, European Painting, Carpet Depictions, Ottoman Art, Cultural Interaction

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Avrupa Resim Sanatı'nda Turquerie Etkisiyle Tasvir Edilen Türk Halıları konusu ele alınmıştır. Çalışmanın öncül konularından ilki olan, Avrupa'da, Fatih Sultan Mehmet'in 1453 yılında İstanbul'u fethetmesi ile ilk kıvılcımlarını yakan, ardından tüm Avrupa'yı yüzyıllarca kasıp kavuran Turquerie hareketi, ikinci olarak Pazırık Halısı'ndan günümüze değin sürekli olarak gelişme içerisinde olan Geleneksel Türk Halı Sanatı özet bilgiler ile ele alınmıştır. Araştırmanın esas konusu olan ve katalog bölümünü teşkil eden Avrupa Resim Sanatı'nda Turquerie Etkisiyle Tasvir Edilen Türk Halıları, Avrupalı ressamların tablolarından tahlil edilmiş, ardından detaylarıyla irdelenerek tasniflenmiştir. Çalışmanın nihai amacı, Türk yurdundailmekilmek dokunan Türk halısının, Avrupa resmine intikalini ve önemini vurgulamak, intikal eden Türk halılarının türlerini saptamaktır.

Bugün bu çalışmayı hayata geçirilebilmem için en büyük çabayı ve özveriyi gösteren, eğitime verdiği değeri *"Hayatta en hakiki mürşit ilimdir fendir, ilim ve fenden başka yol gösterici aramak gaflettir, dalalettir, cehalettir."* sözüyle taçlandıran, yaptığı inkılaplarla bugün bir kadın olarak akademik araştırma yapabilmemin ve dilediğim mesleği icra edebilecek olmamın önünü açan, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal ATATÜRK'e, bizlere ışık tutan ölümsüz fikirleri ve emekleri için sonsuz şükranlarımı sunarım.

Araştırma konumu belirleme sürecinde yol göstericiliğini esirgemeyen, çalışmam boyunca sorularıma sabırla yanıt veren ve her aşamada akademik desteğini sunan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Lokman TAY'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez savunmamda jüri üyeliği görevini üstlenerek yoğun programlarına rağmen zaman ayıran, yapıcı eleştirileri ve akademik birikimleriyle çalışmama değer katan Sayın Doç. Dr. Aslı SAĞIROĞLU'na ve Sayın Doç. Dr. Serkan KILIÇ'a teşekkürü borç bilirim.

Tezimin ilk aşamasından son aşamasına dek maddi ve manevi desteğini daima hissettiren sevgili eşim Ahmet Mert KUTKİ'ye minnettarım. Ayrıca süreç boyunca moral ve motivasyon kaynağım olan kıymetli arkadaşım Neslihan KARACA'ya gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak eğitim hayatım boyunca maddi, manevi her daim yanımda olan, çocukluğumdan bu yana beni, eğitimin tüm kapıları açan en güçlü anahtar olduğu bilinciyle yetiştiren biricik annem ve babam Selda ve Sefa SİYAH'a ve evlilik münasebetiyle dahil olduğum, dahil olduğum günden bugüne desteklerini bir an olsun esirgemeyen ikinci ailemin fertleri kıymetli anne ve babam Birsen ve Mehmet KUTKİ'ye teşekkürü borç bilirim.

Çalışmam sizlerin sevgi ve destekleriyle nihayete ulaştı...

GİRİŞ

Konunun Tanımı, Amacı, Önemi ve Sınırları

Bu çalışmanın konusu, “Avrupa Resim Sanatında Turquerie Etkisiyle Tasvir Edilen Türk Halıları”dır. Çalışmada, Avrupa’nın günlük yaşam alışkanlıklarından, kılık kıyafet tarzlarına, küçük el sanatları, mimari, edebiyat, sahne sanatları, müzik ve resim gibi sanatın hemen hemen tüm dallarında Türklerden etkilendiği Turquerie hareketi genel hatlarıyla tanıtılmaya çalışılmıştır. Avrupa’nın Türk ananelerine ve sanatına duyduğu yoğun ilgi ve hayranlık, Türk halılarının Avrupa resmine yansıyan tezahürleri üzerinden ele alınmış, Avrupa resmine intikal eden Türk halısı türleri tahlil edilmeye çalışılmıştır.

Türk halıları bugüne kadar birçok çalışmaya konu olmuş, ancak bu halıların Turquerie bağlamında Avrupa resmine intikali hakkında bütünsel bir çalışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu alandaki kaynak eksikliği, çalışmanın yürütülmesi hususunda temel hareket noktalarından biri olmuştur.

Çalışmanın temel amacı, bilimsel analiz yöntemleriyle (karbon testi gibi) kesin olarak tarihlendirilemeyen Türk halılarının, Avrupa resim sanatındaki görsel temsilleri üzerinden tarihsel bağlamlarını, kültürel konumlarını ve sanatsal anlamlarını kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktır.

Çalışmamızda esas olarak Turquerie döneminde Avrupa resim sanatına yansıyan Türk halıları ele alınmıştır. Turquerie’nin Avrupa’daki etkileşim alanları ve Geleneksel Türk Halı Sanatının muhteşimiyatını oluşturan alt başlıkların detaylı anlatımları ayrı bir çalışma konusu niteliği taşıdığı için çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırma Yöntemi

İlk olarak çalışmanın konusuna ilişkin ana hat planı oluşturulmuş ardından konu ile ilişkili tüm kitap, makale, tez ve internet kaynaklarının taraması yapılmıştır. İstifade edilecek kaynaklar belirlenmiş olup, okumaları yapılmış, bilgi fişleri oluşturulmuştur. Ülkemiz sınırları içerisinde, çeşitli müze ve koleksiyonlarda yer alan halı orijinalleri yerinde incelenmek suretiyle, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi, İstanbul Vakıflar Halı Müzesi, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi ve Konya Etnografya Müzesi’ne ziyaretlerde bulunulmuştur.

Avrupa’da tezahür eden Turquerie hareketine yönelik kapsamlı araştırmalar yapılmış, çalışmanın birinci bölümünü oluşturan “Avrupa’da Türk Sanatı Hayranlığı: “Turquerie” adlı başlık altında, Turquerie nedir? Turquerie’nin ortaya çıkışı ve Avrupa’daki etkileşim alanları gibi hususlar detaylarıyla incelemeye alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, Asya

Hunlarının hüküm sürdüğü coğrafyada ortaya çıkan ve M.Ö. III.-II. Yüzyıllara tarihlendirilen Pazırık Halısı'ndan, XXI. Yüzyıl Cumhuriyet dönemi halıcılığına değin Geleneksel Türk Halı Sanatının serüveni araştırılmıştır. İkinci bölümün muhteviyatını oluşturan halı gruplarının, düğüm tekniği, renk, zemin ve bordür düzenlemeleri özümşenerek çalışmamızın esas konusunu teşkil eden Avrupa resim sanatında tasvir edilen Türk halıları tahlil edilmeye çalışılmış ve edinilen bilgiler ışığında çalışmamızın katalog kısmını ihtiva eden üçüncü bölüm oluşturulmuştur. "Katalog" kısmında, Avrupa resim sanatına intikal eden Türk halıları iki başlık altında ele alınmış olup, Turquerie öncesi dönemde 29 eser, Turquerie dönemi kapsamında ise 120 eser olmak üzere toplam 149 eser tespit edilmiştir. Çalışmanın "Değerlendirme" bölümünde araştırma bütünsel bağlamda değerlendirmeye tabi tutulmuş, Avrupa resim sanatında karşılaşılan Türk halısı tasvirli tablolar, ekollerine ve tasvir edilen halı türlerine göre tasniflenerek, geleneksel Türk halı sanatının Avrupa resmindeki tezahürleri hususunda detaylı çıkarımlarda bulunulmuştur. Çalışmanın "Sonuç" bölümünde, araştırma süresince elde edilen tüm bilgiler sistematik bir biçimde değerlendirilmiş, araştırma soruları doğrultusunda ulaşılan bulgular özetlenmiş ve bunların genel çerçevede alana katkısı ortaya konmuştur. Son olarak istifade edilen tüm kaynaklar "Kaynakça" bölümünde yazarların soy isimlerine göre, alfabetik sıralamaya uygun olarak verilmiştir.

Kaynak Değerlendirmesi

Konuya ilişkin kaynak taramaları neticesinde, Turquerie hakkında çok az sayıda çalışma yapılmış olduğu ve yapılmış olan çalışmaların da konunun sınırlarını genişletme hususunda yetersiz kaldığı saptanmıştır. Geleneksel Türk Halı Sanatı hakkında günümüze değin yapılan çalışmalar incelendiğinde ise günümüz verileri ile güncellenmiş bütünsel bir kaynağın varlığının tespit edilememiş olması, bu çalışmanın yapılması hususunda öncül etkenlerden biri olmuştur. Araştırmanın nihai sona ulaşması hususunda etkili olan ve çalışma süresince en çok istifade edilen kaynaklardan;

Haydn Williams'ın "*18. Yüzyılda Avrupa'da Türk Modası: Turquerie*"¹ adlı kitabında, Turquerie hareketi tüm kapsamlarıyla birlikte irdelenerek ele alınmıştır. Literatür taramalarında elde edilen sonuçlar neticesinde, Turquerie hakkında en kapsamlı bilgilerin yer aldığı kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zeki TEZ'in "*Avrupa'da Türk İzi Oryantalizm ve Turquerie*"² adlı kitabında, Avrupa'da Doğu'nun ve Türklerin ne şekilde yer ettiği ve bu durumun ne türde ürünler verdiği

¹ Williams, 2015.

² Tez, 2015.

incelenmiştir. Batı dünyasında “Türk” imgesi detayları ile araştırılarak. Avrupa’nın günlük yaşam alışkanlıklarından, kılık, kıyafet tarzlarına, küçük el sanatlarından, mimari, edebiyat, sahne sanatları, müzik ve resme kadar Avrupa’da Türk etkileri ele alınmıştır.

Şerare Yetkin’in “*Türk Halı Sanatı*”³ adlı kitabında, Geleneksel Türk halı sanatı Fustat’ta 9. Yüzyılda bulunan Türk Halıları ile 19. Yüzyıl arasındaki geçen zaman zarfındaki gelişimleri ve Avrupa resim sanatındaki yansımaları kapsamında detaylarıyla ele alınmıştır.

Oktay Aslanapa’nın “*Türk Halı Sanatının Bin Yılı*”⁴ adlı kitabında, 9. Yüzyılda Fustat’ta bulunan Türk Halılarından, 19. Yüzyıl Türk halıcılığına değin, takriben 1000 senelik bir zaman dilimini kapsayan dönemde Türk halıcılığının tarihi, ürünleri ve Avrupa resim sanatındaki yansımaları detayları ile ele alınmıştır.

Bekir Deniz’in “*Osmanlı Dönemi Halıları*”⁵ adlı ansiklopedi maddesinde, XIV-XV. Yüzyıldan, XX. Yüzyıla değin gelişme gösteren Türk halı sanatı kronolojik bağlamda tasnif edilmiş ve Türk halıcılığına dair öz bilgiler açıklayıcı bir anlatımla verilmiştir.

Nebi Bozkurt’un “*Halı*”⁶ adlı ansiklopedi maddesinde, XIX. Yüzyıla değin Türk yurdunda dokunan geleneksel Türk halı sanatı, tarihi ve ürünleri ile genel incelemeye tabi tutulmuştur.

Ziya Gökalp’in “*Türkçülüğün Esasları*”⁷ adlı kitabında, Türk milletinin kim olduğu, nereden geldiğini ve nereye gitmesi gerektiği sistematize edilerek bütünlük içinde ele alınmıştır.

Gönül Öney ve Ülker Erginsoy’un “*Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*”⁸ adlı kitabında, Anadolu Selçuklularının, taş süsleme, figürlü taş kabartma, tuğla işçiliği, alçı süsleme ve duvar resmi ile çini ve seramik sanatı gibi mimari süsleme teknikleri ile el sanatlarının muhtevisyatını oluşturan, ahşap, halı, kumaş, cam, minyatür ve maden sanatları kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

Banu Bilgicioğlu’nun “*16. ve 18. Yüzyıllar Arasında Avrupa ve Osmanlı Münasebetleri Neticesinde Osmanlı ve Kültür Sanatının Avrupa Toplumu Üzerinde Gösterdiği Etkileşimlerden Bazı Örnekler*”⁹ adlı makalesinde Avrupa’daki Türk etkileri, etkileşim alanları da dahil olmak üzere genel incelemeye tabi tutulmuştur.

Elif Aksoy’un “*Avrupalı Ressamların Tablolarında Resmedilen Transilvanya Halıları Olarak Adlandırılan Batı Anadolu Halıları*”¹⁰ adlı makalesinde, literatürde “Transilvanya

³ Yetkin, 1991.

⁴ Aslanapa, 2005.

⁵ Deniz, 1999.

⁶ Bozkurt, 1997.

⁷ Gökalp, 1968.

⁸ Öney ve Erginsoy, 1992.

⁹ Bilgicioğlu, 2006.

¹⁰ Aksoy, 2020.

Halıları” adı ile anılan Batı Anadolu halılarına dair genel tanımlamalara yer verilmiş, Avrupa resim sanatındaki tezahürleri hususunda saptamalarda bulunulmuştur.

Nurcan Perdahcı’nın “*XVI-XVIII. Yüzyıl Avrupa Resim Sanatı ’nda Uşak Halıları*”¹¹ adlı makalesinde, Uşak halılarına dair genel bir tanımlama yapılmış, Uşak halıcılığının Avrupa ile bağlantıları irdelenmiş ve Avrupa resim sanatına intikal eden bazı Uşak halısı tasvirleri, eserlerin ikonografik çözümlmeleri ile birlikte verilmiştir.

¹¹ Perdahcı, 2011.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA'DA TÜRK SANATI HAYRANLIĞI “TURQUERIE”

1.1. Avrupa’da Türk Sanatı Hayranlığı: “Turquerie”

Fransızca bir kelime olan Turquerie’nin Türkçe karşılığı “Türkperestlik”tir.¹² İstanbul ve Osmanlı Sarayı kökenli bir moda akımı olarak tanımlanan¹³ “Turquerie”, Avrupa’nın, sanatın çeşitli dallarından istifade ederek, Türk kültür dünyasına ve kültür ortamına bakışını temsil eden bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁴.

Fatih Sultan Mehmet’in 1453 yılında Konstantinopolis’i fethetmesi, Batı’nın Doğu egzotizmine karşı duyduğu yoğun ilgi ve merakın fitilini ateşlemiş¹⁵, bu ilginin bir sonucu olarak, Doğu’yu tanıma ve anlama çabalarının akabinde, XV. yüzyılda, ilk olarak Fransa’da ortaya çıkan “Turquerie” kısa sürede tüm Avrupa’yı etkisi altına almıştır¹⁶. Avrupa’da “Turquerie” modasının hâkim olduğu dönemlerde, Osmanlı kültürüne ait kaftanlar, harem giysileri, terlik ve sarık tarzı başlıklar gibi giyim kuşam öğelerinin Avrupalılar tarafından tercih edilmesi ve kullanılması moda haline gelmiş, Avrupalı erkekler Osmanlı paşaları gibi, Avrupalı kadınlar ise Osmanlı sultanları gibi giyinerek dönemin ünlü ressamlarına portrelerini yaptırmışlardır¹⁷. Yine bu dönemde Türklere özgü olan, ipekli ve yünlü dokumalar, halı ve kilimler, seramik ve çiniler, maden ve ahşap eserler, şamdanlar, mangallar, teclit ve tezhip sanatları gibi Türk Sanatı dahilinde icra edilen eserler¹⁸, nargile, tütün, çubuk, kahve, şerbet, lokum, havlu, peşkir, sarık, kavuk, serpuş, sofa, divan, takunya gibi Türklere özgü olan günlük kullanım eşyaları, Türk hamamları, Türk köşkleri ve Türk şadırvanları gibi Türk mimarisi dahilinde inşa edilen yapılar Avrupalıların yoğun ilgisini çekmiş ve Avrupa’da “Turquerie” modasının yayılmasında etkin rol oynayan kalemler arasında yer almışlardır¹⁹. Avrupalılar, Türklerin icra ettiği sanat eserlerini yüksek ücretler mukabilinde satın almış ve bu eserlerle evlerinde birer Türk salonları inşa ettirmişlerdir. Bazıları da bu eserleri, başka milletlere ait olan eser ve bibloların yanında sergilemişlerdir. Avrupalı ressamların Türk hayatı ve Türk Sanatını konu edinerek yaptıkları tablolar ile Avrupalı şair ve filozofların Türk ahlakını nitelemek adına

¹² Gökalp, 1968: 5.

¹³ Makzume, 2018: 8-9.

¹⁴ Williams, 2015: 7.

¹⁵ Williams, 2015: 7.

¹⁶ Kuzucu, 2023: 20.

¹⁷ Tez, 2015: 215.

¹⁸ Gökalp, 1968: 5.

¹⁹ Makzume, 2018: 9.

kaleme aldıkları eserler de yine “Turquerie” hareketi kapsamında yer alan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır²⁰.

Avrupalılara göre “Turquerie”, hem Avrupa’dan hem de Doğu’dan bağımsız bir hayal aleminden ibaret olmuştur²¹. Avrupalılar Yakın Doğu’dan gelen kostümlerin, dokumaların, küçük ticaret mallarının, baharatların, kokuların, dansların, müziklerin ve fantastik masalların tümünü Osmanlı’ya mal etmiş ve Osmanlı’dan geldiğini varsaymışlardır. Tüm bu varsayımlar Osmanlı’ya duyulan hayranlıkla beslenmiş, birçok Avrupalı şair, ressam ve bestecinin hayallerini süslemiştir. Bu tema ile kurulan tüm hayaller, gündelik Avrupa yaşamını etkilediği gibi birçok sanat eserine de konu olmuştur²².

Osmanlı İmparatorluğu’nun Avrupa’daki tesirleri XVIII. Yüzyıl ortalarına kadar sürmüştür²³. XVIII. Yüzyıl Avrupa’sına özgü “Turquerierik” bakışın etkileri her ne kadar XIX. Yüzyıl başlarında yeniden ortaya çıkmaya başlasa da kısa sürede kaybolmuş, Avrupa’nın Osmanlı-Türk hayranlığı olarak nitelendirilen “Turquerie”, yerini Oryantalizm gibi başka yorumlara bırakmıştır²⁴.

İslam devletleri ile Avrupalı devletler arasındaki mücadele 1300 yılı aşkın süre devam etmiştir. Gerek XI. Yüzyıldan XIII. Yüzyıla kadar süren Haçlı seferleri gerekse XVI. Yüzyıldan itibaren süregelen Türk savaşları Doğu’nun büyük gücünü Avrupa’ya göstermiştir²⁵. Haçlı seferleri ile Avrupa siyaseti ve fikir dünyasında boy göstermeye başlayan Türkler, I. Murad’ın 1361 yılında Osmanlı İmparatorluğu’nun başkentini Edirne’ye taşıması ile birlikte Avrupa yakasına yerleşmiş ve Avrupa’ya yakınlaşan bu ilerleyiş, Batı dünyasında tehditkâr bir Türk algısı yaratmıştır. XV. Yüzyıldan itibaren giderek ivme kazanan Türk ilerleyişi, Avrupa’nın yönünü Osmanlı’ya çevirmiş ve Türklerin her hareketi Avrupalılar tarafından izlenmeye başlanmıştır²⁶.

Turquerie’nin doğuşu olarak nitelendirdiğimiz, Fatih Sultan Mehmet’in (II. Mehmed) 1453 yılında Bizans İmparatorluğu’nun başkenti olan Konstantinopolis’i (İstanbul) fethetmesi Batı Dünyası’nda yankı uyandıran son derece büyük bir olay olarak tarihe geçmiştir²⁷. Konstantinopolis’in Türklerin eline geçmesiyle Avrupa’nın “tehditkâr Türk”e karşı yıllar boyu süren korkulu rüyası gerçeğe dönüşmüştür²⁸. Bin yılı aşkın süredir ayakta kalmayı başaran,

²⁰ Gökalp, 1968: 5.

²¹ Williams, 2015: 8-9.

²² Mirzayev, 2021: 39.

²³ Makzume, 2018: 4.

²⁴ Williams, 2015: 8-11.

²⁵ Tez, 2015: 167.

²⁶ Reyhanlı, 1983: 7.

²⁷ Williams, 2015: 17.

²⁸ Reyhanlı, 1983: 7.

siyasal ve dinsel bağlamda daima etkin gücü oynayan Bizans İmparatorluğu'nun Türk elinden yıkılışı, Avrupa'nın Osmanlı Türklerini ve askeri gücünü tanıması yönündeki en büyük dönüm noktalarından biri olmuştur²⁹. Konstantinopolis'in fethiyle birlikte Türkler, büyük bir tehdit unsuru olarak Avrupa bilincine yerleşmiştir³⁰. Fatih Sultan Mehmet'e karşı halkı galeyana getiren din adamlarının ve yine sert eleştiriler kaleme alan yazarların körüklediği korku ve çaresizlik tüm Avrupa'da yankılanmıştır³¹.

Konstantinopolis'in yıkılışını izleyen üç gün boyunca direnen kent sakinlerini cezalandırmak ve Osmanlı birliklerinin sarfettiği çabayı ödüllendirmek üzere kentin talan edilmesine müsaade eden Fatih Sultan Mehmet (II. Mehmed), üçüncü günün sonunda yeniden kontrolü ele almış ve kentte düzeni sağlamaya çalışmıştır. II. Gennadios Skholarios'u Rum Ortodoks Kilisesi'ne Patrik olarak atamış ve bu sayede kadim kilise imtiyazlarını da onaylamıştır. İstanbul'un uluslararası pazarda ticaret merkezi rolünü idame ettirmesi ve Avrupa ile kurulan bağlarının kesilmemesi, normalleşme yolunda atılan son derece önemli bir adım olmuştur³².

Fetihten önce Konstantinopolis'teki Avrupa ticaretine hâkim olan Venedikliler, fetih sonrasında ivedilikle Osmanlılar ile ticari imtiyazlar hususunda masaya oturarak ezeli rakipleri Cenevizlilere karşı avantaj sağlamışlar ve sonraki yıllarda da Avrupa pazarındaki ticari üstünlüklerini perçinlemişlerdir³³. Bu iki devlet arasındaki güçlü ticari ilişkiler, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sanatsal ve kültürel etkileşimleri de beslemiş, diplomatik temaslarla birlikte yoğun siyasi ilişkileri de beraberinde getirmiştir³⁴. Venedikliler, Osmanlı-Venedik Savaşı'nın (1463-1479) sona ermesi ile padişahın kendilerine sağladığı ticari imtiyazların ve iyi niyetinin devam etmesi için döneminin önde gelen sanatçılarından biri olan Gentile Bellini'yi, (1429-1507) Venedik'in kültür elçisi kisvesi ile İstanbul'a göndermişlerdir. İstanbul'a gelen ilk sanatçı elbette Gentile Bellini değildir. Bu olaydan birkaç yıl önce padişahın gözüne girme amacıyla Napoli Kralı I. Ferrante de, Costanzo de Ferrara'yı (1450-1524) İstanbul'a göndermiştir. Avrupa'dan İstanbul'a gelen bu iki sanatçı da Fatih Sultan Mehmet'in bronz madalyonlarını yapmışlardır. Bu portreler Avrupa'da kötülenmiş ve kimliği barbar olarak tanıtılmış Osmanlı padişahına karşı duyulan sert tutumları bir nebze de olsa yumuşatmaya başlamıştır³⁵.

²⁹ Williams, 2015: 17.

³⁰ Tez, 2015: 172.

³¹ Williams, 2015: 17.

³² Williams, 2015: 17-18.

³³ Williams, 2015: 17.

³⁴ Arslan, 2014: 150.

³⁵ Williams, 2015: 17.

İlk Türk-Avrupa arasındaki kültür etkileşimlerinin yaşandığı Fatih Sultan Mehmet döneminde saraya gelen Gentile Bellini (1429-1507) ve Constanzo de Ferrara (1450-1524) gibi sanatçılar, İstanbul’da kaldıkları süre zarfında Türk yaşamını belgeleyen çok sayıda resim yapmışlar ve kendilerinden sonraki pek çok Batılı ressama da esin kaynağı olmuşlardır³⁶. Bu eserler, İtalyan Rönesans resmine Türk dünyasının yansımalarına imkân sağlamıştır³⁷. Rönesans resminde döneminin ileri gelen sanatçılarından olan birçok usta isim, tecrübe etmedikleri Doğu’yu, Bellini ve Ferrara gibi sanatçılardan aldıkları referanslar doğrultusunda resmetmiş ve dini temalı eserlerinde dahi pek çok Türk giysili figüre yer vermişlerdir³⁸. Bu eserler Avrupa’nın Osmanlı dünyasına duyduğu olumsuz düşüncelerin kırılmasında etkili olmuş ve kültürel hayranlıkla beslenen olumlu bir imge yaratmıştır³⁹.

Avrupa’nın Türklere karşı geliştirdiği bu olumlu imge, Osmanlı’nın Avrupa içlerine doğru ilerleyişiyle aynı dönemde ortaya çıkmıştır. Konstantinopolis’in fethi ile birlikte Osmanlı ordusu durmaksızın Avrupa içlerine ilerlemeye devam etmiş ve Kanuni Sultan Süleyman (I. Süleyman) dönemine gelindiğinde Osmanlı birlikleri Viyana surlarına kadar ulaşmıştır. Kanuni Sultan Süleyman komutasında gerçekleşen 1529 tarihli I. Viyana Kuşatması her ne kadar başarısızlıkla sonuçlansa da bu olay Avrupa’da uzun yıllar sürecek olan ve Almanca’da “Türkengefahr” olarak anılan Türk tehlikesinin fitilini yeniden ateşlemiştir⁴⁰.

Konstantinopolis’in fethinden sonraki süreçte, bir ülkenin Osmanlı İmparatorluğu karşısındaki tutumu, o ülkenin Avrupa siyasetindeki konumunu belirleyen bir unsur haline gelmiştir. Osmanlı Türkleri ile karşı karşıya gelmek veya diplomatik bağlamda yan yana durmak bu tutumun temel kıstaslarını oluşturmuştur. XV. Yüzyıl ortalarından başlayıp XVI. Yüzyıl boyunca devam eden Rönesans döneminin ileri gelen düşünürleri de bahsi geçen dönemde Avrupa kültürünün belirlenmesinde rol oynayan Osmanlı’nın, siyasal ve emperyal gücünü kanıksamak zorunda kalmışlardır⁴¹. Bu dönemde Osmanlı, yalnızca askeri bir tehdit olarak değil, aynı zamanda görkemli ve etkileyici bir medeniyet olarak da algılanmıştır. Bu ikili algı, Avrupa’da Osmanlı’ya karşı hem korku hem de hayranlık içeren çelişkili bir tutumun doğmasına neden olmuştur. Nitekim Osmanlı’nın acımasız ve yenilmez görünümüne tezat oluşturacak şekilde şöhret ve şatafata olan düşkünlüğü, Avrupa’da Türk sanatı hayranlığının oluşmasındaki en büyük etken olarak karşımıza çıkmaktadır⁴².

³⁶ Tez, 2015: 215.

³⁷ Altar, 1981: 13.

³⁸ Tez, 2015: 215.

³⁹ Williams, 2015: 17.

⁴⁰ Williams, 2015: 17.

⁴¹ Avcıoğlu, 2014: 26.

⁴² Williams, 2015: 28.

Avrupa'yı hemen hemen her alanda etkileyen Osmanlı Devleti'nin Avrupalı Devletler ile olan ilişkisi ilk olarak karşılıklı müzakereler ile başlamıştır. Bu müzakereler ilk etapta ziyaretçi heyetler aracılığı ile yürütülmüştür. Avrupa için ticaretin son derece önemli bir noktada bulunması ve ulusal ticari çıkarların korunması gereği İstanbul'da daimî elçilikler bulundurulmaya başlanmıştır. İstanbul'daki ilk daimî elçilik ise, Kanuni Sultan Süleyman (I. Süleyman) ile Fransa Kralı I. François arasında yapılan bir ticaret antlaşmasının akabinde 1535 yılında açılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman (I. Süleyman) bu ticaret anlaşmasıyla, ortak düşman Avusturya'ya karşı ittifak sağlamak amacıyla Fransa'ya türlü imtiyazlar tanımıştır. Sonraki dönemlerde Osmanlı, bu tür kapitülasyonları siyasi strateji olarak geliştirmiş, Avrupa ile arasındaki yakın bağlantıyı sağlayan siyasal bir araç olarak kullanmıştır⁴³. Avrupa ülkeleri XVI. Yüzyıl boyunca İstanbul'da daimî diplomatik temsilcilikler kurmaya çalışırken, Osmanlı, Avrupa ile olan ilişkilerini Avrupa'dan İstanbul'a gelen sefirler aracılığı ile yürütmüş ve bu sebeple de Avrupa'ya düşük düzeyde elçiler göndermiştir. Öyle ki Osmanlı ilk daimî temsilciliğini çok uzun yıllardan sonra 1796 yılında Paris'te açmıştır. Bu sebeple çok az sayıda Avrupalı, Türkleri yakinen tanıma imkânı bulmuştur. Bu sınırlı temas, yerini zamanla kurgusal ve egzotik imgelerle örülü bir Osmanlı tasavvuruna bırakmıştır. Propagandacılar, Osmanlı'ya karşı Avrupa bakışını çoğu kez çarpıtmayı başarmış olsalar da Avrupa'nın Yakın Doğu'nun lüks mallarına duyduğu yoğun ilgiyi değiştirememişlerdir. Avrupa'nın Türklere karşı olan tutumunun zemininde korku ve güvensizlik yatarken, Osmanlı eserlerine yoğun ilgi duymaları ve taklit etmeleri Turquerie'yi doğuran garip bir ironi olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁴

Avrupalıların gözünde Osmanlı'nın yenilmez olduğu düşüncesinin sarsılmasına sebebiyet veren ilk önemli olay, 7 Ekim 1571 yılında gerçekleşen İnebahtı Deniz Muharebesi hezimetidir⁴⁵. II. Selim'in tahtta olduğu dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu Akdeniz'deki egemenliğini perçinlemesi için Kıbrıs'ı Venediklilerin elinden alması gerekmiş ancak Don Juan komutasındaki Haçlı kuvvetleri tarafından Osmanlı donanması mağlup edilmiştir. Bu mağlubiyet karşısında Osmanlı donanmasının hızlı bir şekilde toparlanıp yeniden taarruza geçmesi ile Venedikliler, iki yıl gibi kısa bir süre içerisinde Kıbrıs'ı terk etmek zorunda kalmıştır⁴⁶. İnebahtı Deniz Muharebesi zaferini izleyen süreçte, Osmanlı İmparatorluğu ve Habsburg Hanedanlığı arasındaki mücadeleler mevcut düzeni değiştirmeden yüz yılı aşkın bir süre devam etmiş⁴⁷, 14 Temmuz 1683 yılında Sadrazam Kara Mustafa Paşa komutasında başlatılan II. Viyana Kuşatmasının da başarısızlıkla sonuçlanması ile son bulmuştur. Bu olay,

⁴³ Williams, 2015: 18.

⁴⁴ Williams, 2015: 24-25.

⁴⁵ Williams, 2015: 28.

⁴⁶ Avcıoğlu, 2013: 168.

⁴⁷ Williams, 2015: 29.

Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkilerde bariz bir değişimin başlangıcı olmuştur. Türklerin Viyana'yı fethedeceği düşüncesi, Avrupa genelinde kısmen azalmış da olsa hâlâ etkisini sürdüren Türk korkusunu perçinlemiş ve Kutsal Roma Germen İmparatorluğu ile Kutsal Birlik Kuvvetleri arasında bir ittifakın başlamasına sebep olmuştur. Bu ittifak birlikleri, 12 Eylül 1683 tarihinde Osmanlı üzerine gerçekleştirdikleri saldırıda galip gelmiş ve II. Viyana Kuşatması Osmanlı İmparatorluğu'nun mağlubiyeti ile sona ermiştir. Sadrazam Kara Mustafa Paşa komutasındaki Osmanlı birlikleri ordugahı bırakıp geri çekilmiş, başarısız fetih girişiminden ötürü Sadrazam Kara Mustafa Paşa da idam edilmiştir⁴⁸. II. Viyana Kuşatması'nın mağlubiyetle son bulması Avrupa'nın, Osmanlı karşısındaki özgüvenini yeniden toparlamış, bu durum Avrupa'da "Vahşi Türk" algısının bir kez daha kırılarak daha barışçıl bir yapıya bürünmesinin ve Türklerin sunuluşunda bariz bir değişim sürecine girilmesinin öncülü olmuştur⁴⁹. Avrupalıların Osmanlı Türklerini barbar olarak temsil etme gelenekleri 1750'li yıllara değin devam etse de Osmanlı kültürüne dair deneyimleme imkânı buldukları yeni şeylerle giderek daha fazla rekabet etmişlerdir⁵⁰.

II. Viyana Kuşatması başarısızlıkla sonuçlanınca Osmanlı kuvvetlerinin arkalarında bıraktığı çadırli ordugâh, meydanı gelip gören galipleri hayrete düşürmüştür. Padişahın baş temsilcisi olan sadrazamın mevkisini niteler biçimde adeta bir sarayı andırır şekilde döşediği bu ordugahta yer alan çadırlar, dokumalar, sefer teçhizatları ve zırhlar gibi daha pek çok zengin ganimet Avrupalıların eline geçmiş ve Avrupa'nın dört bir yanına gönderilmiştir. Avrupalılar tarafından "Türkenbeute" olarak adlandırılan bu ganimetler, Osmanlı'nın askeri gücünün yanı sıra imparatorluğun ihtişamını ve şatafatını da gözler önüne sermiştir. Avrupalılar üzerindeki "Barbar Türk" algısını değiştiren şeylerden biri de Osmanlı dünyasının bu lüks yanı olmuştur⁵¹.

Kuşatmanın başarısızlıkla sonuçlanmasıyla birlikte Osmanlıların askeri dağınıklığından istifade eden Habsburglar, Macaristan'ın içlerine kadar ilerlemiştir. Büyük Türk Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak kaybına uğradığı 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşması ile sona ermiş ve bu antlaşma doğrultusunda, Macaristan'ın büyük bir kısmı Avusturyalıların, Podolya Polonyalıların, Azak Limanı Rusların ve Dalmaçya'nın büyük bir kısmı ise Venediklilerin eline geçmiştir⁵². Osmanlı İmparatorluğu'nun aldığı bu yenilgi her ne kadar Avrupa'nın lehine olsa da Osmanlı uzunca bir süre Avrupa gündeminde korku duyulan bir güç olarak kalmaya devam etmiştir⁵³.

⁴⁸ Williams, 2015: 29.

⁴⁹ Williams, 2015: 30.

⁵⁰ Bevilacqua ve Pfeifer, 2013: 77.

⁵¹ Williams, 2015: 29.

⁵² Williams, 2015: 29-30.

⁵³ Avcıoğlu, 2014: 26.

Habsburg Hanedanlığı ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki sınır XVIII. Yüzyıl boyunca sürekli olarak değişmiş ve Avusturya 1718 yılında imzalanan Pasarofça Antlaşması ile Belgrad'ı 1739 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na geri vermiştir. Avusturya, Viyana'nın, Osmanlı ile kurulan yeni sınırın epeyce uzağında kalmasına rağmen, Osmanlılardan gelebilecek saldırılara karşı savunma unsurlarına yoğun harcamalar yaparak türlü güvenlik önlemleri almaya devam etmiştir⁵⁴.

Habsburgların ve Venediklilerin Osmanlı İmparatorluğu'na karşı başlattığı savaşları sona erdiren 1718 Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'ya daha fazla sayıda elçi heyetleri göndermiştir. Avrupa'ya gönderilen elçi heyetlerinin gönderilmeleri hususundaki asli amaç siyasi konular olsa da bunun yanında Avrupa'yı daha yakından tanıma arzusu da etkili olmuştur. Bu nedenle Osmanlı, Avrupa'ya göndereceği elçileri titizlik ile belirlemiştir. 1719 yılında İbrahim Paşa sefir mertebesi ile Viyana'ya gönderilmiştir. Eş zamanlı olarak Avusturya barış müzakerelerinde baş müzakereci mertebesinde bulunan Kont Damian Hugo Von Virmont da İstanbul'a gitmiştir. Avusturya ve Osmanlı'nın bu sefir teatisi büyük ilgi uyandırmıştır⁵⁵. XVI. ve XVIII. Yüzyıl arasındaki süreçte, Avusturya'dan İstanbul'a 130, İstanbul'dan Avusturya'ya ise 80 elçi gönderilmiştir. Bu karşılıklı gidiş gelişler, iki devletin birbirleri hakkında fikir edinmeleri hususunda son derece etkili olmuştur. Avusturya'dan İstanbul'a gelen elçi heyetlerine çoğu zaman sanatçılar eşlik etmiştir. Bu sanatçılar Türk yurdunda ziyaret ettikleri yerleri ve hemen hemen gördükleri her şeyi resmetmişlerdir. Ziyaretleri bitip ülkelerine döndüklerinde ise gözlem ve deneyimlerini kaleme alarak belgelemişlerdir⁵⁶.

Osmanlı-Avrupa ilişkilerinde yaşanan değişim 1721 ve 1742 yıllarında Paris'e gönderilen elçi heyetlerinde bariz bir şekilde görülmektedir. 1721 yılında gönderilen heyetin başında bulunan Yirmisekiz Mehmet Çelebi, Osmanlı-Avrupa ilişkilerinde gözlemlenen değişimin bir yansıması olmuştur. Kudüs'te yer alan Kutsal Kabir'in restorasyonu bu ziyaretin asli meselesi olarak gözüксе de Mehmed Efendi, maiyeti ile birlikte Avrupa medeniyeti ve kültürünü gözlemlemeye gelmiştir. Mehmet Efendi padişah'tan aldığı bu emri yerine getirmek üzere şehri gezerken, o güne değin Türkleri bu denli yakından görme imkânı bulamamış olan Fransızlar, elçi ve maiyetini dikkatle izlemiş ve her hareketlerini takip etmişlerdir. Mehmet Efendi Paris'te kaldığı süre boyunca Fransız halk tarafından son derece kibar biri olarak nitelendirilmiş ve sevilmiştir. 1721 yılında Paris'e gönderilecek olan elçi heyetinin başında ise, Mehmed Efendi'nin oğlu Mehmed Said Efendi yer almıştır. Mehmed Said Efendi Fransızlar

⁵⁴ Williams, 2015: 30.

⁵⁵ Williams, 2015: 41.

⁵⁶ Tez, 2015: 178.

tarafından çok daha fazla sevilmiş ve babası Mehmed Efendi'yi, sosyal ilişkiler hususunda geride bırakmıştır⁵⁷. Mehmed Efendi ve oğlu Mehmed Said Efendi'nin Paris elçilikleri, Fransa'nın Doğu egzotizmine karşı duyduğu merak ve hayranlığın yönünü Osmanlı dünyasına çevirmesinde etkili olmuştur. Özellikle Fransız sosyetesini etkileyen bu merak ve hayranlık, Osmanlı ve Fransa arasındaki ticari bağların ne denli köklü olduğunu kanıtlar niteliktedir⁵⁸. Avrupalı tüccar, seyyah, sanatçı ve diplomatlar, XVIII. Yüzyıl boyunca Türk yurdu ziyaretlerine aralıksız olarak devam etmişlerdir. Bu ziyaretler sayesinde Osmanlı'yı yerinde görüp deneyimleme imkânı bulamayan pek çok Avrupalı, düşünce dünyasında Osmanlı topraklarını imgeleme imkânı bulmuştur⁵⁹.

Osmanlı, İstanbul'da Kanuni Sultan Süleyman döneminde ilk daimî elçiliğin açıldığı 1535 yılından başlayarak, XVII. Yüzyıl ortalarına kadar Paris'e pek çok kez geçici elçi heyeti göndermiştir. 1663-1664 yıllarında vuku bulan Osmanlı-Avusturya savaşı sırasında Osmanlı, Fransa ile sürdürülen diplomatik ilişkilerin idamesi için 1669 yılında başka bir heyet yollamıştır. Bu heyetin başındaki isim ise Süleyman Ağa Müteferrika'dır. Süleyman Ağa Müteferrika, XIV. Louis tarafından son derece görkemli karşılanmış ancak Süleyman Ağa Müteferrika bu karşılamadan memnun olmamıştır. Süleyman Ağa'nın bu şaşalı karşılama karşısındaki memnuniyetsizliği kralı rahatsız etmiş ve bunun akabinde Türk gelenekleri kibar bir dilde alaya vurularak bir gösteriye dönüştürülmüştür. 1670 yılında yine Moliere tarafından kaleme alınan "*Le Bourgeois Gentilhomme (Kibarlık Budalası)*" adlı piyes Chambord Şatosu'nda sahnelenmiştir. İzleyiciler tarafından büyük beğeni toplayan bu piyes, Türk etkisi anlamına gelen "Turquerie"nin bir terim olarak Avrupa bilincine yerleşmesindeki öncül etkenlerden biri olmuştur⁶⁰. "Turquerie" kelimesini ilk zikreden isim de yine Moliere olmuştur. "Turquerie" kelimesi ilk kez Moliere'nin 1668 yılında kaleme aldığı "*L'Avare*" adlı komedi oyununda "taş kalpli", "zalim" anlamı ile telaffuz edilmiştir. Sonrasında bu deyiş Süleyman Ağa Müteferrika'nın Paris ziyaretinin konu edildiği "*Le Bourgeois Gentilhomme (Kibarlık Budalası)*" adlı piyeste daha yumuşatılmış bir şekilde kullanılmıştır⁶¹.

Uzun yıllar Avrupa'nın korkulu rüyası olan Osmanlı İmparatorluğu'nun XVII. Yüzyıl itibarıyla genişlemesi durduğunda, Almanca "Türkengefahr" olarak adlandırılan Türk korkusu etkilerinin azalması Avrupalıları ticarete yönlendirmiştir. Avrupa ve Osmanlı arasında gelişen ticaret vesilesi ile de Avrupa, Osmanlı İmparatorluğu'nu ve kültürünü yerinde deneyimleme

⁵⁷ Williams, 2015: 42.

⁵⁸ Williams, 2015: 45-46.

⁵⁹ Williams, 2015: 49.

⁶⁰ Williams, 2015: 32-35.

⁶¹ Tongo ve Schick, 2019: 1.

imkânı bulmuştur. XVIII. Yüzyıla gelindiğinde Avrupalıların Doğu'ya seyahatleri kolaylaşmış ve Doğu'nun lüks tüketim malları Avrupalılar arasında bir statü göstergesi haline gelmiştir⁶².

Gelişen ve iyileşen siyasi ilişkiler Avrupa ve Osmanlı arasındaki kültürel etkileşime zemin hazırlamıştır. Avrupa ve Osmanlı arasında kurulan çok yönlü ilişkiler neticesi ile Avrupa'ya taşınan Türk kültürü, sosyal hayat ve günlük yaşam ile birlikte sanatın da hemen hemen tüm dallarına intikal etmiş, genel itibariyle Türkler gibi yaşamak, Avrupalılar için olağan hale gelmiştir⁶³. XIV. yüzyılda Osmanlı'nın Balkanlara girmesiyle birlikte Avrupa'da hissedilmeye başlanan Türk etkileri, XV. yüzyıldan itibaren Avrupa kültüründeki tezahürleri daha görünür hale gelen kültürel bir meraka dönüşmüş, XVIII. yüzyılda ise bu yönelim "Turquerie" adıyla kavramsallaştırılarak literatürdeki varlığını perçinlemiştir⁶⁴.

Bu süreçte "Turquerie"nin Avrupa'daki etkileşim sahaları, Avrupa ve Osmanlı arasında kurulan çok yönlü ilişkiler neticesinde çok daha geniş alanlarda yayılım gösteren bir kültür etkileşimine dönüşmüştür. Türk kültürü, küçük el sanatları⁶⁵, mimari⁶⁶, edebiyat-sahne sanatları ve müzik⁶⁷, resim⁶⁸ ve giyim kuşam⁶⁹ gibi alanlarda Avrupa sanatını ve yaşam tarzını etkilemiş, bu etkileşim uzunca bir süre Avrupa'nın estetik anlayışına ve sanatsal üretimine yansımıştır.

⁶² Tongo ve Schick, 2019: 1.

⁶³ Niyazi, 2000'den akt. Bilgicioğlu, 2006: 93.

⁶⁴ Tongo ve Schick, 2019: 1.

⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Williams, 2015; Tez, 2015; Tongo ve Schick, 2019; Niyazi, 2000; Bilgicioğlu, 2006; Reyhanlı, 1983; Turan, 1968; Yenişehirlioğlu, 1984; Yenişehirlioğlu, 1985.

⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Avcıoğlu, 2014; Williams, 2015; Tez, 2015; Reyman, 1964; Eyice, 1997; Ergin, 2011; Gregoire 1991; Yıldız, 1992; İnalcık, 2000; Yenişehirlioğlu, 1984; Toros, 1998; Balcı, 2019; Bilgicioğlu, 2006.

⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Tez, 2015; Williams, 2015; Reyhanlı, 1983; Kodaman, 1975; Bilgicioğlu, 2006; Parla, 1986; Nicolay, 1568; And, 1999; Meyer, 2002; Mirzayev, 2021; Altar, 1981; Dursun, 1991; Ağildere, 2010; Fonton ve Behar, 1987; Niyazi, 2000; Kampman, 1959; Yıldız, 1992; Glück, 1968; Yenişehirlioğlu, 1985.

⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Williams, 2015; Bilgicioğlu, 2006; Başkan, 2000; Tez, 2015; Altar, 1981; Freedberg, 1993; Godfrey, 1965; Wind, 1969; Perdahcı, 2011; And, 1993; And, 1985.

⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Tez, 2015; Reyhanlı, 1983; Glück, 1968; Williams, 2015; Yıldız, 1992; Feher, 1996; Feher, 1992; Feher, 1986; Pirali, 1977; Bilgicioğlu, 2006.

İKİNCİ BÖLÜM

GELENEKSEL TÜRK HALI SANATI

2.1. Geleneksel Türk Halı Sanatı

Halı, Türklerin üzerinde oturduğu, namaz kıldığı gündelik bir eşya olmasının yanı sıra, kendine has örüm tekniği ve çok çeşitli süslemeleri sebebiyle sanat eseri sayılan, özgün bir Türk kültürü ögesidir⁷⁰. Evlenmeden evvel çeyiz olarak kız tarafına verilen ağırlık anlamına gelen halı, pek çok kaynakta “kalî” olarak anılmaktadır. Bu kelimenin kökeni Farsça olarak bilinse de James William Redhouse, Francis Joseph Steingass ve Gerhard Doerfer gibi dilbilimciler tarafından yapılan araştırmalar neticesinde öz Türkçe bir kelime olduğu ve Türkçe’den Farsça’ya geçtiği tespit edilmiştir⁷¹.

Halı, istisnai olarak bazı göçebe toplulukların yere paralel halı tezgahlarını tercih etmelerinin haricinde, genel olarak yere dik ya da yarı yatık biçimde konumlandırılan tezgahlarda dokunur⁷². Isdar adı verilen bu tezgahlarda dokunan halıların yapımında ham madde olarak yün, tiftik, ipek ve pamuktan elde edilen iplerden istifade edilmiştir⁷³. Halı tezgahında yere dik uzanan, üzerine düğüm atılan ve halının iskeletini oluşturan sert iplikler çözgü iplikleridir. Çözgüler üzerine atılan düğümler ilme veya ilmek olarak adlandırılmaktadır. Bu dikine çözgü ipliklerinin bir altından bir üstünden olmak suretiyle geçirilen ve düğümlerin kilitlenmesine olanak sağlayan iki veya üç sıralı olmak üzere yere paralel uzanan iplikler ise atkı iplikleridir⁷⁴. İplerin renklendirilmesinde XIX. Yüzyılın ortalarına değin bitki ve böceklerden elde edilen doğal boyalar kullanılmış ve renklendirilen ipler arış (çözgü) ve argaç (atkı) ipleri olarak adlandırılmıştır. Halı üretiminde ilk olarak motif oluşturmak suretiyle bir ya da iki çözgü üzerine yün veya ipek iplikler düğümlenir. Düğümlenen iplikler bir bıçak yardımıyla kesilir ve kesilen bu ipliklerin üzerinden geçirilen argaç ipleri ise kirkir adı verilen özel bir tarak yardımıyla sıkıştırılır. Son olarak sıkıştırılan iplerin düğüm uçlarının sındı adı verilen bir makasla eşit boylarda kırpılmasıyla halı adı verilen dokuma türü meydana gelmiş olur⁷⁵.

Halının anavatanı, 30-45 derece kuzey enlemleri arasında yer alan tüm Asya’yı kapsayan bölgedir. 30 derecenin güneyinde yer alan bölgelerde hasır, 45 derecenin kuzeyinde

⁷⁰ Aslanapa, 1997: 18.

⁷¹ Bozkurt, 1997: 251-252.

⁷² Öney ve Erginsoy, 1992: 156.

⁷³ Bozkurt, 1997: 251-252.

⁷⁴ Öney ve Erginsoy, 1992: 156.

⁷⁵ Bozkurt, 1997: 251-252.

yer alan bölgelerde ise coğrafi şartlara uygun olarak hayvan postu kullanılmıştır⁷⁶. Yapılan araştırmalar, soğuk iklim şartları sebebiyle zaruri bir ihtiyaç doğrultusunda kullanılmaya başlanan halının, ilk olarak 15. Kuzey enleminin batısında, Orta Asya Türk toplumlarının yaşadığı bölgede yapılmaya başladığını ortaya koymuştur⁷⁷. Bu 15. Kuzey enlemi genişliğine sahip bölgenin doğusu (Doğu Türkistan) keçe, batısı (Batı Türkistan) ise düğümlü halıların üretim bölgeleridir⁷⁸. Bu bölgede yaşayan avcı-göçebe Türk kavimleri ilk olarak avladıkları hayvanların postlarından istifade etmiş, daha sonralarda ise çoban-göçebe yaşam tarzını benimseyerek, ehlileştirdikleri hayvanların yünlerinden elde ettikleri ipliklerle halı sanatının ilk ürünlerini tarih sahnesine sunmuşlardır. Yün ipliklerin uçlarını dışarı sarkıtarak düğümledikleri teknik bir buluş olan bu suni post icadı, düğümlü halıların en erken tarihli örneklerini teşkil etmektedir⁷⁹.

Türk halılarının üretiminde genellikle Gördes Düğümü (Türk Düğümü) kullanılmıştır. Gördes Düğümü adını, XVII-XVIII. Yüzyıllar arasında Osmanlı döneminde halı üretiminde ün yapan Manisa şehrinin Gördes kazasından almıştır. Diğer halı düğüm tekniklerine oranla son derece sağlam olan Gördes Düğümü, geometrik motiflerin işlenmesine en uygun düğüm tekniği olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkler tarafından Gördes Düğümü'ne görece daha az kullanılan bir diğer düğüm tekniği ise Batı İran'ın Sine kentinde geliştirilen Sine Düğümü'dür. Sine Düğümü'nde kullanılan teknikte, düğüm tek çözgü üzerine atılmakta olup diğer çözgünün yalnızca arasından geçirilip bırakılmaktadır. Bu nedenle de Gördes Düğümü'ne (Türk Düğümü) görece daha az sağlamdır. Sine Düğümü (İran Düğümü) tekniği yuvarlak ve girift motifli kompozisyonlar için uygundur. Doğu Türkistan'da ve Fustat'ta ele geçirilen halılar bu teknikle dokunmuştur⁸⁰.

Türk halı sanatı dahilinde karşımıza çıkan en eski düğümlü halı örneği, Altaylarda beşinci Pazırık kurganının içerisinden çıkarılan "*Pazırık Halısı*"dır⁸¹. İlk olarak 1947 yılında Rus asıllı arkeolog Sergei Ivanovich Rudenko tarafından bulunan Pazırık Halısı⁸², kürk ve hayvan postunu yoğun olarak kullanan Asya Hunlarının hüküm sürdüğü coğrafyada ele geçirilmiştir. Asya Hunları, Pazırık Halısı'nda karşımıza çıkan motifleri, maden eserlerinde de işlemişlerdir. Pazırık Halısı'nın iç geniş bordürlerinde görülen Ren Geyikleri ise yine Asya Hunları'nın hüküm sürdüğü coğrafyaya özgü bir hayvan türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁷⁶ Erdmann, 1957: 85.

⁷⁷ Yetkin, 1991: 1-2.

⁷⁸ Erdmann, 1957: 85.

⁷⁹ Yetkin, 1991: 1-2.

⁸⁰ Öney ve Erginsoy, 1992: 156.

⁸¹ Aslanapa, 2005: 16.

⁸² Franses, 2013: 257-258.

Altay Dağları'nın eteklerinde yer alan, içerisine akan suların donarak buzul haline getirdiği beş numaralı kurgandan çıkarılan halı, inceliği, kalitesi ve zengin motif işçiliği ile dikkat çekmektedir. Kurgan içerisinde mumyalanmış bir at, dört tekerlekli bir araba ve diğer kullanım eşyaları ile birlikte bulunan halı, oldukça ince yün iplikten, 1.89 x 2m. boyutlarında ve her 10 cm² de 36000 Gördes Dügümünün (Türk Dügümü) yer aldığı bir teknikle işlenmiştir. Daha sonraki dönemlerde dahi kalitesine ve işçiliğine erişilemeyen Pazırık Halısı'nın, geniş bordüründe süvari figürlerine, ikinci geniş bordüründe Ren Geyiklerine, bir iç ve bir dış dar bordüründe ise griffon figürlerine rastlanmaktadır. Halı, zemini 24 kareye bölünmüş haçvari çiçek motiflerinden oluşan, kırmızı zemin üzerine sarı, mavi ve beyaz renk kullanımlarının görüldüğü dama tahtasına benzer bir örnek ihtiva etmektedir. Pazırık Halısı pek çok çalışmaya konu olmuş, araştırmacılar tarafından uzun yıllar boyunca farklı yıllara ve farklı kültürlere tarihlendirilmiştir. Ancak, defin adetleri, mumyalanan ölü insan tipleri ve Altay bölgesi ile aynı yaştaki komşu kurganlar içerisinden çıkarılan diğer eserler ile karşılaştırıldığında, Pazırık Halısı'nın M.Ö. III.-II. Yüzyıllara ve Asya Hunları'na tarihlendirilmesi uygun görülmüştür⁸³. Pazırık Halısı'nın yalnızca Gördes Dügümü (Türk Dügümü) tekniğinde yapılmış olması, Türk halı sanatı tarihine ışık tutması bakımından son derece önemlidir⁸⁴.

Pazırık Halısı bulununcaya değin bilinen en eski halılar, “*Doğu Türkistan’da Bulunan Halılar*”dır. Bu halılar, düğümlü halı tekniğinin çok daha gelişmiş bir safhasını sunan, sarı, mavi, yeşil, kırmızı, kahverengi ve bunların çeşitli tonları ile renklendirilmiş, basit geometrik motifler, bitkisel motiflere benzeyen şekiller ile kanca ve baklava motifleri ihtiva eden örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. 1906-1908 yılları arasında, Doğu Türkistan’da Lop Gölü’nün batısında yer alan Lou-lan kentinde Aurel Stein tarafından bulunan bu halı parçaları, M.S. III-VI. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir⁸⁵. Öyle ki Gök-Türk döneminden kalan bir Çin masalında da Türklerin tören ve şenliklerinde çayırılar üzerine yün halılar serdikleri anlatılmaktadır⁸⁶.

Doğu Türkistan’da bulunan halıları, kırmızıya çalan zemin renkleri, altıgen, yıldız ve baklava gibi geometrik motifleri ve bazı örneklerde karşımıza çıkan kufi kitabeleri ile “*Fustat’ta Bulunan IX. Yüzyıl Abbasi Halıları*” takip etmiştir. Düğümlü halıların İslam sanatına intikalinin IX. Yüzyılda Abbasiler döneminde gerçekleştiği kabul edilmektedir⁸⁷. Samarra kentinin Türklere tahsis edilmesi ile birlikte düğüm tekniği Orta Asya’dan Batı’ya getirilmiş ve bundan sonra Selçuklu Türklerinin hâkimiyeti ile önce İslam dünyasına sonra da tüm dünyaya

⁸³ Aslanapa, 2005: 16.

⁸⁴ Yetkin, 1991: 2.

⁸⁵ Esin, 1978: 109; Aslanapa, 2005: 19; Yetkin, 1991: 3.

⁸⁶ Demieville, 1973: 76.

⁸⁷ Yetkin, 1991: 4; Aslanapa, 2005: 20-22.

yayılmıştır⁸⁸. Abbasilerden kalan ve Fustat'ta ele geçirilen halı parçalarının, Türklerin bu bölgeye gelişlerinden sonraki tarihlere denk gelmesi de bu durumu doğrular niteliktedir⁸⁹. Bugün Kahire İslam Sanatları Müzesi'nde teşhir edilen, Gördes Düğümü (Türk düğümü) tekniği ile dokunmuş ve kırmızı zemin üzerinde palmetvari motifler ile bordüründe kufi yazı kuşağının yer aldığı yün bir halı parçası, bu tekniğin Orta Asya'dan Batı'ya Türkler vasıtasıyla getirildiğinin bariz bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kahire İslam Sanatları Müzesi'ne Fustat'tan getirilen ve M.S. VII.-IX. Yüzyıllara tarihlendirilen bu halı parçasının, İslam sanatında düğümlü halıların başlangıcı olarak kabul edildiği ve Batı Türkistan bölgesinden ithal edildiği düşünülmektedir⁹⁰. Mısır'da bulunan bu tek çözgü üzerine açık düğüm tekniği ile dokunmuş birkaç halı parçası dışında, düğümlü halıların İslam ülkelerinde görülmesi XI. yüzyılda Selçuklu hakimiyeti ile başlamış ve kesintisiz devam etmiştir⁹¹.

2.1.1. Selçuklu Halıları

İlk olarak Türk coğrafyasında ortaya çıkan halı, Türk tarihi ile sıkı sıkıya bağlantılı bir kültür ifadesidir. Daima Türklerin yaşadığı bölgelerde icra edilen halı sanatını, Büyük Selçuklu İmparatorluğu döneminde tüm dünyaya tanıtan da yine Türkler olmuştur. Ancak Büyük Selçuklu döneminden günümüze intikal eden bir halı örneğine rastlanmamıştır⁹².

Mısır'da ele geçen halı parçaları dışında VI. Yüzyıldan XIII. Yüzyıla kadar geçen süreçte Gördes Düğümlü (Türk Düğümü) halı örneklerine rastlanmaması, düğümlü halı tarihinde büyük bir boşluk oluşturmuş, bu 700 yıllık boşluk Konya Alaaddin Camii'nde, Anadolu Selçuklu döneminden günümüze intikal eden hakiki Gördes düğümlü halıların gün yüzüne çıkarılması ile kapanmıştır. Düğümlü halılar olarak adlandırılan Gördes Düğümlü (Türk Düğümü) ve Sine Düğümlü (İran Düğümü) halılar yüzyıllar boyunca Türkler tarafından başarılı bir şekilde icra edilmiş, XIII. Yüzyıldan XIX. Yüzyıla değin gelişmeye devam etmiştir. Türk halı sanatında yaşanan bu sürekli gelişim zaman içerisinde yeni halı tiplerini ortaya çıkarmış ve özgün Türk halı sanatı dahilinde verilen ürünlerin çeşitliliğini artırmıştır⁹³.

Türk halı sanatının bir düzen ve süreklilik dahilinde gelişim göstermesindeki en büyük rolü Anadolu Selçuklu Devleti'nin merkezi Konya'da ele geçirilen "*Selçuklu Halıları*" almıştır. Konya'da ele geçirilen Selçuklu halıları, XIII. Yüzyıldan XIX. Yüzyıla kadar sürekli olarak gelişme gösteren Türk halı sanatının ilk ve en büyük safhasını teşkil etmektedir. İlk kez 1905

⁸⁸ Aslanapa, 1984'ten akt. Gökmen, 2014: 13.

⁸⁹ Aslanapa, 2005: 24.

⁹⁰ Yetkin, 1991: 4.

⁹¹ Yetkin, 1991: 1.

⁹² Aslanapa, 2005: 13.

⁹³ Yetkin, 1991: 4.

yılında Fredrik Robert Martin tarafından, Konya Alaeddin Camii'nde bulunan 8 adet Selçuklu halısı, günümüzde zengin halı koleksiyonlarına ev sahipliği yapan İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde teşhir edilmektedir⁹⁴.

Konya Alaeddin Camii'nde bulunan ve bugün İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde teşhir edilen 8 halıya⁹⁵ ek olarak, 3 adet halı Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde ve 7 adet halı da Fustat'ta (Eski Kahire) ele geçirilmiştir. Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde bulunan örneklerden ikisi Konya Etnografya Müzesi'nde, diğeri ise Londra'da, Edmund de Unger koleksiyonunda yer almaktadır⁹⁶. Bu halıya ait diğeri bir parça Almanya'da özel bir koleksiyonda bulunmuştur⁹⁷. Fustat'ta ele geçirilen örnekler ise İsveç'te Stockholm, Nationalmuseum ve Gothenburg, Röhs Museum'da teşhir edilmektedir⁹⁸. Başlangıçta toplam sayıları 18 adet olan Selçuklu halılarına, yakın tarihte yapılan araştırmalar neticesinde 10 adet daha Selçuklu halısı eklenmiştir. Bunlardan 5 tanesi "*Sivas Grubu*" adı ile adlandırılmakta olup, bugün İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nin koleksiyonunda bulunmaktadır. Selçuklu Halıları grubuna sonradan dahil olan diğeri 5 halı da hayvan figürlü halıların ilk merhalelerini teşkil eden "*Tibet Grubu*" adı ile adlandırılmaktadır. Günümüzde dünyanın çeşitli müzelerinde sergilenen bu halılar, XIII.-XIV. Yüzyıllarda Anadolu'dan Orta Asya topraklarına ihraç edilen Selçuklu halılarıdır⁹⁹.

Keşfedilen ilk Selçuklu halılarının genel kompozisyonunu geometrik motifler ile stilize bitkisel motifler oluşturmaktadır. İri kufi yazı kuşaklarının yer aldığı bordürler Selçuklu halılarının karakteristik özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Selçuklu halılarına has bu kufi yazılı bordür sonraki dönemlerde gelişme kaydederek örgülü ve çiçekli kufiye kadar çeşitlenmiştir. Kufi yazılı bordür XIII. Yüzyıldan XIX. Yüzyıla kadar çeşitlendirilerek kullanılmış, XIV.-XV. Yüzyıl minyatürlerinde yer alan halı tasvirlerine yansıdığı gibi İspanya ve Kafkas halı kompozisyonlarını da etkisi altına almıştır. Selçuklu halılarında yer alan kufi yazı kuşağı yalnızca dekoratif amaçla kullanılmış olup, okunması olanaksızdır¹⁰⁰.

Anadolu Selçukluları dönemine ait olan ve bugün literatüre dünyanın en değerli halıları olarak geçen "*Konya Halıları*", doğu halılarının incelenmesi ve tarihlendirilmesi hususunda büyük rol oynamaktadır¹⁰¹. Renk ve kompozisyon bakımından zengin olan bu halılarda, zemin

⁹⁴ Yetkin, 1991: 7.

⁹⁵ Konya Alaeddin Camii'nde bulunan halılar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aslanapa, 2005; Yetkin, 1991; Öngen, 2011.

⁹⁶ Öney ve Erginsoy, 1992: 156-157.

⁹⁷ Aslanapa, 2005: 47.

⁹⁸ Öney ve Erginsoy, 1992: 156-157.

⁹⁹ Kardeşlik, 2010: 113-122.

¹⁰⁰ Yetkin, 1991: 8.

¹⁰¹ Çelik, 2010: 19.

rengi koyu mavi veya kırmızıdır. Kullanılan motifler geometriktir. Genellikle yan yana veya üst üste sıralanmış baklavalılar, sekiz köşeli yıldızlar ve uçları çengelli sekizgenler kompozisyonu meydana getiren motifler olarak karşımıza çıkmakta, nadiren de olsa stilize edilmiş bitkisel motiflere yer verilmiştir. Konya’da bulunan Selçuklu halı örneklerinde geniş bordürlerde yer alan, ok başına benzer üçgenlerle son bulan, dik harfli kufi yazı kuşağı dikkat çeken bir süsleme unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Motiflerde genellikle açık mavi ve açık kırmızı, nadiren de sarının tonları ile açık yeşil renk tercih edilmiştir. Sınırlı sayıda renk kullanımına rağmen aynı renkler üzerinde tonlamalar yaparak zengin bir görünüme kavuşturulan bu halılar, Türk halı sanatının en nadide örneklerini sunmuşlardır¹⁰².

Konya Alaeddin Camii’nde bulunan halıların ardından, 25 yıl sonra, 1930 yılında R. M. Riefstahl’ın Beyşehir Eşrefoğlu Camii’nde yürüttüğü araştırmalar neticesinde literatürde “*Beyşehir’de Bulunan Halılar*” olarak anılan, Anadolu Selçuklu dönemine ait başka halı örnekleri de tespit edilmiştir¹⁰³. Burada bulunan halı parçaları Konya’da bulunan halılarla aynı teknik ve kompozisyonlara sahip olup¹⁰⁴, günümüzde Konya Etnografya Müzesi’nin özel koleksiyonunu oluşturmaktadır. Beyşehir’de bulunan Anadolu Selçuklularına ait halılar içerisinde geometrik formların tamamen bitkisel formlara dönüştüğü bir adet halı örneği ise Türk halı sanatının kaydettiği gelişmeyi göstermesi hususunda son derece önemli bir noktada yer almaktadır¹⁰⁵.

“*Fustat’ta (Eski Kahire) Bulunan Halılar*” ise Selçuklu halılarının Suriye, Irak, Mısır, Çin, Hindistan ve diğer Türk ülkelerine Selçuklu ülkesinden ihraç edildiğine yönelik en nadide kanıtları sunmaktadır¹⁰⁶. 1935-1936 yıllarında Mısır’da yapılan Fustat kazılarında yüze yakın halı parçası ele geçirilmiştir. Bu halılar içerisinde XIII.-XIV.-XV. Yüzyıllara tarihlendirilen bir kısım halı parçası Anadolu’dan Mısır’a ihraç edilen halılar grubunda yer almaktadır. 100’den fazla halının yer aldığı bu gruptan yalnızca 29 tanesi Carl Johan Lamm tarafından resimleriyle belgelenmiş olup bugün İsveç’te bulunan müzelerin ve özel koleksiyonların nadide örnekleri olarak teşhir edilmektedir¹⁰⁷. Carl Johan Lamm tarafından belgelenen 29 halıdan 7 tanesi Selçuklu halıları grubunda yer almaktadır. Bu 7 halı içerisinde yer alan bazı halılar sert yün iplikten, Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniğinde yapılmış olup, süsleme kompozisyonlarıyla Konya halıları ile benzerlik göstermekteyken, diğer örnekleri ile de

¹⁰² Aslanapa, 2005: 26.

¹⁰³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Riefstahl, 1931: 177-220.

¹⁰⁴ Yetkin, 1991: 12.

¹⁰⁵ Yetkin, 1991: 13; Aslanapa, 2005: 45-48.

¹⁰⁶ Yetkin, 1991: 14.

¹⁰⁷ C.J. Lamm tarafından yayımlanan 29 halının ayrıntılı bilgisine erişmek için bkz. Lamm, 1937.

Selçuklu halılarının gelişmiş bir safhasını sunmaktadır¹⁰⁸. Bu örnekler dışında Fustat'ta ele geçirilen diğer halı parçaları günümüzde New York, Metropolitan Museum of Art'ta, İsviçre, Museum of Cultures in Basel'de, Berlin ve Kahire müzelerinde, yayımlanmayan parçalar ise Yunanistan, Atina, Benaki Müzesi'nde teşhir edilmektedir¹⁰⁹. Ayrıca Selçuklu halıları Suriye, Irak, Mısır, Çin, Hindistan ve diğer Türk ülkelerine ihraç edildiği gibi İtalya'ya da ihraç edilmiştir. Giotto'nun 1304'te İtalya, Padova'da bulunan Cappella degli Scrovegni'de yapmış olduğu iki freskte karşımıza çıkan halı tasviri, Konya Alaeddin Camii'nde ele geçirilen ve bugün İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin envanterinde yer alan bir halı ile benzerlik göstermektedir. Bu husus Venedik'te 1305 tarihli bir vesika ile de belgelenmektedir¹¹⁰.

Konya, Beyşehir ve Fustat halılarından çok daha sonraki dönemlerde keşfedilen bir diğer Selçuklu halısı grubu Sivas'ta ele geçirilen “*Sivas Grubu*”¹¹¹ halılarıdır. “Sivas Grubu” dahilinde ele geçirilen Selçuklu halıları hakkında yapılan tüm çalışmalarda, Selçuklu halılarına dahil olan tüm Sivas halılarının, Sivas'ın Divriği ilçesinde ele geçirildiği belirtilmektedir. Bordür ve desen kompozisyonlarıyla Selçuklu halılarının karakteristik özelliklerini yansıtan Sivas halıları ayrıca Selçuklu mimarilerinde görülen sırlı tuğla ve çini mozaik gibi süsleme unsurlarına benzer motifler ihtiva etmeleri sebebiyle de önem arz etmektedir¹¹².

Hayvan figürlü halılar keşfedilene değin ele geçirilmiş olan Selçuklu halılarının teknikleri ve süsleme kompozisyonları incelendiğinde, hepsinin yalnızca yün iplikten ve Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniğinde yapıldığı görülmektedir. Çözümlerinin kirli beyaz ve kahverengi, atkı iplerinin ise kırmızı renkle renklendirilmiş yün ipliklerden yapılmış olması teknik benzerlikleridir. Genellikle geometrik motifler olmak üzere, bazen kuvvetle üsluplanmış stilize bitki motifleri, bordürlerde ise kufi yazıdan geliştirilmiş süsleme kompozisyonları benzerlik göstermektedir¹¹³. Sonsuz bir döngü ile sıralanan tekrar motifleri geometrik örnekler sunmaktadır. Bitki motifleri belli belirsiz olup, figür bulunmamaktadır¹¹⁴. Tüm bu benzer özellikler Selçuklu halılarının XIV. Yüzyıl başlarına değin tarihlendirilebilmelerine olanak sağlayan sürekliliğinin bir göstergesidir¹¹⁵.

Türk halılarının bir düzen ve süreklilik içerisinde gelişimlerini sürdürdükleri en parlak dönem şüphesiz ki Anadolu Selçukluları dönemi olmuştur. Yakın bir tarihe kadar Selçuklu

¹⁰⁸ Yetkin, 1991: 14; Aslanapa, 2005: 49.

¹⁰⁹ Aslanapa, 2005: 49.

¹¹⁰ Bode ve Kühnel, 1958'den akt. Yetkin, 1991: 16; Aslanapa, 2005: 60.

¹¹¹ Sivas Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Balpınar ve Hirsch, 1989; Rageth, 1990; Ölçer, 1996; Aslanapa, 2005; Bayraktaroğlu, 2006; Bayraktaroğlu ve Özçelik, 2007; Kardeşlik, 2010; Erol, 2019.

¹¹² Kardeşlik, 2010: 113-122.

¹¹³ Yetkin, 1991: 16.

¹¹⁴ Aslanapa, 2005: 50.

¹¹⁵ Yetkin, 1991: 16.

halılarında yalnızca geometrik kompozisyonların varlığından söz edilirken, keşfedilen yeni bir halı grubuyla bu görüş değişmiş ve Selçuklu halılarında hayvan figürlü kompozisyonların da yer aldığı ortaya çıkmıştır¹¹⁶. Hayvan figürlü halılar ilk olarak XIV. Yüzyılda Avrupalı ressamaların tablolarında karşımıza çıkmışlardır¹¹⁷. Ancak hayvan figürlü halıların, XIV. Yüzyıl başlarında Avrupa resmine intikal edebilmeleri için bu tarihten çok daha önceki tarihlerde dokunmuş olmaları lazımdır. Bu nedenle bu halıların Anadolu’da ilk üretilmeye başlandığı tarih XIII. Yüzyılın başlarına tekabül etmelidir.¹¹⁸ Kurt Erdmann’ın, hayvan figürlü halılar hakkında ileri sürdüğü bu görüşü, Tibet’te Budist Manastırlarından çıkarılan 5 adet hayvan figürlü Anadolu halısının keşfi ile kesinlik kazanmıştır¹¹⁹. Tibet’te bulunan hayvan figürlü Anadolu halılarından Heinrich Kirchheim ve Orient Stars koleksiyonunda yer alan halıların kufi yazılı bordürleri incelendiğinde, bu halıların XIII. Yüzyılda geometrik örnekli Anadolu halıları ile birlikte üretildikleri kesinlik kazanmıştır¹²⁰.

Selçuklu halıları grubuna sonradan dahil edilen Sivas grubu halılarını “*Tibet Grubu*”¹²¹ halıları takip etmiştir. Tibet’te bulunmaları sebebiyle bu adı alan¹²² Tibet halıları, 1905 yılında Fredrik Robert Martin’in Konya Alaeddin Camii’nde keşfettiği Konya halıları ve 1947 yılında ise Rus asıllı arkeolog Sergei Ivanovich Rudenko’nun Altay Dağları eteklerinde keşfettiği Pazırık Halısı’ndan sonra halı tarihinin en büyük buluşlarından biri olarak literatüre geçmiştir¹²³. Anadolu’dan sipariş üzerine Tibet’e gönderilen ve Tibet’teki Budist manastırlarında bulunarak gün yüzüne çıkarılan bu halılar, hayvan figürleri ihtiva etmeleri sebebiyle hayvan figürlü halılar grubunun en erken örneklerini teşkil etmektedir¹²⁴. “Tibet Grubu” olarak adlandırılan tüm erken dönem hayvan figürlü halılarda zemin kırmızı renkte tercih edilmiştir. Bordür tasarımları halının bütününe bakıldığında izleyiciye sanki alanın üzerinde yüzüyormuşçasına bir izlenim sunmaktayken, desenler üst üste bindirilmiş bir görünüm ihtiva etmektedir. Bu kompozisyon Tibet grubu halılarına perspektif duygusu kazandırmıştır¹²⁵.

XIV. Yüzyılda Selçuklu halılarında görülen geometrik kompozisyonlar ile kufi yazılı bordür kullanımı devam ederken, hayvan figürlü halıların sayısı da artmaya başlamıştır¹²⁶.

¹¹⁶ Bayraktaroğlu, 2009: 41.

¹¹⁷ Aslanapa, 2005: 65.

¹¹⁸ Erdmann, 1957’den akt. Bayraktaroğlu, 2009: 41; Yetkin, 1991: 32.

¹¹⁹ Bayraktaroğlu, 2009: 41.

¹²⁰ Bayraktaroğlu, 2009: 41-42.

¹²¹ Tibet Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Franes, 1993; Walker ve Swietochowski, 1990; Aslanapa, 1997; Franes, 2013; Franes, 2021; Türkmen, 2020; Karavar ve Aktürk, 2023.

¹²² Türkmen, 2020’den akt. Karavar ve Aktürk, 2023: 182-183.

¹²³ Franes, 1993: 266; Franes, 2013: 257-258.

¹²⁴ Türkmen, 2020’den akt. Karavar ve Aktürk, 2023: 182-183.

¹²⁵ Franes, 1993: 266.

¹²⁶ Yetkin, 1991: 32.

“*Hayvan Figürlü Halılar*” ilk olarak Avrupalı ressamların halı tasvirlerine yer verdikleri tablolarda karşımıza çıkmış olup, orijinaleri ise daha sonraki yıllarda bulunmuştur. XIV. Yüzyıldan itibaren Avrupa resminde görmeye başladığımız hayvan figürlü halı tasvirleri, halıların orijinallerinin tespit edilmesi ve tarihlendirilmeleri hususunda büyük kolaylık sağlamıştır. Hayvan figürlü halıların varlığını sürdürdüğü süreç, Türk halı sanatının sürekli olarak gelişme kaydettiğinin bir göstergesidir. Avrupalı ressamların tablolarında yer verdikleri hayvan figürlü halı tasvirleri, halı orijinallerinin birebir tasvirinden ziyade, benzerlerini ihtiva eden sanat eserleri olarak karşımıza çıkmaktadır¹²⁷.

Hayvan figürlü halıların toplu olarak değerlendirmeye tabii tutulduğu ilk çalışma Kurt Erdmann tarafından yapılmıştır. Hayvan figürlü halı örneklerinin hemen hemen hepsinde halı zemininin, içlerinde sekizgenlerin yer aldığı, büyük veya küçük kare bölmelere ayrıldığı görülmektedir. Kare bölmelerin içlerine konumlandırılan sekizgenlerin içerisinde stilize hayvan figürleri bulunmaktadır. Bu hayvan figürleri dört başlık altında gruplandırılmıştır. I. Grupta heraldik durumda işlenmiş tek hayvan figürleri görülmektedir. Çift başlı kartallar da yine bu gruba girmektedir. II. Grupta bir ağacın iki yanına konumlandırılan kuş figürleri yer almaktadır. III. Grupta zemini bölen karelerin içerisinde tek başına bir kuş veya tek başına dört ayaklı bir hayvan figürü ile doldurulmuştur. IV. Grupta ise zemini bölen karelerin içerisinde yer alan hayvan figürleri çiftli düzenlenmiştir. IV. Gruba dahil hayvanlı halıların gelişmiş versiyonlarında hayvanlar birbirleri ile mücadele halinde tasvir edilmiştir. Bu dört gruba dahil olmayan, muhtelif kompozisyonlar ihtiva eden hayvanlı halı örnekleri de vardır. Bu örneklerde tasvir edilen hayvan figürleri zemini bölen geometrik alanların dışında kompoze edilmiş veya zemini bölen geometrik alanlar tamamen ortadan kaldırılarak hayvan figürleri kaydırılmış eksenler üzerinde ya da yan yana gelecek biçimde sıralanmıştır. Avrupa resminde, kuşlar, dört ayaklı hayvanlar ve yengeçlerin bir arada görülmeye başladığı ve çiftli hayvan figürlerinin geometrik sahalar içerisinde yer alarak sıralandığı halı örnekleri de vardır. Ancak bu tür halıların orijinallerine rastlanmamıştır. Bu gruba dahil olan halıların daha gelişmiş versiyonlarında, geometrik bölümler içerisinde yer alan çiftli hayvan figürleri birbirleri ile boğuşur şekilde görülmektedir. Hayvan figürlü halıların erken örnekleri keşfedilene değin tanınan ilk orijinali, Orta İtalya’da bir kilisede bulunarak Romalı bir antikacının eline geçen, buradan da Wilhelm von Bode tarafından satın alınarak 1890 yılında Berlin, İslam Sanatları Müzesi’ne bağışlanan “*Ming Halısı*”dır¹²⁸. XV. Yüzyıla tarihlendirilen Ming halısında sarı renkli zemin iki büyük kareye ayrılmış ve bu karelerin ortalarına birer sekizgen yerleştirilmiştir.

¹²⁷ Yetkin, 1991: 19; Aslanapa, 2005: 65.

¹²⁸ Yetkin, 1991: 19-20; Aslanapa, 2005: 65-71; Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdmann, 1929: 261-298.

Sekizgenlerin içerisine kırmızı renkle konturlanmış, mavi renkte, ayakları kanca motifli ejderlerle, bu ejderlere saldıran, yine kırmızı ile konturlanmış mavi renkte Zümrüdüanka benzeri stilize birer kuş figürü yerleştirilmiştir. Halı bordüründe “S” biçimleri yer almaktadır¹²⁹. Ming halısına benzer bir başka örnek de Fustat’ta ele geçirilen parçalar arasından çıkmıştır. Ming halısı ile büyük oranda benzerlik gösteren bu halıda, zemin rengi yine sarı tutulmuş ancak figürler kırmızı renkte olup, mavi renk ile konturlanmışlardır. Sekizgen birimin içerisinde Zümrüdüanka’nın başı ile ejderin çok küçük bir kısmının görülebildiği bu halının iç bordüründe ise Selçuklu halılarının karakteristiği olan kufi yazı kuşağı yer almaktadır. Kurt Erdmann bu halının bir rekonstrüksiyonunu çıkararak Avrupa resminde görülen tasvirlerin orijinal örneğinin belirlenmesini sağlamıştır¹³⁰. Ming halısına benzer hayvan figürlü bir başka halı da İsveç Jamland’da Marby Köyü Kilisesi’nde bulunmuştur. XV. Yüzyıla tarihlendirilen ve literatürde “*Marby Halısı*” olarak adlandırılan halıda, stilize bir ağacın iki yanında yer alan kuş figürlü motifin çok daha geliştirilmiş bir versiyonu karşımıza çıkmaktadır¹³¹. Marby halısı günümüzde, İsveç, Stockholm, Statens Historiska Museet’te sergilenmektedir. Bu halının daha gelişmiş bir versiyonu ise İstanbul, Vakıflar Halı Müzesi’nin envanterinde bulunmaktadır. Daha sonralarda Fustat’ta (Eski Kahire) başka hayvan figürlü halı parçaları ele geçirilmiştir. Hayvan figürlü Anadolu halılarının dünyanın farklı bölgelerinde bulunması, bu halıların geniş bir ihraç sahasına sahip olduklarının bir göstergesidir. Carl Johan Lamm tarafından Fustat’ta bulunan halı parçaları içerisinde yer alan ve XV. Yüzyıla tarihlendirilen iki örnekte, Marby halısının daha farklı bir türevi görülmektedir. Geometrik bölmelerin tamamen ortadan kalktığı bu örneklerde, stilize ağaç ve çifte kuş figürlerinin kaydırılmış eksenler üzerinde sonsuz sıralanması ile oluşturulmuş bir kompozisyon göze çarpmaktadır. Fustat’ta ele geçirilen halı parçaları içerisinde XIV. Yüzyıla tarihlendirilen hayvan figürlü halı örnekleri de bulunmaktadır. Tekli kuş ve dört ayaklı hayvan figürlerinin görüldüğü bu halılar, ilk olarak Avrupalı ressamların eserlerinden öğrenilmiş ve daha sonrasında bulunan orijinalleri de bu resimlerde yer alan tasvirler baz alınarak tarihlendirilmiştir¹³². Yüzyılın sonralarına doğru daha karışık kompozisyonlara sahip hayvan figürlü halıların yapıldığı görülmekte olup, böyle bir halı örneği günümüzde İstanbul, Türk İslam Eserleri Müzesi’nde yer almaktadır. Bu halıda sekizgenlerin içinde yer alan karşılıklı iki stilize ejder figürünün oluşturduğu altıgen bir biçim bulunmaktadır. Bu altıgen biçimin içerisinde ise dört adet stilize kuş figürü görülmektedir. Ayrıca halı zemininde stilize bir ağacın iki yanında stilize kuş figürlerinin yer aldığı motifler de işlenmiştir.

¹²⁹ Yetkin, 1991: 25-30; Aslanapa, 2005: 71-72; Deniz, 2000’den akt. Bayraktaroğlu, 2009: 44.

¹³⁰ Bkz. Erdmann, 1955: 42-51.

¹³¹ Yetkin, 1991: 20. Marby Halısı ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Lamm, 1937: 100.

¹³² Yetkin, 1991: 20-23.

XIV. Yüzyıldan beri görülen hemen hemen tüm hayvan figürlü halı kompozisyonlarını içerisinde ihtiva eden bu halının Avrupa resminde tasvirlerine rastlanmamıştır. Halıda yer alan tüm motifler baz alınarak toplu bir değerlendirme yapıldığında XV. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmesi uygun görülmüştür¹³³.

Hayvan figürlü halılar grubu dahilinde yer alan bir diğer tür de adını ustasından alan “*Crivelli Halısı*”dır¹³⁴. Karışık bir kompozisyon ihtiva eden halıların bazı bölümlerinde erken dönem hayvan figürlü halılarda karşımıza çıkan stilize kuş ve dört ayaklı hayvan figürlerinin dolgu motifleri olarak kullanıldığı görülmektedir¹³⁵. Carlo Crivelli’nin bugün Almanya, Frankfurt, Stadelsches Kunstinstitut und Stadtische Galerie’de bulunan 1482 tarihli bir eseri ile Londra, National Gallery’de bulunan 1486 bir eserinde bu türde halı tasvirleri görülmektedir¹³⁶.

XVI. Yüzyıla gelindiğinde Anadolu halılarında hayvan figürlerinin tamamen ortadan kalktığı görülmektedir. Öncesinde hayvan figürlerinin yer aldığı geometrik sahaların içlerinde artık sekizgen ve baklava biçimli dolgular yer almaya başlamıştır. Hayvan figürleri XVIII. Yüzyıldan itibaren yeniden görülmeye başlasa da bu görünüş esas motif olarak değil, dolgu motifleri olarak kullanılmıştır. Anadolu halılarında terkedilen hayvan figürleri, Kafkas halılarında kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum Türk yurdunda üretilen Anadolu halılarının Kafkasya’ya da ihraç edildiğinin bir göstergesi olmuştur¹³⁷.

2.1.2. Osmanlı Halıları

XIV. Yüzyıl başlarında Anadolu Selçuklu Devleti’nin yıkılmasıyla birlikte Anadolu’da siyasi otorite boşluğu oluşmuş, bu ortamda Osmanoğulları Beyliği güç kazanmaya başlamıştır. XVI. yüzyılda büyük bir imparatorluk haline gelecek olan Osmanoğulları Beyliği, XIV.-XV. Yüzyıllarda ürettikleri halılarda, teknik ve motif bakımından Selçuklu halı sanatı prensiplerine bağlı kalmış ve bu prensipler üzerinden geliştirdikleri yeni halı motif ve kompozisyonlarıyla, XVI. ve XVII. Yüzyıl Osmanlı halı sanatının şekillenmesini sağlamışlardır¹³⁸. Bu durum Türk halı sanatının, düzen ve süreklilik içerisinde, birbirinden gelişen yeni tipler ortaya çıkararak zenginleştiğinin bir göstergesi olmuştur¹³⁹. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu’da dokunmaya devam eden Türk halıları “*Erken Osmanlı Devri Halıları*”, “*Klasik Osmanlı Devri Halıları*” ve “*Geç Osmanlı Devri Halıları*” olmak üzere üç farklı dönemde ele alınmaktadır¹⁴⁰.

¹³³ Yetkin, 1973: 293-294; Yetkin, 1991: 30.

¹³⁴ Yetkin, 1991: 30; Aslanapa, 2005: 94.

¹³⁵ Aslanapa, 2005: 151.

¹³⁶ Yetkin, 1991: 30.

¹³⁷ Yetkin, 1991: 31.

¹³⁸ Yetkin, 1991: 35; Deniz, 1999: 381.

¹³⁹ Yetkin, 1991: 35.

¹⁴⁰ Deniz, 1999: 381.

2.1.2.1. Erken Osmanlı Devri Halıları

XIV.-XV. Yüzyıllarda hayvan figürlü halıların üretimine devam edilirken, bir başka halı grubunun da üretime katıldığı görülmektedir. Bu yeni halı grubunda, halı zemini hayvan figürlü halıların kompozisyonlarına benzer biçimde kare bölmelere ayrılmış ancak bu bölmelerin içleri stilize hayvan figürleri yerine geometrik motifler ile dolgulanmıştır. Bu kompozisyona sahip halıların ilk örneklerine, XIV. Yüzyıl başlarında Floransa ve Assisi ressamlarının eserlerinde rastlanmıştır¹⁴¹. Orijinalleri keşfedilmeden evvel Avrupa resminde görmeye başladığımız bu halılar, daha sonraki yıllarda gelişme gösterecek olan Holbein halılarının öncüleri olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁴².

XV. Yüzyıl ortalarından itibaren bu halılarda geometrik biçimlere uydurulmuş, stilize bitki motiflerinin hâkim olmaya başladığı görülmektedir¹⁴³. Uşak ve Bergama çevresinde dokunan bu halıların¹⁴⁴ yalnızca iki tipi Hans Holbein tarafından tasvir edilmiş olmasına rağmen, bu halılar literatüre “Holbein Halısı” olarak geçmiştir¹⁴⁵. XV. Yüzyılın sonuna gelindiğinde ise hayvan figürlü halılar tamamen kaybolacak ve yerini literatürde Osmanlı Dönemi halıları olarak andığımız geometrik kompozisyonlara sahip halılara bırakacaktır¹⁴⁶. XV.-XVI. Yüzyıllara tarihlendirilen Erken Osmanlı Devri Halıları, “I. Tip Holbein Halıları”, “II. Tip Holbein/Lotto Halıları”, “III. Tip Holbein Halıları”, “IV. Tip Holbein Halıları” ve “Avrupalı Ressamların İsimleri ile Anılan Halılar” olmak üzere beş grup altında incelenmektedir¹⁴⁷.

“I. Tip Holbein Halıları” olarak adlandırılan ilk grupta halı zemininin küçük kare bölmelere ayrıldığı ve içlerine sekizgenlerin yerleştirildiği görülmektedir¹⁴⁸. Sekizgenlerin içerisinde küçük bir sekizgen daha bulunmakta ve ortasında küçük bir sekiz köşeli yıldız motifi yer almaktadır¹⁴⁹. Ortalarında birer yıldız motifi bulunduran sekizgen motiflerin köşelerde ve kolların orta bölümlerinde koç başına benzer düğümler meydana getirdiği görülür¹⁵⁰. Kare bölümlerin birleşim köşelerinde, içlerinde dört palmetli dolgu motiflerinin bulunduğu, çatallı rumilerden oluşturulmuş baklava motifleri yer almaktadır¹⁵¹. Çoğu örnekte dörtgenlerin kısa kenarlarının iki ucunda eli belinde adı verilen motiflerin yer aldığı görülmektedir¹⁵². Bir sıra

¹⁴¹ Aslanapa, 2005: 107-108; Yetkin, 1991: 35; Bayraktaroğlu, 1997: 86.

¹⁴² Yetkin, 1991: 35; Aslanapa, 2005: 107.

¹⁴³ Aslanapa, 2005: 108.

¹⁴⁴ Bayraktaroğlu, 1997: 86.

¹⁴⁵ Yetkin, 1991: 35.

¹⁴⁶ Aslanapa, 2005: 107; Bozkurt, 1997: 257.

¹⁴⁷ Deniz, 1999: 382; Bayraktaroğlu, 1997: 86; Bozkurt, 1997: 257-258.

¹⁴⁸ Deniz, 1999: 382.

¹⁴⁹ Yetkin, 1991: 36.

¹⁵⁰ Deniz, 1999: 382.

¹⁵¹ Yetkin, 1991: 36.

¹⁵² Deniz, 1999: 382.

sekizgen, bir sıra baklava motifi olacak şekilde tasarlanan kompozisyonun kaydırılmış eksenler üzerinde sonsuz sıralanışı görülmektedir¹⁵³. Örnekler dört tarafından içlerinde yıldız dolgularının yer aldığı küçük sekizgen rozetler ile çevrelenmiştir¹⁵⁴. Kenar bordürlerinde örgülü kufi yazı kuşağı ile birlikte çiçek motiflerinin yer aldığı halılarda zemin rengi genel olarak mavi, nadir olarak da kırmızı tutulmuştur. Desen renklerinde ise mavi, kırmızı, sarı ve kahverenginin hâkim olduğu görülmektedir¹⁵⁵. Avrupa resminde, I. Tip Holbein olarak adlandırılan halıların tasvirlerine XV. Yüzyılın ikinci yarısında rastlanması, bu halıların XV. Yüzyılın ilk yarısında Avrupa'ya ihraç edildiğinin bir göstergesidir¹⁵⁶. Yün malzeme ve Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniğinde dokunan bu halıların menşeinin Uşak ve çevresi olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁷.

“II. Tip Holbein/Lotto Halıları”nın, I. Tip Holbein halıları ile aynı şemayı devam ettirdiği görülmektedir¹⁵⁸. Ancak II. Tip Holbein/Lotto halılarında, I. Tip Holbein halılarından farklı olarak geometrik motifler yerini tamamen bitkisel motiflere bırakmıştır¹⁵⁹. Halı zeminini yine kare birimlere ayrılmış olup, içerisine sekizgenler yerleştirilmiştir. İçerisinde sekizgenlerin bulunduğu bu kare birimlerin kesişme köşelerinde de palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motiflerinin yer aldığı bir kompozisyon görülmektedir¹⁶⁰. I. Tip Holbein halılarında görülen kenarları örgü şeritli geometrik sekizgenlerin, II. Tip Holbein/Lotto halılarında tamamen bitkisel motiflerden oluşturulduğu göze çarpmaktadır. Stilizasyona uğramış ve konturları tamamen kaybolmuş sekizgenlerin, tam ve yarım palmet çiftlerinin saplarından oluşturulduğu görülmektedir. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenlerin rumilerden meydana getirilmiş olması II. Tip Holbein/Lotto halılarında görülen bir yenilik olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶¹. II. Tip Holbein/Lotto halılarının kenar bordürlerinde örgülü kufi yazı kuşağı ile birlikte çiçek motiflerinin yer aldığı görülürken¹⁶², daha geç örneklerde Çin bulutlarının, kartuşların ve rozetlerle kıvrık dalların da kompozisyona katıldığı görülmektedir¹⁶³. Bu halılarda zemin genellikle kırmızı renkte olup, motiflerin sarı, bazen de koyu mavi üzerine sarı palmet motifli olacak şekilde tercih edildiği görülmektedir¹⁶⁴. Bazı örneklerde kahverenginin yoğun olarak kullanılması da yine II. Tip Holbein/Lotto halılarında

¹⁵³ Yetkin, 1991: 36.

¹⁵⁴ Aslanapa, 2005: 112.

¹⁵⁵ Deniz, 1999: 382.

¹⁵⁶ Yetkin, 1991: 43.

¹⁵⁷ Deniz, 1999: 382.

¹⁵⁸ Yetkin, 1991: 49; Deniz, 1999: 382; Aslanapa, 2005: 126.

¹⁵⁹ Yetkin, 1991: 49; Deniz, 1999: 382; Aslanapa, 2005: 126.

¹⁶⁰ Yetkin, 1991: 49; Deniz, 1999: 382.

¹⁶¹ Yetkin, 1991: 49; Aslanapa, 2005: 126.

¹⁶² Deniz, 1999: 382.

¹⁶³ Yetkin, 1991: 49; Aslanapa, 2005: 126.

¹⁶⁴ Aslanapa, 2005: 126; Yetkin, 1991: 50.

dikkat çeken bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶⁵. Türk halılarının karakteristiği olan sonsuzluk fikrinin en belirgin örnekleri, II. Tip Holbein/Lotto grubunda bulunmaktadır¹⁶⁶. II. Tip Holbein/Lotto grubuna dahil olan halılar Avrupalı ressamlar tarafından çok sevilmiş ve XVI. Yüzyıl başlarından XVIII. Yüzyıl sonlarına değil tasvir edilmişlerdir¹⁶⁷. Bu halılar İtalyan ressam Lorenzo Lotto tarafından pek çok eserde tasvir edildikleri için son zamanlarda “*Lotto Halısı*” adı ile de anılmaktadır¹⁶⁸. İlk örneklerini XV. Yüzyılın sonlarına doğru görmeye başladığımız¹⁶⁹ II. Tip Holbein/Lotto halılarının, yine I. Tipte olduğu gibi yün malzeme kullanılarak, Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniğinde dokundukları ve menşeinin Uşak ve çevresi olduğu kabul edilmektedir¹⁷⁰.

“III. Tip Holbein Halıları”nda, halı zemininin diğer iki tipten farklı olarak büyük karelere ayrıldığı görülmektedir. Zemine genellikle üst üste yerleştirilmiş olan bu kareler basit bir sıralanmayla düzenlenmiştir. Karelerin içlerinde yine sekizgenler ve bu sekizgenlerin içerisinde de sekiz köşeli yıldız ve stilize bitki motifleri bulunmaktadır. Bordür çerçevesi ile birbirinden ayrılan kare bölmelerin köşelerinde kancalı üçgen dolgu motiflerinin yer aldığı görülmektedir¹⁷¹. Kırmızı, mavi ve kahverengi renklerinin yoğun olarak tercih edildiği¹⁷² bu halıların erken dönem örneklerinde, diğer tiplerde olduğu gibi örgülü kufi yazı kuşağından meydana getirilmiş bir ana bordür kompozisyonu göze çarpmaktadır¹⁷³. Bu tipe dahil olan bazı halı örneklerinde bazen üç veya dört kare bölmenin zeminde sıralandığı görülmektedir. Bu gruba dahil daha gelişmiş örneklerde ise kare bölmeleri birbirinden ayıran bordürlerin ortadan kalktığı ve parçalanmış sekizgenlerin üst üste konumlandırıldığı kompozisyonlar görülmektedir. XV. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türk halı sanatında görmeye başladığımız III. Tip Holbein halılarının kufi bordürleri bu tipe giren tüm örneklerin ortak özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁷⁴. Şekil itibarıyla XIV.-XV. Yüzyıl Beylikler Dönemi Halılarına, yün malzeme kullanımı ve Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniği ile de kendinden önceki halı gruplarına benzeyen III. Tip Holbein halılarının menşeinin, diğer tiplerden farklı olarak Uşak çevresi değil, Bergama (İzmir) olarak kabul edilmektedir¹⁷⁵.

¹⁶⁵ Deniz, 1999: 382.

¹⁶⁶ Yetkin, 1991: 49.

¹⁶⁷ Yetkin, 1991: 49-51.

¹⁶⁸ Erdmann, 1966’dan akt. Yetkin, 1991: 51.

¹⁶⁹ Yetkin, 1991: 51.

¹⁷⁰ Deniz, 1999: 382.

¹⁷¹ Yetkin, 1991: 54; Aslanapa, 2005: 135.

¹⁷² Deniz, 1999: 382.

¹⁷³ Yetkin, 1991: 54; Aslanapa, 2005: 135.

¹⁷⁴ Yetkin, 1991: 54-60.

¹⁷⁵ Deniz, 1999: 382.

“IV. Tip Holbein Halıları” şekil ve teknik bakımından III. Tip Holbein halılarının gelişmiş bir merhalesini sunmaktadır. Bu tip halılarda, halı zemininde ortadaki büyük bir kare bölme, onun altında ve üstünde de ikişer küçük kare bölme yer almaktadır. Karelerin içleri yine diğer tiplerde olduğu gibi sekizgenler doldurulmuştur. Halının kenar bordürlerinde yine diğer tiplerde olduğu gibi örgülü kufi yazı kompozisyonu görülmektedir¹⁷⁶. IV. Tip Holbein Halıları, Türk halılarında sonsuzluk prensibinin yerini gruplaşma prensibine bıraktığı ilk halı grubu olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Gruplaşma prensibinin Türk halılarına Memlûk etkisi ile geçtiği düşünülse de bugün İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde bulunan üç halı, bu tipin, III. Tipin gelişmiş bir merhalesini sunduğunun göstergesi olmuştur. Bu halılardan birinde bordürlerde örgülü kufi yazı kuşağının görülmesi ile zeminde üst üste iki büyük kare bölmenin ve bu büyük kare bölmelerin altında ve üstünde de ikişer küçük sekizgen biçimin yer alıyor olması, IV. Tipin III. Tip ile arasında olan bağlantının bir örneğini teşkil etmektedir¹⁷⁷. Bu kompozisyon düzeni geç dönem Bergama halılarında yaşatılmaya devam etmiştir¹⁷⁸. Kendinden önceki tiplerde olduğu gibi yün malzemeden, Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniğinde dokunan IV. Tip Holbein Halıları’nın¹⁷⁹ menşei, III. Tip Holbein halılarında olduğu gibi Bergama (İzmir) olarak kabul edilmektedir¹⁸⁰.

Erken dönem Osmanlı halıları içerisinde, Holbein halıları denilen tiplerde görülen örneklerle bağlantılı fakat farklı motif kompozisyonları ile karşımıza çıkan Anadolu halıları da vardır. Bu gruba dahil olan halılar, kendilerini tasvir eden Avrupalı ressamın isimlerini almışlardır¹⁸¹. İlk defa Giovanni Bellini tarafından tasvir edilerek onun adı ile anılan ilk halı grubu “Bellini Halıları”dır. Bu halılarda, zemin üzerinde bir şeritle belirtilen sade, üçgen büyükçe bir mihrap nişi yer almaktadır. Bu mihrap nişinin alt kenarında da küçük, sekizgen biçimli ikinci bir niş bulunmaktadır. Bu sekizgen niş formunun anahtar deliğini andıran bir motif oluşturmamasından dolayı “Anahtar Delikli Halılar” adı ile tanınmaktadır. Mihrabın içeri doğru girinti yapmasıyla oluşan bu sekizgen niş formu bazı örneklerde baş aşağı konumlandırılmış, bazı örneklerde de hem altta hem üstte tekrar edilerek çift mihraplı kompozisyonlar meydana getirmiştir. Mihraba sembolik bir giriş anlamı ihtiva eden anahtar deliği kompozisyonuna sahip örnekler çoğunlukla seccade formatında üretilmişlerdir. XV. ve XVI. Yüzyıllarda pek çok Avrupalı ressamın da eserlerinde karşılaştığımız bu kompozisyon,

¹⁷⁶ Deniz, 1999: 382; Yetkin, 1991: 60-61; Aslanapa, 2005: 148.

¹⁷⁷ Yetkin, 1991: 60-61; Aslanapa, 2005: 148.

¹⁷⁸ Yetkin, 1991: 61; Aslanapa, 2005: 149.

¹⁷⁹ Deniz, 1999: 382.

¹⁸⁰ Yetkin, 1991: 61.

¹⁸¹ Aslanapa, 2005: 151.

Giovanni Bellini tarafından fazlaca kullanıldığı için “Bellini Halıları” olarak literatüre geçmiştir¹⁸².

Carlo Crivelli tarafından tasvir edilerek onun adı ile anılan ikinci halı grubu ise “*Crivelli Halıları*”dır. Crivelli grubunun karakteristik motiflerini ihtiva eden halılarda zemin sarı renkte olup, üzerinde çok renkli ve köşeli bölümlerden oluşan on altıgen birer yıldız motifi yer almaktadır¹⁸³. “*Crivelli Yıldızı*” olarak adlandırılan bu yıldız motiflerinin benzerlerine XVIII.-XIX. Yüzyılda Anadolu’da dokunan Yörük halılarında da rastlanıyor olması, Türk halılarında kullanılan desenlerin daha sonraki yıllarda da başarıyla devam ettirildiğinin bir göstergesidir¹⁸⁴. Erken dönem hayvan figürlü halıları anımsatan Crivelli halılarında, lacivert zemin rengine sahip bordürlerde sarı ve kırmızı renkteki yaprakların fırıldak biçimi alacak şekilde sıralanması görülmektedir. Bu bordür kompozisyonunun benzerleri İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde bulunan geniş örnekli Holbein halılarında ve XIX. Yüzyıl Bergama halılarında da kullanılmıştır. Crivelli halılarına dahil olan bir diğer halı orijinali ise Sivrihisar Camii’nde Prof. Dr. Nejat Diyarbekirli tarafından keşfedilmiş olup¹⁸⁵ XVI. Yüzyıl sonuna tarihlendirilerek Vakıflar Genel Müdürlüğü Koleksiyonu’na dahil edilmiştir¹⁸⁶.

XV.-XVI. Yüzyıllarda Holbein halılarının yanı sıra görülen bir diğer halı grubu da Geometrik Desenli veya Çengelli Halılar olarak bilinen ancak literatüre “*Flaman Ressamların Tablolarında Görülen Halılar*” adıyla geçen halılardır. İtalyan ressamın eserlerinde daha önce görülme-yen halıların, bu grup dahilinde Flaman ressamı tarafından tasvir edildiği görülmektedir. Bu halıların tasvirleri, Jan Van Eyck, Jan Van Eyck’in öğrencisi Petrus Christus ve Hans Memling’in eserlerinde görülmektedir¹⁸⁷. Özellikle Jan Van Eyck ve öğrencisi Petrus Christus tarafından tasvir edilen halılarda baklava şeması dikkat çeken örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Sekiz köşeli yıldız motiflerinin baklava şeması oluşturacak şekilde ince şeritlerle birleştirildiği ve ortalarına sekiz köşeli yıldız motiflerinin yerleştirildiği bu tipte bir halı ile yine aynı şemanın daha gelişmiş merhalesini sunan bir XVII. Yüzyıl halısı günümüzde Konya, Etnografya Müzesi’nde teşhir edilmektedir¹⁸⁸. Jan Van Eyck ve Petrus Christus’un haricinde yalnızca Hans Memling’in tablolarında görülen bir halı tipi daha vardır. Bu halılar I. Tip Holbein halılarında görülen halı zemininin küçük karelere ayrıldığı şemanın daha farklı bir örneğini teşkil etmektedir¹⁸⁹. Bu halılarda, halı zemininin küçük kare bölmelere ayrılarak

¹⁸² Aslanapa, 2005: 220; Bozkurt, 1997: 258.

¹⁸³ Aslanapa, 2005: 151.

¹⁸⁴ Yetkin, 1991: 30.

¹⁸⁵ Aslanapa, 2005: 151.

¹⁸⁶ Bayraktaroğlu, 1997: 86.

¹⁸⁷ Deniz, 1999: 382-383; Yetkin, 1991: 83.

¹⁸⁸ Yetkin, 1991: 83.

¹⁸⁹ Yetkin, 1991: 83.

içlerine basamaklı kenarlara sahip, çengellerle çevrelenmiş ve madalyon biçimi almış sekizgenlerin yerleştirildiği görülmektedir. Bu madalyonlar literatüre “*Memling Gülü*” olarak yerleşmiştir¹⁹⁰. Bu gruba dahil olan baklava şemasına sahip Anadolu halıları, XV. ve XVI. Yüzyıllarda aynı şemayı işleyen Kafkas ejder halılarının öncüsü sayılmaktadır. Kademeli kenarlara sahip ve çengellerle çevrelenmiş sekizgenlerin yer aldığı kompozisyon ise XIX. Yüzyılda Kazak halılarında sıkça karşılaşılan bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹¹.

Osmanlı’nın erken devri olarak ele aldığımız dönemde geleneksel halı motiflerinin yoğun biçimde idame ettirildiği Bergama yöresi, XVII-XIX. Yüzyıllarda Anadolu halı dokumacılığının ünlü merkezlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹². Bu grup dahilinde karşımıza çıkan ve “*Bergama Halıları*” adı ile anılan halı örneklerinde, Selçuklu halılarında görmeye alışık olduğumuz geometrik motiflere, stilizasyona uğramış bitkisel desenlere ve kufi yazıdan gelişmiş bordür kompozisyonlarına aynen devam edilmiştir. Selçuklu Halıları başlığı altında incelediğimiz XV. Yüzyıl Hayvan Figürlü Anadolu Halıları ile Osmanlı’nın Erken Devri içerisinde ele aldığımız ve geometrik motifleri ile öne çıkan Holbein halı grubunun III. ve IV. tipi ile sıkı bağlantılar ihtiva eden geç devir Bergama halılarında, bahsi geçen halı tiplerinde olduğu gibi halı zemininin üst üste sıralanan karelerle eşit birimlere bölündüğü bir kompozisyon hakimdir. Bergama halılarında karşımıza çıkan iki kompozisyondan ilkinde kare birimlerin içlerinin bir sekizgenle, köşelerin ise üçgenlerle doldurulduğu bir kompozisyon şeması hakimken, günümüze değin uygulanmaya devam edilen ikinci şemada halı zemininin ortasına yerleştirilen irice bir sekizgenin etrafında sıralanan küçük sekizgenlerin oluşturduğu bir süsleme kompozisyonunun hâkim olduğu görülmektedir. Bu şemaya sahip iki halı örneği günümüzde Alanya Müzesi’nde ve İstanbul, Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde bulunmaktadır. Bergama halılarının daha gelişmiş merhalelerinde sekizgenlerin etrafını çevreleyen dörtgen çerçevelerin ortadan kalktığı görülmektedir¹⁹³. Öyle ki bazı örneklerde bu sekizgenlerin parçalandığı göze çarpmaktadır. Köşelerde yer alan üçgen dolgu motiflerinin birbirleri ile birleşerek kaydırılmış eksenler üzerinde sonsuza dek tekrar edilebilir olması, Uşak halılarında görmeye alışık olduğumuz madalyon düzenini anımsatır biçimde başarıyla işlenmiştir¹⁹⁴. Bergama halılarının daha geç örneklerinde ise sekizgenlerin yeniden kare çerçeveler içerisine alındıkları ve aralarına stilize hayvan figürlerinin konumlandırıldığı görülmektedir. Kare ve yıldız biçimli motiflerin kullanıldığı örnekleri de bulunan Bergama halıları, Türk halı sanatında

¹⁹⁰ Bayraktaroğlu, 1997: 88.

¹⁹¹ Görgünay, 1975’ten akt. Bayraktaroğlu, 1997: 88; Yetkin, 1991: 83-84.

¹⁹² Deniz, 1999: 393; Yetkin, 1991: 113.

¹⁹³ Yetkin, 1991: 113; Aslanapa, 2005: 196.

¹⁹⁴ Yetkin, 1991: 113.

birbiri içinden gelişme geleneğinin bariz olarak görüldüğü ve başarı ile uygulandığı bir halı tipi olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁵.

2.1.2.2. Klasik Osmanlı Devri Halıları

XVI. Yüzyıl, Türk halı sanatının yeni desen ve kompozisyonlarla birlikte zenginleşmeye başladığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselişe geçmesi ile sanatın hemen hemen tüm alanlarında olduğu gibi halı sanatında büyük bir gelişme kaydedilmiştir¹⁹⁶. Geleneksel Türk halı sanatının, Anadolu Selçuklularından sonra ikinci en parlak devri, XVI. Yüzyıl Klasik Osmanlı olarak adlandırdığımız dönemde Uşak halıları ile başlamıştır¹⁹⁷. Türk halı sanatının en parlak ikinci devri sayılan XVI. ve XVII. Yüzyılları kapsayan bu dönemde Türk yurdunda gerçekleştirilen dokuma faaliyetleri, “*Osmanlı Saray Halıları*” ve “*Uşak Halıları*” ve olmak üzere iki ana grup altında toplanmaktadır¹⁹⁸.

Klasik Osmanlı Devri olarak adlandırılan dönemde, saray ve çevresinde dokunan halı örnekleri, Türk halı literatürüne “*Osmanlı Saray Halıları*” adıyla geçmiştir¹⁹⁹. 1514-1517 yıllarında Tebriz ve Kahire'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun eline geçmesi, Türk dokuma sanatına, yeni teknik ve desen anlayışlarının girmesine vesile olmuştur. Kendinden önceki Anadolu tiplerinden bağımsız olarak, tamamen yeni bir dokuma anlayışı ile ortaya çıkan²⁰⁰ Osmanlı Saray Halılarının diğer Anadolu halılarından ayrıldığı nokta, bu halıların Gördes Dügümü (Türk Dügümü) tekniğinde değil, Sine Dügümü (İran Dügümü) tekniğinde yapılmış olmalarıdır. Kaliteli ipek, yün ve pamuk iplik kullanılarak dokunan bu halılar, düğüm iplerinin sık tutulmuş olmasından kaynaklı kadife hissiyatı vermektedir²⁰¹. Bu halılarda çok daha sağlam olmasına rağmen Gördes Dügümü (Türk Dügümü) yerine, Sine Dügümü (İran Dügümü) tekniğinin tercih edilmesinin sebebi, son derece zarif ve ince olan natüralist çiçek ve kıvrım dal motiflerinin Sine Dügümü (İran Dügümü) tekniğinde daha başarılı biçimde verilebilir olmasıdır²⁰². Daha önce Anadolu'da eş benzeri görülmemiş bir şemaya sahip olan bu halıların renk ve desenlerinde başlarda İran etkileri görülürken, sonralarda renk ve desen kompozisyonları Anadolu'ya has bir karakter kazanmıştır²⁰³. İran halılarında ana zemin motifleri küçük ve sık tutulup, madalyon motifi öne çıkarılırken, pastel renklere sahip ve

¹⁹⁵ Yetkin, 1991: 113; Aslanapa, 2005: 196.

¹⁹⁶ Yetkin, 1991: 87; Deniz, 1999: 383.

¹⁹⁷ Aslanapa, 2005: 159.

¹⁹⁸ Yetkin, 1991: 87; Deniz, 1999: 383.

¹⁹⁹ Deniz, 1999: 383-384

²⁰⁰ Yetkin, 1991: 116; Aslanapa, 2005: 201.

²⁰¹ Deniz, 1999: 383-384.

²⁰² Yetkin, 1991: 117; Aslanapa ve Fazlıoğlu, 2007: 18.

²⁰³ Deniz, 1999: 383-384.

oldukça girift desenlerin görüldüğü Osmanlı saray halılarında, ana zemin motifleri iri ve gevşek tutulmuş olup, madalyon motifi bu süslemenin gerisinde kalan ikincil bir süsleme unsuru haline gelmiştir²⁰⁴. Sonsuzluğa uzanan zemin motifleri, Osmanlı saray halılarının ana desen kompozisyonunu oluşturduğundan, yama gibi duran madalyon motifi halıdan çıkartılsa bile zemin örneği asli karakterini kaybetmemektedir²⁰⁵. Bitkisel motifler, sonsuz yaşamın simgesi selvi ağaçları ile yeniden doğuşun simgesi çiçek açmış meyve ağaçları Osmanlı saray halılarının ana süsleme kompozisyonunu oluşturmaktadır²⁰⁶. XVI. Yüzyıl İran halı sanatından, Türk halı sanatına intikal eden tabii görünümlelerinden uzak, sivri ve kıvrık hançer yaprakları, çeşitli palmet motifleri ve madalyonlar, Türk sanatının karakteristik öğelerinden olan Türk çiçekleri (natüralist lale, karanfil, gül, sümbül ve bahar dalları) ile birleştirilerek yeni bir halı deseni meydana getirmiştir. Bu denli natüralist hatlara sahip çiçek motifleri, yalnızca Türk sanatında görülmekte olup, bu gruba dahil halılarda karşımıza çıkan örnekler Osmanlı Sarayı'nın çini ve kumaş desenlerini çizen Saray nakkaşlarına hazırlanmışlardır. Saray nakkaşları tarafından XVI. Yüzyıl boyunca geliştirilen üsluplar, halı sanatı dahil olmak üzere saray sanatında bir üslup bütünlüğü oluşmasının öncülü olmuştur. Sarayın Nakkaşbaşı Şah Kulu ve sonraki Nakkaşbaşı Müzehhip Kara Memi gibi önemli saray nakkaşları tarafından geliştirilen üslupların birleştirilmesi ve halı sanatına başarıyla uygulanması, Türk halı sanatına yeni ve zengin çeşitlerin katılmasını sağlamış olup, Osmanlı saray halılarının Türk halı sanatındaki yerini ve önemini perçinlemiştir²⁰⁷. Konuya ilişkin detaylı araştırmalar Prof. Dr. Kurt Erdmann²⁰⁸ ve Ernst Kühnel²⁰⁹ tarafından yapılmıştır²¹⁰.

XVI. Yüzyıl ortalarından itibaren çeşitli boyut ve biçimlerde dokunmaya başlanan Osmanlı saray halıları, ince işçilikleri ve zarif desen kompozisyonları ile fazlaca beğenilmiş ve Osmanlı sultanları tarafından lüks hediyeler olarak Avrupa saraylarına gönderilmişlerdir²¹¹. Avrupa saraylarının envanter kayıtları, Osmanlı sultanları tarafından gönderilen halıların Avrupa saraylarında ilgi gördüğü kanısını desteklemektedir²¹². XVI. Yüzyılda İran halılarının ana kompozisyon şeması olan grup madalyon motifi, Osmanlı saray halılarında sonsuzluk prensibi dahilinde uygulanmıştır²¹³. 1583 yılına gelindiğinde Osmanlı saray halılarının desen

²⁰⁴ Bozkurt, 1997: 257.

²⁰⁵ Aslanapa, 2005: 201-204; Yetkin, 1991: 116.

²⁰⁶ Aslanapa ve Fazlıoğlu, 2007: 17.

²⁰⁷ Yetkin, 1991: 116.

²⁰⁸ Bkz. Erdmann, 1961: 79-88.

²⁰⁹ Bkz. Kühnel ve Bellinger, 1957: 44-55.

²¹⁰ Kühnel ve Bellinger, 1957'den; Erdmann, 1938'den; Erdmann, 1961'den; Refik, 1935'ten akt. Yetkin, 1991: 117; Aslanapa, 2005: 204-205.

²¹¹ Aslanapa, 2005: 205; Yetkin, 1991: 118.

²¹² Erdmann, 1938'den akt. Yetkin, 1991: 118.

²¹³ Yetkin, 1991: 120.

kompozisyonlarına katılmaya başlayan Türk çiçeklerinin (natüralist lale, karanfil, gül, sümbül ve bahar dalları), Çin bulutları, leopar ve kaplan postu çizgileri ile birleşerek yeni bir halı deseni meydana getirdiği görülmektedir. Bu örneklerin XVIII. Yüzyılda Gördes, Kula, Lâdik, Uşak ve Milas seccadelerinde yeniden hayat bulması, Osmanlı saray üslubunun devamlılığının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır²¹⁴. Aynı şekilde Osmanlı saray halılarının ana motifleri olarak karşımıza çıkan hançer yaprakları ve palmet çiçeklerinin, kabaca üsluplanmış versiyonları, Manisa, Uşak gibi saraya yakın bölgelerle, Kula, Gördes ve Milas gibi Batı Anadolu yörelerinde XX. Yüzyıla değin dokunmuş ve geç dönem halılarından bir grup olarak karşımıza çıkan Smyrna (İzmir) Halıları adı altında Avrupa'ya ihraç edilmişlerdir²¹⁵.

Osmanlı saray halılarının kronolojik bir tipolojisini yapmak olanaksızdır. Bu gruba dahil halı örnekleri zemin kompozisyonları baz alınarak birkaç ana şema altında toplanmakta olup, bu şemaların birbirine bağlı özellikler ihtiva ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda Osmanlı saray halısı örneklerinde tespit edilen ana şemalardan ilki; dört çift çatallı hançer yaprağından meydana gelen baklava motiflerinin, kaydırılmış eksenler üzerinde, alternatif olarak sıralandığı şemadır²¹⁶. İkincisi; zeminden çeşitli kesitler alınarak yeni zemin örneklerinin meydana gelmesini sağlayan şemadır²¹⁷. Üçüncü şemada; ana desen kompozisyonunu, içi lale, sümbül ve karanfiller ile dolgulanmış alınlıklı kartuş motifleri ile dört çift kanatlı rumi motiflerinden meydana gelen ve kaydırılmış eksenler üzerinde sonsuza doğru sıralanan baklava motifleri oluşturmaktadır. Bordürde ise Türk halılarının karakteristiğini yansıtan motiflerden Çin bulutlarının yer aldığı görülmektedir²¹⁸. Dördüncü şemada ise üst üste sıralanan iri nar çiçeği motifleri ve bu nar çiçeği motiflerinin tepelerinden çıkan ince dallar üzerine yerleştirilmiş kıvrık hançer yaprakları ile bahar çiçekli dalların hareketli ve zengin bir kompozisyonu görülmektedir. Osmanlı Saray Halılarının ikinci şeması dahilinde karşımıza çıkan örneklerde gördüğümüz bir rozet motifinin etrafında radyal biçimde konumlandırılmış sekiz palmet çiçeği motifi bu tipteki halılarda dolgu motifi olarak kullanılmıştır. Yine bu tip dahilinde karşımıza çıkan halı örneklerinin içerisinde diğer tiplerde olduğu gibi madalyonlu örneklere de rastlanmaktadır. Bu örneklerde madalyonların sonsuzluk prensibine uygun olarak sıralandığı ve madalyonların iç dolgularının zemin süslemesinden tamamen ayrıldığı bir kompozisyon göze çarpmaktadır. Bu halı örneklerinde karşımıza çıkan desen kompozisyonlarının seccade dokumalarda uygulanan mihrap nişi motiflerinin dolguları olarak kullanılmaları, natüralist çiçek motifleriyle süslenmiş bordürlerin hem saray seccadelerinde hem de sonraki dönemlerde Gördes, Uşak ve Lâdik

²¹⁴ Ellis, 1969'dan akt. Yetkin, 1991: 120.

²¹⁵ Yetkin, 1991: 120; Deniz, 1999: 385; Aslanapa, 2005: 210.

²¹⁶ Yetkin, 1991: 120-125.

²¹⁷ Yetkin, 1991: 125-132.

²¹⁸ Yetkin, 1991: 133; Ayrıca bkz. Yetkin, 1977: 143-164; Kühnel ve Bellinger, 1957.

seccadelerinde başarılı bir şekilde devam ettirilmiş olması, bu halıların üretim merkezlerinin İstanbul veya Bursa olduğunun bir kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bordürlerde yer alan Çin bulutu motifleri de yine bu halıların Anadolu’da üretildiklerinin bir başka delilini teşkil etmektedir. Bu gruba dahil halılarda görülen desen kompozisyonlarının devrin çinilerinde de görülüyor olması, Osmanlı sanatında üslup birliğinin halı sanatındaki yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır²¹⁹.

Osmanlı saray halıları içerisinde, etrafları küçük rozetler taşıyan dallar ile çerçevelenmiş Türk çiçekleri buketi motiflerinin, halı zemininin desen kompozisyonuna katıldığı örnekler de mevcuttur. Bu halılar, yine Osmanlı çini sanatında karşımıza çıkan Türk çiçeklerinden meydana gelmiş çiçek buketlerinin halı sanatına intikalinde üslup birliğinin devam ettirilmiş olması sebebiyle önemlidir. Bu çiçekler Osmanlı saray seccadelerinin mihrap nişi motiflerinde dolgu motifi olarak da kullanılmışlardır²²⁰. Osmanlı saray halıları, ilerleyen süreçlerde her ne kadar karakteristiklerini yansıtan motiflerin uygulanması hususunda kaba işçiliklere maruz kalsa da XVIII. Yüzyıl boyunca yaşatılmaya devam etmiştir²²¹. Osmanlı saray halılarının eşsiz ve zarif desen kompozisyonları Avrupa’ya da etkisi altına almış, başta İspanya olmak üzere Avrupalı dokuma ustaları tarafından taklit edilmişlerdir²²².

XVI. Yüzyılda Osmanlı saray halıları grubuna dahil olan ve saray için üretilen bir diğer lüks dokuma grubu da “*Osmanlı Saray Seccadeleri*”dir. Saray seccadeleri yüksek desen kompozisyonları, kaliteli malzeme kullanımı ve başarılı dokuma teknikleri ile son derece tatminkâr ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çözümleri ipekten, düğümleri ise yün ve pamuk iplikten oluşan saray seccadelerinde de diğer seccade gruplarında olduğu gibi tek veya çift mihrap formları yer almaktadır. Kıvrak konturlara sahip mihrap formlarının içi kimi zaman sade ve tek renkli, kimi zamansa bitkisel süsleme unsurları ile dolgulanmıştır. En göze görkem örnekleri mihrap formu sade ve tek renkli olanlardır. Saray halılarının zemin kompozisyonlarından alınan kesitler, saray seccadelerinde iç dolgusu olarak kullanılmışlardır. Son derece zengin renkli motifler ihtiva eden saray seccadeleri XVI. Yüzyıl sonundan XVII. Yüzyıla değin İstanbul, Bursa ve Edirne gibi saraya yakın şehirlerde yer alan tezgahlarda dokunmuşlardır. Saray seccadelerinde karşımıza çıkan mihrap sütunları ile mihrap formunun içerisinde yer alan bitkisel süsleme unsurları ve kandil motifleri Uşak ve Gördes seccadelerinde de aynen devam ettirilmiştir²²³.

²¹⁹ Yetkin, 1991: 134.

²²⁰ Yetkin, 1991: 134.

²²¹ Aslanapa, 2005: 209; Yetkin, 1991: 134.

²²² Aslanapa, 2005: 210; Erdmann, 1965’ten akt. Yetkin, 1991: 136-137; Ayrıca bkz. Erdmann, 1962; Erdmann, 1966.

²²³ Aslanapa, 2005: 244-245.

“*Uşak Halıları*”, Türk halı sanatı içerisinde en yüksek çeşitlilik ihtiva eden halı grubu olarak karşımıza çıkmaktadır²²⁴. XVI. Yüzyılda Uşak ve çevresinde gelişen Uşak halıları Avrupalılar tarafından yoğun ilgiye mazhar olmuşlardır. Ekonomik bir değer teşkil eden bu halıların Avrupalılar tarafından tanınması ise o dönem İzmir’de bulunan İngilizler vasıtası ile olmuştur. Orta Asya’dan göçen Yörük halkların en çok tercih ettiği yerleşim yeri olan Uşak’ta dokunan halılar İzmir’e taşınmış ve burada bulunan İngilizler tarafından satın alınmışlardır. İngilizlerin Uşak halılarına duyduğu bu yoğun ilgiden sonra, Hollanda, İtalya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Prusya Krallığı da Uşak’ta dokunarak İzmir’e gelen bu halıları hem sarayları hem de kiliseleri için kendi ülkelerine çekmeye başlamışlar, bunun neticesinde de Uşak halıları, Avrupa’da geniş bir sahada yayılım gösterme imkânı bulmuşlardır²²⁵. Türk halıları içerisinde son derece önemli bir yere sahip olan bu grup, Avrupalı ressamı tarafından da fazlaca tutulmuş ve XVIII. Yüzyıl sonlarına değin tasvir edilmişlerdir²²⁶.

I. ve II. Tip Holbein halılarının gelişmiş bir merhalesini sunan Uşak halılarında, geometrik motifler yerine tamamen bitkisel motiflerin ve bitkisel motiflerin oluşturduğu madalyonların yer aldığı görülmektedir²²⁷. Kırmızı, mavi ve kahverengi renklerin hâkim olduğu, hakiki yün malzeme ve Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniğinde dokunan bu halılar, Uşak çevresinde dokunmaları sebebiyle “Uşak Halıları” adı ile anılmaktadır²²⁸. Türk halı sanatı dahilindeki en büyük ve en tanınmış halı grubu olarak öne çıkan Uşak halıları, büyük ünlerine rağmen envanter kayıtlarına Uşak halıları olarak değil Türk halıları adı ile geçmiş olup, “*Madalyonlu Uşak Halıları*” ve “*Yıldızlı Uşak Halıları*” olmak üzere iki grup altında toplanmışlardır²²⁹.

Türk halı sanatı tarihinde göbek adı ile verilen madalyon biçimi ilk kez XVI. Yüzyılda, “*Madalyonlu Uşak Halıları*” adı ile anılan bu halı grubunda kullanılmıştır²³⁰. XVI. Yüzyılda İran ve Memlük halılarında sıkça karşılaşılan bir motif olarak karşımıza çıkan madalyon motifi, bir süre sonra Türk halılarında görülmeye başlayan geleneksel bir motif haline gelmiştir²³¹. Ancak Madalyonlu Uşak halılarında halı zeminin ortasında yer alan yuvarlak bir madalyon motifi ile yanlarda yer alan sivri dilimli madalyon motiflerinin sonsuz sıralanmasıyla oluşturulan bu kompozisyon²³², İran halılarında görülen kapalı ve sınırları belirlenmiş

²²⁴ Yetkin, 1991: 87.

²²⁵ Atalay, 1967’den akt. Perdahcı, 2011: 279.

²²⁶ Aslanapa, 2005: 159.

²²⁷ Yetkin, 1991: 87; Aslanapa, 2005: 160.

²²⁸ Deniz, 1999: 385.

²²⁹ Aslanapa, 2005: 159-160; Bozkurt, 1997: 259.

²³⁰ Deniz, 1999: 385; Aslanapa, 2005: 160; Yetkin, 1991: 87.

²³¹ Deniz, 1999: 385.

²³² Aslanapa, 2005: 161; Yetkin, 1991: 88; Deniz, 1999: 385.

madalyon motifinden daha farklı bir gelişme göstermektedir²³³. Madalyonlu Uşak halılarının karakteristiği olan bu kompozisyon düzeni madalyonların biçimlerinde bazen değişimler olsa da bütün gelişme süresince aynı kalmış, madalyon motifleri bazen ovalleşmiş, bazen yuvarlaklaşmış, bazen de uzamıştır. Tüm madalyon motifleri alt ve üst uçlarından uzayan kalkan ve salbek²³⁴ biçimleri ile uzatılmıştır. Madalyonların içlerinde İran halılarında görmeye alışık olduğumuz kıvrık dallar, lale, gonca, bahar çiçekleri, rumi, hatayi, girift bitkiler ve Çin bulutu motifleri ile doldurulmuştur. Ortada bulunan tüm madalyon motifinin dışında kalan yerlerde ise boş alanları dolduran bitkisel motiflere yer verilmiştir. Halının bordürleri de yine halı zemininde görülen bitki ve Çin bulutu motifleri ile doldurulmuş olup, bazı örneklerde örgülü kûfi yazı kuşağı yer almaktadır²³⁵. Bu halılarda zemin ebatlarında değişkenlik olsa da motif kompozisyonu tüm örneklerde aynı kalmıştır. İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi ile İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde Madalyonlu Uşak halılarının orijinal örnekleri yer almaktadır²³⁶. Madalyonlu Uşak halıları çoğunlukla yün malzemeden yapılmış olup, bazı örneklerde pamuk malzemenin de kullanıldığı görülmektedir. Bu halılarda karşımıza çıkan en iyi örneklerde sarı renkli çiçek motifleri ile doldurulmuş lacivert zemin üzerine, koyu kırmızı ve mavi renkli madalyon motiflerinin yer aldığı görülmektedir²³⁷. Yuvarlak madalyonların içerisinde sarı, mavi ve kırmızı renkli dört palmet motifi ile karşı karşıya yerleştirilmiş çifte rumilerden meydana gelen kapalı bir motif yer almaktadır. Uçları ise yine bir palmet motifi ile taçlandırılmıştır. Yanlarda yer alan sivri dilimli yarım madalyonlar ise yıldız biçiminden gelişmekte olup palmet ve rumi çiftleri ile dolgulanmıştır²³⁸. Madalyonlu Uşak halılarının genelinde kırmızı, lacivert ve parlak sarı renklerin kullanıldığı göze çarpmaktadır. İkinci derecede yeşil ve mavi renkler tercih edilmiş olup, konturlar siyah renkte işlenmiştir. Üç asıl, iki yardımcı renkle zengin kompozisyonlar ihtiva eden Madalyonlu Uşak halıları, büyük boyutlarda olup bazı örneklerin 10 metre² uzunluğa eriştiği görülmektedir²³⁹. Madalyonlu Uşak halıları XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Avrupalı ressamılar tarafından oldukça fazla tasvir edilmişlerdir. XVI. ve XVII. Yüzyılda Avrupa resminde Madalyonlu Uşak Halısı tasvirlerine rastlanması, bu halıların Türk yurdunda dokunmaya başlandığı tarihten itibaren Avrupa'ya ihraç edildiklerinin bir göstergesidir²⁴⁰. Polonyalı Wiesiolowski Ailesi'nin armasını taşıyan madalyonlu bir Uşak halısı, günümüzde Berlin Müzesi'nde teşhir edilmekte olup, bu halıların

²³³ Aslanapa, 2005: 161.

²³⁴ Şemsenin iki ucunda yer alan uzantı süs.

²³⁵ Deniz, 1999: 385.

²³⁶ Yetkin, 1991: 88.

²³⁷ Aslanapa, 2005: 161; Yetkin, 1991: 88.

²³⁸ Yetkin, 1991: 88.

²³⁹ Aslanapa, 2005: 161.

²⁴⁰ Bozkurt, 1997: 259; Yetkin, 1991: 90-93.

ısmarlama usulü yapıldıklarının da bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır²⁴¹. Bunun gibi bir örnek de günümüzde Krakow, Wawel Kalesi'nde bulunmaktadır. Ayrıca Madalyonlu Uşak halıları Avrupa halılarında kopya edilmişlerdir. XVII. Yüzyılda Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniği ile yapılmış İspanyol halılarında karşımıza çıkan bu kopyaların bir benzeri de Count de Welczeck Koleksiyonu'nda bulunmaktadır²⁴².

Adını yıldız biçimli madalyon motiflerinden alan “*Yıldızlı Uşak Halıları*”nda ise aynı sıra üzerinde yer alan sekiz kollu yıldız biçimli madalyonlar ile küçük baklava biçimindeki madalyonların kaydırılmış eksenler üzerinde alternatif olarak sıralandığı bir kompozisyon görülmektedir. Sekiz kollu yıldız biçimli madalyonlar ile baklava motifleri arasında kalan bölümler ile madalyon motiflerinin içleri Madalyonlu Uşak halılarında olduğu gibi bitkisel motifler ile doldurulmuştur²⁴³. Bordür kompozisyonları ise Madalyonlu Uşak halıları ile benzerdir²⁴⁴. Yıldızlı Uşak Halıları, Madalyonlu Uşak halılarında olduğu gibi merkeze dikkat çeken bir göbek motifi bulundurmadiğından, geleneksel Türk halılarının sonsuzluk prensibini daha net yansıtmaktadır²⁴⁵. XVI. Yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkıp, XVII. Yüzyılın sonunda birden ortadan kalkan Yıldızlı Uşak halıları, Madalyonlu Uşak halılarına nazaran daha küçük ölçeklidir. Zemin genel olarak kırmızı renkte olup, üzerinde yer alan motifler koyu ve açık mavi renklerde tercih edilmiştir. Zemin renginin mavi olup, motiflerin kırmızı renkte işlendiği örnekleri de vardır²⁴⁶. XVII. Yüzyılda Yıldızlı Uşak halılarında karakteristik renk ve desen geleneği devam ettirilmeye çalışılmış ancak renkler soluklaşarak sarı ve kahverengiye dönmüştür. Yıldız madalyonları ise biçimsel bozulmalar yaşayarak asli görünümünü kaybetmiş, etrafları ise çerçevelerle sınırlandırılmıştır²⁴⁷. Yıldızlı Uşak halılarının en geniş örneğinde zemine beş madalyon sığdırılmış, uçlara ve yanlara denk gelen madalyonlar ise bordür tarafından kesilmiştir. Daha geç örneklerde ise yalnızca orta ekseninde yer alan madalyonların kaldığı görülmektedir²⁴⁸. Yıldızlı Uşak halılarının İngiltere’de, XVI. ve XVII. Yüzyıllarda İngiliz asilzadelerinin armalarını taşıyan kopyalarının da yapıldığı bilinmektedir. Bu kopya halıların bir örneği Duke of Buccleuch-Queensberry Koleksiyonu’nda bulunmaktadır²⁴⁹.

²⁴¹ Bozkurt, 1997: 259; Yetkin, 1991: 90-93.

²⁴² Yetkin, 1991: 93.

²⁴³ Yetkin, 1991: 93; Aslanapa, 2005: 167; Deniz, 1999: 386; Bozkurt, 1997: 259.

²⁴⁴ Deniz, 1999: 386.

²⁴⁵ Görgünay, 1977: 172; Yetkin, 1991: 93; Aslanapa, 2005: 167; Deniz, 1999: 386.

²⁴⁶ Yetkin, 1991: 93; Aslanapa, 2005: 167; Deniz, 1999: 386.

²⁴⁷ Deniz, 1999: 386.

²⁴⁸ Yetkin, 1991: 93.

²⁴⁹ Yetkin, 1991: 95-96

Klasik Madalyonlu ve Yıldızlı Uşak halılarından hariç, XVII. Yüzyıla tarihlendirilen, değişik tiplerdeki madalyon motiflerinin klasik örneklerle nispeten daha farklı sıralandığı “*Madalyonlu Uşak Halılarından Gelişen Tip*” ve “*Yıldızlı Uşak Halılarından Gelişen Tip*” olmak üzere iki tip daha Uşak halısı bulunmaktadır. Geniş ölçeklere sahip bu halılar, renk, teknik ve bordür kompozisyonları ile klasik Uşak halıları ile benzerlikler göstermekte olup, bu tiplerle bağlantılı gelişme göstermişlerdir²⁵⁰.

XVII. Yüzyılda Madalyonlu Uşak halılarından gelişme gösteren ve halı literatürüne “*Madalyonlu Uşak Halılarından Gelişen Tip*” adı ile geçen örneklerde, klasik Madalyonlu Uşak halılarında karşımıza çıkan madalyonların, kaydırılmış eksenler üzerinde, ters ve daha farklı biçimde sıralanması görülmektedir²⁵¹. Bu gruba dahil olan örneklerde genellikle madalyonların boyutları küçülmüş ve sayıları azalmıştır. Halının köşelerinde orta ekseninde yer alan, bütün haldeki madalyonun simetriği olan yarım madalyon motiflerinin yerleştirildiği göze çarpmaktadır. Madalyon motiflerinin içleri yine klasik örneklerde olduğu gibi bitkisel motiflerle doldurulmuştur. Halı zemininde boş kalan yerlerin ise klasik örneklerden farklı olarak süslemesiz bırakıldığı görülmektedir²⁵². Bu tipteki örneklerde halı merkezini belirten bir göbek motif bulunmadığından, sonsuzluk prensibi daha belirgindir²⁵³. Madalyonlu tipten gelişme gösteren diğer halı tipinde ise orta ekseninde yuvarlak dilimli, yan eksenlerde ise sivri dilimli madalyonların sıralandığı bir kompozisyon görülmektedir²⁵⁴.

XVII. Yüzyılda Yıldızlı Uşak halılarından gelişme gösteren, halı literatürüne “*Yıldızlı Uşak Halılarından Gelişen Tip*” adı ile geçen örneklerde ise klasik Yıldızlı Uşak halılarına benzer bir şema görülmektedir. Bu tipte karşımıza çıkan örneklerde genellikle merkezde yer alan büyük bir yıldız madalyon motifi bulunmaktadır²⁵⁵. Ancak bu tipte görülen yıldız madalyon motiflerinde parçalanmaların meydana geldiği, sekiz köşeli yıldız motifinin haçvari biçimli dört köşesinin ortadan kalktığı görülmektedir. Kalan diğer diyagonal köşelerde ise yıldız madalyon motiflerinin uçlarının birbirine bağlanması ile düğümlü geçmeler oluşturmuş olup, oluşan baklava biçimli madalyonların etrafları tezhip sanatını andırır biçimde çerçeveler içerisine alınmıştır²⁵⁶. Desen bakımından klasik Yıldızlı Uşak halılarına benzeseler de renklerinde farklılaşmaların meydana geldiği görülmektedir²⁵⁷. Bu tipten gelişen ve XVII. Yüzyıla tarihlendirilen diğer örneklerde, yıldız biçimli madalyonların tamamen parçalanarak,

²⁵⁰ Erdmann, 1963: 79-80; Yetkin, 1991: 96; Deniz, 1999: 386.

²⁵¹ Aslanapa, 2005: 175; Yetkin, 1991: 99.

²⁵² Deniz, 1999: 386; Yetkin, 1991: 99.

²⁵³ Aslanapa, 2005: 175; Yetkin, 1991: 99.

²⁵⁴ Yetkin, 1991: 99.

²⁵⁵ Deniz, 1999: 386; Yetkin, 1991: 99.

²⁵⁶ Aslanapa, 2005: 175-176; Yetkin, 1991: 99.

²⁵⁷ Deniz, 1999: 386.

yerini kartuş biçimli motiflere bıraktığı görülmektedir²⁵⁸. Yıldız motiflerinin köşelerde kalan kalıntıları, baklavalara çerçeve yapacak şekilde düzenlenmiştir. Zeminde yer alan motifler bordür tarafından kesilerek sonsuzluk prensibi belirgin bir şekilde ortaya çıkarılmıştır. Bu tipte örnekler ihtiva eden halılar, Avrupalı ressamılar tarafından tasvir edilmemişlerdir²⁵⁹.

Madalyon motiflerinin bariz olarak seçilebildiği Uşak halılarının yanı sıra, “*Baklava Şemasına Sahip Uşak Halıları / Ejderli Halılar*” adı ile anılan, yine Uşak ve çevresinde üretilen ancak daha farklı kompozisyon düzeni ihtiva eden halı tipleri de vardır. Uşak halılarının karakteristiği olarak karşımıza çıkan Çin bulutu motifi bu halılarda da kullanılmıştır. Bu halıların zemininde de kartuş şeklini almış sekizgen ve yıldız biçimli dilimli madalyon motifleri kaydırılmış eksenler üzerinde sıralanmıştır. Ancak tüm madalyon motiflerinin arasında küçük bir rozetten uzanan sapların birleşerek madalyon motiflerinin etrafını çevreleyen baklava motifleri oluşturmuşlardır²⁶⁰. Bazı örneklerde kıvrak konturlu Çin bulutu motiflerinin sekiz köşeli yıldız motifinin etrafında bir baklava şeması meydana getirdiği görülmektedir. Baklava motiflerinin etrafında ise sarı renkli ince kıvrık dallar, sarı çiçek motifleri ile birleşerek ahenk içerisinde sonsuzluğa doğru sıralanmaktadır. Çin bulutu motifleri ile sekizgen ve baklava motiflerinin kaydırılmış eksenler üzerinde sıralandığı örnekler de yine bu halı grubuna girmektedir. Bazı örneklerde de baklava motiflerinin altında ve üzerinde yer alan Çin bulutu motifleri, stilize ejder figürlerini andırır biçimde düzenlenmiştir²⁶¹. Bu nedenle bu halılar “*Ejderli Halılar*” olarak da bilinmektedir²⁶². Baklava şemasına sahip Uşak halıları içerisinde tamamen çiçek motifleri ile oluşturulmuş baklava motiflerinin yer aldığı kompozisyonlar da bulunmaktadır²⁶³.

Uşak ve çevresinde dokunan halılar içerisinde çeşitleri zenginleştiren ancak herhangi bir gruptandırmaya girmeyen XVI. Yüzyıldan kalma iki küçük halı daha vardır. İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde bulunan bu iki halıdan ilki, düz koyu mavi renkte zemin örneğiyle eşi benzeri görülmeyen bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Dış bordüründen çok az bir bölüm kalmış olup, iç bordürde sarı zemin üzerine kırmızı renkte stilize kıvrık dallar ve stilize çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Bu halının XIX. Yüzyıla tarihlendirilen bir benzeri günümüzde Washington’da özel bir koleksiyonda yer almaktadır. Çift nişli Uşak tipinde olan ikinci halı da ise zemin rengi kırmızı olup, üzerinde mavi renkli büyük bir oval madalyon motifi yer almaktadır. Madalyonun bir tarafında içi rumi be ve palmetler ile dolgulanmış bir salbek motifi

²⁵⁸ Aslanapa, 2005: 175-176; Yetkin, 1991: 99.

²⁵⁹ Yetkin, 1991: 99.

²⁶⁰ Yetkin, 1991: 99-103.

²⁶¹ Yetkin, 1991: 103-104; Aslanapa, 2005: 176.

²⁶² Deniz, 1999: 386.

²⁶³ Aslanapa, 2005: 187.

bulunmaktadır. Köşe dolguları pembe zemin renginde olup, stilize çiçek motifleri ile süslenmiştir. Halının bordür renginde ise zemin siyah renkte tercih edilmiş, Çin bulutu ve iri çiçek motifleri ile bezenmiştir²⁶⁴.

Halı literatüründe “*Beyaz Zeminli Uşak Halıları*” adı ile anılan, ilk örneklerini XVI. Yüzyılda görmeye başladığımız ve XVI.-XVII. Yüzyıllara tarihlendirilen üç halı tipi daha bulunmaktadır. Beyaz ve beyaza yakın açık krem rengi zemin üzerine dekore edilmiş bu halılar Uşak halıları ile benzer özellikler ihtiva etmeleri sebebiyle bu grup dahilinde incelemeye tabii tutulmuşlardır²⁶⁵. Nadiren kırmızı ve mor renkli zemin üzerine kompoze edildikleri halde yine de beyaz zeminli halılar grubuna dahil edilmiş örnekler de bulunmaktadır²⁶⁶. Bu halılar “*Kuşlu Halılar*”, “*Çintemanili Halılar*” ve “*Akrep Motifli Halılar*” olmak üzere üç tipte karşımıza çıkmaktadırlar²⁶⁷.

Literatüre yanlış olarak “*Kuşlu Halılar*” adı ile geçen bu tipin, aynı eksenler üzerinde birbiri ardına sıralanan çok iri yapraklı çiçek motifleri ile bu çiçek motiflerini birbirine bağlayan kuşa benzer yaprak motiflerinin yer aldığı bir desen kompozisyonu ihtiva ettiği görülmektedir. Zemin renginin azizliğine uğrayan iri yaprak motiflerinin kuş figürlerini andırması sebebi ile bu halılar “*Kuşlu Halılar*” olarak anılmaktadır²⁶⁸. Kuşlu halıların desen kompozisyonları sonsuzluk prensibi dahilinde tüm halı yüzeyini kaplamaktadır. Halının kenar bordürlerinde ise klasik Uşak halılarının karakteristiği olarak karşımıza çıkan Çin bulutu motifi kullanılmıştır²⁶⁹. Bazı örneklerde ise palmet dolgulu ve çifte rumi motifleri ile doldurulmuş ters-düz üçgenlerin alternatif olarak sıralandığı bir kompozisyon göze çarparken, kıvrık dallar üzerine yerleştirilen palmet ve çifte rumi motiflerinden meydana gelen bordür kompozisyonlarının da kullanıldığı örnekleri bulunmaktadır²⁷⁰. XVI. Yüzyılın ilk yarısından XVII. Yüzyılın ortalarına değin Avrupalı ressamların tablolarında gördüğümüz Kuşlu halılar da yine diğer halı grupları gibi Avrupa resmindeki tasvirleri baz alınarak tarihlendirilmektedir²⁷¹. Kuşlu halılar dikkat çeken motiflere sahip olmaları sebebiyle sonraki dönemlerde Avrupalılar tarafından fazlaca kopya edilmişlerdir. Bazı müze ve koleksiyonlarda yer alan bu sahte halılar, koyu pembe renk, kimyasal boya ve pamuk iplik kullanımı ile orijinalerinden bariz bir şekilde ayırt edilebilmektedir. Yine diğer tiplerde olduğu gibi Beyaz zeminli kuşlu Uşak halılarının da

²⁶⁴ Aslanapa, 2005: 179-187.

²⁶⁵ Aslanapa, 2005: 187; Yetkin, 1991: 106; Deniz, 1999: 386; Ayrıca bkz. Riefstahl, 1925: 91-95; Batari, 1985: 2-8; Mackie, 1976: 5-20.

²⁶⁶ Deniz, 1999: 386.

²⁶⁷ Yetkin, 1991: 106; Aslanapa, 2005: 187; Akrep Motifli Halılar ile ilgili Ayrıntılı bilgi için bkz. İleri, 2010; Boz, 2013.

²⁶⁸ Yetkin, 1991: 106; Aslanapa, 2005: 187; Deniz, 1999: 387; Bozkurt, 1997: 259.

²⁶⁹ Deniz, 1999: 387.

²⁷⁰ Yetkin, 1991: 106.

²⁷¹ Yetkin, 1991: 106-107; Aslanapa, 2005: 194.

asilzadelerin armalarını taşıyan örneklerinin yapıldığı bilinmektedir. Böyle bir halı örneği evvelce Stockholm Lundgren koleksiyonunda yer alan, Lemberg Başpiskoposu Jan Andrzej Prochnicki'nin armasının bulunduğu halıdır. Halı günümüzde Stockholm, Museum of Mediterranean and Near Eastern Antiquities'de yer almaktadır. Jan Andrzej Prochnicki'den önce Lemberg Başpiskoposu olarak görev yapan Jan Zamojski'de 1603 yılında İstanbul'dan kendi armasının yer aldığı 20 kadar daha halı ısmarladığı bilinmektedir. Lwow Katedrali'ni donatmak amacı ile Türk yurdundan ısmarlanan bu halılardan ne yazık ki hiçbiri günümüze intikal edememiştir²⁷². Kuşlu halılar dikkat çeken motiflere sahip olmaları sebebiyle sonraki dönemlerde Avrupalılar tarafından fazlaca kopya edilmişlerdir. Bazı müze ve koleksiyonlarda yer alan bu sahte halılar, koyu pembe renk, kimyasal boya ve pamuk iplik kullanımı ile orijinallerinden bariz bir şekilde ayırt edilebilmektedir²⁷³.

Beyaz zeminli halılar grubuna dahil olan bir diğer halı tipi ise “Çintemanili/Post Motifli Halılar” adı ile anılan halılardır. Bu halı tipinde beyaz zemin üzerinde, parlak mavi, sarı ve kırmızı renklere sahip iki dalgalı çizgi ile yine aynı renklere sahip üç küçük yuvarlak biçimin, sonsuzluk prensibi içerisinde yan yana sıralanmasıyla oluşturulan bir kompozisyon düzeni görülmektedir.²⁷⁴ Çintemanili halıların bordür kompozisyonları, klasik Uşak halılarında karşımıza çıkan bordür düzeni ile aynı olup, önceki tiplerde görülen iri Çin bulutu motiflerinin başarılı bir biçimde tekrar edildiği bir kompozisyon düzeni sunmaktadır²⁷⁵. Üç loplu veya üç dilimli motif gibi adlandırmalara sahip olan bu desen kompozisyonu²⁷⁶ Budizm'in sembolü olan “Çintemani” motifi ile benzerlik gösterdiğinden, bu tipe dahil olan halılar literatüre yanlış olarak “Çintemanili Halılar” olarak geçmiştir. Dalgalı çizgi motifleri ise çoğu zaman bulut ve şimşeğe benzetilmiştir²⁷⁷. Çoğu kaynakta bu motifin Osmanlı sarayına Çin'den hediye gelen porselenlerin süslemelerinde görüldüğü ve Türk sanatına da bu yolla geçtiği ifade edilse de bu motiflerin kaplanların postlarında görülen çizgiler ile leoparların postlarında görülen beneklere benzemesi ve öncesinde de Türk sanatında sıklıkla kullanılan bir motif olması bu motifin Çin'den Türk sanatına geçtiği tezini çürütmektedir. Osmanlı hükümdarları bir kudret timsali olarak gördükleri bu motifi çoğu zaman kaftanlarının süslemelerinde tercih etmişlerdir²⁷⁸. Ayrıca bu motif, XVI. ve XVII. Yüzyılda Türk yurdunda üretilen çini ve seramiklerde de sıklıkla kullanılmış bir motif olup, aynı desen kompozisyonunu paylaşan bu halıların da XVI.-

²⁷² Yetkin, 1991: 107; Aslanapa, 2005: 194.

²⁷³ Yetkin, 1991: 107.

²⁷⁴ Yetkin, 1991: 108; Aslanapa, 2005: 194.

²⁷⁵ Yetkin, 1991: 108.

²⁷⁶ Deniz, 1999: 386.

²⁷⁷ Yetkin, 1991: 108.

²⁷⁸ Deniz, 1999: 386-387; Yetkin, 1991: 108; Aslanapa, 2005: 194.

XVII. Yüzyıllara tarihlendirilmesini mümkün kılmaktadır²⁷⁹. Bu tipe dahil olan halılar hayvan postlarında görülen desenler ihtiva etmeleri sebebiyle “*Post Motifli Halılar*” adı ile de anılmaktadır²⁸⁰. Bu halılarda karşımıza çıkan ve halk arasında kedi-köpek izi olarak da bilinen²⁸¹ üç yuvarlak motif, zaman içerisinde benek, hilal ve küre biçimlerine bürünerek çeşitlenmiş, Türk sanatını zenginleştirmiştir. Bu tipe dahil olan halıların beyaz zemin haricinde farklı zemin renklerine sahip olan örnekleri de bulunmaktadır²⁸².

Beyaz Zeminli halılar grubuna dahil olan bir diğer halı tipi de “*Akrep Motifli Halılar*”dır. Örnek sayısı bir hayli az olup, günümüze değin yalnızca dört adet örnek gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu örneklerden biri Budapeşte, Museum of Applied Arts’da, diğeri Londra, Keir Koleksiyonu’nda ve iki tanesi de Transilvanya kilise koleksiyonları içerisinde yer alan Romanya, Mediaş’taki St. Margaret Kilisesi Koleksiyonu’nda ve Braşov Kara Kilise Koleksiyonu’nda bulunmaktadır²⁸³. Manisa’nın Selendi ilçesinde dokunmuş olmaları sebebiyle “Akrep Motifli Selendi Halıları” olarak da anılan²⁸⁴ bu halı örneklerinde de yine diğer Beyaz Zeminli halı tiplerinde olduğu gibi yün malzeme ve Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Halı ve bordür zeminlerinde yine diğer tiplerde olduğu gibi beyaz renk, motiflerde ise kırmızı, koyu kırmızı, koyu mavi, sarı ve siyah renkler tercih edilmiştir²⁸⁵. Akrep Motifli halılarda, halı zeminin rozet çiçekler ve bu çiçek çıkan geometrik motiflerle dikey biçimde iki dikdörtgen alana bölündüğü bir süsleme kompozisyonu görülmektedir²⁸⁶. Avrupa resminde bu halıların tasvirlerine hiç rastlanmamıştır. Bu nedenle konu ile ilgili araştırmalarda bulunan uzmanlar, akrep motifli halıları, beyaz zeminli halılar grubunun bir diğer üyesi olan kuş motifli halıları baz alarak tarihlendirmeyi uygun bulmuş, her iki grubu da XVII. Yüzyıla tarihlendirmişlerdir²⁸⁷.

XVI. Yüzyıl itibariyle üretim ağına katılan ve Uşak halılarının yanında son derece önemli sayılan bir diğer dokuma türü de “*Uşak Seccadeleri*”dir. Kalın yün iplikleri, uzun havları, sağlam düğümleri, canlı ve parlak renkleriyle diğer seccade gruplarından ayrılan Uşak seccadeleri, XIX. Yüzyıla değin üretilmeye devam etmiştir. Uşak seccadeleri genellikle kare veya kareye yakın formda ve büyük ebatta olup, kırmızı renkte çözgü ve düğümlere sahiplerdir. Gördes Düğümü (Türk Düğümü) tekniğinde dokunan bu seccadelerin bir diğer belirleyici

²⁷⁹ Yetkin, 1991: 108.

²⁸⁰ Aslanapa, 1953’ten akt. Deniz, 1999: 387.

²⁸¹ Deniz, 1999: 386.

²⁸² Yetkin, 1991: 108-109; Aslanapa, 2005: 194-195.

²⁸³ İleri, 2010: 56-57; Boz, 2013: 134-135.

²⁸⁴ Uğurlu, 2021: 1331.

²⁸⁵ Uğurlu, 2021: 1325.

²⁸⁶ İleri, 2010: 56.

²⁸⁷ Erdmann, 1965’ten; Batari, 1986’dan; Pasztor, 2007’dan; Ionescu, 2007’dan akt. Uğurlu, 2021: 1323.

unsurları da uzun saçaklara sahip olmalarıdır. Yoğun olarak tek mihraplı olarak kompoze edilen Uşak seccadelerinde mihrap nişi genelde sade tutulmuş, bazen madalyon, bazen kandil ve ibrik motifleri, bazense bitkisel motifler ile zenginleştirilmişlerdir. “*Tek Mihraplı Uşak Seccadeleri*” adı ile anılan bu tipin çoğu örneğinde mihrap formu ile zemin renginin aynı olduğu göze çarparken, beyaz zeminli seccadelere de rastlanmaktadır²⁸⁸. Bu tipte bir seccade orijinali günümüzde Berlin, Museum of Islamic Art’ta bulunmaktadır. Uşak seccadelerinde tek mihraplı seccade örneklerinden sonra sık görülen diğer grup ise “*Çift Mihraplı ve Madalyonlu Uşak Seccadeleri*” adı ile anılan, iki uçta tekrarlanan mihrap formuyla öne çıkan çift mihraplı seccadelerdir. Çift mihraplı seccade formlarının süsleme kompozisyonlarında genelde ortada bir madalyon motifi yer almaktadır²⁸⁹. Uşak seccadelerinin XVI. Yüzyıldan, XIX. Yüzyıla değin gelişmeye devam ederek çeşitlenen süsleme kompozisyonları Avrupalı ressamaların da ilgisine mazhar olmuş ve XVI. Yüzyılın ortalarından XVII. Yüzyılın ikinci çeyreğine kadar tasvir edilmişlerdir²⁹⁰.

XVII. Yüzyıl başlarından XVIII. Yüzyılın ortalarına değin varlığını sürdüren bir diğer halı grubu ise “*Transilvanya Halıları*”dır²⁹¹. Bu halılar, öncelerde Osmanlı topraklarındayken Macaristan’a bağlı olan, günümüzde ise Romanya sınırları içerisinde yer alan Transilvanya veya Erdel adı ile anılan bölgede bulundukları için Transilvanya veya Erdel Halıları adları ile anılmaktadır²⁹². XV. Yüzyıl ortalarından XVIII. Yüzyıl sonlarına değin süren ticari faaliyetler neticesinde Transilvanya’ya gelen bu halıların bir kısmı bu bölgede kalırken, bir kısmı da Avrupa’nın çeşitli ülkelerine dağılmıştır. Klasik Türk halılarının yoğun olarak üretildiği dönemler içerisinde ortaya çıkan Transilvanya halılarının Anadolu kökenli halılar olduğu konuya ilişkin yapılan çalışmalarla da doğrulanmıştır²⁹³. 1914 yılında Budapeşte’de gerçekleştirilen Türk Halıları sergisinde, Transilvanya’da bulunan Macar kiliselerinden getirilen ve büyük çoğunluğu XVII. Yüzyıl ile sonrasına tarihlendirilen tek ve çift mihraplı 200’ü aşkın seccade “Erdel-Türk Halıları” adı ile sunulmuş, daha sonrasında ise Transilvanya Halıları adıyla yaygınlaşmıştır²⁹⁴. Günümüzde özellikle Macaristan müzelerinde teşhir edilen örnekleri “Erdelyi Halıları” olarak isimlendirilmişlerdir²⁹⁵. Nazan Ölçer ve Michael Franses konu ile ilgili ortak yürüttükleri bir çalışmada Transilvanya’da ele geçirilen halı örneklerinin İran etkili Transilvanya halıları ve Osmanlı bağlantılı Transilvanya halıları olmak üzere iki

²⁸⁸ Bozkurt, 2009: 270; Aslanapa, 2005: 231.

²⁸⁹ Aslanapa, 2005: 231.

²⁹⁰ Bozkurt, 2009: 270; Aslanapa, 2005: 231.

²⁹¹ Aksoy, 2020: 214.

²⁹² Deniz, 1999: 387.

²⁹³ Aksoy, 2020: 212-214.

²⁹⁴ Bozkurt, 1997: 259; Aksoy, 2020: 212.

²⁹⁵ Deniz, 1999: 387.

başlık altında kategorize edilmelerini uygun görmüş, İran etkili Transilvanya halıları Manisa yöresinde, Osmanlı bağlantılı Transilvanya halılarının Manisa'nın güneyinde, bazılarının ise Uşak yöresinde yapıldığı ihtimali üzerinde durmuşlardır²⁹⁶. Literatüre Transilvanya Halıları adı ile geçen ancak desen kompozisyonları incelendiğinde Batı Anadolu halılarının dokuma özelliklerini gösteren bu halılar, ticari bir unsur olarak üretilmiş ve Avrupa'ya ihraç edilmiştir. Bu sebeple Türkiye'de bulunan müze ve özel koleksiyonlarda bu tipe dahil olan halı orijinalleri oldukça az sayıdadır. Avrupa'nın geçiş noktalarından biri olan Transilvanya'ya gelen bu halıların bir kısmı Avrupalı tüccarlar vasıtasıyla kiliselere bağışlanırken, bir kısmı ise soylular tarafından satın alınarak evlerde, saraylarda ve şatolarda dekoratif bir unsur olarak kullanılmış, statü göstergesi olarak dönemin ünlü ressamlarına bu halılar üzerinde portreler ısmarlanmıştır²⁹⁷.

Transilvanya halılarının Türk dokuma sanatına katıldığı ilk dönemde karakteristik desen kompozisyonunu Tek ve Çift Mihraplı örnekler oluştururken, XVII. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren desen kompozisyonunda değişmelere gidilmiş ve halı zemininin orta ekseninde bitkisel motiflerin yoğunlaştığı bir kompozisyona dönüşmüştür²⁹⁸. Tek ve çift mihraplı örneklerle zaman içerisinde seccade formu, sütunlu seccade formu ve çift mihraplı madalyonlu kompozisyonlar ihtiva eden farklı örnekler katılmış gerek kullanılan teknik gerekse tasarımsal açıdan benzerlikleri göz önünde bulundurulduğunda ortaya çıkan bu örnekler de Transilvanya Halıları grubuna dahil edilmişlerdir²⁹⁹. Bu tipe dahil olan halılarda Batı Anadolu Bölgesi'nde üretilen diğer halılar olduğu gibi kahverengi, kırmızı, lacivert, sarı ve beyaz renkler tercih edilmiştir. Kenar bordürlerinde tercih edilen desen kompozisyonları Bergama yöresinde üretilen örneklerle, zeminde tercih edilen desen kompozisyonları ise Kula yöresinde üretilen örneklerle benzerlikler göstermektedir³⁰⁰. Transilvanya grubuna dahil olan halı tipleri; “*Tek Mihraplı Halılar*”, “*Çift Mihraplı Halılar*”, “*Zemini Boş Seccade Formlu Halılar*”, “*Sütunlu Seccade Formlu Halılar*” ve “*Çift Mihraplı Madalyonlu Halılar*” olmak üzere beş başlık altında incelenmektedir³⁰¹.

“*Tek Mihraplı Halılar*” Transilvanya tipine dahil olan halıların ilk grubunu oluşturmakla birlikte, kendinden sonra gelen Çift Mihraplı Halılar grubunun da öncüsü olmuştur. Ticari faaliyetler neticesinde Anadolu topraklarından Avrupa'ya taşınan bu halılar, Müslüman bir coğrafyada üretildiği için ilk etapta seccade formundayken, zaman içerisinde

²⁹⁶ Ölçer ve Franses, 2007'den akt. Aksoy, 2020: 212-213.

²⁹⁷ Aksoy, 2020: 230.

²⁹⁸ Pasztor, 2007'den akt. Aksoy, 2020: 214.

²⁹⁹ Ionescu, 2007'den akt. Aksoy, 2020: 214.

³⁰⁰ Deniz, 1999: 387.

³⁰¹ Aksoy, 2020: 214.

dekoratif bir unsur haline gelmiş ve çift mihraplı olarak yeniden kompoze edilmişlerdir³⁰². Transilvanya tipinin ilk dönemlerine tarihlendirilen 12 adet Tek Mihraplı halı orijinalinden dört tanesi Romanya ve Macaristan’da, iki tanesi de Türkiye’de sergilenmektedir³⁰³. “Siebenbürger” veya “Transylvanians” olarak da bilinen bu halılar Anadolu menşeli olup, büyük bir kısmı Uşak’ta dokunmuştur. Transilvanya adı verilen bölgedeki Protestan kiliselerinden çıkarılan bu halılar, dünyanın çeşitli müze ve koleksiyonlarına dağılmıştır³⁰⁴. Tek Mihraplı halılarda genellikle bir ana bordür ve dört tali bordür görülmektedir. Bordürlerde rumili ve sekiz köşeli yıldızlı kartuşlardan oluşan desen kompozisyonunun hâkim olduğu göze çarpmaktadır. Geniş kartuşların içerisinde deformasyona uğramış geometrik biçimli rumi, penç ve gonca motifleri yer almaktadır. Bu gruba dahil olan halıların bazı örneklerinde mihrap bölümünden ayrı tutulan mihrap alınlığının, rumi veya stilize bitki motifleriyle doldurulmuş dikdörtgen bir alan oluşturduğu görülmektedir. Tek Mihraplı halıların zemini stilize bitki motifleri ile doldurulmuştur. Rumilerle veya iri yaprak motifleriyle kompoze edilmiş mihraptan aşağı doğru sarkan kandil motifi ise dikkat çeken bir süsleme unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır³⁰⁵. Avrupa resim sanatında bu tipte bir halı tasviri, Werner van den Valckert’in Hollanda, Amsterdam Museum’da bulunan 1625 tarihli bir tablosunda karşımıza çıkmaktadır.

Transilvanya tipine dahil olan halıların ikinci grubunu oluşturan ve Transilvanya’da bulunan takriben 400 halı örneğinden 99’unu teşkil eden³⁰⁶ “Çift Mihraplı Halılar”, benzer motif ve kompozisyonlarıyla tek mihraplı halıların biraz daha gelişmiş bir merhalesini sunmaktadır. Tek ve çift mihraplı Transilvanya halıları, İran etkisi altında kalmış örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır³⁰⁷. Çift mihraplı halı örneklerinde geometrik ve bitkisel motiflerden oluşan bir desen kompozisyonu göze çarpmaktadır³⁰⁸. Bu gruba dahil olan halı örneklerinde mihrap formunun Tek mihraplı örneklerden farklı olarak iki uçta da tekrarlandığı bir kompozisyon görülmektedir³⁰⁹. Transilvanya bölgesinde ele geçirilen 99 adet Çift Mihraplı halı Ionescu tarafından incelenmeye tabii tutulmuş, “Ana Alanı Dolu Olan Örnekler” ve “Ana Alanı Dolu Olmayan Örnekler” olmak üzere iki başlık altında gruplandırılmıştır. “Ana Alanı Dolu Olan Örnekler” “Kandilli”, “Kandilsiz” ve “Madalyonlu” olmak üzere sınıflandırılmıştır. Halının ana desen kompozisyonunu oluşturan mihrabın köşeleri erken dönem örneklerinde

³⁰² Steinbrueck, 2006’dan akt. Aksoy, 2020: 215.

³⁰³ Ölçer ve Franses, 2007’den akt. Aksoy, 2020: 215.

³⁰⁴ Aslanapa, 2005: 232.

³⁰⁵ Aksoy, 2020: 215-216.

³⁰⁶ Ionescu, 2007’den akt. Boz, 2013: 150.

³⁰⁷ Aksoy, 2020: 217.

³⁰⁸ Aksoy, 2020: 218.

³⁰⁹ Aslanapa, 2005: 231.

düzgün ve doğru orantılı bir görünüm sunarken, sonraki dönemlerde basamaklı ve keskin köşeler ihtiva eder bir hale bürünmüştür³¹⁰.

Transilvanya tipine dahil olan halıların üçüncü grubunu oluşturan “*Seccade Formlu (Zemini Boş) Halılar*”, Tek Mihraplı Halılar ile tasarımsal açıdan büyük benzerlikler ihtiva etmektedir. Bu gruba dahil halı örneklerinde de Tek Mihraplı Halı örneklerinde olduğu tek mihrap formu kullanılmış ancak ana tasarım alanı boş bırakılmıştır³¹¹. Seccade Formlu Zemini Boş Halılar ilk iki gruptan farklı olarak Osmanlı motiflerinin etkisi altında tasarlanmış halılar olup, desen kompozisyonlarında yer alan motiflerin, diğer iki gruba nazaran daha yumuşak hatlara sahip olduğu ve geometrik formlarından uzaklaştıkları göze çarpmaktadır. Bu tipe dahil örneklerde, hatayi, gonca, yaprak ve rumili süsleme kompozisyonlarından oluşan bir mihrap formu, Penç, Lale, Sümbül ve yaprak gibi bitkisel motiflerden oluşan bir geniş bordür ile geometrik formlu motiflere sahip altı adet dar bordür görülmektedir³¹².

Transilvanya tipine dahil olan halıların dördüncü grubunu oluşturan “*Seccade Formlu (Sütunlu) Halılar*”, mihrap formunun yanı sıra iki, dört veya altı sütun motifi ile dikkat çekmektedir. Bu gruba dahil halılar da Seccade Formlu (Zemini Boş) Halılar gibi Osmanlı motiflerinin etkisi altında tasarlanmış halılardır. Mihraptan başlayarak ayaklık kısmına kadar dikey olarak inen sütunların, yatay bordürler ile kesiştiği bir tasarım ihtiva eden bu halı grubunda, bir adet geniş bordür, iki adet de dar bordür görülmektedir. Bordürler, organik ve geometrik formlu bitkisel motiflerle, kartuşların bir arada kullanıldığı bir desen kompozisyonu sunmaktadır³¹³.

Transilvanya tipine dahil olan halıların beşinci ve sonuncu grubunu oluşturan “*Çift Mihraplı Madalyonlu Halılar*”da da diğer çift mihraplı örneklerde olduğu gibi geometrik ve bitkisel motiflerden oluşan bir desen kompozisyonu görülmektedir³¹⁴. Bu gruba dahil halı örneklerinde diğer çift mihraplı halı örneklerinden farklı olarak, mihrap formunun ortasına yerleştirilen bir madalyon motifi göze çarpmaktadır³¹⁵. Madalyonlar genel olarak köşeli ve geometrik formlarıyla Yıldızlı Uşak halılarında görülen madalyonlara benzemektedir. Bazı örneklerde ise bu madalyonlar, çiçeklerden oluşan ve kıvrım dallarla birbirine bağlanan baklavalardan meydana gelmektedir. Transilvanya tipi halıların ilk iki grubunda olduğu gibi bu halı grubu da İran etkili Transilvanya halıları gurubuna girmektedir. Diğer gruplara nazaran daha zengin bir desen kompozisyonu sunan bu halılarda biri geniş ikisi dar olmak üzere üç adet

³¹⁰ Ionescu, 2007’den akt. Boz, 2013: 150.

³¹¹ Boz, 2013: 147.

³¹² Aksoy, 2020: 218.

³¹³ Aksoy, 2020: 218.

³¹⁴ Aksoy, 2020: 218.

³¹⁵ Aslanapa, 2005: 231; Aksoy, 2020: 218.

bordür kullanımı görülmektedir. Bordürlerin zeminleri Penç, Lale, Karanfil ve yaprak gibi bitkisel motiflerle dolgulanmış olup, geniş bordürde kartuşlar veya geometrik formlu bitkisel motifler dikkat çekmektedir. Mihrapta ise hatayi, gonca, pençler ve iri yaprak motiflerinden oluşan bir desen kompozisyonu göze çarpmaktadır³¹⁶. Mihrapta ve bordürlerde kullanılan zemin rengi çoğu örnekte aynı olmakla birlikte, farklı zemin rengine sahip örnekleri de bulunmaktadır. New York, Metropolitan Museum of Art başta olmak üzere dünya müzelerinde ve özel koleksiyonlarda çok sayıda bulunan bu halılar, XVI. Yüzyılın ortalarından XVII. Yüzyılın ikinci çeyreğine değin Avrupalı ressamalar tarafından tasvir edilmişlerdir³¹⁷.

2.1.2.3 Geç Osmanlı Devri Halıları

XVII. Yüzyılda dokuma merkezleri Uşak olan halılar ünlerini kaybederek geri planda kalmaya başlamış ve yerini günümüzde de üretimlerine devam edilen Batı Anadolu Bölgesi merkezli Bergama³¹⁸, Gördes³¹⁹, Kula³²⁰, Demirci³²¹, Selendi ve Milas³²² halıları ile, İç Anadolu Bölgesi merkezli Kırşehir³²³, Lâdik³²⁴ ve Mucur³²⁵ halıları almaya başlamıştır³²⁶. Bu bölgelerde XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda halı, ekonomik bağlamda değer kazanmaya başlamış, ihracata yönelik üretilmeye başlanan bu geç dönem halılarının sanat değeri ise ikinci planda kalmıştır³²⁷.

Geç dönemde karşımıza çıkan halı türleri genellikle seccade formundadır. Zemin örneklerinde mihrap formunun yer aldığı seccade halıları, kutsal mekanlar için dokunmuş olup, üzerlerinde namaz kılınmak suretiyle üretilmişlerdir³²⁸. Mihraplı örnekler dışında dokunan seccadeler ise daha farklı amaçlarla üretilmişlerdir. Büyük ölçekli halıların yeterli gelmediği zamanlarda boş kalan zemini doldurmak adına dokunan halılara seccade halısı adı verilmektedir. Bu seccade halıları namazlıklar ile karıştırılmamalıdır³²⁹. XVII. Yüzyılda

³¹⁶ Aksoy, 2020: 219.

³¹⁷ Aslanapa, 2005: 231.

³¹⁸ Bergama halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Özhan, 1969; Kayıpmaz vd., 2001; Aslanapa, 2005,

³¹⁹ Gördes Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Dirik, 1938; Bilgin, 1977; Bilgin, 1983; Deniz, 1986; Küçükerman, 1990; Yurdoğlu, 1993; Öztürk ve Aydın, 1994; Deniz, 1999; İlker vd., 1999; Aslanapa, 2005; Gökmen, 2014; Karaçay, 2019.

³²⁰ Kula Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Işıksağan, 1964; Reed, 1967; Deniz, 1985; Deniz, 1999; Anmaç, 1999; Aslanapa, 2005; Aygar ve Etikan, 2014.

³²¹ Demirci Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Armağan, 1947.

³²² Milas Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Deniz, 1987; Bayraktaroğlu, 1988; Deniz, 1999; Aslanapa, 2005.

³²³ Kırşehir Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Deniz, 1984; Deniz, 1986; Deniz, 1999; Deniz, 2000; Karaçay, 2011; Karaçay, 2015; Pala, 2016; Yavuziğit, 2021.

³²⁴ Lâdik Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Halıcı, 1985; Deniz, 1986; Deniz, 1999; Aslanapa, 2005; Karpuz, 2012; Akpınarlı ve Özdemir, 2016; Karaçay, 2018.

³²⁵ Mucur Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Deniz, 1987; Deniz, 1999; Kayıpmaz, 2005; Aslanapa, 2005; Etikan vd., 2022.

³²⁶ Deniz, 1999: 388; Anmaç, 1999: 1267-1268.

³²⁷ Karahan, 1990: 14; Öney, 1997: 50-52.

³²⁸ Tazecan, 1989'dan akt. Karaçay, 2015: 141.

³²⁹ Deniz, 2000'den akt. Karaçay, 2015: 141.

mahalli üslup özellikleri ihtiva eden halı seccade tiplerine ek olarak karakteristik desen kompozisyonlarına sahip bir diğer grup da “*Post Motifli Seccade*” grubudur. Post motifli seccade örneklerinde post motifi gerek şekli gerekse desenleri ile seccade zeminine düzenlenmiştir. Bu tip seccadelerin en eski örnekleri XVII. Yüzyıldan kalmadır. Post motifli seccadelerde stilizasyona uğramış, gerilmiş pars postuna benzer benekli bir desen kompozisyonu izlenmektedir³³⁰.

Yine Osmanlı’nın geç devri olarak adlandırdığımız dönemde göçebe insanlar tarafından dokunan, bu nedenle de üretim merkezleri net olarak saptanamayan halılar da üretilmiştir. Bir veya birden fazla bölgenin üslup özelliklerini bünyesinde barındıran bu halılar halı literatürüne “*Yörük Halısı*” adıyla intikal etmişlerdir. Özellikle Yörük halıları içerisinde “*Yatak Halısı*” adıyla anılan grup bir hayli ilginç örnekler ihtiva etmekte olup, yaylacılık yapan insanlar tarafından istirahat ederlerken altlarına sermek mahiyetiyle üretilmiş, yumuşak ve uzun havlı halılar olarak karşımıza çıkmaktadırlar³³¹.

Türk Halı Sanatının gelişim safhaları dikkatle incelendiğinde pek çok halı tipinin üretim merkezinin Uşak olduğu görülmektedir. Geç döneme değin üretim merkezleri Uşak olarak belirtilen halılar son derece zengin desen kompozisyonlarına sahip olup, yüksek çeşitlilik ihtiva etmekteLERdir. Uşak’a mal edilen bazı halı örneklerinin geç dönemlerde bahsi geçen bölgelerde de üretilmiş olmaları kuvvetle muhtemel olup, bu bölgeler içerisinde de halı üretiminin yapılmaya başlandığı ancak içlerinde en eski dokuma merkezinin Uşak olması tüm bu halı çeşitlerinin Uşak’a bağlanmalarına sebebiyet vermiştir. Öyle ki dokuma merkezi Uşak olarak belirtilen pek çok halı örneğinin, bahsi geçen dokuma bölgelerinin mahalli özelliklerini taşıdıkları görülmektedir. Bu durum bilhassa “*Smyrna*” adı verilen halı grubunda kendini açıkça göstermektedir. Özellikle XVIII. Yüzyılda Avrupalılar tarafından sipariş edilen kalın yünlü ve gevşek düğümlü halıların Uşak Halısı adı ile anılması da bu durumu açıklar niteliktedir. Uşak halılarının kendine has renklerinin ve karakteristik madalyon kompozisyonunun yer aldığı bu halılarda klasik Uşak halılarında görmeye alışık olduğumuz motiflerin irileştiği ve kabalaştığı görülmektedir³³². Genellikle krem rengi zemin üzerinde kırmızı ve lacivert renkli motifler ile kompoze edilen “*Smyrna (İzmir) Halıları*”, hançer yaprakları ile çevrelenmiş, literatürde enginar motifi olarak nitelendirilen, iri ve canlı renkli palmet motiflerinin tekrarlanmasıyla oluşan, son derece zengin bir süsleme programına sahiplerdir. Tamamen bitkisel motifler ile doldurulan halı yüzeyi geç dönem Batı Anadolu halıları için karakteristiktir. Smyrna (İzmir) halılarının zemin süsleme programı, Osmanlı Saray Halılarının desen geleneğini sürdürürken,

³³⁰ Aslanapa, 2005: 279; Aksoy, 2021: 35-62.

³³¹ Deniz, 1999: 388.

³³² Yetkin, 1991: 112-113.

bordürleri Transilvanya halılarına benzer biçimde stilize kartuş motifleri ile bezenmiştir³³³. Bu dönemde üretilen halıların desen kompozisyonuna katılan motifler her ne kadar dejenerasyona uğramış olsalar da karakteristik biçimlerinden ödün vermemişlerdir. Bu halıların Anadolu'nun çeşitli merkezlerinde üretildiği XVIII. Yüzyılda Türk yurduna ziyaretlerde bulunan seyyahlarca da doğrulanmıştır. Gezin Richard Pococke³³⁴ ve Eugen Oberhummer³³⁵, “Smyrna” (İzmir) adı altında toplanan halılarının Smyrna Limanı'na yakın konumlarda yer alan Uşak, Kütahya, Kula, Gördes, Karaman gibi dokuma merkezlerinde üretildiklerini ve buradan da Avrupa'ya ihraç edildiklerini gezi notlarında bildirmişlerdir. Öyle ki bu tür halıların ihracat sahası yalnızca Avrupa'yla da sınırlı kalmamış, bahsi geçen dokuma merkezlerinde üretilen geç dönem halıları, XVIII. Yüzyılda dokumacılık sektörünün durma noktasına geldiği Mısır'a da ihraç edilmişlerdir. Bu durum geç dönem halıları adı altında kategorize ettiğimiz mahalli halı tiplerinde yer alan örneklerin ananevi motiflere bağlı kalınarak uzun süre üretilmeye devam edildiğinin bir göstergesidir. Günümüzde İstanbul Vakıflar Halı Müzesi'nde yer alan bir halı örneği, madalyon kompozisyonu ve kufi yazı kuşağından gelişen bordürü ile klasik Uşak halısı motif ananesinin XIX. Yüzyılın sonlarına değin devam ettirildiğinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır³³⁶.

Geleneksel Türk halı sanatı Osmanlı İmparatorluğu'nun XVIII. Yüzyılda başlayan gerileme sürecinde dahi gelişimini sürdürmeye devam etmiştir. Ananevi motiflere bağlı kalarak gerilemeye karşı koyan Türk halı sanatı, geçmişle bağlantısını koparmamak suretiyle yeni örnekleri de bünyesine dahil ederek asırlar boyu gelişimini sürdürmüştür³³⁷. XIX. Yüzyılda geleneksel dokuma usullerini sürdüren eski halı merkezlerinin yanı sıra, İç Anadolu Bölgesi'nde Karaman, Bor, Bünyan, Çamardı, İncesu, Karapınar, Kavak, Kırşehir, Maden, Sille, Sivas, Taşpınar, Tomarza, Yahyalı, Yozgat, Batı Anadolu Bölgesi'nde Ayvacık, Dazkırı, Döşemealtı, Ezine, Kozak, Yağcıbedir, Yuntdağ gibi halı dokuma merkezleri de seslerini duyurmaya başlamıştır³³⁸.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılma Dönemi olarak atfedilen son döneminde ortaya çıkan halı gruplarının ilki “*Hereke Halıları*”dır³³⁹. Osmanlı Devleti'nin Tanzimat'tan önce II. Mahmud döneminde 1838 yıllarında İngiltere ve Fransa gibi devletler ile anlaşmalar yaparak Avrupa'ya açıldığı süreçte, Avrupalıların Osmanlı topraklarında ticaret yapmaları kolaylaşmış,

³³³ Yılmaz, 2019: 430.

³³⁴ Richard Pococke'in seyahat notları için bkz. Pococke, 1743: 82.

³³⁵ Eugen Oberhummer'in seyahat notları için bkz. Oberhummer, 1892: 82.

³³⁶ Yetkin, 1991: 112-113.

³³⁷ Yetkin, 1991: 113.

³³⁸ Deniz, 1999: 393.

³³⁹ Hereke Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Küçükerman, 1987; Yatman, 1944; Durul, 1984; Deniz, 1999; Kaya vd., 1999; Buluş, 2000; Aslanapa, 2005; Topal vd., 2012; Fazlıoğlu, 2024.

sanayide makineleşmeye başlamış, el emeği değerini yitirmiş ve bunun bir sonucu olarak da pek çok emekçi işsiz kalmıştır. Hal böyle olunca Anadolu halıcılığı da yaşananlardan nasibini almış ve mahalli karakterlerini yitiren dokumalarda renk ve desen bozulmaları yaşanmaya başlamıştır. Tanzimat ile birlikte her geçen gün daha da kötüye giden Anadolu halıcılığını yeniden canlandırmak adına çareler arayan Osmanlı Devleti, XIX. Yüzyılda İstanbul, Afyon, İzmir, Adana ve Tarsus gibi şehirlerde halı ipliği üretimi yapılacak fabrikalar kurmuştur³⁴⁰.

1843 yılında açılan fabrikalardan biri de günümüzde Kocaeli ili sınırları içerisinde kalan Hereke’de kurulan, Osmanlı dokuma sanayisinin ilk büyük kumaş fabrikası Hereke Fabrika-i Hümayun’dur³⁴¹. İlk kurulduğunda pamuklu fanila ve ipekli kumaş dokunan tezgahlara Sultan Abdülmecid döneminde 100 ipekli kumaş tezgâhı daha eklenmiş, 50 adet tezgâh da Zeytinburnu’na taşınmıştır³⁴². The Oriental Carpet Manufacturers Limited’in (Şark Halı Kumpanyası) Anadolu’da, Uşak, İzmir, Manisa, Afyon, Muğla, Isparta, Burdur, Kayseri, Konya, Kırşehir, Maraş ve Sivas gibi illerde halı dokuttuğu dönemlerde kurulan Hereke Fabrika-i Hümayun’da, öncelerde saray için üretim yapılırken sonrasında ticari amaçlar doğrultusunda ipekli kumaşlar dokunmaya başlamıştır³⁴³. Hereke halı seccadelerinin günümüze intikal eden özel örnekleri İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi’nde yer almaktadır.

Osmanlı’nın son dönemlerinde Hereke Fabrika-i Hümayun üretimlerine devam ederken kurulan bir diğer dokuma fabrikası da Feshane Fabrikası’dır. Osmanlı ordusunun kıyafet ve fes gereksinimlerini karşılamak üzere 1835 yılında kurulan fabrika³⁴⁴, 1843 yılında Hereke Fabrika-i Hümayun ile aynı dönemde halı üretimlerine başlamış³⁴⁵, 1849 yılında devlet tarafından işletilmiş, 1877 yılında işletme yönetimi askeri idareye geçmiş, 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası tarafından devralınmış ve 1931 yılında Sümerbank tarafından satın alınarak 1986 yılına değin üretime devam etmiştir³⁴⁶. Hereke halılarında olduğu gibi çok çeşitlilik ihtiva eden “*Feshane Halıları*”nda³⁴⁷ da kendine has bir süsleme kompozisyonundan bahsetmek güç olup, seccade ve taban halıları olmak üzere iki grup altında toplanabilmektedir³⁴⁸. Pek çok örneğinde parlak kırmızı rengin kullanıldığı, yüksek barok desenlere sahip ve yüksek havlı halı dokumalarıyla öne çıkan³⁴⁹ seccadelerin süsleme programları incelendiğinde bitkisel motiflerin

³⁴⁰ Deniz, 1999: 393.

³⁴¹ Deniz, 1999: 393; Kaya vd., 1999: 10.

³⁴² Aslanapa, 2005: 285.

³⁴³ Deniz, 1999: 393; Aslanapa, 2005: 285.

³⁴⁴ Küçükerman, 1988’den akt. Deniz, 1999: 393.

³⁴⁵ Arslan, 1996: 9; Aslanapa, 2005: 297-298.

³⁴⁶ Küçükerman, 1995’ten akt. Karaman, 2018: 66.

³⁴⁷ Feshane Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Küçükerman, 1988; Küçükerman, 1995; Arslan, 1996; Deniz, 1999; Ölçer, 2004; Aslanapa, 2005; Gökmen, 2014; Karaman, 2018.

³⁴⁸ Arslan, 1996: 49.

³⁴⁹ Ölçer, 2004’ten akt. Gökmen, 2014: 32.

yoğunluğu dikkat çekerken, madalyonlu ve geniş bordürlü taban halılarında, bordürlerin ve madalyonların seccadelere oranla daha iri ve yalın bitkisel motif kullanımları ile oluşturulduğu görülmektedir³⁵⁰. Feshane halılarının en tanınmış olanları halıların sağ üst köşesinde Feshane yazılı ve tarihli olanlarıdır. Bunlar haricinde isimsiz ve tarihsiz örnekler de bulunmaktadır. Yazılı ve yazısız Feshane halısı örneklerine günümüzde Türkiye Büyük Millet Meclisi Milli Saraylarında ve İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi envanterinde ve özel koleksiyonlarda rastlanmaktadır³⁵¹.

Osmanlı'nın son dönemlerinde Hereke ve Feshane Fabrikalarının başarılı sonuçlar elde etmesinin akabinde Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden bu fabrikalarda çalıştırılmak üzere dokuma ustaları getirtilmiştir. İstanbul'a getirilen ve çoğu Ermeni olan bu ustalar o dönemde Ermeni nüfusunun yoğun olduğu Kumkapı'ya yerleştirilmiş, orada yer alan atölyelerde ipek halılar dokumaya başlamışlardır³⁵². Teknik ve süsleme kompozisyonlarıyla Osmanlı saray halılarının dokuma geleneğinin devam ettiği bir halı grubu olarak karşımıza çıkan "*Kumkapı Halıları*"³⁵³, kompozisyon şemalarıyla İran-Safevi halılarıyla da benzerlikler ihtiva etmekteLERdir³⁵⁴. Günümüzde yurtdışındaki ve ülkemizdeki özel koleksiyonlarda bulunan Kumkapı halılarında ipek ve yün iplikler kullanılmış olup, kullanılan ipler son derece ince tercih edilmiştir. İpek ve yün iplik haricinde altın ve gümüş iplikler de yine bu halı grubunda fazlaca kullanılmıştır. Halı örneklerinde öne çıkarılmak istenen motif bu altın ve gümüş ipliklerle kilim tarzında dokunarak rölyef etkisi yaratmak amaçlanmıştır³⁵⁵. Türk halı sanatının Osmanlı devri, Kumkapı halıları ile kapanmış, yerini günümüzü de kapsayan Cumhuriyet dönemi halıcılığına bırakmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışını getiren Birinci Dünya Savaşı ve akabinde vuku bulan Kurtuluş Savaşı dönemlerinde ülke ekonomisinin çöküşü ile doğru orantılı olarak halı üretimi ve tüketimi duraksamıştır³⁵⁶. Kurtuluş Savaşı'nın son bulmasıyla 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması sonrasında ülke halıcılığı yara almış, azımsanmayacak sayıda Rum kökenli dokumacı ve halı tüccarının ülkeyi terk etmesine sebebiyet vermiştir³⁵⁷. Geleneksel Türk halıcılığının milat olarak nitelendirilebilecek son dönemi 29 Ekim 1923 yılında olmuştur. Cumhuriyetin ilan edilmesi ile birlikte, ülkenin yalnızca siyasi yönetim

³⁵⁰ Arslan, 1996: 49.

³⁵¹ Aslanapa, 2005: 298.

³⁵² Önder, 2017'den akt. Karaman, 2018: 83.

³⁵³ Kumkapı Halıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Çokay, 2000; Çokay, 2015; Önder, 2017; Karaman, 2018; Arslan, 2018.

³⁵⁴ Çokay, 2015'ten akt. Karaman, 2018: 84.

³⁵⁵ Çokay, 2000'den akt. Karaman, 2018: 84.

³⁵⁶ Tutum, 1965'ten akt. Öztürk, 2020: 49.

³⁵⁷ Öztürk, 2020: 49.

biçiminde değil, ekonomik, eğitim, sanat, ulaşım ve üretim gibi her alanda köklü değişiklikler yaşanmıştır. Ölmeye yüz tutmuş olan halıcılık sektörü de bu köklü değişimlerden nasibini almıştır³⁵⁸.

Günümüzü kapsayan ve “*Cumhuriyet Dönemi Halıcılığı*”³⁵⁹ olarak atfedilen dönemde bugün, İç Anadolu’da Kayseri, Kırşehir, Konya ve Sivas’ta, Batı Anadolu’da Balıkesir, Bergama, Çanakkale, Döşemealtı, Ezine, Fethiye, Gördes, Isparta, Kula, Milas, Uşak, Yağcıbedir’de ve Doğu Anadolu’da Erzurum ve Kars illerimizde geleneksel yöntemler ile el halısı dokumacılığının sürdürülmesi için yoğun çaba sarf edilmektedir³⁶⁰. Ayrıca Türkiye’de faaliyet gösteren mesleki ve teknik liselerde, yüksek eğitim kurumlarının Güzel Sanatlar Fakültelerinin ilgili bölümlerinde, meslek edindirme kursları ve halk eğitim merkezlerinde geleneksel Türk halı sanatının gelecek nesillere aktarılması ve yaşatılması amacıyla kapsamlı eğitim programları yürütülmektedir. Bu eğitimler hem teorik bilgi hem de uygulamalı becerilerin kazandırılması yoluyla, halı sanatının tarihsel değerini korurken, aynı zamanda çağdaş üretim tekniklerine uyum sağlamayı da hedeflemektedir.

³⁵⁸ Öztürk, 2020: 45.

³⁵⁹ Cumhuriyet Dönemi Halıcılığı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Bey, 1930; Tutum, 1965; Oba, 1965; Dölen, 1992; Keskin, 1992; Bozkurt, 1997; Aslanapa, 2005; Durgun, 2012; Çaba, 2018; Öztürk, 2020; Öztürk, 2021.

³⁶⁰ Aslanapa, 2005: 210.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA RESİM SANATINDA TURQUERIE ETKİSİYLE TASVİR EDİLEN TÜRK HALILARI

3.1. Avrupa Resminde İlk Etkiler

Avrupa’da en fazla Türk halısı tasvirinin yapıldığı dönem Turquerie dönemi olsa da Turquerie’nin ortaya çıkışından yüz yıl öncesinde dahi Türk halılarının Avrupalı ressamların eserlerinde tasvir edildikleri görülmektedir. Bu halıların XIV. Yüzyılda dahi Avrupa’da tasvir edilmiş olmaları, aslında Türk halı sanatının XIV. Yüzyıl başlarından itibaren Avrupa’da ilgi gördüğünün bir kanıtıdır.

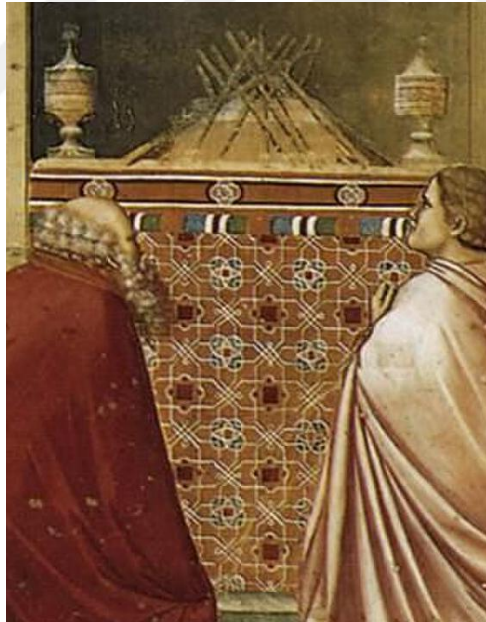
Yapılan eser analizleri ve literatür taramaları sonucunda, Turquerie döneminin başlangıcı olarak atfedilen Konstantinopolis’in fethine değin, Avrupa resminde azımsanmayacak ölçüde Türk halısı tasvirinin yer aldığı saptanmıştır. Bu halılar Selçuklu halıları grubu dahilinde karşımıza çıkan, geometrik kompozisyonlu halılar, hayvan figürlü halılar grubunun en erken örneklerini teşkil eden Tibet Halıları ve yine hayvan figürlü halıların I. II. III. ve IV. Grubu olarak tasnif edilen diğer merhaleleri ve Erken Osmanlı Devri Halıları’nın erken örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa resim sanatında Türk halısının ilk tezahürleri Giotto’nun 1304 tarihli, İtalya, Padova’da bulunan Cappella degli Scrovegni’de (Arena Şapeli) yer alan “*Preghiera Per La Fioritura Delle Verghe (Asaların Çiçeklenmesi İçin Dua)*” ve “*Presentation of Christ at the Temple (Mesih’in Tapınakta Takdimi)*” adlı fresklerinde karşımıza çıkmaktadır³⁶¹. Geometrik kompozisyonlu Selçuklu halısı şemasının işlendiği bu eserlerde, tasvir edilen altar dekorasyonunun zemini koyu sarı tonlarında olup, üzerinde ince şeritler ile birbirine bağlanmış kırmızı renkte dolgulara sahip, sekiz köşeli yıldız motiflerinin yer aldığı bir kompozisyon görülmektedir (Resim 3.1.1-3.1.4)

³⁶¹ Aslanapa, 2005: 60; Yetkin, 1991: 16.

Resim 3.1.1. Giotto di Bondone, 1304, Preghiera Per La Fioritura Delle Verghe (Asaların Çiçeklenmesi İçin Dua), Cappella degli Scrovegni/Cappella dell'Arena, Padova, İtalya.³⁶²

Resim 3.1.2. Giotto di Bondone, 1304, Preghiera Per La Fioritura Delle Verghe (Asaların Çiçeklenmesi İçin Dua), Cappella degli Scrovegni/Cappella dell'Arena, Padova, İtalya. (Detay).³⁶³

³⁶²

https://www.wikiwand.com/it/articles/Preghiera_per_la_fioritura_delle_verghe#/media/File:Giotto_di_Bondone_-_No._10_Scenes_from_the_Life_of_the_Virgin_-_4.The_Suitors_Praying_-_WGA09182.jpg (erişim tarihi: 10.11.2024)

³⁶³

https://www.wikiwand.com/it/articles/Preghiera_per_la_fioritura_delle_verghe#/media/File:Giotto_di_Bondone_-_No._10_Scenes_from_the_Life_of_the_Virgin_-_4.The_Suitors_Praying_-_WGA09182.jpg (erişim tarihi: 10.11.2024)

Resim 3.1.3. Giotto di Bondone, 1304, Presentation of Christ at the Temple (Mesih'in Tapınakta Takdimi), Cappella degli Scrovegni/Cappella dell'Arena, Padova, İtalya.³⁶⁴

Resim 3.1.4. Giotto di Bondone, 1304, Presentation of Christ at the Temple (Mesih'in Tapınakta Takdimi), Cappella degli Scrovegni/Cappella dell'Arena, Padova, İtalya. (Detay).³⁶⁵

³⁶⁴

<https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=8XZFPW&titlepainting=No.%2019%20Scenes%20from%20the%20Life%20of%20Christ:%203.%20Presentation%20of%20Christ%20at%20the%20Temple&artistname=Giotto%20Di%20Bondone> (erişim tarihi: 10.11.2024)

³⁶⁵

<https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=8XZFPW&titlepainting=No.%2019%20Scenes%20from%20the%20Life%20of%20Christ:%203.%20Presentation%20of%20Christ%20at%20the%20Temple&artistname=Giotto%20Di%20Bondone> (erişim tarihi: 10.11.2024)

Selçuklu halıları dahilinde yer alan ve XIV. yüzyıl başlarından itibaren Avrupalı ressamlar tarafından fazlaca tasvir edilen bir diğer grup da Hayvan Figürlü Halılar'dır. Avrupa resim sanatında karşımıza çıkan hayvan figürlü halı tasvirleri arasında en erken tarihli olanlar, stilizasyona uğratılmış kuş figürlerinin yer aldığı halılar olup, genellikle İtalyan resminin Siena ve Floransa ekolü muhteviyatındaki sanatçılar tarafından 1317 yılından XV. yüzyılın ortalarına değin tasvir edilmişlerdir³⁶⁶. Simone Martini'nin Napoli, Museo Nazionale di Capodimonte'de bulunan 1317 tarihli "*Saint Louis of Toulouse Crowns Robert of Anjou (Toulouse'lu Aziz Louis, Kardeşi Robert of Anjou'yu Taçlandırıyor)*" adlı tablosunda hayvan figürlü halıların II. Grubuna dahil edilen böyle bir halı tasvirine yer verilmiştir. Tasvir edilen halıda, halı zemininin her bir sırada değişen renklere sahip dikdörtgen birimlere ayrıldığı göze çarpmaktadır. Bu birimlerin içerisine sekizgenlerin yerleştirildiği, onların içlerinde ise stilize bir ağacın iki yanına konumlandırılmış ve yine her bir sırada değişen renklere sahip stilize kuş figürlerinin yer aldığı bir kompozisyon görülmektedir (Resim 3.1.5-3.1.6).

Resim 3.1.5. Simone Martini, 1317, Saint Louis of Toulouse Crowns Robert of Anjou (Toulouse'lu Aziz Louis, Kardeşi Robert of Anjou'yu Taçlandırıyor), Museo Nazionale di Capodimonte, Napoli.³⁶⁷

³⁶⁶ Aslanapa, 2005: 65-66; Yetkin, 1991: 19.

³⁶⁷

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Simone_Martini._St._Louis_of_Toulouse_Altarpiece._1317._Mus.Capodimonte,_Naples..jpg (erişim tarihi: 10.11.2024)

Resim 3.1.6. Simone Martini, 1317, Saint Louis of Toulouse Crowns Robert of Anjou (Toulouse'lu Aziz Louis, Kardeşi Robert of Anjou'yu Taçlandırıyor), Museo Nazionale di Capodimonte, Napoli. (Detay).³⁶⁸

Giotto'nun Vatikan, Pinacoteca'da (Vatikan Sanat Galerisi) bulunan 1330-1335 tarihli "*Stefaneschi*" adlı triptiğinde ise hayvan figürlü halıların I. Grubu olarak atfedilen, heraldik durumda işlenmiş tek hayvan figürleri ile tek ve çift başlı kartal figürlerinin bulunduğu kompozisyona sahip bir halı tasviri yer almaktadır. Eserde yer alan halı tasvirinde zemin, her bir sırada değişen kırmızı ve sarı konturlara sahip eş sekizgen birimlere bölünmüş, içlerine yine her bir sırada değişen kırmızı ve sarı renklerde, heraldik durumda stilize tek kuş figürlerinin yerleştirildiği görülmektedir (Resim 3.1.7-3.1.8).

Resim 3.1.7. Giotto di Bondone, 1330-1335, Stafaneschi Triptiği, Pinacoteca, Vatikan.³⁶⁹

³⁶⁸

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Simone_Martini._St._Louis_of_Toulouse_Altarpiece._1317._Mus.Capodimonte,_Naples..jpg (10.11.2024)

³⁶⁹

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giotto._The_Stefaneschi_Triptych_\(recto\)_c.1330_220x245cm._Pinacoteca,_Vatican..jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giotto._The_Stefaneschi_Triptych_(recto)_c.1330_220x245cm._Pinacoteca,_Vatican..jpg) (erişim tarihi: 11.11.2024)

Resim 3.1.8. Giotto di Bondone, 1330-1335, Stefaneschi Triptiği, Pinacoteca, Vatikan. (Detay).³⁷⁰

Ambrogio Lorenzetti'nin Siena, Palazzo Pubblico'da bulunan 1338-1340 tarihli *"Allegory of the Good Government (İyi Hükümet Alegorisi)"* adlı freskinde ise taht üzerinde iki adet geometrik kompozisyonlu Selçuklu halısı tasvir edilmiştir. Eserde tahtın solunda yer alan halıda sarı zemin üzerine kırmızı renkte, sağında yer alan halıda ise kırmızı zemin üzerine sarı renkte baklava motiflerinin yer aldığı bir kompozisyon hakimdir. Baklava motiflerinin içleri sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmıştır. Her iki halıda da zemini dolduran motiflerin sonsuzluk prensibine uygun biçimde yan yana ve üst üste sıralandığı bir kompozisyon görülmektedir (Resim 3.1.9-3.1.11).

Resim 3.1.9. Ambrogio Lorenzetti, 1338-1340, Allegory of the Good Government (İyi Hükümet Alegorisi), Palazzo Pubblico, Siena, İtalya.³⁷¹

³⁷⁰

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giotto._The_Stefaneschi_Triptych_\(recto\)_c.1330_220x245cm._Pinacoteca,_Vatican..jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giotto._The_Stefaneschi_Triptych_(recto)_c.1330_220x245cm._Pinacoteca,_Vatican..jpg) (erişim tarihi: 11.11.2024)

³⁷¹

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ambrogio_Lorenzetti_-_Allegory_of_Good_Government_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

Resim 3.1.10. Ambrogio Lorenzetti, 1338-1340, Allegory of the Good Government (İyi Hükümet Alegorisi), Palazzo Pubblico, Siena, İtalya. (Detay).³⁷²

Resim 3.1.11. Ambrogio Lorenzetti, 1338-1340, Allegory of the Good Government (İyi Hükümet Alegorisi), Palazzo Pubblico, Siena, İtalya. (Detay).³⁷³

Hayvan figürlü halıların II. Grubu olan stilize bir ağacın iki yanına konumlandırılmış stilize kuş figürlerinin başarıyla işlendiği bir diğer eser Lippo Memmi'nin 1340 yılına tarihlendirilen ve günümüzde Berlin, The Gemaldegalerie'de sergilenen "*Madonna and Child (Meryem ve Çocuk İsa)*" adlı tablosudur³⁷⁴. Eserde, halı zemininin yine eş dikdörtgen birimlere ayrıldığı, bu birimlerin içine yerleştirilen krem rengi sekizgenlerde ise, stilize bir ağacın iki yanına konumlandırılmış, beyaz ve mavi beneklere sahip, koyu kırmızı stilize kuş figürlerinin, arkaları dönük ve başları geriye çevrilmiş biçimde tasvir edildikleri görülmektedir (Resim 3.1.12-3.1.13).

³⁷² https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ambrogio_Lorenzetti_-_Allegory_of_Good_Government_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

³⁷³ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ambrogio_Lorenzetti_-_Allegory_of_Good_Government_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

³⁷⁴ Yetkin, 1991: 20; Aslanapa, 2005: 67.

Resim 3.1.12. Lippo Memmi, 1340, Madonna and Child (Meryem ve Çocuk İsa), The Gemäldegalerie, Berlin.³⁷⁵

Resim 3.1.13. Lippo Memmi, 1340, Madonna and Child (Meryem ve Çocuk İsa), The Gemäldegalerie, Berlin. (Detay).³⁷⁶

Matteo di Giovanni'nin, Fransa, Avignon, Palais des Papes'te yer alan 1344-1345 tarihli "*Scenes from the Life of St. Martial (Aziz Martial'in Hayatından Sahneler)*" adlı freskinde ise hayvan figürlü halıların III. Grubu olarak tanımladığımız, zemini bölen karelerin içerisinde tek başına stilize kuş figürlerinin yer aldığı bir halı tasviri görülmektedir³⁷⁷. Eserde, Papa'nın ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin küçük altıgen birimlere ayrılmış ve bu altıgen birimlerin içerisine bir sıra yıldız motifi ile bir sıra tekli stilize kuş figürü konumlandırılmıştır (Resim 3.1.14-3.1.15).

³⁷⁵ <https://global.museum-digital.org/object/316279> (erişim tarihi: 11.11.2024)

³⁷⁶ <https://global.museum-digital.org/object/316279> (erişim tarihi: 11.11.2024)

³⁷⁷ Yetkin, 1991: 22-23.

Resim 3.1.14. Matteo di Giovanni, 1344-1345, Scenes from the Life of St. Martial (Aziz Martial'in Hayatından Sahneler), Palais des Papes, Avignon, Fransa.³⁷⁸

Resim 3.1.15. Matteo di Giovanni, 1344-1345, Scenes from the Life of St. Martial (Aziz Martial'in Hayatından Sahneler), Palais des Papes, Avignon, Fransa. (Detay).³⁷⁹

Ambrogio Lorenzetti'nin İsviçre Bern, Abegg-Stiftung Koleksiyonu'nda bulunan 1345 tarihli *"The Holy Family (Kutsal Aile)"* adlı tablosunda yine hayvan figürlü halıların III. Grubunu teşkil eden, tek başına stilize dört ayaklı hayvan figürlerinin bulunduğu bir halı tasviri bulunmaktadır. Eserde tasvir edilen halının zemini eş dikdörtgen birimlere ayrılmıştır. Bu eş dikdörtgen birimlerin içlerinde her bir sırada değişen renklere sahip sekizgenler yer almaktadır. Sekizgenlerin içlerinde ise yine her bir sırada değişen renklere sahip, tek başına, stilize, dört ayaklı hayvan figürlerinin yerleştirildiği bir kompozisyon göze çarpmaktadır (Resim 3.1.16). 1345 tarihli başka bir tabloda tasvir edilen bir diğer halıda ise, halı zemininin köşeleri gamalı haç motifleriyle belirlenmiş kare birimlere ayrıldığı, bu kare birimlerin içlerinde ise başları geriye dönük, kuyrukları arkadan öne doğru uzanmış ve yürür vaziyette dört ayaklı hayvan figürlerinin yer aldığı bir kompozisyon görülmektedir (Resim 3.1.17). Yine Ambrogio

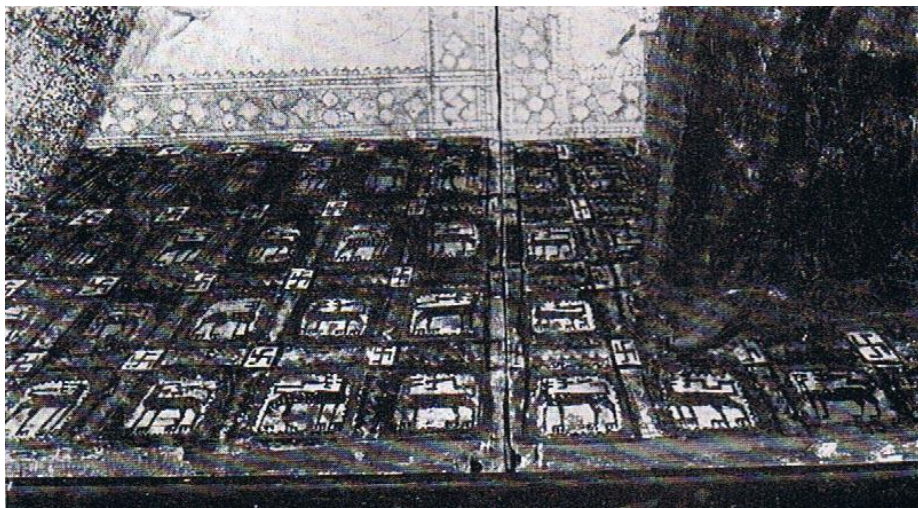
³⁷⁸ <https://www.meisterdrucke.uk/fine-art-prints/Matteo-di-Giovanetto-da-Viterbo/85107/Scenes-from-the-Life-of-St.-Martial,-from-the-Chapel-of-the-Tinel.html> (erişim tarihi: 19.04.2025)

³⁷⁹ <https://www.meisterdrucke.uk/fine-art-prints/Matteo-di-Giovanetto-da-Viterbo/85107/Scenes-from-the-Life-of-St.-Martial,-from-the-Chapel-of-the-Tinel.html> (erişim tarihi: 19.04.2025)

Lorenzetti'nin İsviçre, Bern, Abegg-Stiftung Koleksiyonu'nda bulunan 1349 tarihli "*Madonna and Child Enthroned With Saints* (Taht üzerinde Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle)" adlı tablosu da aynı kompozisyonun başarıyla işlendiği bir başka eser olarak karşımıza çıkmaktadır³⁸⁰ (Resim 3.1.18).

Resim 3.1.16. Ambrogio Lorenzetti, 1345, The Holy Family (Kutsal Aile), Abegg-Stiftung Koleksiyonu, Bern.³⁸¹

Resim 3.1.17. Anonim, 1345, Annunciation (Müjde), (Evvelce) Schlossmuseum, Berlin.³⁸²

³⁸⁰ Aslanapa, 2005: 69-70; Yetkin, 1991: 23.

³⁸¹ <https://annkingstone.com/knitting-madonnas/> (erişim tarihi: 11.11.2024)

³⁸² <https://www.flickr.com/photos/26911776@N06/4008980660/> (erişim tarihi: 12.11.2024)

Resim 3.1.18. Ambrogio Lorenzetti, 1349, “Madonna and Child Enthroned With Saints (Taht üzerinde Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle), (Evvelce) Abegg Collections, Bern.³⁸³

Floransalı ressam Taddeo Gaddi’nin İspanya, Madrid’de Museo del Prado’da bulunan 1365 tarihli “*St. Eloi Before King Clotarius (Kral Clotarius’un Önünde Aziz Eloi)*” ve 1370 tarihli “*St. Eloi in his Goldsmith’s Workshop (Aziz Eloi Kuyumcu Atölyesinde)*” adlı eserlerinde banko üzerine serili vaziyette tasvir edilen halılar, geometrik sahalara ayrılmış bir kompozisyon ihtiva etmekteLERdir. Tasvir edilen halıların her ikisinde de sarı renkli zemin üzerine, kenarları kesilerek sekizgen form kazandırılmış kare birimlerin yer aldığı ve bu birimlerin içlerinde birer sıra atlamalı olacak şekilde, tek başına, stilize dört ayaklı hayvan figürlerinin konumlandırıldıkları görülmektedir (Resim 3.1.19-3.1.21). Niccolo di Buonaccorso’nun, Londra National Gallery’de yer alan 1380 tarihli “*The Marriage of the Virgin (Meryem Ana’nın Evliliği)*” adlı tablosunda da yine III. Grup olarak tanımladığımız, zemini bölen karelerin içerisinde tek başına stilize kuş figürlerinin yer aldığı bir halı tasviri göze çarpmaktadır. Eserde tasvir edilen halının zemini her bir sırada değişen kırmızı ve sarı renkli eş sekizgen birimlere ayrılmış, bu birimlerin içlerine de yine her sırada değişen kırmızı ve sarı renklere sahip stilize tek kuş figürleri yerleştirilmiştir (Resim 3.1.22-3.1.23).

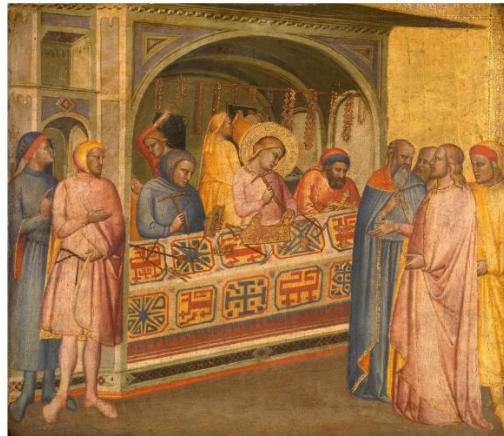
³⁸³ <https://www.flickr.com/photos/26911776@N06/2516438695/in/album-72157605228053224> (erişim tarihi: 12.11.2024)

Resim 3.1.19. Taddeo Gaddi, 1365, St. Eloi Before King Clotarius (Kral Clotarius'un Önünde Aziz Eloi), Museo del Prado, Madrid, İspanya.³⁸⁴

Resim 3.1.20. Taddeo Gaddi, 1365, St. Eloi Before King Clotarius (Kral Clotarius'un Önünde Aziz Eloi), Museo del Prado, Madrid, İspanya. (Detay).³⁸⁵

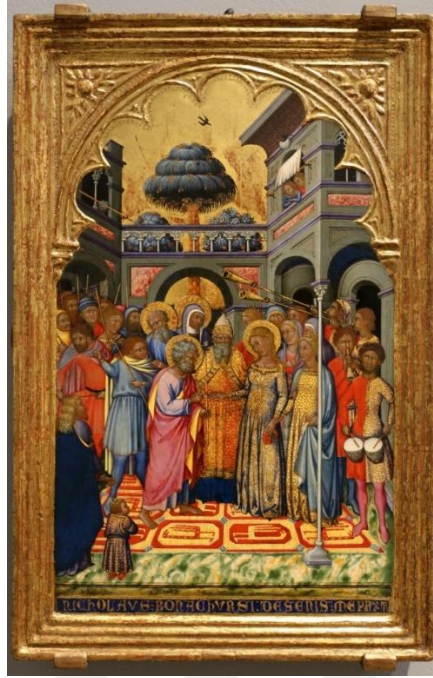

Resim 3.1.21. Taddeo Gaddi, 1370, St. Eloi in his Goldsmith's Workshop (Aziz Eloi Kuyumcu Atölyesinde), Museo del Prado, Madrid, İspanya.³⁸⁶

³⁸⁴ https://www.azerbaijanrugs.com/mp/taddeo_gaddi1.htm (erişim tarihi: 12.11.2024)

³⁸⁵ https://www.azerbaijanrugs.com/mp/taddeo_gaddi1.htm (erişim tarihi: 12.11.2024)

³⁸⁶ <https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/saint-eligius-in-his-goldsmiths-workshop/a90f2403-fb27-420b-ae9d-5bd95850b780?searchid=14b33718-58ba-ea46-5835-c28d5fddf6ed> (erişim tarihi: 12.11.2024).

Resim 3.1.22. Niccolo di Buonaccorso, 1380, The Marriage of the Virgin (Meryem Ana'nın Evliliği), National Gallery, Londra.³⁸⁷

Resim 3.1.23. Niccolo di Buonaccorso, 1380, The Marriage of the Virgin (Meryem Ana'nın Evliliği), National Gallery, Londra. (Detay).³⁸⁸

XIV. Yüzyıl itibariyle Avrupalı ressamalar tarafından tasvir edilen bir diğer grup da hayvan figürlü halıların IV. Grubunu oluşturan hayvan figürlerinin çiftli olarak kompoze edildikleri halı grubudur. Niccolo di Pietro Gerini'nin Prato'da Cappella Migliorati'de yer alan "*Storie di St. Matteo (Aziz Matyas'ın Hikayeleri)*" adlı freski bu gruba dahil bir halının başarıyla tasvir edildiği eserlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır³⁸⁹. Eserde, masa örtüsü olarak tasvir edilen halı, üzerinde yer alan bir başka örtü tarafından kısmen görülmektedir. Halı

³⁸⁷

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Niccol%C3%B2_di_Buonaccorso,_sposalizio_della_vergine,_1380_ca._01.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

³⁸⁸

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Niccol%C3%B2_di_Buonaccorso,_sposalizio_della_vergine,_1380_ca._01.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

³⁸⁹ Aslanapa, 2005: 70.

zemini bir koyu, bir açık olacak şekilde, her bir sırada değişen renklere sahip dikdörtgen birimlere ayrılmış, bu dikdörtgen birimlerin içerisine ise yine her bir sırada değişen renklere sahip çiftli kuş figürleri yerleştirilmiştir (Resim 3.1.24-3.1.25).

Resim 3.1.24. Niccolo di Pietro Gerini, XIV. Yüzyıl, Storie di St. Matteo (Aziz Matyas'ın Hikayeleri), Cappella Migliorati, Prato.³⁹⁰

Resim 3.1.25. Niccolo di Pietro Gerini, XIV. Yüzyıl, Storie di St. Matteo (Aziz Matyas'ın Hikayeleri), Cappella Migliorati, Prato. (Detay).³⁹¹

Pietro di Miniato'nun Floransa, Santa Maria Novella'da bulunan 1390-1399 tarihli "*L'Annunciazione (Müjde)*" adlı freskinde, Meryem'in ayakları altına serili vaziyette tasvir edilen halı Erken Osmanlı Dönemi halı kompozisyonunun başarıyla işlendiği bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde halı zemininin hayvan figürlü halılarda olduğu gibi yine farklı zemin renklerine sahip geometrik sahalara ayrıldığı, ancak bu sahalar içerisinde hayvan figürleri yerine geometrik motiflerin yer aldığı bir kompozisyon görülmektedir (Resim 3.1.26-3.1.27).

³⁹⁰ <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=19114048> (erişim tarihi: 12.11.2024)

³⁹¹ <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=19114038> (erişim tarihi: 12.11.2024)

Resim 3.1.26. Pietro di Miniato, 1390-1399, L'Annunciazione (Müjde), Santa Maria Novella, Floransa, İtalya.³⁹²

Resim 3.1.27. Pietro di Miniato, 1390-1399, L'Annunciazione (Müjde), Santa Maria Novella, Floransa, İtalya. (Detay).³⁹³

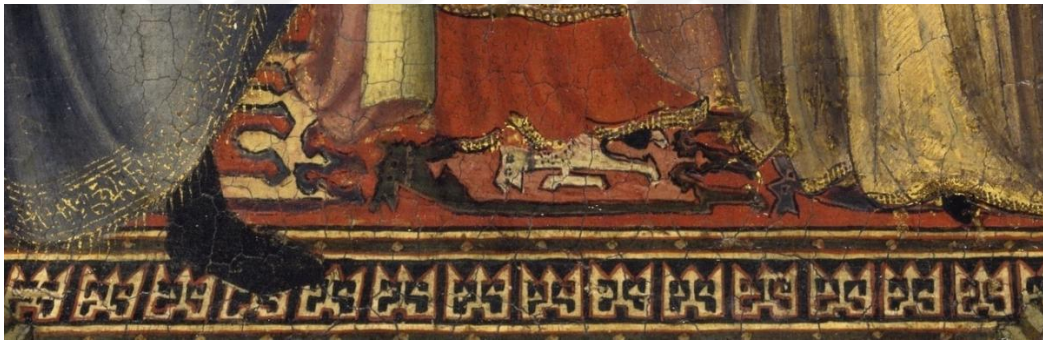
Gregorio di Cecco'nun Londra, National Gallery'de bulunan 1423 tarihli "*The Marriage of the Virgin (Bakire'nin Düğünü)*" adlı tablosu ise hayvan figürlü halılar grubunun en erken örneklerini teşkil eden Tibet Grubu halılarında gördüğümüz kompozisyon şemasının başarıyla işlendiği bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde tasvir edilen halı, kırmızı renkli zemin üzerinde, iç içe geçmiş dört ayaklı hayvan figürlerinin yer aldığı bir kompozisyon ihtiva etmekte olup, Tibet grubu dahilinde karşımıza çıkan Eskinazi Halısı'na benzerliğiyle dikkat çekmektedir. (Resim 3.1.28-3.1.29).

³⁹² <https://www.meisterdrucke.it/stampe-d-arte/Florentine-School/1022774/.html> (erişim tarihi: 15.11.2024)

³⁹³ <https://www.meisterdrucke.it/stampe-d-arte/Florentine-School/1022774/.html> (erişim tarihi: 15.11.2024)

Resim 3.1.28. Gregorio di Cecco, 1423, *The Marriage of the Virgin* (Bakire'nin Düğünü), National Gallery, London.³⁹⁴

Resim 3.1.29. Gregorio di Cecco, 1423, *The Marriage of the Virgin* (Bakire'nin Düğünü), National Gallery, London. (Detay).³⁹⁵

Gentile Da Fabriano'nun Vatikan, Pinacoteca'da (Vatikan Sanat Galerisi) bulunan 1425 tarihli "*Annunciation (Müjde)*" adlı tablosunda tasvir edilen halıda ise hayvan figürlü halıların III. Grubunu teşkil eden, tek başına, stilize, dört ayaklı hayvan figürlerinin yer aldığı bir kompozisyon göze çarpmaktadır. Halıda, zeminin yine her bir sırada değişen renklere sahip sekizgen birimlere ayrıldığı ve bu birimlerin içlerinde, tek başına ve kuvvetle üsluplanmış dört ayaklı hayvan ve yengeç figürlerinin bulunduğu farklı bir kompozisyon görülmektedir (Resim 3.1.30-3.1.31).

³⁹⁴

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gregorio_di_Cecco._The_Marriage_of_the_Virgin._ca.1423._London_NG.jpg (erişim tarihi: 10.11.2024)

³⁹⁵

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gregorio_di_Cecco._The_Marriage_of_the_Virgin._ca.1423._London_NG.jpg (erişim tarihi: 10.11.2024)

Resim 3.1.30. Gentile Da Fabriano, 1425, Annunciation (Müjde), Pinacoteca, Vatikan.³⁹⁶

Resim 3.1.31. Gentile Da Fabriano, 1425, Annunciation (Müjde), Pinacoteca, Vatikan. (Detay).³⁹⁷

Sassetta'nın Floransa'da Galleria degli Uffizi'de yer alan 1430-1432 tarihli "*The Virgin and Child with Saints (Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle)*" adlı eserinde IV. Grup dahilinde ele aldığımız geometrik sahalar içerisine yerleştirilen çiftli hayvan figürlerinin çeşitlendiği bir halı tasviri göze çarpmaktadır. Eserde tasvir edilen halıda, sarı renkli halı zeminin geometrik sahalarla ayrıldığı ve bu geometrik sahaların içerisine çiftli ve dört ayaklı hayvan figürlerinin konumlandırıldığı bir kompozisyon görülmektedir³⁹⁸ (Resim 3.1.32-3.1.33).

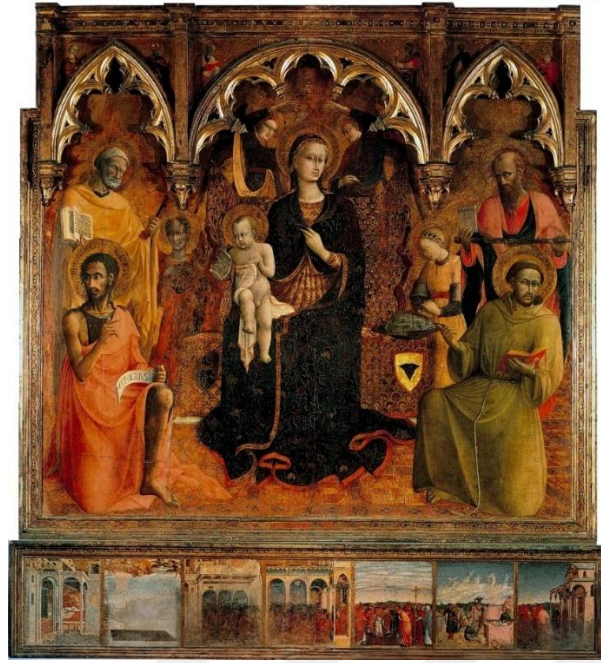
³⁹⁶

<https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=8Y3AKJ&titlepainting=Annunciation&artistname=Gentile+Da+Fabriano> (erişim tarihi: 12.11.2024)

³⁹⁷

<https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=8Y3AKJ&titlepainting=Annunciation&artistname=Gentile+Da+Fabriano> (erişim tarihi: 12.11.2024)

³⁹⁸ Yetkin, 1991: 23-25.

Resim 3.1.32. Sassetta, 1430-1432, The Virgin and Child with Saints (Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle), Galleria degli Uffizi, Floransa.³⁹⁹

Resim 3.1.33. Sassetta, 1430-1432, The Virgin and Child with Saints (Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle), Galleria degli Uffizi, Floransa. (Detay).⁴⁰⁰

Vatikan, Pinacoteca'da (Vatikan Sanat Galerisi) ve Hırvatistan Zagreb'de özel bir koleksiyonda bulunan Sassetta'nın 1435 tarihli "*Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı)*" adlı iki tablosunda yine hayvan figürlü halıların II. Grubuna dahil edilen bir halı tasvirine yer verilmiştir (Resim 3.1.34-3.1.37). Eserde tasvir edilen halıda, koyu kırmızı renkli halı zemininin, uçları kesilerek sekizgen form kazandırılmış eş dikdörtgen birimlere ayrıldığı, bu birimlerin içerisine ise stilize bir ağacın iki yanına, yüzleri birbirlerine dönük biçimde iki stilize kuş figürünün konumlandırıldığı bir kompozisyon görülmektedir.

³⁹⁹ https://it.wikipedia.org/wiki/Pala_della_Madonna_della_Neve (erişim tarihi: 13.11.2024)

⁴⁰⁰ https://it.wikipedia.org/wiki/Pala_della_Madonna_della_Neve (erişim tarihi: 13.11.2024)

Resim 3.1.34. Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı), Pinacoteca, Vatikan.⁴⁰¹

Resim 3.1.35. Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı), Pinacoteca, Vatikan. (Detay).⁴⁰²

⁴⁰¹ http://www.zeno.org/Kunstwerke/B/Sassetta%3A+Die+Madonna+dell'+Umilt%C3%A0#google_vignette
(erişim tarihi: 11.11.2024)

⁴⁰² http://www.zeno.org/Kunstwerke/B/Sassetta%3A+Die+Madonna+dell'+Umilt%C3%A0#google_vignette
(erişim tarihi: 11.11.2024)

Resim 3.1.36. Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı), Özel Koleksiyon, Zagreb, Hırvatistan.⁴⁰³

Resim 3.1.37. Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı), Özel Koleksiyon, Zagreb, Hırvatistan. (Detay).⁴⁰⁴

XV. Yüzyılda Flaman resminin önemli temsilcilerinden biri olan Jan van Eyck ise, İtalyan resminde daha evvel görülmeyen Türk halılarına tablolarında yer vermiştir. Geometrik örnekli Türk halılarını kendi üslubuyla harmanlayarak tasvir eden ressam, bu halıları Meryem ve Çocuk İsa figürlerinin ayakları altında başarıyla tasvir etmiştir. Söz konusu halı tasvirleri günümüzde Belçika, Groeninge Museum'da bulunan 1436 tarihli "*Virgin and Child with Canon van der Paele (Bakire ve Çocuk Canon van der Paele ile)*" adlı eserinde, Dresden, Gemaldegalerie Alte Meister'de bulunan 1437 tarihli Dresden Triptiğinin orta panelinde ve

⁴⁰³ <https://sgallery.hazu.hr/slike-katalog/sg-22/> (erişim tarihi: 11.11.2024)

⁴⁰⁴ <https://sgallery.hazu.hr/slike-katalog/sg-22/> (erişim tarihi: 11.11.2024)

New York, Frick Collection’da bulunan 1441 tarihli “*The Virgin and Child with St. Barbara, St. Elizabeth, and Jan Vos* (Meryem ve Çocuk, Aziz Barbara, Aziz Elizabeth ve Jan Vos ile)” adlı bir başka eserinde karşımıza çıkmaktadır. Halılarda, sekizgen yıldızların baklava şeması doğrultusunda şeritlerle birbirine bağlandığı bir kompozisyon hâkimdir. Baklava motiflerinin merkezine ise yıldız dolgu motifleri veya rozetlerin yerleştirildiği görülmektedir⁴⁰⁵ (Resim 3.1.38-3.1.43).

Resim 3.1.38. Jan van Eyck, 1436, Virgin and Child with Canon van der Paele (Bakire ve Çocuk Canon van der Paele ile), Groeninge Museum, Brugge, Belgium.⁴⁰⁶

Resim 3.1.39. Jan van Eyck, 1436, Virgin and Child with Canon van der Paele (Bakire ve Çocuk Canon van der Paele ile), Groeninge Museum, Brugge, Belgium. (Detay).⁴⁰⁷

⁴⁰⁵ Aslanapa, 2005: 155; Yetkin, 1991: 83.

⁴⁰⁶ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_van_Eyck_069.jpg (erişim tarihi: 17.01.2025)

⁴⁰⁷ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_van_Eyck_069.jpg (erişim tarihi: 17.01.2025)

Resim 3.1.40. Jan van Eyck, 1437, Dresden Triptych, Virgin and Child enthroned (Dresden Triptiği, (Orta Panel), Bakire ve Çocuk), Gemaldegalerie Alte Meister, Dresden, Germany.⁴⁰⁸

Resim 3.1.41. Jan van Eyck, 1437, Dresden Triptych, Virgin and Child enthroned (Dresden Triptiği, (Orta Panel), Bakire ve Çocuk), Gemaldegalerie Alte Meister, Dresden, Germany. (Detay).⁴⁰⁹

⁴⁰⁸ <https://gallerix.org/storeroom/1888032609/N/1361177515/> (erişim tarihi: 17.01.2025)

⁴⁰⁹ <https://gallerix.org/storeroom/1888032609/N/1361177515/> (erişim tarihi: 17.01.2025)

Resim 3.1.42. Jan van Eyck, 1441, The Virgin and Child with St. Barbara, St. Elizabeth, and Jan Vos (Meryem ve Çocuk, Aziz Barbara, Aziz Elizabeth ve Jan Vos ile), Frick Collection, New York.⁴¹⁰

Resim 3.1.43. Jan van Eyck, 1441, The Virgin and Child with St. Barbara, St. Elizabeth, and Jan Vos (Meryem ve Çocuk, Aziz Barbara, Aziz Elizabeth ve Jan Vos ile), Frick Collection, New York. (Detay).⁴¹¹

IV. Gruba dahil hayvan figürlü halıların daha gelişmiş versiyonlarında geometrik sahalar içerisindeki hayvan figürleri birbirleri ile mücadele eder halde tasvir edilmişlerdir. Hayvan figürlerinin mücadele eder biçimde kompoze edildiği halıların şüphesiz en önemli örneği Ming Halısı'dır. Ejder ve Zümrüdüanka mücadelesinin yer aldığı Ming halısı XV. Yüzyılda Avrupalı ressamlarca yoğun ilgiye mazhar olmuş, özellikle Floransa ekolünde fazlaca resmedilmiştir. Domenico di Bartolo'nun Siena'da Santa Maria della Scala'da bulunan 1442 tarihli "Accoglienza, Educazione E Matrimonio Di Una Figlia Dello Spedale (Bir Spedale Kızının Kabulü, Eğitimi ve Evliliği)" adlı freskinde böyle bir halı başarıyla tasvir edilmiştir⁴¹². Eserde

⁴¹⁰ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_van_Eyck_-_Virgin_and_Child,_with_Saints_and_Donor_-_1441_-_Frick_Collection.jpg (erişim tarihi: 17.01.2025)

⁴¹¹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_van_Eyck_-_Virgin_and_Child,_with_Saints_and_Donor_-_1441_-_Frick_Collection.jpg (erişim tarihi: 17.01.2025)

⁴¹² Uğurlu, 2021: 339-340; Aslanapa, 2005: 73; Yetkin, 1991: 28.

halı zemininin sekiz eş birime ayrıldığı, her birimin içerisinde mücadele halinde Ejder ve Zümrüdüanka figürlerinin yer aldığı bir kompozisyon görülmektedir⁴¹³. (Resim 3.1.44-3.1.45).

Resim 3.1.44. Domenico di Bartolo, 1442, Accoglienza, Educazione E Matrimonio Di Una Figlia Dello Spedale (Bir Spedale Kızının Kabulü, Eğitimi ve Evliliği), Santa Maria della Scala, Siena, İtalya.⁴¹⁴

Resim 3.1.45. Domenico di Bartolo, 1442, Accoglienza, Educazione E Matrimonio Di Una Figlia Dello Spedale (Bir Spedale Kızının Kabulü, Eğitimi ve Evliliği), Santa Maria della Scala, Siena, İtalya. (Detay).⁴¹⁵

Fra Angelico'nun Floransa'da Museo di San Marco'da yer alan 1443 tarihli "*Madonna and Saints (Madonna ve Azizler)*" adlı eserinde IV. Grup dahilinde ele aldığımız geometrik sahalar içerisinde yer alan çiftli hayvan figürlerinin çeşitlendiği bir başka kompozisyon görülmektedir. Eserde tasvir edilen halıda, geometrik sahalar içerisinde kuşlar, dört ayaklı

⁴¹³ Aslanapa, 2005: 73; Yetkin, 1991: 30.

⁴¹⁴

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Domenico_di_Bartolo,_Accoglienza,_educazione_e_matrimonio_di_una_figlia_dello_spedale,_1441-42,_01.jpg (erişim tarihi: 13.11.2024)

⁴¹⁵

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Domenico_di_Bartolo,_Accoglienza,_educazione_e_matrimonio_di_una_figlia_dello_spedale,_1441-42,_01.jpg (erişim tarihi: 13.11.2024)

hayvanlar ve hatta yengeç figürlerinin yer aldığı daha çeşitli bir kompozisyon göze çarpmaktadır⁴¹⁶ (Resim 3.1.46-3.1.47).

Resim 3.1.46. Fra Angelico, 1443, Madonna and Saints (Madonna ve Azizler), Museo di San Marco, Floransa.⁴¹⁷

Resim 3.1.47. Fra Angelico, 1443, Madonna and Saints (Madonna ve Azizler), Museo di San Marco, Floransa. (Detay).⁴¹⁸

Halı zemininin sekiz eş birime ayrıldığı, her birimin içerisinde mücadele halinde Ejder ve Zümrüdüanka figürlerinin yer aldığı bir başka halı tasviri, Jacopo Bellini'nin Brescia'da Church of Saint Alexander'da bulunan ve 1444 yılına tarihlendirilen "*Annunciazione di Sant'Alessandro (Aziz Alessandro'nun Müjdesi)*" adlı tablosunda karşımıza çıkmaktadır⁴¹⁹ (Resim 3.1.48-3.1.49).

⁴¹⁶ Yetkin, 1991: 25.

⁴¹⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/San_Marco_Altarpiece# (erişim tarihi: 13.11.2024)

⁴¹⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/San_Marco_Altarpiece# (erişim tarihi: 13.11.2024)

⁴¹⁹ Aslanapa, 2005: 73; Yetkin, 1991: 30.

Resim 3.1.48. Jacopo Bellini, 1444, Annunciazione di Sant'Alessandro (Aziz Alessandro'nun Müjdesi), Church of Saint Alexander, Brescia.⁴²⁰

Resim 3.1.49. Jacopo Bellini, 1444, Annunciazione di Sant'Alessandro (Aziz Alessandro'nun Müjdesi), Church of Saint Alexander, Brescia. (Detay).⁴²¹

Giovanni di Paolo'nun New York, Metropolitan Museum of Art'da bulunan 1445 tarihli "*Madonna and Child with Two Angels and a Donor (Madonna ve Çocuk, İki Melek ve Bir Bağışçıyla)*" adlı tablosu (Resim-Resim) ile Sano di Pietro'nun Vatikan, Pinacoteca'da (Vatikan Sanat Galerisi) bulunan 1448-1452 tarihli "*The Marriage of the Virgin (Meryem'in Evliliği)*" adlı tablosunda da yine hayvan figürlü halıların II. Grubu dahilinde yer alan, stilize bir ağacın

⁴²⁰ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jacopo_bellini_annunciazione_di_sant%27alessandro_brescia.jpg (erişim tarihi: 14.11.2024)

⁴²¹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jacopo_bellini_annunciazione_di_sant%27alessandro_brescia.jpg (erişim tarihi: 14.11.2024)

iki yanında stilize kuş figürlerinin konumlandırıldığı halı tasvirleri görülmektedir. Söz konusu eserlerde halı zemininin, uçları kesilerek sekizgen form kazandırılan eş dikdörtgen birimlere ayrıldığı ve bu birimlerin içerisinde de stilize bir ağacın iki yanında, yüzleri birbirlerine dönük iki stilize kuş figürünün yer aldığı bir kompozisyon görülmektedir (Resim 3.1.50-3.1.53).

Resim 3.1.50. Giovanni di Paolo, 1445, Madonna and Child with Two Angels and a Donor (Madonna ve Çocuk, İki Melek ve Bir Bağışçıyla), Metropolitan Museum of Art, New York.⁴²²

Resim 3.1.51. Giovanni di Paolo, 1445, Madonna and Child with Two Angels and a Donor (Madonna ve Çocuk, İki Melek ve Bir Bağışçıyla), Metropolitan Museum of Art, New York. (Detay).⁴²³

422

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Madonna_and_Child_with_Two_Angels_and_a_Donor_MET_DT269_020.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

423

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Madonna_and_Child_with_Two_Angels_and_a_Donor_MET_DT269_020.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

Resim 3.1.52. Sano di Pietro, 1448-1452, The Marriage of the Virgin (Meryem'in Evliliği), Pinacoteca, Vatikan.⁴²⁴

Resim 3.1.53. Sano di Pietro, 1448-1452, The Marriage of the Virgin (Meryem'in Evliliği), Pinacoteca, Vatikan. (Detay).⁴²⁵

Piero della Francesca'nın İtalya, Rimini, Malatestiano Tapınağı'nda bulunan 1451 tarihli "*St. Sigismund and Sigismondo Pandolfo Malatesta* (Aziz Sigismund ve Sigismondo Pandolfo Malatesta)" adlı freskinde Aziz Sigismund'un önünde diz çökmüş vaziyette duran Sigismondo Pandolfo Malatesta'nın dizlerinin altında serili bir halı tasvir edilmiştir. Yoğun tahribata maruz kalan eserde her ne kadar halı ve üzerindeki desenler seçilemese de yapılan araştırmalar bu halının, Erken Osmanlı Dönemi Halıları dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısının Avrupa resim sanatındaki ilk temsili örneği olduğunu açıkça ortaya koymaktadır⁴²⁶ (Resim 3.1.54).

⁴²⁴ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sano_di_Pietro_-_Marriage_of_the_Virgin_-_WGA20771.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

⁴²⁵ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sano_di_Pietro_-_Marriage_of_the_Virgin_-_WGA20771.jpg (erişim tarihi: 11.11.2024)

⁴²⁶ Bkz. Yetkin, 1991: 38; Aslanapa, 2005: 116.

Resim 3.1.54. Piero della Francesca, 1451, St. Sigismund and Sigismondo Pandolfo Malatest (Aziz Sigismund ve Sigismondo Pandolfo Malatesta), Malatestiano Temple, Rimini, İtalya.⁴²⁷

3.2. Turquerie Dönemi

Tablo 3.2.1. Sano di Pietro-The Coronation of the Virgin (Bakire'nin Taç Giyme Töreni)

KATALOG: 1	
 428	 429
Ressam: Sano di Pietro (1405-1481).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 75.6 x 62.2 cm.
Eser: The Coronation of the Virgin (Bakire'nin Taç Giyme Töreni).	Yapım Tarihi: 1455.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Yale University Art Gallery, New Haven.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar II. Grup.
Tanım: Sano di Pietro'nun, New Haven, Yale Üniversitesi Art Gallery'de bulunan 1455 tarihli “<i>The Coronation of the Virgin (Bakire'nin Taç Giyme Töreni)</i>” adlı eserinde Meryem'in, melek ve azizler eşliğinde, Mesih'in elinden taç giyme töreni resmedilmiştir. Eserde figürlerin altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin pembe renkli olup, üzerinde sarı, kırmızı, siyah ve beyaz renkli motifler ile düzenlenmiştir. Halı zemininde içleri sarı renkle dolgulanmış, kenarları kesilerek sekizgen form kazandırılmış eş dikdörtgen birimlerin yer aldığı, bu birimlerin içlerinde ise stilize bir ağacın iki yanına stilize kuş figürlerinin konumlandırıldığı bir kompozisyon görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan II. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁴²⁸ <https://artgallery.yale.edu/collections/objects/321> (erişim tarihi: 21.11.2024)

⁴²⁹ <https://artgallery.yale.edu/collections/objects/321> (erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.2. Giovanni di Paolo-St. John the Baptist's Head Presented to Herod (Vaftizci Yahya'nın Başının Herod'a Sunulması)

KATALOG: 2	
 430	 431
Ressam: Giovanni di Paolo (1403-1482).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 68.5 x 40.2 cm.
Eser: St. John the Baptist's Head Presented to Herod (Vaftizci Yahya'nın Başının Herod'a Sunulması).	Yapım Tarihi: 1455.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Art Institute, Mr. and Mrs. Martin A. Ryerson Collection, Chicago.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar III. Grup.
Tanım: Giovanni di Paolo'nun, Chicago Art Institute'de, özel bir koleksiyonda yer alan 1455 tarihli "St. John the Baptist's Head Presented to Herod (Vaftizci Yahya'nın Başının Herod'a Sunulması)" adlı eserinde Celile hükümdarı Herod'un tutsağı olan Vaftizci Yahya'nın idam edilişi sonrasında, kesilmiş başının Herod'a takdim edilme sahnesi resmedilmiştir. Eserde, Vaftizci Yahya'nın kesilmiş başını Herod'a sunan figürün dizleri altında tasvir edilen halının zemini sarı renkte olup, üzerinde kırmızı, mavi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı, tek başına stilize dört ayaklı hayvan figürlerinin yer aldığı bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Hayvan figürleri, kenarları kesilerek sekizgen form kazandırılmış eş dikdörtgen birimlerin içlerine yerleştirilmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan III. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile benzerlik göstermektedir.	

⁴³⁰ <https://www.artic.edu/artworks/16171/the-head-of-saint-john-the-baptist-brought-before-herod> (erişim tarihi: 21.11.2024)

⁴³¹ <https://www.artic.edu/artworks/16171/the-head-of-saint-john-the-baptist-brought-before-herod> (erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.3. Jaume Huguet-The Virgin and Child with St. Ines and St. Barbara (Aziz Ines ve Aziz Barbara ile Bakire ve Çocuk)

KATALOG: 3	
	
432	433
Ressam: Jaume Huguet (1445-1492).	Ekol: İspanyol.
	Boyutlar: 136 x 135 cm.
Eser: The Virgin and Child with St. Ines and St. Barbara (Aziz Ines ve Aziz Barbara ile Bakire ve Çocuk).	Yapım Tarihi: 1455.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, Spain.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar (Muhtelif).
Tanım: Jaume Huguet'in, İspanya, Barselona, Museu Nacional d'Art de Catalunya'da yer alan 1455 tarihli "The Virgin and Child with St. Ines and St. Barbara (Aziz Ines ve Aziz Barbara ile Bakire ve Çocuk)" adlı eserinde azizlerle birlikte Meryem ve Çocuk İsa figürleri resmedilmiştir. Eserde, Bakire'nin tahtının altına serili vaziyette tasvir edilen halının zemini sarı renkte olup, üzerinde kırmızı, lacivert, kahverengi, yeşil, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halıda, stilize tek kuş figürlerinin geometrik sahalara girmeden sıralandığı bir kompozisyon görülmektedir. Stilize tek kuş figürleri yatay ve dikey ekseninde birbiri ardınca sıralanmıştır. Halının ana bordüründe, sekiz köşeli yıldız motiflerinin sıralanması ile oluşturulmuş bir süsleme programı hakimdir. Hayvan figürlü halıların I. II. III. ve IV. Grubu dışında değerlendirilen bu kompozisyon şeması, III. Grubun muhteviyatına uygun olsa da geometrik sahaların devreden çıkarıldığı bir kompozisyon ihtiva etmesi sebebiyle muhtelif örnek sayılmaktadır.	

⁴³² https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Jaume_Huguet_-_Virgin_and_Saints_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi:21.11.2024)

⁴³³ https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Jaume_Huguet_-_Virgin_and_Saints_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi:21.11.2024)

Tablo 3.2.4. Petrus Christus-Virgin and Child with Saints Jerome and Francis (Meryem ve Çocuk, Aziz Jerome ve Francis ile Birlikte)

KATALOG: 4	
 434	 435
Ressam: Petrus Christus (1410-1475).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 46.7 x 44.6 cm.
Eser: Virgin and Child with Saints Jerome and Francis (Meryem ve Çocuk, Aziz Jerome ve Francis ile Birlikte).	Yapım Tarihi: 1457.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Stiftung Stadelsches Kunstinstitut, Frankfurt, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Baklava Şemasına Sahip Anadolu Halısı.
Tanım: Petrus Christus'un, Frankfurt, Stiftung Stadelsches Kunstinstitut'ta bulunan 1457 tarihli "Virgin and Child with Saints Jerome and Francis (Meryem ve Çocuk, Aziz Jerome ve Francis ile Birlikte)" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk İsa, Aziz Jerome ve Assisi'li Francis ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem ve Çocuk İsa figürlerinin ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halının zemini koyu kahve renkte olup, üzerinde kırmızı ve sarı renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde, sekizgen yıldızların baklava şemasına uygun biçimde şeritlerle birleştiği bir kompozisyon görülmektedirken, baklava motiflerinin ortalarında da yıldız dolgu ve rozetler bulunmaktadır. Eserde tasvir edilen halı, Flaman ressam Jan van Eyck'in eserlerinde görmeye alışık olduğumuz geometrik örnekli Türk halıları ile aynı süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan Baklava Şemasına Sahip Anadolu Halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

434 <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PetrusChristus-VergeJeroniFrancesc-016.jpg> (erişim tarihi: 17.01.2025)

435 <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:PetrusChristus-VergeJeroniFrancesc-016.jpg> (erişim tarihi: 17.01.2025)

Tablo 3.2.5. Andrea Mantegna-Mary With Child (Çocuklu Meryem)

KATALOG: 5	
 436	 437
Ressam: Andrea Mantegna (1431-1506).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 220 x 115 cm.
Eser: Mary With Child (Çocuklu Meryem), San Zeno Sunağı, Poliptik (Orta Panel).	Yapım Tarihi: 1457-1460.
	Türü: Altar Parçası, Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Basilica di San Zeno Maggiore, Verona, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Andrea Mantegna'nın, San Zeno Bazilikası'nda bulunan ve 1457-1460 yılları arasında tarihlendirilen San Zeno Poliptiğinin orta panelinde meleklerle birlikte Meryem ve Çocuk İsa figürlerinin tasvir edildiği görülmektedir. Eserde Meryem'in tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halı, lacivert zemin rengine sahip olup, zeminin küçük kare birimlere bölündüğü bir örnek ihtiva etmektedir. Bu kare birimlerin içlerinde etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler bulunurken, bu sekizgenlerin içlerinde de sekiz köşeli yıldız motiflerinin yer aldığı bir kompozisyon görülmektedir. Kare birimlerin birleşim noktalarında içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifi ile dolgulanmış, çatallı rumi çiftlerinden oluşan tüm baklava motifleri yer almaktadır. Halının ana bordüründe, kırmızı zemin üzerinde örgülü kufiden gelişme gösteren süsleme programı dikkat çekmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁴³⁶ [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_Mantegna_-_San_Zeno_Polyptych_\(central_panel\)_-WGA13969.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_Mantegna_-_San_Zeno_Polyptych_(central_panel)_-WGA13969.jpg) (erişim tarihi: 26.12.2024)

⁴³⁷ [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_Mantegna_-_San_Zeno_Polyptych_\(central_panel\)_-WGA13969.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_Mantegna_-_San_Zeno_Polyptych_(central_panel)_-WGA13969.jpg) (erişim tarihi: 26.12.2024)

Tablo 3.2.6. Barthelémy d’Eyck-Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene’nin Kalbini Çalar)

KATALOG: 6	
	
438	439
Ressam: Barthelémy d’Eyck (1420-1470).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 29 x 20.7 cm.
Eser: Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene’nin Kalbini Çalar).	Yapım Tarihi: 1460.
	Türü: Parşömen Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Österreichische Nationalbibliothek, Vienna, Austria.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Barthelémy d’Eyck’ın, Dük Rene d'Anjou'nun “<i>Livre du coeur d'Amour epris</i>” adlı alegorik el yazma romanında yer alan, “<i>Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene’nin Kalbini Çalar)</i>” adlı tezhipli minyatüründe, Aşk Tanrısı Eros’un, Dük Rene d'Anjou'nun kalbini çaldığı sahne resmedilmiştir. Eser 1460 tarihli olup, günümüzde Viyana, Österreichische Nationalbibliothek’te bulunmaktadır. Eserde, sol tarafta Eros figürünün ayakları altına serili vaziyette tasvir edilen halının zemini kırmızı renkte olup, üst üste konumlandırılmış iki büyük kare birime ayrılmıştır. Bu kare birimlerin içlerine ise içlerinde yıldız motifleri bulunan sekizgenler yerleştirilmiştir. Bordür çerçevesi ile birbirlerinden ayrılan kare birimlerin köşelerinde üçgen dolgu motifleri bulunmaktadır. Halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile tutarlılık arz etmektedir.	

⁴³⁸ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Franz%C3%B6sischer_Meister_um_1500_001.jpg (erişim tarihi 10.01.2025)

⁴³⁹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Franz%C3%B6sischer_Meister_um_1500_001.jpg (erişim tarihi 10.01.2025)

Tablo 3.2.7. Barthelemy d’Eyck-Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene’nin Kalbini Çalar)

KATALOG: 7	
	
440	441
Ressam: Barthelemy d’Eyck (1420-1470).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 29 x 20.7 cm.
Eser: Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene’nin Kalbini Çalar).	Yapım Tarihi: 1460.
	Türü: Parşömen Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Österreichische Nationalbibliothek, Vienna, Austria.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Memling Gülü Motifli Halı.
Tanım: Barthelemy d’Eyck’ın, Dük Rene d'Anjou'nun “<i>Livre du coeur d'Amour epris</i>” adlı alegorik el yazma romanında yer alan, “<i>Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene’nin Kalbini Çalar)</i>” adlı tezhipli minyatüründe, Aşk Tanrısı Eros’un, Dük Rene d'Anjou'nun kalbini çaldığı sahne resmedilmiştir. Eser 1460 tarihli olup, günümüzde Viyana, Österreichische Nationalbibliothek’te bulunmaktadır. Eserde, sağ tarafta yerde serili vaziyette tasvir edilen halının zemini kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı, mavi, yeşil ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini küçük kare birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerine sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin içlerinde ise yıldız motifleriyle dolgulanmış, çengelli ve basamaklı kenarlara sahip “Memling Gülü” olarak bilinen geometrik motifler konumlandırılmıştır. Kare birimlerin köşelerinde üçgen dolgular yer alırken, ana bordürde Çin bulutuna benzer motifler bir ters bir düz olacak şekilde sıralanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Memling Gülü Motifli Halı kompozisyonu ile benzerlikler ihtiva etmektedir.	

440 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Franz%C3%B6sischer_Meister_um_1500_001.jpg (erişim tarihi 10.01.2025)

441 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Franz%C3%B6sischer_Meister_um_1500_001.jpg (erişim tarihi 10.01.2025)

Tablo 3.2.8. Sano di Pietro-Madonna and Child with Saints James Major and John the Evangelist (Aziz James Major ve Evangelist John ile Birlikte Madonna ve Çocuk)

KATALOG: 8	
	
442	443
Ressam: Sano di Pietro (1405-1481).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 163.5 x 161.3 cm.
Eser: Madonna and Child with Saints James Major and John the Evangelist (Aziz James Major ve Evangelist John ile Birlikte Madonna ve Çocuk).	Yapım Tarihi: 1460.
	Türü: Altar Parçası, Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Brooklyn Museum, New York.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar II. Grup.
Tanım: Sano di Pietro'nun, New York, Brooklyn Museum'da bulunan 1460 tarihli "Madonna and Child with Saints James Major and John the Evangelist (Aziz James Major ve Evangelist John ile Birlikte Madonna ve Çocuk)" adlı eserinde Aziz James ve İncil yazarı Yuhanna ile birlikte Meryem ve Çocuk İsa figürleri resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, pembe renkli zemin üzerinde, içleri sarı renkle dolgulanmış, kenarları kesilerek sekizgen form kazandırılmış eş dikdörtgen birimlerin yer aldığı, bu birimlerin içlerinde ise stilize bir ağacın iki yanına stilize kuş figürlerinin konumlandırıldığı bir kompozisyon görülmektedir. Halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan II. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile büyük ölçüde uyumludur.	

⁴⁴² <https://catholicallyear.com/blog/sixteen-pairs-of-catholic-saints-who/> (erişim tarihi: 21.11.2024)

⁴⁴³ <https://catholicallyear.com/blog/sixteen-pairs-of-catholic-saints-who/> (erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.9. Giovanni di Paolo-Saint Catherine before the Pope at Avignon (Aziz Catherine, Avignon'da Papa'nın huzurunda)

KATALOG: 9	
	
444	445
Ressam: Giovanni di Paolo (1403-1482).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 29 x 29 cm.
Eser: Saint Catherine before the Pope at Avignon (Aziz Catherine, Avignon'da Papa'nın huzurunda).	Yapım Tarihi: 1460.
	Türü: Altar Parçası, Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Thyssen-Bornemisza National Museum, Madrid, Spain.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar III. Grup.
Tanım: Giovanni di Paolo'nun, İspanya, Madrid'de yer alan Thyssen-Bornemisza National Museum'da bulunan 1460 tarihli "<i>Saint Catherine before the Pope at Avignon (Aziz Catherine, Avignon'da Papa'nın huzurunda)</i>" adlı eserinde Aziz Catherine, Papa XI. Gregory'nin huzurundayken resmedilmiştir. Eserde, Papa, Aziz Catherine ve diğer figürlerin altında serili halde tasvir edilen halının zemini sarı renkte olup, her bir sırada değişen mavi ve pembe konturlara sahip eş dikdörtgen birimlere ayrılmıştır. Bu birimlerin içerisinde ise yine her bir sırada değişen mavi ve pembe renklere sahip stilize tek kuş figürleri konumlandırılmıştır. Halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan III. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile uyumludur.	

444

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giovanni_di_paolo,_St_Catherine_before_the_Pope_at_Avignon.jpg
(erişim tarihi: 21.11.2024)

445

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giovanni_di_paolo,_St_Catherine_before_the_Pope_at_Avignon.jpg
(erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.10. Bartolomea degli Erri-Die Wiedererweckung des von seiner wahnsinnigen Mutter zerstückelten und gebratenen Kindes (Deli Annesi Tarafından Parçalanıp Kızartılan Çocuğun Dirilişi)

KATALOG: 10	
	
446	447
Ressam: Bartolomea degli Erri (1447-1482).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 60.5 x 35.5 cm.
Eser: Die Wiedererweckung des von seiner wahnsinnigen Mutter zerstückelten und gebratenen Kindes (Deli Annesi Tarafından Parçalanıp Kızartılan Çocuğun Dirilişi).	Yapım Tarihi: 1460.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Kunsthistorisches Museum Wien Gemaldegalerie, Vienna.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar IV. Grup.
Tanım: Bartolomea degli Erri'nin, Viyana, Kunsthistorisches Museum Wien Gemaldegalerie'de bulunan 1460 tarihli "Wiedererweckung des von seiner wahnsinnigen Mutter zerstückelten und gebratenen Kindes (Deli Annesi Tarafından Parçalanıp Kızartılan Çocuğun Dirilişi)" adlı eserinde, Aziz Vincent Ferrer'in mucizelerinden biri olan, deli annesi tarafından öldürülen bir çocuğun diriltirme anı resmedilmiştir. Eserde, pencere açıklığından sarkan halının zemini sarı renkte olup, üzerinde kırmızı, sarı, yeşil ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Ming halısının asli kompozisyonunun başarıyla işlendiği halıda zemin iki eş kare birime ayrılmıştır. Bordür şeridiyle birbirinden ayrılan kare birimlerin içlerine sekizgenler yerleştirilmiş, bunların içlerine de mücadele eder vaziyette Ejder ve Zümrüdüanka figürleri konumlandırılmıştır. Halının ana bordüründe, geometrik motiflerle	

446

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Angelo degli Erri - Szene aus dem Leben des Hl. Vinzenz Ferrer, Die Wiedererweckung des von seiner wahnsinnigen Mutter zerstückelten und gebratenen Kindes - GG 6696 - Kunsthistorisches Museum.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Angelo_degli_Erri_-_Szene_aus_dem_Leben_des_Hl._Vinzenz_Ferrer,_Die_Wiedererweckung_des_von_seiner_wahnsinnigen_Mutter_zerst%C3%BCckelten_und_gebratenen_Kindes_-_GG_6696_-_Kunsthistorisches_Museum.jpg) (erişim tarihi: 14.11.2024)

447

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Angelo degli Erri - Szene aus dem Leben des Hl. Vinzenz Ferrer, Die Wiedererweckung des von seiner wahnsinnigen Mutter zerstückelten und gebratenen Kindes - GG 6696 - Kunsthistorisches Museum.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Angelo_degli_Erri_-_Szene_aus_dem_Leben_des_Hl._Vinzenz_Ferrer,_Die_Wiedererweckung_des_von_seiner_wahnsinnigen_Mutter_zerst%C3%BCckelten_und_gebratenen_Kindes_-_GG_6696_-_Kunsthistorisches_Museum.jpg) (erişim tarihi: 14.11.2024)

oluşturulmuş bir şüsleme programı hakimdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan IV. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.

Tablo 3.2.11. Sandro Botticelli-Federico Montefeltro with Humanist Writer Cristoforo Landino (Federico Montefeltro, Hümeranist Yazar Cristoforo Landino ile Birlikte)

KATALOG: 11	
 448	 449
Ressam: Sandro Botticelli (1445-1510).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: -
Eser: Federico Montefeltro with Humanist Writer Cristoforo Landino (Federico Montefeltro, Hümeranist Yazar Cristoforo Landino ile Birlikte).	Yapım Tarihi: 1460.
	Türü: Parşömen Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Biblioteca Apostolica Vaticana, Vatican.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Sandro Botticelli'nin, Vatikan, Biblioteca Apostolica Vaticana'da bulunan 1460 tarihli "<i>Federico Montefeltro with Humanist Writer Cristoforo Landino (Federico Montefeltro, Hümeranist Yazar Cristoforo Landino ile Birlikte)</i>" adlı eserinde, Urbinolu Dük Federico Montefeltro ve İtalyan Hümeranist yazar Cristoforo Landino resmedilmiştir. Eserde, balkondan aşağı sarkar vaziyette tasvir edilen halıda, zemin yeşil renkte olup, üzerinde lacivert, kırmızı, beyaz, krem rengi ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Zemin geometrik birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerinde etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış, sekizgenler yer almaktadır. Bu sekizgenlerin içlerinde ise sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış daha küçük sekizgenler bulunmaktadır. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimlerin haricinde, zeminde kalan boşluklar sekiz köşeli yıldız motifleri ile doldurulmuştur. Halıda emsallerinden farklı olarak geometrik birimlerin birleşim noktalarında bulunması gereken tüm baklava motiflerinin varlığı izlenmemektedir. Ancak	

448 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Federico_Montefeltro_and_Cristoforo_Landino_15th_century.jpg (erişim tarihi: 21. 02.2025)

449 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Federico_Montefeltro_and_Cristoforo_Landino_15th_century.jpg (erişim tarihi: 21. 02.2025)

halının desen muhteviyatını oluşturan ana motifler I. Tip Holbein halılarının karakteristik süsleme unsurlarındandır. Halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerdir.

Tablo 3.2.12. Niccolo Alunno (Niccolo di Liberatore)-Saint Anne and the Virgin and Child Enthroned with Angels (Azize Anne, Bakire ve Çocuk, Meleklerle Birlikte Tahtta)

KATALOG: 12	
 450	 451
Ressam: Niccolo Alunno (Niccolo di Liberatore) (1430-1502).	Ekol: İtalyan. Boyutlar: 120.3 x 68.9 cm.
Eser: Saint Anne and the Virgin and Child Enthroned with Angels (Azize Anne, Bakire ve Çocuk, Meleklerle Birlikte Tahtta).	Yapım Tarihi: 1458-1461. Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Metropolitan Museum of Art, New York.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar IV. Grup.
Tanım: Niccolo Alunno'nun, New York, Metropolitan Museum of Art'da bulunan ve 1458-1461 yılları arasına tarihlendirilen "Saint Anne and the Virgin and Child Enthroned with Angels (Azize Anne, Bakire ve Çocuk, Meleklerle Birlikte Tahtta)" adlı eserinde meleklerin refakatinde Azize Anne, Meryem ve Çocuk İsa figürleri resmedilmiştir. Eserde, Azize Anne ve Bakire figürlerinin ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde, sarı, kırmızı, mavi, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmıştır. Kenarları kesilerek sekizgen form kazandırılmış, her sırada değişen kırmızı ve siyah zemin renklerine sahip birimlerin içerisine, stilize dört ayaklı çiftli hayvan figürleri ile yine stilize ve mücadele halinde çiftli hayvan figürlerinin yerleştirildiği görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan IV. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile benzerlik ihtiva etmektedir.	

450

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Saint Anne and the Virgin and Child Enthroned with Angels ME T LC-1975_1_107-001.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Saint_Anne_and_the_Virgin_and_Child_Enthroned_with_Angels_ME_T_LC-1975_1_107-001.jpg) (erişim tarihi: 22.11.2024)

451

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Saint Anne and the Virgin and Child Enthroned with Angels ME T LC-1975_1_107-001.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Saint_Anne_and_the_Virgin_and_Child_Enthroned_with_Angels_ME_T_LC-1975_1_107-001.jpg) (erişim tarihi: 22.11.2024)

Tablo 3.2.13. Alesso Baldovinetti-Annunciation (Müjde)

KATALOG: 13	
	
452	453
Ressam: Alesso Baldovinetti (1425-1499).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 167 x 137 cm.
Eser: Annunciation (Müjde).	Yapım Tarihi: 1466-1467.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Fresk.
Bulunduğu Yer: Basilica San Miniato Al Monte, Florence, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Alesso Baldovinetti'nin, İtalya, Floransa'da San Miniato Al Monte Bazilikası'nda yer alan 1466-1467 tarihli "Annunciation (Müjde)" adlı freskinde Meryem'e müjde sahnesi resmedilmiştir. Meryem figürünün ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halı, beyaz zemin rengine sahip olup, üzerinde izlenebildiği ölçüde sarı, kırmızı ve yeşil renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik sahalarla ayrılmış, bu sahaların içlerine ise etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler konumlandırılmıştır. Bu sekizgenlerin içlerinde de deforme sekiz köşeli yıldız motiflerinin yerleştirildiği görülmektedir. Kırmızı zemin üzerinde baklava motifleri ile kompoze edilmiş ana bordür I. Tip Holbein halılarının karakteristik bordür kompozisyonunu yansıtmasa da halının renk kullanımları ve zemin süsleme programının Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum gösterdiği görülmektedir.	

452

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alesso_baldovinetti_annunciazione_della_cappella_del_portogallo.jpg (erişim tarihi: 26.12.2024)

453

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alesso_baldovinetti_annunciazione_della_cappella_del_portogallo.jpg (erişim tarihi: 26.12.2024)

Tablo 3.2.14. Bartolomeo degli Erri-The Birth of Saint Thomas Aquina (Aziz Thomas Aquina'nın Doğuşu)

KATALOG: 14	
	
454	455
Ressam: Bartolomeo degli Erri (1447-1482).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 44 x 32.7 cm.
Eser: The Birth of Saint Thomas Aquina (Aziz Thomas Aquina'nın Doğuşu).	Yapım Tarihi: 1470.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Yale University Art Gallery, New Haven.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halıları IV. Grup.
Tanım: Bartolomeo degli Erri'nin, New Haven, Yale Üniversitesi Sanat Galerisi'nde bulunan 1470 tarihli "The Birth of Saint Thomas Aquina (Aziz Thomas Aquina'nın Doğuşu)" adlı eserinde, Aziz Thomas Aquina'nın doğum anı resmedilmiştir. Eserde, Aziz Thomas Aquina, anne ve ebe figürlerinin altına serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin beyaz renkte olup, üzerinde kırmızı, yeşil, sarı, mavi ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Ming halısının asli kompozisyonunun başarıyla işlendiği halının orta bölümünde yer alan büyük bir sekizgen birimin içerisinde mücadele eder vaziyette Ejder ve Zümrüdüanka figürleri yer almaktadır. Sekizgen birimin köşelerinde ise damalı üçgen dolgu motifleri yer almaktadır. Ana bordürde geometrik motifler ile dolgulanmış geometrik birimlerin yan yana sıralanması ile oluşturulmuş bir kompozisyon izlenmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan IV. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir.	

⁴⁵⁴ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bartolomeo_degli_Erri_-_The_Birth_of_Saint_Thomas_Aquina_-_1871.41_-_Yale_University_Art_Gallery.jpg (erişim tarihi: 21.11.2024)

⁴⁵⁵ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bartolomeo_degli_Erri_-_The_Birth_of_Saint_Thomas_Aquina_-_1871.41_-_Yale_University_Art_Gallery.jpg (erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.15. Antonello da Messina-St. Sebastian (Aziz Sebastian)

KATALOG: 15	
 456	 457
Ressam: Antonello da Messina (1430-1479).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 171 x 85.5 cm.
Eser: St. Sebastian (Aziz Sebastian).	Yapım Tarihi: 1476-1477.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Gemaldegalerie Alte Meister, Dresden, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Antonello da Messina'nın, Dresden, Gemaldegalerie Alte Meister'da bulunan 1476-1477 tarihli "<i>St. Sebastian (Aziz Sebastian)</i>" adlı eserinde, bir direğe bağlanarak oklarla vurulan Aziz Sebastian resmedilmiştir. Aziz Sebastian figürünün arkasında, kemerlerin üzerinden sarkar vaziyette tasvir edilen iki halıdan solda bulunan halıda zemin mavi renkte olup, üzerinde kırmızı, sarı, siyah ve mavi renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik sahalara ayrılmıştır. Geometrik sahaların içerisine, içlerinde sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan sekizgenler yerleştirilmiş, ancak emsallerinden farklı olarak bu halıda sekizgenleri çevreleyen düğümlü şeritler ortadan kalkmıştır. Geometrik birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen girift dolgulu baklava motifleri emsallerine nazaran daha basık verilmiştir. Halının ana bordüründe zemin kırmızı renkte olup, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programı hakimdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

⁴⁵⁶ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antonello_da_Messina_-_St_Sebastian_-_WGA00758.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

⁴⁵⁷ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antonello_da_Messina_-_St_Sebastian_-_WGA00758.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

Tablo 3.2.16. Antonello da Messina-St. Sebastian (Aziz Sebastian)

KATALOG: 16	
 458	 459
Ressam: Antonello da Messina (1430-1479).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 171 x 85.5 cm.
Eser: St. Sebastian (Aziz Sebastian).	Yapım Tarihi: 1476-1477.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Gemaldegalerie Alte Meister, Dresden, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Antonello da Messina'nın, Dresden, Gemaldegalerie Alte Meister'da bulunan 1476-1477 tarihli "St. Sebastian (Aziz Sebastian)" adlı eserinde, bir direğe bağlanarak oklarla vurulan Aziz Sebastian resmedilmiştir. Aziz Sebastian figürünün arkasında, kemerlerin üzerinden sarkar vaziyette tasvir edilen iki halıdan sağda bulunan halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde kırmızı, siyah, beyaz ve sarı renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini üst üste konumlandırılmış kare birimlere ayrılmıştır. Bu kare birimlerin içlerinde sekizgenler bulunmakta olup, bu sekizgenlerin etrafı da kancalı ince bir şeritle çevrelenmiştir. Kare birimlerin köşelerinde üçgen dolgu motifleri bulunmaktadır. Halının ana bordürü bu tipin erken örnekleri için karakteristik sayılan örgülü kufi yazı kuşağından, tali bordürü ise bitkisel motiflerin üst üste ve yan yana sıralanışından meydana gelmiştir. Bu eserde tasvir edilen halının, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri incelendiğinde, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum gösterdiği görülmektedir.	

458 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antonello_da_Messina_-_St_Sebastian_-_WGA00758.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

459 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Antonello_da_Messina_-_St_Sebastian_-_WGA00758.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

Tablo 3.2.17. Hans Memling- The Virgin and Child with Saints and Donors (Meryem ve Çocuk, Azizler ve Bağışçılarla)

KATALOG: 17	
	
460	461
Ressam: Hans Memling (1433-1494).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 71 x 30.5 cm.
Eser: The Virgin and Child with Saints and Donors (Meryem ve Çocuk, Azizler ve Bağışçılarla).	Yapım Tarihi: 1478.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Memling Gülü Motifli Halı.
Tanım: Hans Memling'in, Londra, National Gallery'de bulunan 1478 tarihli "<i>The Virgin and Child with Saints and Donors (Meryem ve Çocuk, Azizler ve Bağışçılarla)</i>" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk İsa, bağışçı Sir John Donne, eşi Elizabeth, en büyük çocukları Anne, Aziz Catherine ve Aziz Barbara birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin sarı renkte olup, üzerinde kırmızı, mavi, beyaz, krem rengi, kahverengi, yeşil, sarı ve lacivert renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini küçük kare birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerine sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin içlerinde ise ortalarında grift dolgulu baklava motifleri bulunan, çengelli ve basamaklı kenarlara sahip "Memling Gülü" motifleri konumlandırılmıştır. Kare birimlerin köşelerinde üçgen dolgular yer alırken, halının ana bordüründe seyrek sıralanmış örgülü rozetler yer almaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Memling Gülü Motifli Halı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

460

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Memling_-_Donne_Triptych_-_National_Gallery_London.jpg (erişim tarihi: 23.02.2025)

461

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Memling_-_Donne_Triptych_-_National_Gallery_London.jpg (erişim tarihi: 23.02.2025)

Tablo 3.2.18. Vittore Carpaccio-L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik)

KATALOG: 18	
	
462	463
Ressam: Vittore Carpaccio (1465-1526).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 102 x 145 cm.
Eser: L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik).	Yapım Tarihi: 1479.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Musée Jacquemart-André, Paris, France.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Vittore Carpaccio'nun, Paris, Musée Jacquemart-André'de bulunan 1479 tarihli "L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik)" adlı eserinde, Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'un sarayına tamamen kadınlardan oluşan amazon birliği ile birlikte at sırtında geliş anı resmedilmiştir. Eserde, balkondan aşağı sarkar vaziyette tasvir edilen sol taraftaki halıda zemin kırmızı renkte olup, üzerinde yeşil, sarı, kırmızı, kahverengi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde, içerisinde kancalı üçgen motifleri yer alan büyük bir mihrap nişi bulunmaktadır. Mihrap nişinin alt kenarında anahtar deliğini anımsatan, küçük, sekizgen biçimli, içe doğru girinti yapan ikinci bir niş yer almaktadır. Halı bordürleri izlenebildiği ölçüde bitkisel motifler ile kompoze	

462

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpaccio - L%E2%80%99Ambassade qu%E2%80%99Hippolyte, la reine des Amazones envoie %C3%A0 Th%C3%A9s%C3%A9e, roi d%E2%80%99Ath%C3%A8nes, Vers 1495.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpaccio_-_L%E2%80%99Ambassade_qu%E2%80%99Hippolyte,_la_reine_des_Amazones_envoie_%C3%A0_Th%C3%A9s%C3%A9e,_roi_d%E2%80%99Ath%C3%A8nes,_Vers_1495.jpg) (erişim tarihi: 27.02.2025)

463

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpaccio - L%E2%80%99Ambassade qu%E2%80%99Hippolyte, la reine des Amazones envoie %C3%A0 Th%C3%A9s%C3%A9e, roi d%E2%80%99Ath%C3%A8nes, Vers 1495.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpaccio_-_L%E2%80%99Ambassade_qu%E2%80%99Hippolyte,_la_reine_des_Amazones_envoie_%C3%A0_Th%C3%A9s%C3%A9e,_roi_d%E2%80%99Ath%C3%A8nes,_Vers_1495.jpg) (erişim tarihi: 27.02.2025)

edilmişlerdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile büyük benzerlikler göstermektedir.

Tablo 3.2.19. Vittore Carpaccio-L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik)

KATALOG: 19	
	
464	465
Ressam: Vittore Carpaccio (1465-1526).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 102 x 145 cm.
Eser: L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik).	Yapım Tarihi: 1479.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Musée Jacquemart-André, Paris, France.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: IV. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Vittore Carpaccio'nun, Paris, Musée Jacquemart-André'de bulunan 1479 tarihli "L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik)" adlı eserinde, Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'un sarayına tamamen kadınlardan oluşan amazon birliği ile birlikte at sırtında geliş anı resmedilmiştir. Eserde, balkondan aşağı sarkar vaziyette tasvir edilen sağ taraftaki halıda zemin kırmızı renkte olup, üzerinde koyu kahverengi, krem rengi, kırmızı ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Gruplaşma prensibinin bariz olarak izlenebildiği halıda, zeminin ortasında büyükçe bir kare birim yer almaktadır. Bu kare birimin içerisine ise yine büyükçe bir sekizgen biçim konumlandırılmıştır. İçi sekizgen dolgulu kare birimin altında ise iki adet küçük sekizgen biçim yer almaktadır. Halının ana bordürü, izlenebildiği ölçüde birbiri ile bağlantılı bitki	

464

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpaccio - L%E2%80%99Ambassade qu%E2%80%99Hippolyte, la reine des Amazones envoie %C3%A0 Th%C3%A9s%C3%A9e, roi d%E2%80%99Ath%C3%A8nes, Vers 1495.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpaccio_-_L%E2%80%99Ambassade_qu%E2%80%99Hippolyte,_la_reine_des_Amazones_envoie_%C3%A0_Th%C3%A9s%C3%A9e,_roi_d%E2%80%99Ath%C3%A8nes,_Vers_1495.jpg) (erişim tarihi: 27.02.2025)

465

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpaccio - L%E2%80%99Ambassade qu%E2%80%99Hippolyte, la reine des Amazones envoie %C3%A0 Th%C3%A9s%C3%A9e, roi d%E2%80%99Ath%C3%A8nes, Vers 1495.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carpaccio_-_L%E2%80%99Ambassade_qu%E2%80%99Hippolyte,_la_reine_des_Amazones_envoie_%C3%A0_Th%C3%A9s%C3%A9e,_roi_d%E2%80%99Ath%C3%A8nes,_Vers_1495.jpg) (erişim tarihi: 27.02.2025)

motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan IV. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.

Tablo 3.2.20. Domenico Ghirlandaio-Saint Jerome in His Study (Aziz Jerome Çalışma Odasında)

KATALOG: 20	
	
466	467
Ressam: Domenico Ghirlandaio (1448-1494).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 184 x 119 cm.
Eser: Saint Jerome in His Study (Aziz Jerome Çalışma Odasında).	Yapım Tarihi: 1480.
	Türü: Fresk.
Bulunduğu Yer: Ognissanti Church, Florence, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Domenico Ghirlandaio'nun, Floransa, Ognissanti Kilisesi'nde bulunan 1480 tarihli "Saint Jerome in His Study (Aziz Jerome Çalışma Odasında)" adlı eserinde, Aziz Jerome, çalışma odasında ve çalışma masasının başında resmedilmiştir. Eserde, Aziz Jerome'nin çalışma masası üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde yeşil, kırmızı, sarı, mavi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmıştır. Geometrik birimlerin arasında kalan boşluklara ise yıldız motifleri yerleştirilmiştir. Halının ana bordüründe, yeşil zemin rengi üzerinde yer alan kufi yazı kuşağının, küçük rozetlerle birleşerek çiçekli kufiye doğru gelişme gösterdiği bir kompozisyon hakimdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

466

https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Domenico_ghirlandaio_san_girolamo_nello_studio_1480_ca.01.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024).

467

https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Domenico_ghirlandaio_san_girolamo_nello_studio_1480_ca.01.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024).

Tablo 3.2.21. Hans Memling-Bathsheba Bathing (Bathsheba'nın Yıkanması)

KATALOG: 21	
 468	 469
Ressam: Hans Memling (1430-1494).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 191.5 x 84.5 cm.
Eser: Bathsheba Bathing (Bathsheba'nın Yıkanması).	Yapım Tarihi: 1480.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Staatsgalerie Stuttgart, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar IV. Grup.
Tanım: Hans Memling'in, Almanya, Staatsgalerie Stuttgart'da bulunan 1480 tarihli "Bathsheba Bathing (Bathsheba'nın Yıkanması)" adlı eserinde, bir incil hikayesi olan, Kral Davut'un sarayının çatısından yıkanan Hititli Uriah'ın karısı Bathsheba resmedilmiştir. Eserde, sol tarafta, ahşap iskemlenin altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin beyaz renkte olup, üzerinde kırmızı konturlara sahip lacivert renkte Ejder ve Zümrüdüanka figürlerinin mücadele halinde verildiği bir kompozisyon görülmektedir. Halıda işlenen kompozisyonun tamamını anlayabilmek güç olsa da XV. Yüzyıl Flaman resminde çok sayıda Ming halısı tasvir edilmiştir. Bu eserde tasvir edilen halının süsleme programı incelendiğinde de diğer tablolarla tasvir edilen Ming halıları ile benzer detaylar ihtiva ettiği görülmektedir. Halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan IV. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir.	

468 https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Hans_Memling_009.jpg (erişim tarihi: 21.11.2024)

469 https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Hans_Memling_009.jpg (erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.22. Carlo Crivelli-The Annunciation (Müjde)

KATALOG: 22	
 470	 471
Ressam: Carlo Crivelli (1430 -1495).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 54 x 38 cm.
Eser: The Annunciation (Müjde).	Yapım Tarihi: 1482.
	Türü: Altar Parçası, Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Stadelsches Kunstinstitut und Stadtische Galerie, Frankfurt, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar, Crivelli Halısı.
Tanım: Carlo Crivelli'nin, Frankfurt, Stadelsches Kunstinstitut und Stadtische Galerie'de bulunan 1482 tarihli "<i>The Annunciation (Müjde)</i>" adlı eserinde, Meryem'e müjde sahnesi resmedilmiştir. Eserde, yukarıda yer alan korkuluklardan sarkar vaziyette tasvir edilen halıda, zemin sarı renkte olup, üzerinde sarı, kahverengi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini emsallerinden farklı olarak geometrik sahalara ayrılmamıştır. Halıda, sekiz köşeli "Crivelli Yıldızı" adı verilen bir yıldız motifinin köşelerinde stilize kuş figürleri ile stilize dört ayaklı hayvan figürlerinin çiftli olarak yerleştirildiği bir kompozisyon görülmektedir. Hayvan figürlü halıların I. II. III. ve IV. Grubu dışında değerlendirilen bu kompozisyon şeması, IV. Grubun muhteiyatına uygun olsa da geometrik sahaların devreden çıkarıldığı farklı bir kompozisyon ihtiva etmesi sebebiyle muhtelif kompozisyonlar adı altında ele alınmıştır.	

⁴⁷⁰ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carlo_Crivelli_037.jpg# (erişim tarihi: 21.11.2024)

⁴⁷¹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Carlo_Crivelli_037.jpg# (erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.23. Andrea del Verrocchio (1435-1488) ve Lorenzo di Credi-Madonna With Saint John The Baptist And Donatus (Madonna, Aziz Vaftizci Yahya ve Donatus’la Birlikte)

KATALOG: 23	
 472	 473
Ressam: Andrea del Verrocchio (1435-1488) ve Lorenzo di Credi (1456/59-1537).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 189 x 191 cm.
Eser: Madonna With Saint John The Baptist And Donatus (Madonna, Aziz Vaftizci Yahya ve Donatus’la Birlikte).	Yapım Tarihi: 1475-1483.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Cathedral of Saint Zeno, Pistoia, Duomo.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Günümüzde Duomo, Pistoia Katedrali’nde bulunan “<i>Madonna With Saint John The Baptist And Donatus (Madonna, Aziz Vaftizci Yahya ve Donatus’la Birlikte)</i>” adlı eser 1475 yılında Andrea del Verrocchio tarafından yapımına başlanmış, 1483 yılında Lorenzo di Credi tarafından tamamlanmıştır. Eserde, Meryem, Çocuk İsa, Aziz Vaftizci Yahya ve Aziz Donatus birlikte resmedilmiştir. Meryem figürünün tahtı altında serili vaziyette tasvir edilen halının zemini koyu lacivert tonlarında olup, küçük kare birimlere ayrılmıştır. Bu kare birimlerin içlerinde etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yer alırken, bu sekizgenlerin içlerine de sekiz köşeli yıldız motiflerinin yerleştirildiği bir kompozisyon görülmektedir. Kare birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifiyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin bulunduğu kare birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise yine sekiz köşeli yıldız motiflerinin	

472

[https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Andrea_del_verrocchio_e_lorenzo_di_credi_madonna_di_piazza_1475-86_ca._\(pistoia_duomo\)_02.jpg](https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Andrea_del_verrocchio_e_lorenzo_di_credi_madonna_di_piazza_1475-86_ca._(pistoia_duomo)_02.jpg) (erişim tarihi: 28.12.2024)

473

[https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Andrea_del_verrocchio_e_lorenzo_di_credi_madonna_di_piazza_1475-86_ca._\(pistoia_duomo\)_02.jpg](https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Andrea_del_verrocchio_e_lorenzo_di_credi_madonna_di_piazza_1475-86_ca._(pistoia_duomo)_02.jpg) (erişim tarihi: 28.12.2024)

yer aldığı bir kompozisyon hakimdir. Halının ana bordüründe kırmızı zemin üzerinde beyaz renkte ve örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programı yer almaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.

Tablo 3.2.24. Domenico Ghirlandaio-Madonna and Child Enthroned with Saints (Madonna ve Çocuk Azizlerle Birlikte Tahtta)

KATALOG: 24	
 474	 475
Ressam: Domenico Ghirlandaio (1448-1494).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 190 x 200 cm.
Eser: Madonna and Child Enthroned with Saints (Madonna ve Çocuk Azizlerle Birlikte Tahtta).	Yapım Tarihi: 1483.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Galleria degli Uffizi, Florence, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Domenico Ghirlandaio'nun, Floransa, Galleria degli Uffizi'de bulunan 1483 tarihli "Madonna and Child Enthroned with Saints (Madonna ve Çocuk Azizlerle Birlikte Tahtta)" adlı eserinde, melekler ve azizlerle birlikte Meryem ve Çocuk İsa figürleri resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün ayakları altına serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin kırmızı renkte olup, üzerinde siyah, kahverengi, beyaz ve sarı renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini, köşelerinde üçgen dolgu motifleri bulunan iki büyük kare birime ayrılmıştır. Bordür çerçevesi ile birbirinden ayrılan bu kare birimlerin içlerinde ise yıldız şeklini almış sekizgenler bulunmaktadır. Halının bu tipin erken örnekleri için karakteristik sayılan örgülü kufi yazı kuşağından meydana gelen ana bordür kompozisyonu ise ayrıca belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile örtüşmektedir.	

474

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Domenico Ghirlandaio Madonna and Child enthroned with Saint c_1483.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Domenico_Ghirlandaio_Madonna_and_Child Enthroned_with_Saint_c_1483.jpg) (erişim tarihi: 30.12.2024)

475

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Domenico Ghirlandaio Madonna and Child enthroned with Saint c_1483.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Domenico_Ghirlandaio_Madonna_and_Child Enthroned_with_Saint_c_1483.jpg) (erişim tarihi: 30.12.2024)

Tablo 3.2.25. Hans Memling-The Virgin and Child with the Donor and a Musician Angel (Bağışçı ve Müzisyen Melek ile Bakire ve Çocuk)

KATALOG: 25	
 476	 477
Ressam: Hans Memling (1433-1494).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 69 x 47 cm.
Eser: The Virgin and Child with the Donor and a Musician Angel (Bağışçı ve Müzisyen Melek ile Bakire ve Çocuk), (Small Triptych of St. John the Baptist, Orta Panel).	Yapım Tarihi: 1485.
Bulunduğu Yer: Kunsthistorisches Museum, Vienna.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Memling Gülü Motifli Halı.
Tanım: Hans Memling’in, Viyana, Kunsthistorisches Museum’da bulunan 1485 tarihli “<i>The Virgin and Child with the Donor and a Musician Angel (Bağışçı ve Müzisyen Melek ile Bakire ve Çocuk)</i>” adlı eserinde, Meryem ve Çocuk İsa, bir müzisyen melek ve bağışçı ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin sarı renkte olup, üzerinde kırmızı, sarı, beyaz ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini küçük kare birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerine sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin içlerinde ise çengelli ve basamaklı kenarlara sahip “Memling Gülü” motifleri konumlandırılmıştır. Kare birimlerin köşelerinde çeyrek baklava motifleri yer alırken, halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Memling Gülü Motifli Halı kompozisyonu ile uyumludur.	

⁴⁷⁶ <https://gallerix.ru/storeroom/93898320/N/2058174535/> (erişim tarihi: 17.01.2025)

⁴⁷⁷ <https://gallerix.ru/storeroom/93898320/N/2058174535/> (erişim tarihi: 17.01.2025)

Tablo 3.2.26. Hans Memling-Flowers in an Jug (Sürahideki Çiçekler)

KATALOG: 26	
 478	 479
Ressam: Hans Memling (1433-1494).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 29.2 x 22.5 cm.
Eser: Flowers in an Jug (Sürahideki Çiçekler).	Yapım Tarihi: 1485.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Thyssen-Bornemisza National Museum, Madrid, Spain.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Memling Gülü Motifli Halı.
Tanım: Hans Memling'in, Madrid, Thyssen-Bornemisza National Museum'da bulunan 1485 tarihli "<i>Flowers in an Jug (Sürahideki Çiçekler)</i>" adlı eseri ahşap panel üzerine önlü arkalı iki resim şeklinde yapılmış olup, "<i>Portrait of a Young Man praying (Dua Eden Genç Adamın Portresi)</i>" adlı eserin arka yüzünde yer almaktadır⁴⁸⁰. Natürmort olarak karşımıza çıkan eserde, içerisinde çiçekler bulunan ve süslemesinde İsa'ya atıfta bulunan semboller ihtiva eden majolika bir sürahi bulunmaktadır. Majolika sürahinin altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin sarı renkte olup, üzerinde kırmızı, yeşil, sarı, kahverengi, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini küçük kare birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerine sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin içlerinde ise çengelli ve basamaklı kenarlara sahip "Memling Gülü" motifleri konumlandırılmıştır. Halının ana bordürü de yine geometrik motifler ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Memling Gülü Motifli Halı kompozisyonu ile benzerdir.	

⁴⁷⁸ [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Memling,_Hans_%E2%80%94_Flowers_in_a_Jug_\(reverse\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Memling,_Hans_%E2%80%94_Flowers_in_a_Jug_(reverse).jpg) (erişim tarihi: 18.01.2025)

⁴⁷⁹ [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Memling,_Hans_%E2%80%94_Flowers_in_a_Jug_\(reverse\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Memling,_Hans_%E2%80%94_Flowers_in_a_Jug_(reverse).jpg) (erişim tarihi: 18.01.2025)

⁴⁸⁰ Resim için bkz. <https://www.museothyssen.org/en/collection/artists/memling-hans/portrait-young-man-praying-recto>

Tablo 3.2.27. Vincenzo Foppa-Madonna con il Bambino e i santi Giovanni Battista e Giovanni Evangelista (Meryem Ana ve Çocuk, Aziz Vaftizci Yahya ve Evangelist Yahya ile Birlikte)

KATALOG: 27	
 481	 482
Ressam: Vincenzo Foppa (1430-1515).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 170 x 190 cm.
Eser: Madonna con il Bambino e i santi Giovanni Battista e Giovanni Evangelista (Meryem Ana ve Çocuk, Aziz Vaftizci Yahya ve Evangelist Yahya ile Birlikte).	Yapım Tarihi: 1485.
	Türü: Tuvale Aktarılmış Fresk.
Bulunduğu Yer: Pinacoteca di Brera, Milano, İtaly.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Vincenzo Foppa'nın, Milano, Pinacoteca di Brera'da bulunan 1485 tarihli "Madonna con il Bambino e i santi Giovanni Battista e Giovanni Evangelista (Meryem Ana ve Çocuk, Aziz Vaftizci Yahya ve Evangelist Yahya ile Birlikte)" adlı eserinde Meryem, Çocuk İsa, Vaftizci Yahya ve Yuhanna İncili'nin yazarı Evangelist Aziz Yahya resmedilmiştir. Eserde, Meryem ve Çocuk İsa figürlerinin bulunduğu balkondan aşağı sarkar vaziyette tasvir edilen halının zemini kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, beyaz, kırmızı ve mavi renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini ihtiva ettiği kompozisyon gereği üst üste konumlandırılmış kare birimlere ayrılmış olmalıdır. Köşelerinde üçgen dolgu motifleri bulunan bu kare birimlerin içlerine ise içlerinde sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan sekizgenler yerleştirilmiştir. İç kenar bordürü kare birimlerin etrafını çevrelediği için	

481

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Foppa - Madonna con il Bambino e i santi Giovanni Battista e Giovanni Evangelista, 1485, 999.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Foppa_-_Madonna_con_il_Bambino_e_i_santi_Giovanni_Battista_e_Giovanni_Evangelista,_1485,_999.jpg) (erişim tarihi: 10.01.2024)

482

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Foppa - Madonna con il Bambino e i santi Giovanni Battista e Giovanni Evangelista, 1485, 999.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Foppa_-_Madonna_con_il_Bambino_e_i_santi_Giovanni_Battista_e_Giovanni_Evangelista,_1485,_999.jpg) (erişim tarihi: 10.01.2024)

kuvvetle muhtemelen kare birimleri de birbirinden ayırmaktadır. Halının ana bordüründe örgülü kufiden gelişme gösteren motiflerin meydana getirdiği bir süsleme programı yer almaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.

Tablo 3.2.28. Gentile Bellini-The Virgin and Child Enthroned (Tahtta Oturan Bakire ve Çocuk)

KATALOG: 28	
 483	 484
Ressam: Gentile Bellini (1429-1507).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 121.9 x 82.6 cm.
Eser: The Virgin and Child Enthroned (Tahtta Oturan Bakire ve Çocuk).	Yapım Tarihi: 1475-1485.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Gentile Bellini'nin, Londra, National Gallery'de bulunan 1475-1485 yılları arasına tarihlendirilen "The Virgin and Child Enthroned (Tahtta Oturan Bakire ve Çocuk)" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk İsa resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı, kahverengi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde büyük bir mihrap nişi yer almaktadır. Mihrabın zemin kompozisyonu izlenememekle birlikte, mihrap formundan aşağı sarkar vaziyette üç adet kandil motifinin yer aldığı görülmektedir. Mihrap köşelikleri bitkisel motifler ile dolgulanmıştır. Anahtar deliğini anımsatan ikinci bir niş formunun varlığı izlenememektedir. Ancak halının ihtiva ettiği diğer ana süsleme unsurları emsalleri ile benzerdir. Halının ana bordürü, çeyrek baklava motiflerinin bir ters bir düz sıralanması ile meydana getirilmiş bir süsleme programına sahiptir. Tali bordür ise birbiri ile bağlantılı bitkisel motifler ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile büyük ölçüde uyumludur.	

483

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gentile_Bellini_Madonna_and_Child_Enthroned_late_15th_century.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

484

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gentile_Bellini_Madonna_and_Child_Enthroned_late_15th_century.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

Tablo 3.2.29. Domenico Ghirlandaio-Madonna and Child Enthroned Between Angels and Saints (Melekler ve Azizler Arasında Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk)

KATALOG: 29	
 485	 486
Ressam: Domenico Ghirlandaio (1448-1494).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 168 x 197 cm.
Eser: Madonna and Child Enthroned Between Angels and Saints (Melekler ve Azizler Arasında Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk).	Yapım Tarihi: 1486.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Galleria degli Uffizi, Florence. Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Domenico Ghirlandaio'nun, Floransa, Galleria degli Uffizi'de bulunan 1486 tarihli "Madonna and Child Enthroned Between Angels and Saints (Melekler ve Azizler Arasında Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk)" adlı eserinde, melekler ve azizlerle birlikte Meryem ve Çocuk İsa figürleri resmedilmiştir. Eserde Meryem figürünün tahtı altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin koyu lacivert renkte olup, üzerinde kırmızı sarı ve yeşil renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini küçük kare birimlere ayrılmıştır. Bu kare birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler konumlandırılmış, bu sekizgenlerin içlerine de sekiz köşeli yıldız motifleri yerleştirilmiştir. Kare birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifiyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı kare birimler ile baklava	

485

https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Domenico_Ghirlandaio_Madonna_and_Child Enthroned_between_Angels_and_Saint_c_1486.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

486 <https://www.uffizi.it/en/artworks/ghirlandaio-madonna-and-saints> (erişim tarihi: 30.12.2024)

motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise yine sekiz köşeli yıldız motiflerinin yerleştirildiği bir kompozisyon görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halının ana bordür kompozisyonu her ne kadar I. Tip Holbein halılarının karakteristik süsleme programını yansıtmasa da halının zemin kompozisyonu Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 3.2.30. Carlo Crivelli-The Annunciation (Müjde)

KATALOG: 30	
	
487	488
Ressam: Carlo Crivelli (1430 -1495).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 207 x 146.7 cm.
Eser: The Annunciation (Müjde).	Yapım Tarihi: 1486.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya ve Tempera.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar, Crivelli Halısı.
Tanım: Carlo Crivelli'nin, Londra, National Gallery'de bulunan 1486 tarihli "The Annunciation (Müjde)" adlı eserinde Meryem'e müjde sahnesi resmedilmiştir. Eserde, arka tarafta, kemerin üzerindeki balkondan aşağı sarkar vaziyette tasvir edilen halıda, zemin sarı renkte olup, üzerinde yeşil, beyaz, mavi, kahverengi ve kırmızı renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini emsallerinden farklı olarak geometrik sahalara ayrılmamıştır. Carlo Crivelli'nin 1482 tarihli "The Annunciation (Müjde)" adlı eserinde yer alan halı tasviriyle aynı kompozisyon şemasına sahip bu halıda da yine sekiz köşeli "Crivelli Yıldızı" adı verilen bir yıldız motifinin köşelerinde, stilize kuş figürleri ile stilize dört ayaklı hayvan figürlerinin çiftli olarak yerleştirildiği görülmektedir. Hayvan figürlü halıların I. II. III. ve IV. Grubu dışında değerlendirilen bu kompozisyon şeması, IV. Grubun muhteviyatına uygun olsa da geometrik sahaların devreden çıkarıldığı farklı bir kompozisyon ihtiva etmesi sebebiyle muhtelif kompozisyonlar adı altında ele alınmıştır.	

⁴⁸⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/The_Annunciation,_with_Saint_Emidiusz (erişim tarihi: 21.11.2024)

⁴⁸⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/The_Annunciation,_with_Saint_Emidiusz (erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.31. Carlo Crivelli-The Annunciation (Müjde)

KATALOG: 31	
 489	 490
Ressam: Carlo Crivelli (1430 -1495).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 207 x 146.7 cm.
Eser: The Annunciation (Müjde).	Yapım Tarihi: 1486.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya ve Tempera.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Carlo Crivelli'nin, Londra, National Gallery'de bulunan 1486 tarihli "The Annunciation (Müjde)" adlı eserinde Meryem'e müjde sahnesi resmedilmiştir. Eserde, sağ tarafta, tavus kuşunun hemen solunda, balkondan aşağı sarkıtılmış vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde mavi, kırmızı, kahverengi, yeşil, beyaz ve sarı renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini gözlemlenebildiği ölçünde büyük kare birimlere ayrılmış olmalıdır. Bu kare birimlerin içlerine, içlerinde sekiz köşeli yıldız motiflerinin bulunduğu sekizgenler yerleştirilmiştir. Kare birimlerin köşelerinde ise üçgen dolgu motifleri yer almaktadır. Halının ana bordürü örgülü kufi yazıdan gelişme gösteren motiflerle, tali bordürü ise geometrik motiflerin yan yana sıralanışından meydana gelen bir düzende kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyumludur.	

⁴⁸⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/The_Annunciation,_with_Saint_Emidiuss# (erişim tarihi: 10.01.2025)

⁴⁹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/The_Annunciation,_with_Saint_Emidiuss# (erişim tarihi: 10.01.2025)

Tablo 3.2.32. Hans Memling-The Virgin and Child between St James and St Dominic (Aziz James ve Aziz Dominic arasındaki Bakire ve Çocuk)

KATALOG: 32	
	
491	492
Ressam: Hans Memling (1433-1494).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 130.3 x 160 cm.
Eser: The Virgin and Child between St James and St Dominic (Aziz James ve Aziz Dominic arasındaki Bakire ve Çocuk).	Yapım Tarihi: 1485-1490.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Louvre Museum, Paris, France.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Memling Gülü Motifli Halı.
Tanım: Hans Memling'in, Paris, Louvre Museum'da bulunan 1485-1490 yılları arasına tarihlendirilen "The Virgin and Child between St James and St Dominic (Aziz James ve Aziz Dominic arasındaki Bakire ve Çocuk)" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk, Aziz James, Aziz Dominic, bağışçılar ve onların aileleri ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin sarı renkte olup, üzerinde kırmızı, sarı, siyah, kahverengi, yeşil, mavi, lacivert ve beyaz renkli motifler ile kompoze edilmiştir. Halı zemini küçük kare birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerine sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin içlerinde ise çengelli ve basamaklı kenarlara sahip "Memling Gülü" motifleri konumlandırılmıştır. Halının ana bordüründe sekizgen formlu rozet motifleri yer alırken, tali bordürü "S" biçimli kıvrım dallar ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Memling Gülü Motifli Halı kompozisyonu ile benzerdir.	

491

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Memling_-_Virgin_and_Child_with_Sts_James_and_Dominic_-_WGA14952.jpg (erişim tarihi: 25.02.2025)

492

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Memling_-_Virgin_and_Child_with_Sts_James_and_Dominic_-_WGA14952.jpg (erişim tarihi: 25.02.2025)

Tablo 3.2.33. Raffaellino del Garbo-Madonna Enthroned With The Child, Two Angels And Two Saints (Madonna, Çocuk, İki Melek ve İki Azizle Birlikte Tahtta)

KATALOG: 33	
 493	 494
Ressam: Raffaellino del Garbo (1466-1527)	Ekol: İtalyan.
Eser: Madonna Enthroned With The Child, Two Angels And Two Saints (Madonna, Çocuk, İki Melek ve İki Azizle Birlikte Tahtta).	Boyutlar: 162 x 144 cm. Yapım Tarihi: 1490. Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Berlin Gemaldegalerie, Germany. (II. Dünya Savaşı Sırasında Yandı).	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Raffaellino del Garbo'nun, eskiden Almanya, Berlin Gemaldegalerie'de bulunan ancak II. Dünya Savaşı sırasında yanan, 1490 tarihli "<i>Madonna Enthroned With The Child, Two Angels And Two Saints (Madonna, Çocuk, İki Melek ve İki Azizle Birlikte Tahtta)</i>" adlı eserinde, melekler ve azizlerle birlikte Meryem ve Çocuk İsa figürleri resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtı altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin geometrik sahalara ayrılmıştır. Bu geometrik sahaların içerisinde etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yer almakta, bu sekizgenlerin içlerinde de yine içlerinde sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan küçük sekizgenler ile haçvari biçimli geometrik motifler bulunmaktadır. Geometrik birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifleriyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı	

⁴⁹³ <https://www.bildindex.de/document/obj00020738/?medium=fm1024469> (erişim tarihi: 30.12.2024).

⁴⁹⁴ <https://www.bildindex.de/document/obj00020738/?medium=fm1024469> (erişim tarihi: 30.12.2024).

geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise yine sekiz köşeli yıldız motifleri dikkat çekmektedir. Halının ana bordüründe örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programı hakimdir. Bu eserde tasvir edilen halı, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile büyük benzerlikler ihtiva etmektedir.

Tablo 3.2.34. Jean Hey-The Virgin and Child Adored by Angels (Meleklerin Taptığı Meryem ve Çocuk)

KATALOG: 34	
 495	 496
Ressam: Jean Hey (1475-1505).	Ekol: Fransız.
	Boyutlar: 29.5 x 38.5 cm.
Eser: The Virgin and Child Adored by Angels (Meleklerin Taptığı Meryem ve Çocuk).	Yapım Tarihi: 1490.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Royal Museums of Fine Arts of Belgium, Bruxelles, Belgium.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Jean Hey'in, Brüksel, Royal Museums of Fine Arts of Belgium'da bulunan 1490 tarihli "The Virgin and Child Adored by Angels (Meleklerin Taptığı Meryem ve Çocuk)" adlı eserinde Meryem ve Çocuk İsa, melekler ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin siyah renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı, kahverengi ve mavi renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış, bu kare birimlerin içlerine de etrafı düğümlü şeritler ile konturlanmış sekizgenler konumlandırılmıştır. Bu sekizgenlerin içlerine ise daha küçük bir sekizgen yerleştirilmiştir. Kare birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifiyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise sekiz köşeli yıldız motifleri dikkat çekmektedir. Halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile tutarlılık arz etmektedir.	

⁴⁹⁵ https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Fichier:Meister_von_Moulins_003.jpg (erişim tarihi: 26.02.2025)

⁴⁹⁶ https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Fichier:Meister_von_Moulins_003.jpg (erişim tarihi: 26.02.2025)

Tablo 3.2.35. Giovanni Battista Cima da Conegliano-Madonna Enthroned with Child with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Çocukla Tahtta Oturan Madonna)

KATALOG: 35	
	
497	498
Ressam: Giovanni Battista Cima da Conegliano (1459-1517).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 235 x 150 cm.
Eser: Madonna Enthroned with Child with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Çocukla Tahtta Oturan Madonna).	Yapım Tarihi: 1492.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Duomo of San Leonardo in Conegliano, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Giovanni Battista Cima da Conegliano'nun, İtalya, Duomo of San Leonardo in Conegliano'da bulunan 1492 tarihli "<i>Madonna Enthroned with Child with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Çocukla Tahtta Oturan Madonna)</i>" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk, altı aziz ve iki müzisyen meleklerle birlikte resmedilmiştir. Eserde Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin siyah renkte olup, üzerinde kırmızı ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde içerisinde kancalı üçgen motifleri bulunan ve örgülü şeritler ile belirtilmiş büyük bir mihrap nişi yer almaktadır. Mihrap nişinin ortasına ise içi grift bitki motifleri ile dolgulanmış bir adet sekizgen madalyon motifi konumlandırılmıştır. Mihrap formundan aşağı sarkar vaziyette iki adet kandil motifi görülmektedir. Mihrap nişinin alt kenarında anahtar deliğini anımsatan, küçük, sekizgen biçimli, içe doğru girinti yapan ikinci bir niş yer almaktadır. Bu sekizgen nişin içerisine ise içi yıldız motifi ile dolgulanmış bir adet sekizgen yerleştirilmiştir. Ana bordürde, birbiri ile bağlantılı geometrik formların tekrar edilmesiyle meydana gelen bir kompozisyon	

497

[https://en.wikipedia.org/wiki/Conegliano_Altpiece#/media/File:Cima_da_Conegliano - Madonna in trono col Bambino fra angeli e santi.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Conegliano_Altpiece#/media/File:Cima_da_Conegliano_-_Madonna_in_trono_col_Bambino_fra_angeli_e_santi.jpg) (erişim tarihi: 19.02.2025)

498

https://it.wikipedia.org/wiki/Pala_di_Conegliano (erişim tarihi: 19.02.2025)

izlenmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.

Tablo 3.2.36. Alvise De Donati-Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerle Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk)

KATALOG: 36	
 499	 500
Ressam: Alvise De Donati (1491-1512).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: -
Eser: Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerle Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk).	Yapım Tarihi: XV. Yüzyıl.
	Türü: Fresk.
Bulunduğu Yer: Chiesa e Convento di S. Maria delle Grazie, Milano, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Alvise De Donati'nin, İtalya, Milano, Chiesa e Convento di S. Maria delle Grazie'de bulunan, XV. Yüzyıl dolaylarında yapıldığı tahmin edilen, "<i>Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerle Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk)</i>" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk İsa, Aziz Petrus ve Vaftizci Yahya ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halı, emsallerinden farklı olarak çift zemin rengine sahiptir. Halının sol yarısı yeşil, sağ yarısı açık kırmızı zemin renginde olup, üzerinde kahverengi, mavi, beyaz, kırmızı ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış, sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içlerinde de sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış daha küçük sekizgenler bulunmaktadır. Geometrik birimlerin köşelerinde palmet motifleri ve çatallı rumi çiftlerinden oluşan çeyrek baklava motifleri yer almaktadır. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimler ile çeyrek baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise yine sekiz köşeli yıldız motifleri bulunmaktadır. Halının ana bordürü	

⁴⁹⁹ https://www.azerbaijanrugs.com/mp/unknown_madonna_and_child Enthroned_with_saints.htm (erişim tarihi: 24.02.2025)

⁵⁰⁰ https://www.azerbaijanrugs.com/mp/unknown_madonna_and_child Enthroned_with_saints.htm (erişim tarihi: 24.02.2025)

kırmızı zemin renginde olup, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum arz etmektedir.

Tablo 3.2.37. Giovanni di Niccolo Mansueti-Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi)

KATALOG: 37	
	
501	502
Ressam: Giovanni di Niccolo Mansueti (1465-1527).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 458 x 318 cm.
Eser: Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi).	Yapım Tarihi: 1494.
	Türü: Tuval Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Gallerie dell'Accademia, Venice, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Giovanni di Niccolo Mansueti'nin, İtalya, Venedik, Gallerie dell'Accademia'da bulunan 1494 tarihli "Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi)" adlı eser, İsa'nın çarmıha gerildiği haça ait bir parçanın cenaze töreni için San Lio Kilisesi'ne götürülüş anı resmedilmiştir. Eserde, pencere açıklığından sarkar vaziyette tasvir edilen halıda, zemin siyah renkte olup, üzerinde kırmızı, beyaz ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kalın bir bant ile birbirinden ayrılan kare birimlere ayrılmış, içlerine ise ortalarında sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan sekizgenler yerleştirilmiştir. Halının ana bordürü, örgülü kufiden gelişme gösteren bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

501

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia - Miracle of the Relic of the Holy Cross in Campo San Lio by Giovanni Mansueti.jpg#/media/File:Accademia - Miracle of the Relic of the Holy Cross in Campo San Lio by Giovanni Mansueti.jpg/2](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia_-_Miracle_of_the_Rellic_of_the_Holy_Cross_in_Campo_San_Lio_by_Giovanni_Mansueti.jpg#/media/File:Accademia_-_Miracle_of_the_Rellic_of_the_Holy_Cross_in_Campo_San_Lio_by_Giovanni_Mansueti.jpg/2) (erişim tarihi: 10.01.2025)

502

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia - Miracle of the Relic of the Holy Cross in Campo San Lio by Giovanni Mansueti.jpg#/media/File:Accademia - Miracle of the Relic of the Holy Cross in Campo San Lio by Giovanni Mansueti.jpg/2](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia_-_Miracle_of_the_Rellic_of_the_Holy_Cross_in_Campo_San_Lio_by_Giovanni_Mansueti.jpg#/media/File:Accademia_-_Miracle_of_the_Rellic_of_the_Holy_Cross_in_Campo_San_Lio_by_Giovanni_Mansueti.jpg/2) (erişim tarihi: 10.01.2025)

Tablo 3.2.38. Giovanni di Niccolo Mansueti-Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi)

KATALOG: 38	
	
503	504
Ressam: Giovanni di Niccolo Mansueti (1465-1527).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 458 x 318 cm.
Eser: Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi).	Yapım Tarihi: 1494.
	Türü: Tuval Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Gallerie dell'Accademia, Venice, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: IV. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Giovanni di Niccolo Mansueti'nin İtalya, Venedik, Gallerie dell'Accademia'da bulunan 1494 tarihli “<i>Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi)</i>” adlı eser, İsa'nın çarmıha gerildiği haça ait bir parçanın cenaze töreni için San Lio Kilisesi'ne götürülüş anı resmedilmiştir. Eserde, pencere açıklığından sarkar vaziyette tasvir edilen halıda, zemin siyah renkte olup, üzerinde kırmızı, kahverengi, beyaz ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Gruplaşma prensibinin bariz olarak izlenebildiği halıda, zeminin ortasında büyük bir kare birim, bu kare birimin altında ve üstünde ise ikişer küçük kare birim yer almaktadır. Kare birimlerin içlerine sekizgenler yerleştirilmiştir. Ortadaki büyük kare birimin içerisinde yer alan sekizgenin içi ise sekiz köşeli yıldız motifi ile dolgulanmıştır. Halının ana bordürü, örgülü kufiden gelişme	

503

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia - Miracle of the Relic of the Holy Cross in Campo San Lio by Giovanni Mansueti.jpg#/media/File:Accademia - Miracle of the Relic of the Holy Cross in Campo San Lio by Giovanni Mansueti.jpg/2](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia_-_Miracle_of_the_Rellic_of_the_Holy_Cross_in_Campo_San_Lio_by_Giovanni_Mansueti.jpg#/media/File:Accademia_-_Miracle_of_the_Rellic_of_the_Holy_Cross_in_Campo_San_Lio_by_Giovanni_Mansueti.jpg/2) (erişim tarihi: 10.01.2025)

504

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia - Miracle of the Relic of the Holy Cross in Campo San Lio by Giovanni Mansueti.jpg#/media/File:Accademia - Miracle of the Relic of the Holy Cross in Campo San Lio by Giovanni Mansueti.jpg/2](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia_-_Miracle_of_the_Rellic_of_the_Holy_Cross_in_Campo_San_Lio_by_Giovanni_Mansueti.jpg#/media/File:Accademia_-_Miracle_of_the_Rellic_of_the_Holy_Cross_in_Campo_San_Lio_by_Giovanni_Mansueti.jpg/2) (erişim tarihi: 10.01.2025)

gösteren son derece stilize bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan IV. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyumludur.

Tablo 3.2.39. Anonim-Virgin and Child with Saints Nicholas, Sebastian, Roch and Martin (Meryem ve Çocuk Aziz Nikolaos, Sebastian, Roch ve Martin ile Birlikte)

KATALOG: 39	
 505	 506
Ressam: -	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 220.5 x 201.2 cm.
Eser: Virgin and Child with Saints Nicholas, Sebastian, Roch and Martin (Meryem ve Çocuk Aziz Nikolaos, Sebastian, Roch ve Martin ile Birlikte).	Yapım Tarihi: XV. Yüzyıl Sonu.
	Türü: Tuval Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Walker Art Gallery, Liverpool.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Lucchese School (Lucca Okulu)'na atfedilen, Liverpool, Walker Art Gallery'de bulunan ve 1400'lü yılların sonuna tarihlendirilen “<i>Virgin and Child with Saints Nicholas, Sebastian, Roch and Martin (Meryem ve Çocuk Aziz Nikolaos, Sebastian, Roch ve Martin ile Birlikte)</i>” adlı eserde, Meryem ve Çocuk, Aziz Nikolaos, Aziz Sebastian, Aziz Roch ve Aziz Martin’le birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin koyu yeşil renkte olup, üzerinde kırmızı, sarı, mavi, lacivert ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içlerinde, sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış daha küçük sekizgenler bulunmaktadır. Kare birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifiyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik	

⁵⁰⁵ <https://www.liverpoolmuseums.org.uk/artifact/madonna-and-child-saints-nicholas-sebastian-roch-and-martin> (erişim tarihi: 12.02.2025)

⁵⁰⁶ <https://www.liverpoolmuseums.org.uk/artifact/madonna-and-child-saints-nicholas-sebastian-roch-and-martin> (erişim tarihi: 12.02.2025)

birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise sekiz köşeli yıldız motifleri bulunmaktadır Halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerlik arz etmektedir.

Tablo 3.2.40. Marco di Costanzo-San Girolamo Nello Studio (Çalışma Odasındaki Aziz Jerome)

KATALOG: 40	
	
507	508
Ressam: Marco di Costanzo (?-?).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 205 x 95 cm.
Eser: San Girolamo Nello Studio (Çalışma Odasındaki Aziz Jerome).	Yapım Tarihi: 1468-1500.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Syracuse Cathedral, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Marco di Costanzo'nun, İtalya, Syracuse Cathedral'de bulunan 1468-1500 yılları arasına tarihlendirilen “<i>San Girolamo Nello Studio (Çalışma Odasındaki Aziz Jerome)</i>” adlı eserinde, çalışma masasında Aziz Jerome resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini üst üste konumlandırılmış iki büyük kare birime ayrılmış olmalıdır. Köşelerinde üçgen dolgu motifleri bulunan bu kare birimlerin içlerine ise geometrik motiflerle bezenmiş, etrafları konturlu sekizgenler yerleştirilmiştir. Halının bütününe ait zemin süsleme programı açık biçimde takip edilememektedir. Ancak izlenebildiği ölçüde saptanan süsleme programı emsalleri ile aynı kompozisyonu ihtiva etmekte olduğundan kare birimler de bordür çerçevesi ile birbirlerinden ayrılmış olmalıdır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.	

507

<https://catalogo.fondazionezeri.unibo.it/scheda/opera/22858/Marco%20di%20Costanzo%2C%20San%20Girolamo%20nello%20studio> (erişim tarihi: 18.02.2025)

508

<https://catalogo.fondazionezeri.unibo.it/scheda/opera/22858/Marco%20di%20Costanzo%2C%20San%20Girolamo%20nello%20studio> (erişim tarihi: 18.02.2025)

Tablo 3.2.41. Vittore Carpaccio-Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)

KATALOG: 41	
 509	 510
Ressam: Vittore Carpaccio (1465-1526).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 280 x 611 cm.
Eser: Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage (Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma).	Yapım Tarihi: 1495-1500.
	Türü: Tuval Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Gallerie dell'Accademia, Venice, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Vittore Carpaccio'nun, Venedik, Gallerie dell'Accademia'da bulunan ve 1495-1500 yılları arasına tarihlendirilen "Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage (Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)" adlı eseri, Aziz Ursula'nın hayatından sahnelerin yer aldığı dokuz büyük resimden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde gondoldan sarkar vaziyette tasvir edilen halılardan ikisinde kırmızı, kahverengi, siyah, krem rengi ve beyaz tonlar hâkim olup, halı zeminlerinin üst üste konumlandırılmış kare birimlere ayrıldığı görülmektedir. Bitkisel motiflerden meydana gelen bordür çerçeveleri ile birbirinden ayrılan bu kare birimlerin içlerine, içlerinde sekiz köşeli yıldız motiflerinin bulunduğu sekizgenler yerleştirilmiştir. Kare birimlerin köşelerinde ise üçgen dolgu motifleri yer almaktadır. Her iki halıda da kufi yazı kuşağını anımsatan bordür düzenlemeleri görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halılar, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁵⁰⁹ <https://www.gallerieaccademia.it/incontro-e-partenza-dei-fidanzati> (erişim tarihi: 10.01.2025)

⁵¹⁰ <https://www.gallerieaccademia.it/incontro-e-partenza-dei-fidanzati> (erişim tarihi: 10.01.2025)

Tablo 3.2.42. Vittore Carpaccio-Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)

KATALOG: 42	
	
511	512
Ressam: Vittore Carpaccio (1465-1526).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 280 x 611 cm.
Eser: Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage (Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma).	Yapım Tarihi: 1495-1500.
	Türü: Tuval Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Gallerie dell'Accademia, Venice.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Vittore Carpaccio'nun, Venedik, Gallerie dell'Accademia'da bulunan ve 1495-1500 yılları arasına tarihlendirilen "Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage (Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)" adlı eseri, Aziz Ursula'nın hayatından sahnelerin yer aldığı dokuz büyük resimden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde, pencereden sarkar vaziyette tasvir edilen bir halıda zemin rengi siyah olup, üzerinde sarı, kahverengi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde örgülü şeritler ile belirtilen ve içerisinde kancalı üçgen motifleri bulunan büyük bir mihrap nişi yer almaktadır. Mihrap nişinin alt kenarında anahtar deliğini anımsatan, küçük, sekizgen biçimli ikinci bir niş bulunmaktadır. İçi boş bırakılan bu sekizgen niş formu emsallerinden farklı olarak mihraptan dışa doğru çıkıntı yapmış ve baş aşağı konumlandırılmıştır. Halı bordürleri izlenebildiği ölçüde bitkisel motifler ile kompoze edilmişlerdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁵¹¹ <https://www.gallerieaccademia.it/incontro-e-partenza-dei-fidanzati> (erişim tarihi: 30.12.2024)

⁵¹² <https://www.gallerieaccademia.it/incontro-e-partenza-dei-fidanzati> (erişim tarihi: 30.12.2024)

Tablo 3.2.43. Vittore Carpaccio-Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)

KATALOG: 43	
 513	 514
Ressam: Vittore Carpaccio (1465-1526).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 280 x 611 cm.
Eser: Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage (Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma).	Yapım Tarihi: 1495-1500.
	Türü: Tuval Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Gallerie dell'Accademia, Venice.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Vittore Carpaccio'nun, Venedik, Gallerie dell'Accademia'da bulunan ve 1495-1500 yılları arasına tarihlendirilen "Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage (Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)" adlı eseri, Aziz Ursula'nın hayatından sahnelerin yer aldığı dokuz büyük resimden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde, gondoldan sarkan yeşil zeminli halı, kırmızı, mavi, beyaz ve yeşil motiflerle bezenmiştir. Halı zemininde bordürle kesişen ve düğümlü şeritlerle çevrelenmiş sekizgenler yer almaktadır. Bu sekizgenlerin köşelerine, palmet ve çatallı rumi çiftlerinden oluşan baklava motifleri yerleştirilmiştir. Sekizgenler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış rozetler bulunmaktadır Halının ana bordürü stilize bitki motiflerinden meydana gelen bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile yakın benzerlik göstermektedir.	

⁵¹³ <https://www.gallerieaccademia.it/incontro-e-partenza-dei-fidanzati> (erişim tarihi: 30.12.2024)

⁵¹⁴ <https://www.gallerieaccademia.it/incontro-e-partenza-dei-fidanzati> (erişim tarihi: 30.12.2024)

Tablo 3.2.44. Tommaso di Piero Trombetta-The Sacred Conversation (Kutsal Konuşma)

KATALOG: 44	
 515	 516
Ressam: Tommaso di Piero Trombetta (1464-1529).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 177 x 184 cm.
Eser: The Sacred Conversation (Kutsal Konuşma).	Yapım Tarihi: 1500.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Museum of Praetorian Palace in Prato, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Tommaso di Piero Trombetta'nun, İtalya, Museum of Praetorian Palace in Prato'da bulunan 1500 tarihli "The Sacred Conversation (Kutsal Konuşma)" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk İsa, Aziz Rocco, Aziz John, Aziz Sebastian, Aziz Dominik ve Aziz Leonard ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtı altında serili kırmızı zeminli halı, siyah, kırmızı, kahverengi ve beyaz motiflerle bezenmiştir. Halı zemini, düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimlere ayrılmıştır. Sekizgenlerin içinde, sekiz köşeli yıldızlarla dolgulanmış daha küçük sekizgenler konumlandırılmıştır. Geometrik birimlerin birleşim köşelerinde palmet ve rumilerden oluşan baklava motifleri, aralardaki boşluklarda ise sekiz köşeli yıldız motifleri yer almaktadır. Halının ana bordüründe geometrik motiflerden meydana gelen bir süsleme programı hakimdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile büyük ölçüde benzerdir.	

515

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tommaso_di_Piero_del_Trombetta_La_Conversation_Sacree_1490_1500.jpg (erişim tarihi: 25.02.2025)

516

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tommaso_di_Piero_del_Trombetta_La_Conversation_Sacree_1490_1500.jpg (erişim tarihi: 25.02.2025)

Tablo 3.2.45. Master of Saint Giles (Aziz Giles'in Ustası)-The Mass of Saint Giles (Aziz Giles'in Ayini)

KATALOG: 45	
 517	 518
Ressam: Master of Saint Giles (Aziz Giles'in Ustası).	Ekol: Fransız-Flaman. Boyutlar: 62 x 46 cm.
Eser: The Mass of Saint Giles (Aziz Giles'in Ayini).	Yapım Tarihi: 1500. Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Adını, Aziz Giles'in yaşamından sahneleri resmettiği tabloları alan ancak gerçek kimliği bilinmeyen ressamın, Londra, National Gallery'de bulunan 1500 tarihli "<i>The Mass of Saint Giles (Aziz Giles'in Ayini)</i>" adlı eserinde, Aziz Giles, altarın yanında diz çökmüş vaziyette duran Kutsal Roma İmparatoru Charlemagne'nin işlediği büyük bir günahın affedilmesi için dua ederken resmedilmiştir. Eserde, figürlerin ayakları altına serili kırmızı zeminli halı, yeşil, sarı, beyaz, kırmızı ve lacivert motiflerle bezenmiştir. Zemin, üst üste konumlanmış kare birimlere ayrılmış, bu birimlerin içine ise ortalarında sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan sekizgenler yerleştirilmiştir. Bordür çerçevesi ile birbirlerinden ayrılan kare birimlerin köşelerinde üçgen dolgu motifleri bulunmaktadır. Halının dış bordüründe birbiri ile bağlantılı, stilizasyona uğramış lotus ve palmet motiflerinden, kare birimleri çevreleyen iç bordürde ise yine stilize palmet ve lotus çiftlerinden meydana gelen bir süsleme programı yer almaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyumludur.	

⁵¹⁷ <https://christian.art/daily-gospel-reading/luke-6-1-5-2021/> (erişim tarihi: 10.01.2025)

⁵¹⁸ <https://christian.art/daily-gospel-reading/luke-6-1-5-2021/> (erişim tarihi: 10.01.2025)

Tablo 3.2.46. Benvenuto Tisi-Treasure Room Fresco (Hazine Odası Freski)

KATALOG: 46	
 519	 520
Ressam: Benvenuto Tisi (1481-1559).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: -
Eser: Treasure Room Fresco (Hazine Odası Freski).	Yapım Tarihi: 1503-1506.
	Türü: Fresk.
Bulunduğu Yer: Palazzo Costabili, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Benvenuto Tisi'nin, 1503-1506 yılları arasında İtalya, Palazzo Costabili'nin hazine odasının tavanına yaptığı freskte balkondan aşağı sarkar vaziyette resmedilmiş çok sayıda halı tasviri görülmektedir. Bu halı tasvirlerinden birinde zemin yeşil renkte olup, üzerinde kırmızı, mavi, krem rengi, yeşil ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde sınırları kırmızı bir şerit ile belirtilmiş büyükçe bir mihrap nişi yer almaktadır. Mihrap zemininde örgülü rozet motifleri bulunurken, mihrap nişinin alt kenarına ise anahtar deliğini anımsatan, sekizgen biçimli ve içe doğru girinti yapan ikinci bir niş konumlandırılmıştır. Halının ana bordüründe geometrik motifler ile oluşturulmuş bir süsleme programının hâkim olduğu görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

519 [https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Benvenuto Tisi called Il Garofalo - Treasure Room Fresco - Google Art Project.jpg](https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Benvenuto_Tisi_called_Il_Garofalo_-_Treasure_Room_Fresco_-_Google_Art_Project.jpg) (erişim tarihi: 18.02.2025)

520 [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Palazzo costabili, sala del tesoro, affreschi del garofalo, 08.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Palazzo_costabili,_sala_del_tesoro,_affreschi_del_garofalo,_08.JPG) (erişim tarihi: 18.02.2025)

Tablo 3.2.47. Lorenzo Lotto-Madonna with Child and Saints (Çocuk ve Azizlerle Madonna)

KATALOG: 47	
 521	 522
Ressam: Lorenzo Lotto (1480-1556).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 267 x 179 cm.
Eser: Madonna with Child and Saints (Çocuk ve Azizlerle Madonna).	Yapım Tarihi: 1506.
	Türü: Altar Parçası, Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Basilica of Santa Cristina, Bolsena, Lazio, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Lorenzo Lotto'nun, İtalya, Bolsena, Basilica of Santa Cristina'da bulunan 1506 tarihli "Madonna with Child and Saints (Çocuk ve Azizlerle Madonna)" adlı eseri Santa Cristina al Tiverone'nun altar panosu olarak tasarlanmış olup, eserde Meryem ve Çocuk İsa, azizler ile birlikte resmedilmiştir. Eserde Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde yeşil, kahverengi, beyaz ve kırmızı renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde örgülü şeritler ile belirtilen, içi geometrik formlu bitki motifleri ile dolgulanmış büyükçe bir mihrap nişi bulunmaktadır. Mihrap nişinin alt kenarında anahtar deliğini anımsatan, küçük, sekizgen biçimli, içe doğru girinti yapan ikinci bir niş yer almaktadır. Bu sekizgen nişin içerisine ise bir adet çiçek motifi yerleştirilmiştir. Ana bordürde, birbiri ile bağlantılı geometrik formların tekrar edilmesiyle meydana gelen bir kompozisyon izlenmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁵²¹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lotto,_pala_di_santa_cristina.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁵²² https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lotto,_pala_di_santa_cristina.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.48. Vittore Carpaccio-Figlia dell'imperatore Gordiano Esorcizzata da san Trifone (İmparator Gordian'ın Kızı Aziz Triphun Tarafından Kovuldu)

KATALOG: 48	
 523	 524
Ressam: Vittore Carpaccio (1465-1526).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 141 x 300 cm.
Eser: Figlia dell'imperatore Gordiano Esorcizzata da san Trifone (İmparator Gordian'ın Kızı Aziz Triphun Tarafından Kovuldu).	Yapım Tarihi: 1507.
	Türü: Tuval Üzeri Tempera.
Bulunduğu Yer: Scuola di San Giorgio degli Schiavoni, Venice, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Vittore Carpaccio'nun, Venedik, Scuola di San Giorgio degli Schiavoni'de bulunan 1507 tarihli "<i>Figlia dell'imperatore Gordiano Esorcizzata da san Trifone (İmparator Gordian'ın Kızı Aziz Triphun Tarafından Kovuldu)</i>" adlı eserinde, İmparator Gordian'ın kızının Aziz Triphun tarafından kovulma anı resmedilmiştir. Eserde, pencerelerden sarkar vaziyette tasvir edilen soldaki halının zemini kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, siyah, beyaz ve kırmızı renkli motiflerle, sağdaki halının ise zemini siyah renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı, mavi ve beyaz renkli motiflerle kompoze edilmiştir. Her iki halıda da zemin üst üste konumlandırılmış ve içlerinde sekizgenler bulunan kare birimlere ayrılmıştır. Kare birimlerin köşelerinde üçgen dolgu motifleri yer almaktadır. Soldaki halının ana bordüründe geometrik motiflerden meydana gelen bir kompozisyon görülürken, sağdaki halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile tutarlılık arz etmektedir.	

⁵²³ https://de.wikipedia.org/wiki/Tryphon_%28Heiliger%29#/media/Datei:Vittore_Carpaccio_017.jpg (erişim tarihi: 22.01.2025)

⁵²⁴ https://www.azerbaijanrugs.com/mp/vittore_carpaccio9.htm (erişim tarihi: 22.01.2025)

Tablo 3.2.49. Giovanni Bellini-Portrait of The Loredan Family (Loredan Ailesinin Portresi)

KATALOG: 49	
 525	 526
Ressam: Giovanni Bellini (1430-1516).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 138 x 210.5 cm.
Eser: Portrait of The Loredan Family (Loredan Ailesinin Portresi).	Yapım Tarihi: 1507.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Berlin Gemaldegalerie, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Giovanni Bellini'nin, Almanya, Berlin Gemaldegalerie'de bulunan 1507 tarihli "Portrait of The Loredan Family (Loredan Ailesinin Portresi)" adlı eserinde, Venedik Doğu Leonardo Loredan dört oğluyla birlikte resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı renkli zemin, yeşil, kırmızı, beyaz, mavi ve kahverengi motiflerle bezenmiştir. Zeminde, örgülü şeritlerle belirtilmiş, içi bitki motifleriyle dolgulanmış büyük bir mihrap nişi yer almaktadır. Mihrap nişinin ortasına içerisinde palmet ve rumi motifleri ile dolgulanmış bir adet madalyon motifi yerleştirilmiştir. Mihrap nişinin alt kenarında anahtar deliğini anımsatan, küçük, sekizgen biçimli, içe doğru girinti yapan ikinci bir niş bulunmaktadır. Bu sekizgen nişin içi emsallerinden farklı olarak boş bırakılmıştır. Ana bordürde, birbiri ile bağlantılı, içleri geometrik formlu çiçek motifleri ile dolgulanmış altıgen kartuş motifleri birbiri ardınca sıralanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile büyük ölçüde uyumludur.	

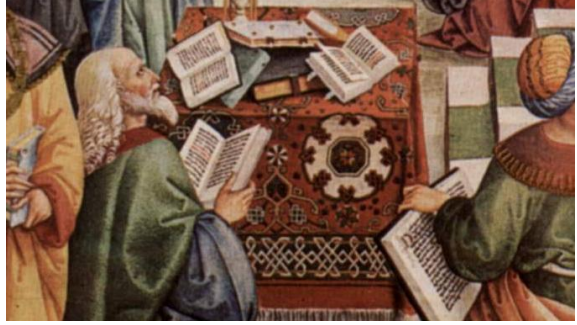
525

https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:1507_Bellini_Der_Doge_Leonardo_Loredan_Gem%C3%A4ldegalerie_Kat.Nr._B_79_anagoria.jpg (erişim tarihi: 21.02.2025)

526

https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:1507_Bellini_Der_Doge_Leonardo_Loredan_Gem%C3%A4ldegalerie_Kat.Nr._B_79_anagoria.jpg (erişim tarihi: 21.02.2025)

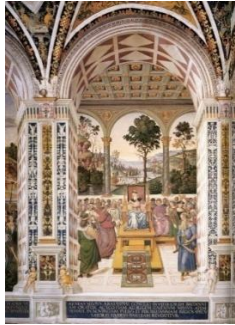
Tablo 3.2.50. Pinturicchio-Pope Pius II at the Congress of Mantua (Papa II. Pius Mantua Kongresi'nde)

KATALOG: 50	
	
527	528
Ressam: Pinturicchio (1454-1513).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: -
Eser: Pope Pius II at the Congress of Mantua (Papa II. Pius Mantua Kongresi'nde).	Yapım Tarihi: 1502-1507.
	Türü: Fresk.
Bulunduğu Yer: Piccolomini Library, Duomo, Siena, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Pinturicchio'nun, Siena, Piccolimini Kütüphanesi'nin duvarını süsleyen, 1502-1507 tarihli "Pope Pius II at the Congress of Mantua (Papa II. Pius Mantua Kongresi'nde)" adlı freskinde, Papa II. Pius ve Montova'ya çağrılan Hristiyan prenslerin toplantı anı resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin kırmızı renkte olup, geometrik sahalara ayrılmıştır. Bu geometrik sahaların içlerinde sekizgenler yer almakta olup, bu sekizgenlerin içlerine de ortalarında sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan daha küçük sekizgenlerin yerleştirildiği görülmektedir. İçlerinde sekizgenlerin bulunduğu bu geometrik birimlerin birleşim köşelerinde çatallı rumilerden oluşan baklava motifleri yer almakta olup, bir sıra sekizgen, bir sıra baklava motifi olacak şekilde sonsuzluk prensibine uygun biçimde tasarlanmıştır. Örneklerin dört bir yanına içlerinde yıldız dolgularının yer aldığı küçük sekizgen rozetler yerleştirilmiştir. Halının bordür düzenlenmesi incelendiğinde, siyah zemin rengi üzerine beyaz renkte örgülü kufiden gelişme gösteren bir kompozisyon göze çarpmaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerlik göstermektedir.	

⁵²⁷ https://es.m.wikipedia.org/wiki/Archivo:Pinturicchio_009.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

⁵²⁸ https://es.m.wikipedia.org/wiki/Archivo:Pinturicchio_009.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

Tablo 3.2.51. Pinturicchio-Enea Piccolomini as an Ambassador to the Court of James I of Scotland (İskoçya I. James Mahkemesi Büyükelçisi Olarak Enea Piccolomini)

KATALOG: 51	
	
529	530
Ressam: Pinturicchio (1454-1513).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: -
Eser: Enea Piccolomini as an Ambassador to the Court of James I of Scotland (İskoçya I. James Mahkemesi Büyükelçisi Olarak Enea Piccolomini).	Yapım Tarihi: 1502-1508.
	Türü: Fresk.
Bulunduğu Yer: Piccolomini Library, Siena, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Pinturicchio'nun, İtalya, Piccolomini Library'de bulunan 1502-1508 yılları arasında tarihlendirilen "<i>Enea Piccolomini as an Ambassador to the Court of James I of Scotland (İskoçya I. James Mahkemesi Büyükelçisi Olarak Enea Piccolomini)</i>" adlı eserinde, Siena asilzadesi Enea Silvio Piccolomini, İskoçya I. James Mahkemesi büyükelçisi olarak resmedilmiştir. Eserde, Enea Silvio Piccolomini'nin tahtının basamaklarında serili vaziyette tasvir edilen halının, zemin rengi beyaz olup, üzerinde yeşil, krem rengi ve kırmızı renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini üst üste konumlandırılmış üç büyük kare birime ayrılmıştır. Bu kare birimlerin içlerine ise geometrik motiflerle bezenmiş, etrafları konturlu sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içlerinde ise dikdörtgen biçimler yer almaktadır. Kare birimleri birbirinden ayıran bordür çerçevesinin ortadan kalktığı	

529

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pinturicchio - No. 2 - Enea Piccolomini as an Ambassador to the Court of James I of Scotland - WGA17791.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pinturicchio_-_No._2_-_Enea_Piccolomini_as_an_Ambassador_to_the_Court_of_James_I_of_Scotland_-_WGA17791.jpg)
tarihi: 12.02.2025)

(erişim

530

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pinturicchio - No. 2 - Enea Piccolomini as an Ambassador to the Court of James I of Scotland - WGA17791.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pinturicchio_-_No._2_-_Enea_Piccolomini_as_an_Ambassador_to_the_Court_of_James_I_of_Scotland_-_WGA17791.jpg)
tarihi: 12.02.2025)

(erişim

görülmektedir. Halının dış bordüründe kufi benzeri geometrik formlardan meydana gelen bir süsleme programı gözlemlenmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum arz etmektedir.

Tablo 3.2.52. Andrea Previtali-Annunciation (Müjde)

KATALOG: 52	
 531	 532
Ressam: Andrea Previtali (1480-1528).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 261 x 165 cm.
Eser: Annunciation (Müjde).	Yapım Tarihi: 1508.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Chiesa di Santa Maria Annunziata (Meschio), Vittorio Veneto, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Andrea Previtali'nin, Vittorio Veneto, Chiesa di Santa Maria Annunziata (Meschio)'da bulunan 1508 tarihli “<i>Annunciation (Müjde)</i>” adlı eserinde, Meryem’e müjde sahnesi resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin yeşil renkte olup, kırmızı, sarı, yeşil, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içleri sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmıştır. Kare birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifleriyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklara ise sekiz köşeli yıldız motifleri yerleştirilmiştir. Halının ana bordürü kırmızı zemin rengine sahip olup, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile büyük benzerlikler ihtiva etmektedir.	

⁵³¹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_Previtali_The_Annunciation_ca_1508.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁵³² https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Andrea_Previtali_The_Annunciation_ca_1508.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

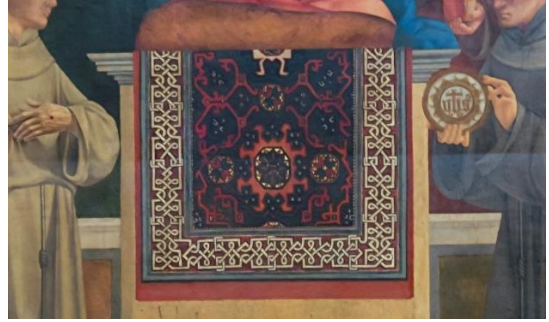
Tablo 3.2.53. Sebastiano del Piombo-Portrait of Ferry Carondelet with his Secretary (Ferry Carondelet'in Sekreteriyle Portresi)

KATALOG: 53	
	
533	534
Ressam: Sebastiano del Piombo (1485-1547).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 112.5 x 87 cm.
Eser: Portrait of Ferry Carondelet with his Secretary (Ferry Carondelet'in Sekreteriyle Portresi).	Yapım Tarihi: 1512.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Thyssen-Bornemisza National Museum, Madrid, Spain.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Sebastiano del Piombo'nun, Madrid, Thyssen-Bornemisza National Museum'da bulunan 1512 tarihli "<i>Portrait of Ferry Carondelet with his Secretary (Ferry Carondelet'in Sekreteriyle Portresi)</i>" adlı eserinde, Habsburg diplomatı Ferry Carondelet ve sekreteri resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin yeşil renkte olup, kırmızı, sarı, yeşil, mavi, kahverengi, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içleri sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmıştır. Halıda, kare birimlerin köşelerinde bulunması gereken çeyrek baklava motifleri ile bunlardan meydana gelen tüm baklava motifleri izlenememektedir. Halının ana bordürü kırmızı zemin rengine sahip olup, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleriyle Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁵³³ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sebastiano_del_Piombo_003.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁵³⁴ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sebastiano_del_Piombo_003.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.54. Francesco Bissolo-Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerin Yanında Tahta Çıkan Madonna ve Çocuk)

KATALOG: 54	
 535	 536
Ressam: Francesco Bissolo (1470-1554).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: -
Eser: Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerin Yanında Tahta Çıkan Madonna ve Çocuk).	Yapım Tarihi: 1515.
	Türü: Fresk.
Bulunduğu Yer: San Giovanni e Paolo, Venice.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Francesco Bissolo'nun, Venedik, San Giovanni e Paolo'da bulunan 1515 tarihli "Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerin Yanında Tahta Çıkan Madonna ve Çocuk)" freskinde, Meryem ve Çocuk İsa, Azizler ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin koyu kahverengi olup, üzerinde kırmızı, açık kırmızı, yeşil, sarı ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış, sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içlerinde de sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış daha küçük sekizgenler bulunmaktadır. Geometrik birimlerin köşelerinde çatallı rumi çiftlerinden oluşan çeyrek baklava motifleri yer almaktadır. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimler ile çeyrek baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise yine sekiz köşeli yıldız motifleri bulunmaktadır. Halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu	

535 [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Interior_of_Santi_Giovanni_e_Paolo_\(Venice\)_-_Scuola_veneta_\(XVI,_secondo_decennio\)_Madona_con_Bambino_e_santi.jpg#mw-jump-to-license](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Interior_of_Santi_Giovanni_e_Paolo_(Venice)_-_Scuola_veneta_(XVI,_secondo_decennio)_Madona_con_Bambino_e_santi.jpg#mw-jump-to-license) (erişim tarihi: 25.02.2025)

536 [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Interior_of_Santi_Giovanni_e_Paolo_\(Venice\)_-_Scuola_veneta_\(XVI,_secondo_decennio\)_Madona_con_Bambino_e_santi.jpg#mw-jump-to-license](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Interior_of_Santi_Giovanni_e_Paolo_(Venice)_-_Scuola_veneta_(XVI,_secondo_decennio)_Madona_con_Bambino_e_santi.jpg#mw-jump-to-license) (erişim tarihi: 25.02.2025)

eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyumludur.

Tablo 3.2.55. Sebastiano del Piombo-Cardinal Bandinello Sauli, His Secretary, and Two Geographers (Kardinal Bandinello Sauli, Sekreteri ve İki Coğrafyacı)

KATALOG: 55	
	
537	538
Ressam: Sebastiano del Piombo (1485-1547).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 122 x 150 cm.
Eser: Cardinal Bandinello Sauli, His Secretary, and Two Geographers (Kardinal Bandinello Sauli, Sekreteri ve İki Coğrafyacı).	Yapım Tarihi: 1516.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery of Art, Washington DC, United States.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Sebastiano del Piombo'nun, Washington, National Gallery of Art'ta bulunan 1516 tarihli "<i>Cardinal Bandinello Sauli, His Secretary, and Two Geographers (Kardinal Bandinello Sauli, Sekreteri ve İki Coğrafyacı)</i>" adlı eserinde, Kardinal Bandinello Sauli, üç arkadaşı ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen kırmızı renkli halı zemini, sarı, kahverengi, kırmızı, beyaz ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik sahalara ayrılmış olup, bu geometrik sahaların içlerine palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler yerleştirilmiştir. Geometrik sahaların birleşim köşelerinde ise yine palmet ve çifte rumi motiflerinden meydana gelen, haç şeklini almış baklava motifleri bulunmaktadır. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenler de yine rumilerden meydana getirilmiştir. Sonsuzluk prensibinin bariz olarak izlenebildiği halının ana bordüründe örgülü kufi yazı kuşağından gelişme gösteren bir kompozisyon görülmektedir. Tali bordür ise birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile	

537 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sebastiano_del_Piombo_Cardinal_Bandinello_Sauli_1516.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

538 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sebastiano_del_Piombo_Cardinal_Bandinello_Sauli_1516.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 3.2.56. Lorenzo Lotto-Enthroned Madonna with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Tahta Çıkan Madonna)

KATALOG: 56	
 539	 540
Ressam: Lorenzo Lotto (1480-1556).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 287 x 268 cm.
Eser: Enthroned Madonna with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Tahta Çıkan Madonna).	Yapım Tarihi: 1521.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Church of the Holy Spirit (Santa Spirito), Bergamo, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Lorenzo Lotto'nun, İtalya, Church of the Holy Spirit'te bulunan 1521 tarihli "Enthroned Madonna with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Tahta Çıkan Madonna)" adlı eserinde, taht üzerinde Meryem Ana ve Çocuk İsa, en solda İskenderiyeli Catherine, onun yanında Hippo'lu Augustine, tahtın sağ yanında Sebastian ve onun yanında Büyük Anthony ile birlikte resmedilmiştir. Tahtın dibinde ise Vaftizci Yahya'nın çocukluk hali ile Tanrı'nın Kuzusu yer almaktadır. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen yeşil zeminli halı, kırmızı, sarı, kahverengi, beyaz ve siyah motiflerle bezenmiştir. Halı zeminine, örgülü şeritlerle belirtilmiş, kırmızı dolgulu büyük bir mihrap nişi konumlandırılmıştır. Mihrap nişinin altında ise anahtar deliğini anımsatan, sekizgen biçimli ikinci bir niş bulunmaktadır. Bu sekizgen nişin içerisine ise bir çiçek motifi yerleştirilmiştir. Ana bordürde, birbiri ile bağlantılı geometrik ve bitkisel motiflerden meydana gelen bir kompozisyon izlenmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

⁵³⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Santo_Spirito_Altarpiece (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁵⁴⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Santo_Spirito_Altarpiece (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.57. Bernard van Orley-The Holy Family (Kutsal Aile)

KATALOG: 57	
 541	 542
Ressam: Bernard van Orley (1492-1542).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 90 x 74 cm.
Eser: The Holy Family (Kutsal Aile).	Yapım Tarihi: 1522.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera.
Bulunduğu Yer: Museo del Prado, Madrid, Spain.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Bernard van Orley'in, İspanya, Madrid, Museo del Prado'da bulunan 1522 tarihli "The Holy Family (Kutsal Aile)" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk İsa, Aziz Joseph ve melekler ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, masanın üzerine serili vaziyette tasvir edilen halının zemini koyu kahverengi olup, üzerinde sarı, kırmızı, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış, bu birimlere düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin içinde girift dolgulu daha küçük sekizgenler bulunmaktadır. Birimlerin köşelerindeki çeyrek baklava motiflerinin birleşimiyle oluşan tüm baklavalara, haçvari dört palmet ve çatal rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. Geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise sekiz köşeli yıldız motifleri dikkat çekmektedir. Halının ana bordürü, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir.	

541 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bernard_van_Orley_-_Holy_Family_-_WGA16687.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

542 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bernard_van_Orley_-_Holy_Family_-_WGA16687.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.58. Lorenzo Lotto-Husband and Wife (Koca ve Karısı)

KATALOG: 58	
	
543	544
Ressam: Lorenzo Lotto (1480-1556).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 116 x 96 cm.
Eser: Husband and Wife (Koca ve Karısı).	Yapım Tarihi: 1523.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Hermitage Museum, St. Petersburg, Russia.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Lorenzo Lotto'nun, St. Petersburg, Hermitage Museum'da bulunan 1523 tarihli "<i>Husband and Wife (Koca ve Karısı)</i>" adlı eserinde, soylu bir çift resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halı kırmızı zeminli olup, sarı, kırmızı, yeşil, kahverengi, siyah ve beyaz motiflerle bezenmiştir. Halı zemininde bir şeritle belirtilen büyükçe bir mihrap nişi yer almaktadır. Mihrap nişinin içerisinde kancalı üçgen motifleri bulunmakta, ortasında ise izlenebildiği ölçüde bir madalyon motifi yer almaktadır. Mihrap nişinin etrafı kıvrım dallar ile çevrelenmiştir. Mihrap nişinin alt kenarında küçük, sekizgen biçimli ikinci bir niş bulunmaktadır. Anahtar deliğini anımsatan bir formda tasarlanan bu sekizgen nişin içerisine bir çiçek motifi ile bu çiçek motifinden aşağı sarkar vaziyette küçük bir kandil motifi yerleştirilmiştir. Halının ana bordürü tamamen birbiri ile bağlantılı bitkisel motifler ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile büyük benzerlikler ihtiva etmektedir.	

543

<https://wikioo.org/nl/paintings.php?refarticle=5ZKCXW&titlepainting=Husband%20and%20Wife&artistname=Lorenzo%20Lotto> (erişim tarihi: 24.01.2025)

544

<https://wikioo.org/nl/paintings.php?refarticle=5ZKCXW&titlepainting=Husband%20and%20Wife&artistname=Lorenzo%20Lotto> (erişim tarihi: 24.01.2025)

Tablo 3.2.59. Lorenzo Lotto-The Mystical marriage of Saint Catherine (Aziz Catherine'in Mistik Evliliği)

KATALOG: 59	
	
545	546
Ressam: Lorenzo Lotto (1480-1556).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 189 x 134 cm.
Eser: The Mystical marriage of Saint Catherine (Aziz Catherine'in Mistik Evliliği).	Yapım Tarihi: 1523.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Accademia Carrara di Belle Arti di Bergamo, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Lorenzo Lotto'nun, İtalya, Accademia Carrara di Belle Arti di Bergamo'da bulunan 1523 tarihli "<i>The Mystical marriage of Saint Catherine (Aziz Catherine'in Mistik Evliliği)</i>" adlı eserinde, İskenderiyeli Aziz Catherine'in dünyevi evliliği terk ederek kendisini Hristiyanlığa adanmış sahne resmedilmiştir. Eserde, figürlerin arkasında sarkıtılmış vaziyette tasvir edilen kırmızı zeminli olup, sarı, mavi, kahverengi, kırmızı ve beyaz motiflerle bezenmiştir. Mihrabın zemin kompozisyonu izlenememekle birlikte, mihrap formundan aşağı sarkar vaziyette beş adet kandil motifinin yer aldığı görülmektedir. Mihrap köşelikleri bitkisel motiflerle dolgulanmıştır. Mihrap nişinin alt kenarında anahtar deliğini anımsatan ikinci bir niş formunun varlığı izlenememektedir. Ancak halının ihtiva ettiği diğer ana süsleme unsurları emsalleri ile benzerdir. Halının ana bordürü, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile örtüşmektedir.	

⁵⁴⁵ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lorenzo_Lotto_-_The_Mystic_Marriage_of_St_Catherine_-_WGA13684.jpg (erişim tarihi: 29.01.2025)

⁵⁴⁶ https://www.azerbajjanrugs.com/mp/lorenzo_lotto6.htm (erişim tarihi: 29.01.2025)

Tablo 3.2.60. Andrea Solario-Ritratto del cancelliere Domenico Gerolamo Morone (Şansölye Domenico Gerolamo Morone'nin Portresi)

KATALOG: 60	
 547	 548
Ressam: Andrea Solario (1460-1524).	Ekol: İtalyan. Boyutlar: 73 x 60 cm.
Eser: Ritratto del cancelliere Domenico Gerolamo Morone (Şansölye Domenico Gerolamo Morone'nin Portresi).	Yapım Tarihi: 1515-1524. Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera.
Bulunduğu Yer: Palazzo Gallarati Scotti, Milano, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Andrea Solario'nun, 1515 yılında yapımına başlayıp, 1524 yılında tamamladığı ve günümüze İtalya, Milano, Palazzo Gallarati Scotti'de bulunan "<i>Ritratto del cancelliere Domenico Gerolamo Morone (Şansölye Domenico Gerolamo Morone'nin Portresi)</i>" adlı eserinde, bir masanın başında Şansölye Domenico Gerolamo Morone resmedilmiştir. Eserde, masanın üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halının zemini siyah renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı, beyaz ve yeşil renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini izlenebildiği ölçüde kare birimlere ayrılmıştır. Köşelerinde kancalı üçgen dolgu motifleri bulunan bu kare birimlerin içlerine ortalarında sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan sekizgenler yerleştirilmiştir. Halıda kare birimleri birbirinden ayıran bordürün ortadan kalktığı görülmektedir. Ayırıcı bordürün ortadan kalkması, III. Tip Holbein halılarının gelişmiş örneklerine işaret eden belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁵⁴⁷ Pancheri ve Primerano, 2009: 155.

⁵⁴⁸ Pancheri ve Primerano, 2009: 155.

Tablo 3.2.61. Bernardino Licinio-A Family Group (Bir Aile Grubu)

KATALOG: 61	
 549	 550
Ressam: Bernardino Licinio (1489-1565).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 123.2 x 177.3 cm.
Eser: A Family Group (Bir Aile Grubu).	Yapım Tarihi: 1524.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Royal Collection, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Bernardino Licinio'nun, Londra, Royal Collection'da bulunan 1524 tarihli "A Family Group (Bir Aile Grubu)" adlı eserinde, on kişilik bir aile resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin yeşil renkte olup, üzerinde kırmızı, sarı, yeşil, kahverengi, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içleri sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmıştır. Kare birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifiyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise yine sekiz köşeli yıldız motifleri bulunmaktadır Halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.	

⁵⁴⁹ <https://www.rct.uk/collection/402586/a-family-group> (erişim tarihi: 24.01.2025)

⁵⁵⁰ <https://www.rct.uk/collection/402586/a-family-group> (erişim tarihi: 24.01.2025)

Tablo 3.2.62. Juan de Borgona-Virgin and Child with the Infant Saint John (Bakire ve Çocuk, Bebek Aziz John ile)

KATALOG: 62	
 551	 552
Ressam: Juan de Borgona (1470-1536).	Ekol: İspanyol.
	Boyutlar: 181 x 127 cm.
Eser: Virgin and Child with the Infant Saint John (Bakire ve Çocuk, Bebek Aziz John ile).	Yapım Tarihi: 1515-1525.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, Spain.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Juan de Borgona'nın, İspanya, Barselona, Museu Nacional d'Art de Catalunya'da bulunan 1515-1525 yılları arasına tarihlendirilen "<i>Virgin and Child with the Infant Saint John (Bakire ve Çocuk, Bebek Aziz John ile)</i>" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk, bebeklik halindeki Aziz John ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, figürlerin ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin yeşil renkte olup, sarı, kırmızı, mavi, yeşil, kahverengi, lacivert ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Zemin emsallerinden farklı olarak geometrik birimlere ayrılmamıştır. İçlerinde etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış, sekizgenler sonsuzluk prensibi dahilinde, alternatif eksenlerde sıralanmıştır. Bu sekizgenlerin içlerinde ise sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış daha küçük sekizgenler bulunmaktadır. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimlerin haricinde zeminde kalan boşluklar sekiz köşeli yıldız motifleri ile doldurulmuştur. Halıda emsallerinden farklı olarak geometrik birimlerin birleşim noktalarında bulunması gereken tüm baklava motiflerinin varlığı izlenmemektedir. Ancak halının desen muhtevisyatını oluşturan ana motifler I. Tip Holbein halılarının karakteristik süsleme unsurlarındandır. Halının ana bordürü birbiriyle bağlantılı bitkisel	

⁵⁵¹ <https://www.museunacional.cat/en/coleccio/virgin-and-child-infant-saint-john/joan-de-borgonya/005690-000> (erişim tarihi: 26.02.2025)

⁵⁵² <https://www.museunacional.cat/en/coleccio/virgin-and-child-infant-saint-john/joan-de-borgonya/005690-000> (erişim tarihi: 26.02.2025)

motiflerden oluşan bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyumludur.

Tablo 3.2.63. Gabriele Cappellini-Portrait Of Laura Pisani (Laura Pisani'nin Portresi)

KATALOG: 63	
	
553	554
Ressam: Gabriele Cappellini (?-?).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 94.6 x 79.4 cm.
Eser: Portrait Of Laura Pisani (Laura Pisani'nin Portresi).	Yapım Tarihi: 1525.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Özel Koleksiyon.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Gabriele Cappellini'nin, özel bir koleksiyonda bulunan 1525 tarihli "Portrait Of Laura Pisani (Laura Pisani'nin Portresi)" adlı eserinde, Venedikli soylu bir kadın olan Laura Pisani resmedilmiştir. Eserde masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halının zemini kırmızı renkte olup, üzerinde koyu kırmızı, yeşil, kahverengi, beyaz ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içlerinde sekiz köşeli yıldız motifleri yer almaktadır. Geometrik birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli palmetler ile dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklara ise yine sekiz köşeli yıldız motifleri yerleştirilmiştir. Halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

553 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Laura_Pisani_by_Gabriele_Cappellini,_aka_Calzolareto.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

554 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Laura_Pisani_by_Gabriele_Cappellini,_aka_Calzolareto.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.64. Giovanni Battista di Jacopo di Gasparre (Rosso Fiorentino)-Portrait of a Young Man Seated on a Carpet (Halı Üzerinde Oturan Genç Bir Adamın Portresi)

KATALOG: 64	
 555	 556
Ressam: Giovanni Battista di Jacopo di Gasparre (Rosso Fiorentino) (1494-1540).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 120 x 86 cm.
Eser: Portrait of a Young Man Seated on a Carpet (Halı Üzerinde Oturan Genç Bir Adamın Portresi).	Yapım Tarihi: 1525.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Museum of Capodimonte, Naples, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Giovanni Battista di Jacopo di Gasparre’ın, Napoli, National Museum of Capodimonte’de bulunan 1525 tarihli “<i>Portrait of a Young Man Seated on a Carpet (Halı Üzerinde Oturan Genç Bir Adamın Portresi)</i>” adlı eserinde, bir Türk halısı üzerinde genç bir adamı resmetmiştir. Eserde, genç adamın altındaki iskemleye serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, geometrik birimlere ayrılmıştır. Bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiş, bu sekizgenlerin içlerine de sekiz köşeli yıldız motifleri konumlandırılmıştır. Geometrik birimlerin birleşim köşelerinde çatalı rumilerden oluşan baklava motifleri yer almaktadır. Örneklerin dört bir yanına içlerinde yıldız dolgularının yer aldığı küçük sekizgen rozetler yerleştirilmiştir. Halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir.	

⁵⁵⁵ https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Rosso_fiorentino,_ritratto_di_giovane_seduto_con_tappeto.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁵⁵⁶ https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Rosso_fiorentino,_ritratto_di_giovane_seduto_con_tappeto.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.65. Hans Holbein (Genç)-Darmstadt Madonna (Darmstadt Madonna'sı)

KATALOG: 65	
 557	 558
Ressam: Hans Holbein (Genç) (1497-1543).	Ekol: Alman.
	Boyutlar: 146.5 x 102 cm.
Eser: Darmstadt Madonna (Darmstadt Madonna'sı).	Yapım Tarihi: 1526.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera.
Bulunduğu Yer: Schlossmuseum Darmstadt, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Hans Holbein'in, Almanya, Darmstadt Schlossmuseum'da bulunan 1526 tarihli "Darmstadt Madonna (Darmstadt Madonna'sı)" adlı eserinde, Basel Belediye Reisi Jacob Meyer ve ailesiyle birlikte Meryem ve Çocuk İsa figürleri resmedilmiştir. Eserde, figürlerin ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halının zemini kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı, kahverengi, yeşil, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini üst üste konumlandırılmış dört kare birime ayrılmıştır. Bordür çerçevesi ile birbirlerinden ayrılan bu kare birimlerin içlerine de ortalarında sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan parçalı sekizgenler yerleştirilmiştir. Halının dış kenar bordürü "S" motiflerinden, iç kenar bordürü ise örgülü kufi yazıdan gelişme gösteren motifler ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum arz etmektedir.	

⁵⁵⁷ <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Darmstadtmadonna.jpg> (erişim tarihi: 10.01.2025)

⁵⁵⁸ <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Darmstadtmadonna.jpg> (erişim tarihi: 10.01.2025)

Tablo 3.2.66. Girolamo dai Libri-Madonna dell'ombrello (Şemsiyeli Madonna)

KATALOG: 66	
	
559	560
Ressam: Girolamo dai Libri (1474-1555).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 341 x 180 cm.
Eser: Madonna dell'ombrello (Şemsiyeli Madonna).	Yapım Tarihi: 1530.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya ve Tempera.
Bulunduğu Yer: Museo di Castelvecchio, Verona, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Girolamo dai Libri'nin, Verona, Museo di Castelvecchio'da bulunan 1530 tarihli "Madonna dell'ombrello (Şemsiyeli Madonna)" adlı eserinde, taht üzerinde Meryem ve Çocuk İsa, Aziz Joseph, Genç Tobias ve Melek Raphael ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin rengi kırmızı olup, sarı, siyah, kırmızı, mavi, yeşil ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine stilize palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenler ise yine stilize rumilerden meydana getirilmiştir. Geometrik birimlerin kesişme köşelerinde stilize palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer almaktadır. Halının ana bordürü birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.	

⁵⁵⁹ <https://www.azerbaijanrugs.com/mp/girolamo-dai-libri.htm> (erişim tarihi: 27.02.2025)

⁵⁶⁰ <https://www.azerbaijanrugs.com/mp/girolamo-dai-libri.htm> (erişim tarihi: 27.02.2025)

Tablo 3.2.67. Hans Holbein (Genç)-Portrait of the Merchant Georg Gisze (Tüccar George Gisze'nin Portresi)

KATALOG: 67	
 561	 562
Ressam: Hans Holbein (Genç) (1497-1543).	Ekol: Alman.
	Boyutlar: 97.5 x 86.2 cm.
Eser: Portrait of the Merchant Georg Gisze (Tüccar George Gisze'nin Portresi).	Yapım Tarihi: 1532.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera.
Bulunduğu Yer: Berlin Gemaldegalerie, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Genç Hans Holbein'in, Berlin Gemaldegalerie'de bulunan 1532 tarihli "<i>Portrait of the Merchant Georg Gisze (Tüccar George Gisze'nin Portresi)</i>" adlı eserinde Danzig tüccarı Georg Gisze resmedilmiştir. Eserde, Tüccar George Gisze'nin çalışma masasının üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halı koyu kahverengi zeminli olup, beyaz, kırmızı, siyah ve yeşil motiflerle bezenmiştir. Zemin geometrik birimlere ayrılmış, bu birimlere düğümlü şeritlerle çevrili sekizgenler ve içlerinde sekiz köşeli yıldız motifleri yerleştirilmiştir. Birimlerin köşelerindeki çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden oluşan baklavalılar, haçvari dört palmet ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. Geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda yine sekiz köşeli yıldız motifleri dikkat çekmektedir. Halının ana bordüründe zemin kırmızı renkte olup, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programı hakimdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile büyük oranda benzerdir.	

561 [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Der Kaufmann Georg Gisze \(1497-1562\) - Gem%C3%A4ldegalerie Berlin - 5248570.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Der_Kaufmann_Georg_Gisze_(1497-1562)_-Gem%C3%A4ldegalerie_Berlin_-_5248570.jpg) (erişim tarihi: 30.12.2024)

562 [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Der Kaufmann Georg Gisze \(1497-1562\) - Gem%C3%A4ldegalerie Berlin - 5248570.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Der_Kaufmann_Georg_Gisze_(1497-1562)_-Gem%C3%A4ldegalerie_Berlin_-_5248570.jpg) (erişim tarihi: 30.12.2024)

Tablo 3.2.68. Luca Longhi-Virgin and Child with Saints Francis and George (Bakire ve Çocuk, Aziz Francis ve George ile Birlikte)

KATALOG: 68	
	
563	564
Ressam: Luca Longhi (1507-1580).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 188 x 246 cm.
Eser: Virgin and Child with Saints Francis and George (Bakire ve Çocuk, Aziz Francis ve George ile Birlikte).	Yapım Tarihi: 1532.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Museo Storico Archeologico di Santarcangelo, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Luca Longhi'nin, İtalya, Museo Storico Archeologico di Santarcangelo'da bulunan 1532 tarihli "<i>Virgin and Child with Saints Francis and George (Bakire ve Çocuk, Aziz Francis ve George ile Birlikte)</i>" adlı eserinde, Meryem ve Çocuk İsa, Aziz Francis ve Aziz George ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün tahtının altına serili vaziyette tasvir edilen kırmızı zeminli halı, sarı, yeşil, mavi kırmızı ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış, bu birimlere palmet ve rumilerden oluşan sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin alt ve üstünde rumilerden oluşan dişli üçgenler, köşelerde ise haç biçimli palmet ve rumi çiftlerinden baklava motifleri bulunmaktadır. Ana bordürde, altıgen biçimler ile baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen bir kompozisyon hakimken, tali bordür birbiri ile bağlantılı bitkisel motiflerin yer aldığı bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁵⁶³ https://bbcc.regione.emilia-romagna.it/pater/loadcard.do?id_card=167381 (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁵⁶⁴ https://bbcc.regione.emilia-romagna.it/pater/loadcard.do?id_card=167381 (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.69. Hans Holbein (Genç)-The Ambassadors (Elçiler)

KATALOG: 69	
	
565	566
Ressam: Hans Holbein (Genç) (1497-1543).	Ekol: Alman.
	Boyutlar: 207 x 209 cm.
Eser: The Ambassadors (Elçiler).	Yapım Tarihi: 1533.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Hans Holbein'in, Londra, National Gallery'de bulunan 1533 tarihli "The Ambassadors (Elçiler)" adlı tablosunda, iki yakın arkadaş olan, VIII. Henry'nin sarayında Fransa Büyükelçisi olarak görev yapan Jean de Dinteville (solda) ve Lavaur Piskoposu olarak görev yapan Georges de Selve (sağda) resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halının zemin rengi kırmızı olup, üzerinde sarı, kırmızı, siyah, yeşil ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini üst üste konumlandırılmış iki büyük kare birime ayrılmıştır. Bu kare birimlerin içlerine ise geometrik motiflerle bezenmiş, etrafları konturlu sekizgenler yerleştirilmiştir. Köşelerinde üçgen dolgu motifleri bulunan kare birimler bordür çerçevesi ile birbirlerinden ayrılmışlardır. Halının dış bordüründe birbiri ile bağlantılı lotus ve palmet motiflerinin, kare birimleri çevreleyen iç bordürde ise alternatif eksenlerde sıralanan geometrik motiflerin meydana getirdiği bir süsleme programı gözlemlenmektedir.	

565

<https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=7YZN78&titlepainting=Jean%20de%20Dinteville%20and%20Georges%20de%20Selve%20%28%27%29&artistname=Hans%20Holbein%20The%20Younger> (erişim tarihi: 10.01.2025)

566

<https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=7YZN78&titlepainting=Jean%20de%20Dinteville%20and%20Georges%20de%20Selve%20%28%27%29&artistname=Hans%20Holbein%20The%20Younger> (erişim tarihi: 10.01.2025)

Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile büyük oranda uyumludur.

Tablo 3.2.70. Paris Bordone-Presentation of the Ring to the Doge (Yüzüğün Doge'a Takdimi)

KATALOG: 70	
	
567	568
Ressam: Paris Bordone (1500-1571).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 370 x 301 cm.
Eser: Presentation of the Ring to the Doge (Yüzüğün Doge'a Takdimi).	Yapım Tarihi: 1534.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Gallerie dell'Accademia, Venice, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Yıldızlı Uşak Halısı.
Tanım: Paris Bordone'un, İtalya, Venedik, Gallerie dell'Accademia'da bulunan 1534 tarihli "Presentation of the Ring to the Doge (Yüzüğün Doge'a Takdimi)" adlı eserinde, bir balıkçının Aziz Markus'un yüzüğünü Doge Pietro Gradenigo'ya sunuşu resmedilmiştir. Eserde, Doge Pietro Gradenigo'nun tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halı, kırmızı renkli zemin üzerinde, siyah ve sarı renkli motifler ile kompoze edilmiştir. Halı zemininde, aynı eksen üzerinde yer alan sekiz kollu, yıldız biçimli madalyonlar sıralanmıştır. Bu yıldız biçimli madalyonların dışında kalan alanlar ise bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Bordür tarafından kesilen yıldız madalyonlarıyla sonsuzluk prensibinin bariz izlenebildiği bir süsleme programı ihtiva eden halının ana bordürü ise birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Yıldızlı Uşak Halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

567

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia -
Presentazione dell%27anello al doge di Paris Bordone.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia_-_Presentazione_dell%27anello_al_doge_di_Paris_Bordone.jpg) (erişim tarihi: 20.01.2025)

568

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia -
Presentazione dell%27anello al doge di Paris Bordone.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Accademia_-_Presentazione_dell%27anello_al_doge_di_Paris_Bordone.jpg) (erişim tarihi: 20.01.2025)

Tablo 3.2.71. Dosso Dossi-Witchcraft (Allegory of Hercules) (Büyücülük (Herkül Alegorisi))

KATALOG: 71	
 569	 570
Ressam: Dosso Dossi (1489-1542).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 143 x 144 cm.
Eser: Witchcraft (Allegory of Hercules) (Büyücülük (Herkül Alegorisi)).	Yapım Tarihi: 1535.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Galleria degli Uffizi, Florence. Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Dosso Dossi'nin, Floransa, Galleria degli Uffizi'de bulunan 1535 tarihli "<i>Witchcraft (Allegory of Hercules) (Büyücülük (Herkül Alegorisi))</i>" adlı eserinde, mitolojik bir kahraman olan Herkül, mitolojik figürler, büyücü kadınlar ve olay anını izleyen erkek figürler ile birlikte resmedilmiştir. Eserde masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin rengi kırmızı olup, üzerinde sarı, yeşil, kırmızı, kahverengi ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zeminine içerisinde kancalı üçgen motifleri bulunan büyük bir mihrap nişi konumlandırılmıştır. Mihrap nişinin ortasında ise içerisinde palmet ve rumi motifleri ile dolgulanmış bir adet madalyon motifi bulunmaktadır. Mihrap nişinin alt kenarında anahtar deliğini anımsatan, küçük, sekizgen biçimli, içe doğru girinti yapan ikinci bir niş yer almaktadır. Halının ana bordüründe örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programı hakimdir. Tali bordür ise geometrik motifler ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.	

⁵⁶⁹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dosso_Dossi_004.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

⁵⁷⁰ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dosso_Dossi_004.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

Tablo 3.2.72. Gregorio Lopes-Anunciação (Müjde)

KATALOG: 72	
	
571	572
Ressam: Gregorio Lopes (1490-1550).	Ekol: Portekiz.
	Boyutlar: 136 x 113 cm.
Eser: Anunciação (Müjde).	Yapım Tarihi: 1540.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Museu Nacional De Arte Antiga, Lisbon, Portugal.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Gregorio Lopes'in, Portekiz, Lizbon, Museu Nacional De Arte Antiga'da bulunan 1540 tarihli "Anunciação (Müjde)" adlı eseri, Mosteiro de Santos-o-Novo'nun altı resimlik, poliptik altar tablosunun ilk resmi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserde, Meryem'e müjde sahnesi resmedilmiştir. Eserde, Meryem ve Melek figürünün ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine stilize palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenler ise yine stilize rumilerden meydana getirilmiştir. Geometrik birimlerin kesişme köşelerinde stilize palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer almaktadır. Halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile uyumludur.	

571 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Greg%C3%B3rio_lopes,_retablo_di_santos-o-novo,_1540-45_ca._04_annunciazione_1.jpg (erişim tarihi: 28.02.2025)

572 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Greg%C3%B3rio_lopes,_retablo_di_santos-o-novo,_1540-45_ca._04_annunciazione_1.jpg (erişim tarihi: 28.02.2025)

Tablo 3.2.73. Jacopo Bassano-Portrait of a Man of Letters (Bir Edebiyat Adamının Portresi)

KATALOG: 73	
 573	 574
Ressam: Jacopo Bassano (1510-1592).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 76.2 x 65.4 cm.
Eser: Portrait of a Man of Letters (Bir Edebiyat Adamının Portresi).	Yapım Tarihi: 1540.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Memphis Brooks Museum of Art, United States.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Jacopo Bassano'nun, Amerika, Memphis Brooks Museum of Art'ta bulunan 1540 tarihli "<i>Portrait of a Man of Letters (Bir Edebiyat Adamının Portresi)</i>" adlı eserinde, bir masanın başında duran ve elinde açık bir kitap tutan Giovanni Marcello resmedilmiştir. Eserde, masanın üzerinde serili vaziyette tasvir edilen yeşil halı, kırmızı, sarı, yeşil ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içleri sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmıştır. Kare birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifleriyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise sekiz köşeli yıldız motifleri bulunmaktadır. Halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

573

<https://www.kressfoundation.org/kress-collection/artwork/cdb508865b5fd503f6e6d5c0ec98b71497d23d0e52eda0b8d392750e7b49db79> (erişim tarihi: 22.02.2025)

574

<https://www.kressfoundation.org/kress-collection/artwork/cdb508865b5fd503f6e6d5c0ec98b71497d23d0e52eda0b8d392750e7b49db79> (erişim tarihi: 22.02.2025)

Tablo 3.2.74. Lorenzo Lotto-The Alms of St. Anthony (Aziz Anthony'nin Sadakaları)

KATALOG: 74	
	
575	576
Ressam: Lorenzo Lotto (1480-1556).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 332 x 235 cm.
Eser: The Alms of St. Anthony (Aziz Anthony'nin Sadakaları).	Yapım Tarihi: 1542.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Basilica dei Santi Giovanni e Paolo, Venice, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Lorenzo Lotto'nun, Venedik, Basilica dei Santi Giovanni e Paolo'da bulunan 1542 tarihli "The Alms of St. Anthony (Aziz Anthony'nin Sadakaları)" adlı eserinde, yoksul halka sadaka dağıtan Aziz Anthony resmedilmiştir. Eserde, sunak üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı renkli zemin üzerinde, sarı, kahverengi, beyaz, kırmızı ve siyah renkli motifler yer almaktadır. Halı zemini kare birimlere ayrılmış olup, içlerine tamamen palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler yerleştirilmiştir. Kare birimlerin kesişme köşelerinde ise palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer almaktadır. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenler ise rumilerden meydana getirilmiştir. Sonsuzluk prensibinin net olarak izlenebildiği bir kompozisyon ihtiva eden halıda, bir adet geniş iki adet de dar bordür göze çarpmaktadır. Ana bordürde, örgülü kufi yazı kuşağı ile birlikte çiçek motiflerinin yer aldığı bir süsleme programı görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir.	

575 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lotto,_elemosina_di_sant%27antonino_01.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

576 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lotto,_elemosina_di_sant%27antonino_01.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.75. Hans Holbein (Genç)-Henry VIII. and the Barber Surgeons (VIII. Henry ve Berber Cerrahlar)

KATALOG: 75	
	
577	578
Ressam: Hans Holbein (Genç) (1497-1543).	Ekol: Alman.
	Boyutlar: 180.3 x 312.4 cm.
Eser: Henry VIII. and the Barber Surgeons (VIII. Henry ve Berber Cerrahlar).	Yapım Tarihi: 1543.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Royal College of Surgeons of England, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Hans Holbein'in, Londra, Royal College of Surgeons of England'da bulunan 1543 tarihli "Henry VIII. and the Barber Surgeons (VIII. Henry ve Berber Cerrahlar)" adlı eserinde, Eski İngiltere Kralı VIII. Henry ile berberler ve cerrahlar resmedilmiştir. 1540 yılında Holbein tarafından yapımına başlanan eser, Holbein'in ölümü üzerine, anonim ressamlar tarafından yapılan eklemeler ile 1543 yılında tamamlanmıştır. Eserde, VIII. Henry'nin ayakları altına serili vaziyette tasvir edilen kırmızı halı, sarı, kırmızı, siyah, kahverengi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini üst üste konumlandırılmış kare birimlere ayrılmıştır. Köşelerinde üçgen dolgu motifleri bulunan ve bordür çerçevesi ile birbirlerinden ayrılan bu kare birimlerin içlerine, ortalarında sekiz köşeli yıldız motifleri bulunan sekizgenler yerleştirilmiştir. Halının ana bordürü örgülü kufi yazıdan gelişme gösteren bir kompozisyona sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum arz etmektedir.	

577

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henry_VIII_and_the_Barber_Surgeons,_by_Hans_Holbein_the_Younger,_Richard_Greenbury,_and_others.jpg (erişim tarihi: 11.02.2025)

578

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henry_VIII_and_the_Barber_Surgeons,_by_Hans_Holbein_the_Younger,_Richard_Greenbury,_and_others.jpg (erişim tarihi: 11.02.2025)

Tablo 3.2.76. Gerlach Flicke-Portrait of Thomas Cranmer (Thomas Cranmer'in Portresi)

KATALOG: 76	
 579	 580
Ressam: Gerlach Flicke (1495-1558).	Ekol: Alman.
	Boyutlar: 98.4 x 76.2 cm.
Eser: Portrait of Thomas Cranmer (Thomas Cranmer'in Portresi).	Yapım Tarihi: 1545.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Portrait Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Gerlach Flicke'nin, Londra, National Gallery'de bulunan 1545 tarihli "<i>Portrait of Thomas Cranmer (Thomas Cranmer'in Portresi)</i>" adlı eserinde, Canterbury Başpiskoposu Thomas Cranmer resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen kırmızı halı, siyah ve yeşil renkli motifler ile bezenmiştir. Zemin kare birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içlerinde ise geometrik motifler ile dolgulanmış daha küçük sekizgenler yer almaktadır. Kare birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifiyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı kare birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise yine sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış küçük sekizgenler yer almaktadır. Halının bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile büyük oranda benzerdir.	

579 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thomas_Cranmer_by_Gerlach_Flicke.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

580 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thomas_Cranmer_by_Gerlach_Flicke.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

Tablo 3.2.77. Anonim-Portrait of Henry VIII. (VIII. Henry'nin Portresi)

KATALOG: 77	
 581	 582
Ressam: -	Ekol: -
	Boyutlar: 239 x 134.5 cm.
Eser: Portrait of Henry VIII. (VIII. Henry'nin Portresi).	Yapım Tarihi: 1537-1547.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Walker Art Gallery, Liverpool.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Madalyonlu Uşak Halılarından Gelişen Tip.
Tanım: Liverpool, Walker Sanat Galerisi koleksiyonunun en önemli eserlerinden biri olan “Portrait of Henry VIII. (VIII. Henry'nin Portresi)” orijinalinde Alman Ressam Hans Holbein'in 1537'de Whitehall Sarayı'nın duvarına yaptığı Whitehall portresidir. Ancak 1698'de çıkan yangın sonucu orijinal eser kaybolmuş ve çoğu sanatçı tarafından, Holbein'in günümüzde Londra, National Portrait Gallery'de bulunan VIII. Henry eskizi⁵⁸³ üzerinden kopya edilmiştir. Bu kopyalardan biri de günümüzde Liverpool, Walker Art Gallery'de bulunan ve VIII. Henry'nin bir portresi olarak ısmarlanan bu eserdir. Eserde, Eski İngiltere Kralı VIII. Henry'nin ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, sarı, kırmızı, yeşil, kahverengi, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halıda emsallerinden farklı olarak iki farklı madalyon motifinin sıralanması görülmektedir. Halı zemininin ortasında yuvarlak dilimli büyükçe bir madalyon yer alırken, yan eksenlere bordür tarafından kesilmiş sivri dilimli madalyonlar konumlandırılmıştır. Madalyonların içi bitkisel motiflerle dolgulanmış olup, madalyonun dışında kalan alanlar da yine bitki motifleri ile bezenmiştir. Halının ana bordüründe birbiri ile bağlantılı bitkisel motifler yer almaktadır.	

⁵⁸¹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henry-VIII-kingofengland_1491-1547.jpg (erişim tarihi: 21.01.2025)

⁵⁸² https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henry-VIII-kingofengland_1491-1547.jpg (erişim tarihi: 21.01.2025)

⁵⁸³ Bkz. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henry_VIII_and_Henry_VII,_by_Hans_Holbein_the_Younger.jpg

Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu Uşak Halılarından Gelişen Tip kompozisyonu ile benzerlikler ihtiva etmektedir.

Tablo 3.2.78. Lorenzo Lotto-Portrait of Giovanni della Volta with his Wife and Children (Giovanni della Volta'nın Eşi ve Çocuklarıyla Portresi)

KATALOG: 78	
 584	 585
Ressam: Lorenzo Lotto (1480-1556).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 104.5 x 138 cm.
Eser: Portrait of Giovanni della Volta with his Wife and Children (Giovanni della Volta'nın Eşi ve Çocuklarıyla Portresi).	Yapım Tarihi: 1547.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Lorenzo Lotto'nun, Londra, National Gallery'de bulunan 1547 tarihli "<i>Portrait of Giovanni della Volta with his Wife and Children (Giovanni della Volta'nın Eşi ve Çocuklarıyla Portresi)</i>" adlı eserinde, Venedikli tüccar Giovanni della Volta, ailesiyle birlikte resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen kırmızı halı, sarı, mavi, kırmızı, yeşil ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış, bu kare birimlerin içlerine ise stilize palmet ve rumilerden oluşan sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında ise stilize rumilerden meydana gelen dişli üçgenler bulunmaktadır. Kare birimlerin kesişme köşelerinde stilize palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer almaktadır. Ana bordürde örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programının hâkim olduğu görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile büyük oranda tutarlılık arz etmektedir.	

584 https://en.wikipedia.org/wiki/Portrait_of_Giovanni_della_Volta_with_his_Wife_and_Children (erişim tarihi: 27.01.2025)

585 https://en.wikipedia.org/wiki/Portrait_of_Giovanni_della_Volta_with_his_Wife_and_Children (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.79. François Clouet-Henri II, roi de France (Fransa Kralı II. Henri)

KATALOG: 79	
	
586	587
Ressam: François Clouet (1510-1572).	Ekol: Fransız.
	Boyutlar: 43 x 27 cm.
Eser: Henri II, roi de France (Fransa Kralı II. Henri).	Yapım Tarihi: 1547.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Musée Condé, Chantilly, France.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: III. Tip Holbein Halısı.
Tanım: François Clouet'in, Fransa, Musée Condé'de bulunan 1547 tarihli "<i>Henri II, roi de France (Fransa Kralı II. Henri)</i>" adlı eserinde Fransa Kralı II. Henri resmedilmiştir. Eserde, II Henri'nin ayakları altına serili vaziyette tasvir edilen halının zemin rengi kırmızı olup, üzerinde yeşil, kahverengi, kırmızı ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Zemin, üst üste konumlandırılmış iki kare birime ayrılmıştır. Kare birimlerin içlerine sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bordür çerçevesi ile birbirlerinden ayrılan bu kare birimlerin köşelerinde ise üçgen dolgu motifleri yer almaktadır Halının ana bordürü örgülü kufi yazıdan gelişme gösteren bir kompozisyona sahip olup, tali bordürü bitki motifleri ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan III. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile örtüşmektedir.	

586 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Clouet_atelier_Henri_II_Roi_de_France.jpg (erişim tarihi: 28.02.2025)

587 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Clouet_atelier_Henri_II_Roi_de_France.jpg (erişim tarihi: 28.02.2025)

Tablo 3.2.80. Anonim-King Edward VI (Kral VI. Edward)

KATALOG: 80	
 588	 589
Ressam: -	Ekol: -
	Boyutlar: 155.6 x 81.3 cm.
Eser: King Edward VI (Kral VI. Edward).	Yapım Tarihi: 1547.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Portrait Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Londra, National Gallery’de bulunan 1547 tarihli “<i>King Edward VI (Kral VI. Edward)</i>” adlı eserde, eski İngiltere ve İrlanda Kralı VI. Edward resmedilmiştir. Eserde, VI. Edward’ın ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin yeşil renkte olup, üzerinde koyu yeşil, kırmızı, sarı, koyu sarı, kahverengi, siyah ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Zemin geometrik birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış sekizgenler yerleştirilmiştir. Bu sekizgenlerin içlerinde ise sekiz köşeli yıldız motifleri yer almaktadır. Geometrik birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifleriyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. Geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise yine sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış küçük sekizgenler bulunmaktadır. Halının ana bordürü kırmızı zemin rengine sahip olup, geometrik motifler ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

588 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edward_VI_swagger.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

589 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Edward_VI_swagger.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

Tablo 3.2.81. Hans Mielich-Portrait of Ladislaus von Fraunberg (Ladislaus von Fraunberg'in Portresi)

KATALOG: 81	
 590	 591
Ressam: Hans Mielich (1516-1573).	Ekol: Alman.
	Boyutlar: -
Eser: Portrait of Ladislaus von Fraunberg (Ladislaus von Fraunberg'in Portresi).	Yapım Tarihi: 1548.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Kress Collection, New York.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı.
Tanım: Hans Mielich'in, New York, Kress Collection'da bulunan 1548 tarihli "Portrait of Ladislaus von Fraunberg (Ladislaus von Fraunberg'in Portresi)" adlı eserinde, Lahey Kontu Ladislaus von Fraunberg resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halının zemin ve motif renkleri izlenememektedir. Ancak çok açık renkli zemin üzerinde yer alan motiflerin beyaz zeminli, kuşlu Uşak halıları muhteviyatına uygun tonlamalara sahip olduğu görülmektedir. Halı zemini tamamen bitki motiflerinin hâkim olduğu bir süsleme programına sahiptir. Aynı eksenler üzerinde sıralanan iri yapraklı çiçek motifleri, açık renkli zemin renginin azizliğine uğrayarak kuş figürü gibi görünen iri yaprak motifleri ile birbirine bağlanmıştır. Sonsuzluk prensibinin bariz olarak izlenebildiği halıda bordür kompozisyonu izlenememektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak halısı kompozisyonu ile büyük oranda uyum arz etmektedir.	

⁵⁹⁰ <https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/bird-ushak-carpet.htm> (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁵⁹¹ <https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/bird-ushak-carpet.htm> (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.82. Jacopo Bassano-The Decapitation of St John the Baptist (Vaftizci Yahya'nın Başının Kesilmesi)

KATALOG: 82	
	
592	593
Ressam: Jacopo Bassano (1510-1592).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 132 x 127 cm.
Eser: The Decapitation of St John the Baptist (Vaftizci Yahya'nın Başının Kesilmesi).	Yapım Tarihi: XVI. Yüzyılın İkinci Yarısı.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery of Denmark, Denmark.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Bellini Halısı.
Tanım: Jacopo Bassano'nun, Danimarka, National Gallery of Denmark'ta bulunan ve XVI. Yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen "The Decapitation of St John the Baptist (Vaftizci Yahya'nın Başının Kesilmesi)" adlı eserinde, Vaftizci Yahya'nın başının kesilme anı resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin mavi renkte olup, üzerinde kırmızı, sarı, yeşil ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Mihrabın zemininde izlenebildiği ölçüde bitkisel motiflerden meydana gelen bir süsleme programı hakimdir. Mihrap köşelikleri stilize palmet ve rumi motifleri ile dolgulanmıştır. Mihrap nişinin alt kenarında anahtar deliğini anımsatan, sekizgen biçimli, içe doğru girinti yapan ikinci bir niş formunun varlığı izlenememektedir. Ancak halının ihtiva ettiği diğer ana süsleme unsurları emsalleri ile benzerdir. Halının ana bordürü, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Bellini Halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.	

⁵⁹² https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Jacopo_da_Ponte_004.jpg (erişim tarihi: 19.02.2025)

⁵⁹³ https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Jacopo_da_Ponte_004.jpg (erişim tarihi: 19.02.2025)

Tablo 3.2.83. Jacopino del Conte-Ritratto del cardinale Marcello Cervini Spannocchi (Kardinal Marcello Cervini Spannocchi'nin Portresi)

KATALOG: 83	
	
594	595
Ressam: Jacopino del Conte (1510-1598).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 104 x 85 cm.
Eser: Ritratto del cardinale Marcello Cervini Spannocchi (Kardinal Marcello Cervini Spannocchi'nin Portresi).	Yapım Tarihi: 1550.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Galleria Borghese, Rome, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Jacopino del Conte'nin, İtalya, Roma, Galleria Borghese'de bulunan 1550 tarihli “Ritratto del cardinale Marcello Cervini Spannocchi (Kardinal Marcello Cervini Spannocchi'nin Portresi)” adlı eserinde, Katolik Kilisesi'nin 222. Papası Marcello Cervini Spannocchi resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen kırmızı halı, sarı, siyah, kırmızı, yeşil ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış, bu birimlere stilize palmet ve rumilerden oluşan sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin alt ve üstündeki dişli üçgenler de yine stilize rumilerden oluşmaktadır. Geometrik birimlerin kesişme köşelerinde ise stilize palmet ve çift rumilerden oluşan haç biçimli baklava motifleri bulunur. Halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

⁵⁹⁴ [https://pt.m.wikipedia.org/wiki/Ficheiro:Attribuito_a_Jacopino_del_Conte_\(Firenze_1510_-_Roma_1598\)_-Ritratto_del_cardinale_Marcello_Cervini_Spannocchi_-_408_-_Galleria_Borghese.jpg](https://pt.m.wikipedia.org/wiki/Ficheiro:Attribuito_a_Jacopino_del_Conte_(Firenze_1510_-_Roma_1598)_-Ritratto_del_cardinale_Marcello_Cervini_Spannocchi_-_408_-_Galleria_Borghese.jpg) (erişim tarihi: 20.02.2025)

⁵⁹⁵ [https://pt.m.wikipedia.org/wiki/Ficheiro:Attribuito_a_Jacopino_del_Conte_\(Firenze_1510_-_Roma_1598\)_-Ritratto_del_cardinale_Marcello_Cervini_Spannocchi_-_408_-_Galleria_Borghese.jpg](https://pt.m.wikipedia.org/wiki/Ficheiro:Attribuito_a_Jacopino_del_Conte_(Firenze_1510_-_Roma_1598)_-Ritratto_del_cardinale_Marcello_Cervini_Spannocchi_-_408_-_Galleria_Borghese.jpg) (erişim tarihi: 20.02.2025)

Tablo 3.2.84. Frans Floris I-La Famille Van Berchem (Van Berchem Ailesi)

KATALOG: 84	
	
596	597
Ressam: Frans Floris I (1520-1570).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 30 x 225 cm.
Eser: La Famille Van Berchem (Van Berchem Ailesi).	Yapım Tarihi: 1561.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Stedelijk Museum Wuyts-Van Campen ve Baron Caroly, Lier, Belgium.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: I. Frans Floris'in Belçika, Lier, Stedelijk Museum Wuyts-Van Campen ve Baron Caroly'da bulunan 1561 tarihli "La Famille Van Berchem (Van Berchem Ailesi)" adlı eserinde, İsviçreli bir dilbilimci olan Edmond Maximilien Berthout van Berchem ve ailesi resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen kırmızı halı, sarı, mavi, kırmızı, beyaz ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmakta, içlerinde ise stilize palmet ve rumilerden oluşan sekizgenler yer almaktadır. Sekizgenlerin alt ve üstündeki dişli üçgenler de stilize rumilerden meydana gelmiştir. Zemin süsleme programı net izlenememekle birlikte, izlenebilen kısımlar emsalleriyle aynı kompozisyonu ihtiva etmektedir. Buna göre geometrik birimlerin kesişme köşelerinde de stilize palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer alıyor olmalıdır. Halının ana bordürü örgülü kufiden gelişme gösteren ve geometrik formlar ihtiva eden bir süsleme programına sahipken, tali bordürü birbiri ile bağlantı bitki motifleri ile kurgulanmıştır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile uyumludur.	

⁵⁹⁶ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Frans_Floris_002.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

⁵⁹⁷ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Frans_Floris_002.jpg (erişim tarihi: 27.02.2025)

Tablo 3.2.85. Lucas de Heere-The Family of Henry VIII: An Allegory of the Tudor Succession (VIII. Henry'nin Ailesi: Tudor Verasetinin Bir Alegorisi)

KATALOG: 85	
	
598	599
Ressam: Lucas de Heere (1534-1584).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 131.2 x 184 cm.
Eser: The Family of Henry VIII: An Allegory of the Tudor Succession (VIII. Henry'nin Ailesi: Tudor Verasetinin Bir Alegorisi).	Yapım Tarihi: 1572.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Museum Cardiff, Galler.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Madalyonlu Uşak Halısı.
Tanım: Lucas de Heere'nin, Galler, National Museum Cardiff'de bulunan 1572 tarihli "The Family of Henry VIII: An Allegory of the Tudor Succession (VIII. Henry'nin Ailesi: Tudor Verasetinin Bir Alegorisi)" adlı eserinde, İngiltere Kralı VIII. Henry (tahtta), ailesiyle birlikte resmedilmiştir. Solunda kızı I. Mary, damadı İspanya Kralı II. Philip ve savaş tanrısı Mars, sağında ise oğlu VI. Edward, kızı I. Elizabeth ve barış ile bereket tanrıçaları yer almaktadır. Eserde, VIII. Henry'nin tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı, siyah, kahverengi ve yeşil renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininin ortasına irice bir madalyon motifi yerleştirilmiştir. İçi, dolgulu dört palmet ve karşılıklı çifte rumilerle bezenmiş bu madalyon motifi, alt ve üst uçlarından yer alan salbek motifleri ile uzatılmış bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Yan eksenlerde ise bordür tarafından kesilmiş, sivri dilimli madalyon parçaları yer almaktadır. Halının ana bordürü	

598 https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Family_of_Henry_VIII,_an_Allegory_of_the_Tudor_Succession.png (erişim tarihi: 20.01.2025)

599 https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Family_of_Henry_VIII,_an_Allegory_of_the_Tudor_Succession.png (erişim tarihi: 20.01.2025)

madalyon motifinin içerisinde de yer alan bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu Uşak halısı kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir.

Tablo 3.2.86. Paul van Somer I-Henry Hastings (1586-1643), 5th Earl of Huntingdon (5. Huntingdon Kontu Henry Hastings)

KATALOG: 86	
	
600	601
Ressam: Paul van Somer I (1577-1621).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 207 x 120.7 cm.
Eser: Henry Hastings (1586-1643), 5th Earl of Huntingdon (5. Huntingdon Kontu Henry Hastings).	Yapım Tarihi: 1601.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Queens' College, University of Cambridge, England.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı.
Tanım: Paul van Somer I'nın, Cambridge, Queens' College'de bulunan 1601 tarihli "Henry Hastings (1586-1643), 5th Earl of Huntingdon (5. Huntingdon Kontu Henry Hastings)" adlı eserinde, Huntingdon'un 5. Kontu Henry Hastings resmedilmiştir. Eserde, Kont'un ayakları altına serili vaziyette tasvir edilen halının zemin rengi beyaz olup, üzerinde sarı, kırmızı, kahverengi, mavi, kiremit rengi ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı, zemini geometrik formlu bitkisel motiflerin kullanıldığı bir süsleme programına sahiptir. Aynı eksenler üzerinde birbiri ardına sıralanan geometrik formlu çiçek motifleri, beyaz zemin renginin azizliğine uğrayarak kuş figürü gibi görünen iri yaprak motifleri ile birbirine bağlanmıştır. Sonsuzluk prensibinde kompoze edilen halının bordüründe ise birbiri ile bağlantılı kuş figürü gibi görünen iri yaprak motifleri ile yine geometrik formlu çiçek motifleri yer almaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak halısı kompozisyonu ile örtüşmektedir.	

⁶⁰⁰ <https://azerbaijanrugs.com/anatolian/bird-ushak-carpet.htm> (erişim tarihi: 24.01.2025)

⁶⁰¹ <https://azerbaijanrugs.com/anatolian/bird-ushak-carpet.htm> (erişim tarihi: 24.01.2025)

Tablo 3.2.87. Juan Pantoja de la Cruz-The Somerset House Conference (Somerset House Konferansı)

KATALOG: 87	
	
602	603
Ressam: Juan Pantoja de la Cruz (1553-1608).	Ekol: İspanyol.
	Boyutlar: 205,5 x 277 cm.
Eser: The Somerset House Conference (Somerset House Konferansı).	Yapım Tarihi: 1604.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Portrait Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: I. Tip Holbein Halısı.
Tanım: Juan Pantoja de la Cruz'un, Londra, National Portrait Gallery'de bulunan 1604 tarihli "The Somerset House Conference (Somerset House Konferansı)" adlı eserinde, İngiliz-İspanyol Savaşı'na son vermek amacıyla Somerset House'da toplanan İngiliz ve İspanyol diplomatların toplantısı resmedilmiştir. Eserde, masanın üzerine serili vaziyette tasvir edilen halının zemini koyu lacivert renkte olup, üzerinde kırmızı, siyah, beyaz, kahverengi ve mavi renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmıştır. Bu birimlerin içlerine etrafı düğümlü şeritlerle konturlanmış, sekizgenler yerleştirilmiş, bu sekizgenlerin içlerine de sekiz köşeli yıldız motifleri konumlandırılmıştır. Geometrik birimlerin köşelerinde yer alan çeyrek baklava motiflerinin birleşiminden meydana gelen tüm baklava motifleri, içlerinde haçvari biçimli dört palmet motifiyle dolgulanmış ve çatallı rumi çiftleriyle kompoze edilmiştir. Ortalarında ise sekiz köşeli yıldız motifleri yer almaktadır. İçlerinde sekizgenlerin yer aldığı geometrik birimler ile baklava motiflerinin arasında kalan boşluklarda ise sekiz köşeli yıldız motifleri ile dolgulanmış daha küçük sekizgenler bulunmaktadır. Halının ana bordüründe zemin kırmızı renkte olup, örgülü kufiden gelişme	

602

https://www.wikiwand.com/es/articles/Juan_de_Tassis_y_Acu%C3%B1a#/media/Archivo:The_Somerset_House_Conference,_1604_from_NPG.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

603

https://www.wikiwand.com/es/articles/Juan_de_Tassis_y_Acu%C3%B1a#/media/Archivo:The_Somerset_House_Conference,_1604_from_NPG.jpg (erişim tarihi: 30.12.2024)

gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan I. Tip Holbein halısı kompozisyonu ile benzer özellikler göstermektedir.

Tablo 3.2.88. John de Critz-Anne of Denmark (Danimarkalı Anne)

KATALOG: 88	
	
604	605
Ressam: John de Critz (1551-1642).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 201.6 x 126.5 cm.
Eser: Anne of Denmark (Danimarkalı Anne).	Yapım Tarihi: 1605.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Portrait Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: John de Critz'in, Londra, National Portrait Gallery'de bulunan 1605 tarihli "Anne of Denmark (Danimarkalı Anne)" adlı eserinde, eski İngiltere ve İrlanda Kraliçesi Danimarkalı Anne resmedilmiştir. Eserde, Anne'nin ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde, sarı, yeşil, mavi, açık kırmızı ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini kare birimlere ayrılmış ve bu kare birimlerin içlerine stilize palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenler ise yine stilize rumilerden meydana getirilmiştir. Kare birimlerin kesişme köşelerinde izlenebildiği ölçüde emsallerinde de olduğu gibi stilize palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer almaktadır. Halının ana bordürü palmet ve rumi motifleri ile dolgulanmış kartuşların yan yana sıralanması ile oluşturulmuştur. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁶⁰⁴ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anne_of_Denmark_by_John_de_Critz_the_Elder.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁶⁰⁵ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Anne_of_Denmark_by_John_de_Critz_the_Elder.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.89. John de Critz-King James I of England (İngiltere Kralı I. James)

KATALOG: 89	
	
606	607
Ressam: John de Critz (1551-1642).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 196 x 120 cm.
Eser: King James I of England (İngiltere Kralı I. James).	Yapım Tarihi: 1605.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Museo del Prado, Madrid, Spain.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: John de Critz'in, İspanya, Madrid, Museo del Prado'da bulunan 1605 tarihli "<i>King James I of England (İngiltere Kralı I. James)</i>" adlı eserinde, eski İngiltere Kralı I. James resmedilmiştir. Eserde, Kral I. James'in ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, krem rengi, açık ve koyu kahverengi, yeşil ve kırmızı renkte motifler ile bezenmiştir. Bu halıda zemin, emsallerinden farklı olarak geometrik birimlere ayrılmamıştır. Ayrıca palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler ve dişli üçgen motifleri de izlenmemektedir. Ancak halı zemininde, bu grup için belirleyici bir unsur olan, haç şeklini almış, içi palmet ve rumi motifleri ile dolgulanmış büyükçe bir baklava motifi görülmektedir. Baklava motifinin haricinde halı zeminini, örgülü rozetler ve haçvari yıldız motifleri ile doldurulmuştur. Ana bordür, bu grup için karakteristik sayılan, örgülü kufiden gelişme gösteren bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile büyük ölçüde uyumludur.	

606 <https://www.museodelprado.es/coleccion/obra-de-arte/jacobo-i-de-inglaterra/38259bc8-f186-4f81-af8b-c60959e93404?searchMeta=john%20de%20critz> (erişim tarihi: 26.01.2025)

607 <https://www.museodelprado.es/coleccion/obra-de-arte/jacobo-i-de-inglaterra/38259bc8-f186-4f81-af8b-c60959e93404?searchMeta=john%20de%20critz> (erişim tarihi: 26.01.2025)

Tablo 3.2.90. John de Critz-King James I of England (İngiltere Kralı I. James)

KATALOG: 90	
 608	 609
Ressam: John de Critz (1551-1642).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 200.5 x 129.5 cm.
Eser: King James I of England (İngiltere Kralı I. James).	Yapım Tarihi: 1606.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Dulwich Picture Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: John de Critz’ın, Londra, Dulwich Picture Gallery’de bulunan 1606 tarihli “<i>King James I of England (İngiltere Kralı I. James)</i>” adlı eserinde, eski İngiltere Kralı I. James resmedilmiştir. Eserde, I. James’in ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı renkli zemin, sarı ve yeşil renkli motifler ile kompoze edilmiş olup, kare birimlere ayrılmıştır. Bu kare birimlerin içlerine stilize palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler yerleştirilmiştir. Kare birimlerin kesişme köşelerinde ise geometrik ve bitkisel motiflerden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri bulunmaktadır. Halının ana bordüründe, palmet ve rumi motifleri ile dolgulanmış kartuşların, kıvrım dallar ile birbirine bağlantı yaparak sıralandığı bir süsleme programı hakimdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.	

608 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_I,_VI_by_John_de_Critz,_c.1606.png (erişim tarihi: 27.01.2025)

609 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:James_I,_VI_by_John_de_Critz,_c.1606.png (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.91. Giovanni Battista Crespi-Miracle of Beatrice Crespi (St Beatrice) Healed of Breast Cancer (Beatrice Crespi'nin (Aziz Beatrice) Meme Kanserini İyileştirmesi Mucizesi)

KATALOG: 91	
 610	 611
Ressam: Giovanni Battista Crespi (1573-1632).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: -
Eser: Miracle of Beatrice Crespi (St Beatrice) Healed of Breast Cancer (Beatrice Crespi'nin (Aziz Beatrice) Meme Kanserini İyileştirmesi Mucizesi).	Yapım Tarihi: 1610.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Duomo di Milano, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Giovanni Battista Crespi'nin, İtalya, Duomo di Milano'da bulunan 1610 tarihli "Miracle of Beatrice Crespi (St Beatrice) Healed of Breast Cancer (Beatrice Crespi'nin (Aziz Beatrice) Meme Kanserini İyileştirmesi Mucizesi)" adlı eserinde, Aziz Beatrice'in meme kanseri olan bir kadını iyileştirme mucizesi resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı ve yeşil renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine stilize palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenler ise yine stilize rumilerden meydana getirilmiştir. Geometrik birimlerin kesişme köşelerinde stilize palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer almaktadır. Halının ana bordüründe içleri geometrik formlu motifler ile dolgulanmış altıgen biçimler sıralanmıştır. Altıgenlerin kesişme noktalarına ise haçvari motifler konumlandırılmıştır. Ayrıca emsallerinden farklı olarak ana	

⁶¹⁰ https://www.azerbaijanrugs.com/mp/Giovanni_Battista_Crespi_Miracle_of_Beatrice_Crespi.htm (erişim tarihi: 10.02.2025)

⁶¹¹ https://www.azerbaijanrugs.com/mp/Giovanni_Battista_Crespi_Miracle_of_Beatrice_Crespi.htm (erişim tarihi: 10.02.2025)

bordürde yer alan arma dikkat çekmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile büyük oranda benzerdir.

Tablo 3.2.92. William Larkin-Lady Dorothy Cary (Leydi Dorothy Cary)

KATALOG: 92	
 612	 613
Ressam: William Larkin (1580-1619).	Ekol: İngiliz.
	Boyutlar: 205.8 x 121.4 cm.
Eser: Lady Dorothy Cary (Leydi Dorothy Cary).	Yapım Tarihi: 1614.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Kenwood House, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Hayvan Figürlü Halılar IV. Grup.
Tanım: William Larkin’ın, Londra, Kenwood House’da bulunan 1614 tarihli “<i>Lady Dorothy Cary (Leydi Dorothy Cary)</i>” adlı eserinde, Oliver St. John’un kızı Leydi Dorothy Cary resmedilmiştir. Eserde, Lady Cary’in ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kahve renkte olup, üzerinde kırmızı, yeşil, sarı, beyaz, kahverengi ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halıda, mücadele eder halde ele alınan Ejder ve Zümrüdüanka figürlerinin bozulmuş bir merhalesi karşımıza çıkmaktadır. Zemin üzerinde uzun altıgenler içerisine yerleştirilmiş Ejder ve Zümrüdüanka figürleri görülmektedir. Burada tasvir edilen Ejder figürü küçülmüş, sadeleşmiş ve dört ayaklı bir hayvan biçimini almıştır. Zümrüdüanka figürü ise kuyruğu kesilmiş, başı bir kanca biçimini almış ve ejder figüründen çok daha iri tasvir edilmiştir. Ana bordür, yıldız motiflerinin yan yana sıralanmasından meydana gelen bir süsleme programına sahiptir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Selçuklu Halıları grubu dahilinde yer alan IV. Grup Hayvan Figürlü halı kompozisyonu ile örtüşmektedir.	

⁶¹² https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Larkin_cary.jpg (erişim tarihi: 21.11.2024)

⁶¹³ https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Larkin_cary.jpg (erişim tarihi: 21.11.2024)

Tablo 3.2.93. Cornelis de Vos-Portrait of Abraham Grapheus (Abraham Grapheus'un Portresi)

KATALOG: 93	
 614	 615
Ressam: Cornelis de Vos (1585-1651).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 120 x 102 cm.
Eser: Portrait of Abraham Grapheus (Abraham Grapheus'un Portresi).	Yapım Tarihi: 1620.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Royal Museum of Fine Arts Antwerp, Belgium.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Tek Mihraplı).
Tanım: Cornelis de Vos'un, Belçika, Royal Museum of Fine Arts Antwerp'te bulunan 1620 tarihli "<i>Portrait of Abraham Grapheus (Abraham Grapheus'un Portresi)</i>" adlı eserinde, Cornelis de Vos'un da ozamanlar dekanı olduğu Anvers St. Luke Loncası'nın bir üyesi olan Abraham Grapheus resmedilmiştir. Eserde, yalnızca bordürleri görünen ve masanın üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, yeşil, pembe, krem rengi, siyah ve kahverengi tonların hâkim olduğu görülmektedir. Ana bordürde, Transilvanya halılarının klasik kompozisyonu olan rumili, sekiz köşeli yıldızlardan oluşan kartuşlarla, bir goncadan çıkmış zarif yaprak motifleri dikkat çekmektedir. İri kartuşların içinde ise deformasyona uğramış geometrik biçimli rumi motifleri, penç ve goncalar yer almaktadır. Halının zemin kompozisyonu bariz bir şekilde izlenemese de renk kullanımları ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Tek Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile uyumludur.	

614 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cornelis_de_Vos_-_Portrait_of_Abraham_Grapheus.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

615 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cornelis_de_Vos_-_Portrait_of_Abraham_Grapheus.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.94. Marcus Gheeraerts-Magdalen Poultney, Later Lady Aston (Magdalen Poultney, Sonrasında Lady Aston)

KATALOG: 94	
 616	 617
Ressam: Marcus Gheeraerts (1561-1636).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 231.7 x 136.0 cm.
Eser: Magdalen Poultney, Later Lady Aston (Magdalen Poultney, Sonrasında Lady Aston).	Yapım Tarihi: 1620.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Art Gallery of South Australia, Adelaide, Australia.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Yıldızlı Uşak Halısı.
Tanım: Marcus Gheeraerts'ın, Adelaide, Art Gallery of South Australia'da bulunan 1620 tarihli "<i>Magdalen Poultney, Later Lady Aston (Magdalen Poultney, Sonrasında Lady Aston)</i>" adlı eserinde, sonrasında İngiliz siyasetçi Sir Thomas Aston ile evlenerek Lady Magdalen Aston olan Magdalen Poultney resmedilmiştir. Eserde, Magdalen Poultney'in ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen kırmızı halı, sarı, yeşil, kırmızı, beyaz ve siyah renkte işlenmiştir. Halı zemininde, kaydırılmış eksenler üzerinde alternatif olarak sıralanan sekiz kollu, yıldız biçimli madalyonlar yer almaktadır. Bu yıldız biçimli madalyonların dışında kalan alanlar ise stilize bitki motifleri ile doldurulmuştur. Halı, bordür tarafından kesilen yıldız madalyonlarıyla sonsuzluk prensibinin bariz izlenebildiği bir süsleme programı ihtiva etmektedir. Ana bordür, birbiri ile bağlantılı geometrik motiflerle, dar bordür ise Çin bulutları ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Yıldızlı Uşak Halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

⁶¹⁶ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Attributed_to_Marcus_GHEERAERTS_the_Younger_and_studio_-_Magdalen_Poultney,_later_Lady_Aston_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi: 21.01.2025)

⁶¹⁷ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Attributed_to_Marcus_GHEERAERTS_the_Younger_and_studio_-_Magdalen_Poultney,_later_Lady_Aston_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi: 21.01.2025)

Tablo 3.2.95. Alessandro Varotari (Padovanino)-Eumenes and Roxana (Eumenes ve Roxana)

KATALOG: 95	
 618	 619
Ressam: Alessandro Varotari (Padovanino) (1588-1649).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar: 73 x 124.5 cm.
Eser: Eumenes and Roxana (Eumenes ve Roxana).	Yapım Tarihi: 1625.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Hermitage Museum, St. Petersburg, Russia.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı.
Tanım: Alessandro Varotari'nin, St. Petersburg, Hermitage Museum'da bulunan 1625 tarihli "Eumenes and Roxana (Eumenes ve Roxana)" adlı eserinde, IV. İskender, kendisini kucağında tutan annesi Roxana ve Yunan general Eumenes ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halının zemin rengi beyaz olup, üzerinde kırmızı, kahverengi ve mavi renkli motifler ile bezenmiştir. Halı, aynı eksenler üzerinde birbiri ardına sıralanan iri yapraklı çiçek motiflerinin, beyaz zemin renginin azizliğine uğrayarak kuş figürü gibi görünen iri yaprak motifleri ile birbirine bağlandığı bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Sonsuzluk prensibinin bariz olarak izlenebildiği halıda bordür kompozisyonu izlenmemektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak halısı kompozisyonu ile tutarlılık arz etmektedir.	

618

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roxana_with_Alexander_IV_Aegus_the_son_of_Alexander_the_Great.jpg (erişim tarihi: 24.01.2025)

619

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roxana_with_Alexander_IV_Aegus_the_son_of_Alexander_the_Great.jpg (erişim tarihi: 24.01.2025)

Tablo 3.2.96. Werner van den Valckert-Schutters van de compagnie van kapitein Albert Coenraetsz. Burgh en luitenant Pieter Evertsz (Yüzbaşı Albert Coenraetsz'in Bölüğünden Tüfekçiler. Burgh ve Teğmen Pieter Evertsz)

KATALOG: 96	
	
620	621
Ressam: Werner van den Valckert (1585-1635).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 169.5 x 270 cm.
Eser: Schutters van de compagnie van kapitein Albert Coenraetsz. Burgh en luitenant Pieter Evertsz (Yüzbaşı Albert Coenraetsz'in Bölüğünden Tüfekçiler. Burgh ve Teğmen Pieter Evertsz).	Yapım Tarihi: 1625.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Amsterdam Museum, Netherlands.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Tek Mihraplı).
Tanım: Werner van den Valckert'in, Hollanda, Amsterdam Museum'da bulunan 1625 tarihli "Schutters van de compagnie van kapitein Albert Coenraetsz. Burgh en luitenant Pieter Evertsz (Yüzbaşı Albert Coenraetsz'in Bölüğünden Tüfekçiler. Burgh ve Teğmen Pieter Evertsz)" adlı eserinde, Yüzbaşı Albert Coenraetsz Burgh ve bölümünde bulunan tüfekçiler resmedilmiştir. Eserde, masanın üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, siyah, krem rengi ve kahverengi tonlar hâkimdir. Halının zemininde stilize bitki motiflerinden, mihrabın zemininde ise iri yaprak motiflerinden oluşan bir kompozisyon görülmektedir. Ana bordürde, rumili, sekiz köşeli yıldızlardan oluşan kartuş motifleri dikkat çekmektedir. Söz konusu kartuşların içinde deformasyona uğramış geometrik biçimli rumi motifleri, penç ve goncalar yer almaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Tek Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

⁶²⁰ <https://www.pubhist.com/w24162> (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁶²¹ <https://www.pubhist.com/w24162> (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.97. Thomas de Keyser-Constantijn Huygens and his Clerk (Constantijn Huygens ve Kâtibi)

KATALOG: 97	
	
622	623
Ressam: Thomas de Keyser (1596-1667).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 92.4 x 69.3 cm.
Eser: Constantijn Huygens and his Clerk (Constantijn Huygens ve Kâtibi).	Yapım Tarihi: 1627.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı).
Tanım: Thomas de Keyser'in, Londra, National Gallery'de bulunan 1627 tarihli "<i>Constantijn Huygens and his Clerk (Constantijn Huygens ve Kâtibi)</i>" adlı eserinde, Hollandalı bir şair ve besteci olan Constantijn Huygens ve onun kâtibi resmedilmiştir. Eserde masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, koyu yeşil, siyah, krem rengi ve kırmızı tonlar hâkim olup, bir adet geniş, iki adet dar bordür göze çarpmaktadır. Ana bordürde, rumili ve sekiz köşeli yıldızlardan oluşan kartuş motifleri yer alırken, halının mihrap kısmında rumilerden oluşan bir kompozisyon görülmektedir. Mihrap kısmının dışında kalan alanlar ise kandil ve stilize bitki motifleri ile doldurulmuştur. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile uyumludur.	

622 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thomas_de_Keyser_-_Constantijn_Huygens_and_his_Clerk_-_WGA12173.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

623 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thomas_de_Keyser_-_Constantijn_Huygens_and_his_Clerk_-_WGA12173.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.98. Willem Cornelisz Duyster-Two Men Playing Tric-Trac (İki Adam Tric-Trac Oynuyor)

KATALOG: 98	
	
624	625
Ressam: Willem Cornelisz Duyster (1599-1635).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 41 x 67.6 cm.
Eser: Two Men Playing Tric-Trac (İki Adam Tric-Trac Oynuyor).	Yapım Tarihi: 1630.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Willem Cornelisz Duyster'in, Londra, National Gallery'de bulunan 1630 tarihli "Two Men Playing Tric-Trac (İki Adam Tric-Trac Oynuyor)" adlı eserinde, iki adam Tric-Trac oynarken resmedilmiştir. Eserde, masanın üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, siyah, kırmızı, kahverengi, lacivert ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış olup, bu birimlerin içlerinde stilize palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler bulunmaktadır. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenler ise yine stilize rumilerden meydana getirilmiştir. Geometrik birimlerin kesişme köşelerinde de stilize palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer almaktadır. Halının ana bordüründe stilize palmet ve rumi motifleri dolgulanmış kartuş motiflerinin sıralanması ile oluşan bir kompozisyon izlenmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile benzerlikler ihtiva etmektedir.	

⁶²⁴ <https://kultura.art/artworks/8590/two-men-playing-tric-trac-with-a-woman-scoring> (erişim tarihi: 14.02.2025)

⁶²⁵ <https://kultura.art/artworks/8590/two-men-playing-tric-trac-with-a-woman-scoring> (erişim tarihi: 14.02.2025)

Tablo 3.2.99. Willem Cornelisz Duyster-Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları)

KATALOG: 99	
	
Ressam: Willem Cornelisz Duyster (1599-1635).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 31.5 x 42.5 cm.
Eser: Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları).	Yapım Tarihi: 1630.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Hermitage Museum, St. Petersburg, Russia.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Smyrna (İzmir) Halısı.
Tanım: Willem Cornelisz Duyster'in, St. Petersburg, Hermitage Museum'da bulunan 1630 tarihli "<i>Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları)</i>" adlı eserinde Tric-Trac oynayan iki adam resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin koyu kahve renkte olup, üzerinde kırmızı, sarı ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde Osmanlı Saray Halılarında karşımıza çıkan hançer yaprakları ve enginar adı verilen iri ve canlı renkli palmet çiçeklerinin ana motif olarak kabaca üsluplanmış versiyonları ile uzun saplı çiçek motiflerinden meydana gelen motifler yer almaktadır. Halı zemini boş yer kalmayacak şekilde tamamen bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Halının ana bordüründe çiçek motiflerinin sıralanmasıyla meydana gelen bir süsleme programı hakimdir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Geç Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Smyrna (İzmir) halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁶²⁶ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Willem_Cornelisz_Duyster_-_Tric_Trac_Players_%28oval%29.jpg (erişim tarihi: 21.02.2025)

⁶²⁷ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Willem_Cornelisz_Duyster_-_Tric_Trac_Players_%28oval%29.jpg (erişim tarihi: 21.02.2025)

Tablo 3.2.100. Thomas de Keyser-Portrait of a Gentleman (Bir Beyefendinin Portresi)

KATALOG: 100	
	
628	629
Ressam: Thomas de Keyser (1596-1667).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 79 x 53 cm.
Eser: Portrait of a Gentleman (Bir Beyefendinin Portresi).	Yapım Tarihi: 1632.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Musee du Louvre, Paris, France.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı).
Tanım: Thomas de Keyser'in, Paris, Musee du Louvre'da bulunan 1632 tarihli "<i>Portrait of a Gentleman (Bir Beyefendinin Portresi)</i>" adlı eserinde, Altın Çağ Hollanda'sında yaşayan soylu bir beyefendi resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, krem rengi, siyah ve kırmızı tonlar hâkim olup, bir adet geniş, iki adet dar bordür görülmektedir. Ana bordürde, rumili ve sekiz köşeli yıldızlardan oluşan kartuş motifleri yer almaktadır. Halının zemin kısmının süsleme programı bariz seçilememekle birlikte, mihrap kısmı emsallerinden farklı bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.	

⁶²⁸ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thomas_de_Keyser_-_Portrait_of_a_Gentleman_-_WGA12176.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁶²⁹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thomas_de_Keyser_-_Portrait_of_a_Gentleman_-_WGA12176.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.101. Francisco de Zurbaran-Virgin of the Rosary With Two Carthusians (İki Carthusian'la Tesbih Bakiresi)

KATALOG: 101	
	
630	631
Ressam: Francisco de Zurbarán (1598-1664).	Ekol: İspanyol.
	Boyutlar: 335 x 191.1 cm.
Eser: Virgin of the Rosary With Two Carthusians (İki Carthusian'la Tesbih Bakiresi).	Yapım Tarihi: 1639.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Museum Poznań, Poland.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Yıldızlı Uşak Halısı.
Tanım: Francisco de Zurbarán'ın, Polonya, National Museum Poznań'da bulunan 1639 tarihli “<i>Virgin of the Rosary With Two Carthusians (İki Carthusian'la Tesbih Bakiresi)</i>” adlı eserinde, tahtta oturan Bakire ve Çocuk, melekler ve iki keşiş ile birlikte resmedilmiştir. Eserde, Meryem figürünün ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halının zemini kırmızı, motifleri ise siyah, koyu kahverengi, kırmızı ve sarı renkte tercih edilmiştir. Halı zemininde, sekiz kollu, yıldız biçimli madalyonlar ile küçük baklava biçimli madalyonlar aynı eksen üzerinde sıralanmış olup, içleri, palmet ve rumi motifleri ile dolgulanmıştır. Yıldız biçimli madalyonlar ile baklava biçimli madalyonların dışında kalan alanlar ise bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Halı, bordür tarafından kesilen yıldız madalyonlarıyla sonsuzluk prensibinin bariz izlenebildiği bir süsleme programı ihtiva etmektedir. Ana bordür, birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Yıldızlı Uşak Halısı kompozisyonu ile büyük oranda benzerdir.	

⁶³⁰ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zurbaran_Virgin_of_the_Rosary.jpg (erişim tarihi: 21.01.2025)

⁶³¹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zurbaran_Virgin_of_the_Rosary.jpg (erişim tarihi: 21.01.2025)

Tablo 3.2.102. Jan van den Hecke-Still Life with Lobster, Fruit, and Roses (İstakoz, Meyve ve Güllerle Natürmort)

KATALOG: 102	
	
632	633
Ressam: Jan van den Hecke (1620-1684).	Ekol: Flaman.
	Boyutlar: 78.5 x 98 cm.
Eser: Still Life with Lobster, Fruit, and Roses (İstakoz, Meyve ve Güllerle Natürmort).	Yapım Tarihi: 1645.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Museum of Fine Arts, Budapest, Hungary.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Tek Mihraplı).
Tanım: Jan van der Hecke'nin, Budapeşte, Museum of Fine Arts'da bulunan 1645 tarihli "<i>Still Life with Lobster, Fruit, and Roses (İstakoz, Meyve ve Güllerle Natürmort)</i>" adlı eserinde, deniz manzaralı bir balkonda, masa üzerinde ıstakoz, meyve ve güller resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, krem rengi, yeşil, kahverengi ve siyah tonlar hâkim olup, bir adet geniş, iki adet dar bordür göze çarpmaktadır. Ana bordürde, Transilvanya halılarının klasik bordür kompozisyonu olan, rumili ve sekiz köşeli yıldızlardan oluşan kartuş düzenlemeleri dikkat çekmektedir. Halının zemin kompozisyonu bariz bir şekilde izlenemese de renk kullanımları ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Tek Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile örtüşmektedir.	

632

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_van_den_Hecke - Still Life with Lobster, Fruit, and Roses.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_van_den_Hecke_-_Still_Life_with_Lobster,_Fruit,_and_Roses.jpg) (erişim tarihi: 27.01.2025)

633

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_van_den_Hecke - Still Life with Lobster, Fruit, and Roses.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jan_van_den_Hecke_-_Still_Life_with_Lobster,_Fruit,_and_Roses.jpg) (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.103. Mathieu Le Nain-Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları)

KATALOG: 103	
	
Ressam: Mathieu Le Nain (1588-1648).	Ekol: Fransız.
	Boyutlar: 96 x 123 cm.
Eser: Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları).	Yapım Tarihi: 1648.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Musée du Louvre, Paris, France.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Çift Mihraplı ve Madalyonlu Uşak Seccadesi.
Tanım: Mathieu Le Nain'in, Paris, Musée du Louvre'de bulunan 1648 tarihli "<i>Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları)</i>" adlı eserinde, iki adam Tric-Trac oynarken resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, kırmızı, siyah, mavi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde izlenebildiği ölçüde köşeleri stilize bitki motifleri ile dolgulanmış bir mihrap formu yer almaktadır. Halının genel süsleme kompozisyonu baz alındığında bu mihrap formu iki uçta tekrarlanan çift mihrap formu olmalı ve mihrap zemininin ortasına bir adet madalyon motifi konumlandırılmış olmalıdır. Halının ana bordüründe birbiri ile bağlantılı, palmet ve rumi motiflerinden meydana gelmiş bir süsleme programının hâkim olduğu görülmektedir. Tali bordür ise yine birbiri ile bağlantılı bitkisel motiflerden oluşturulmuştur. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı ve Madalyonlu Uşak seccadesi kompozisyonu ile uyum arz etmektedir.	

⁶³⁴ https://gallerix.org/storeroom/3575090783/N/3758733995/#google_vignette (erişim tarihi: 10.02.2025)

⁶³⁵ https://gallerix.org/storeroom/3575090783/N/3758733995/#google_vignette (erişim tarihi: 10.02.2025)

Tablo 3.2.104. Gerard van Honthorst-Amalia and her Daughters watching the Triumph of Frederik Hendrik (Amalia ve Kızları Frederik Hendrik'in Zaferini İzliyor)

KATALOG: 104	
 636	 637
Ressam: Gerard van Honthorst (1592-1656).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 382 x 200 cm.
Eser: Amalia and her Daughters watching the Triumph of Frederik Hendrik (Amalia ve Kızları Frederik Hendrik'in Zaferini İzliyor).	Yapım Tarihi: 1650.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Huis ten Bosch, Hague, Netherlands.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Madalyonlu Uşak Halısı.
Tanım: Gerard van Honthorst'un, Hollanda, Lahey, Huis ten Bosch'ta bulunan 1650 tarihli "Amalia and her Daughters watching the Triumph of Frederik Hendrik (Amalia ve Kızları Frederik Hendrik'in Zaferini İzliyor)" adlı eserinde, Eski Oranj Prensi Frederik Hendrik'in eşi Amalia ve kızları resmedilmiştir. Eserde, Amalia'nın tahtının altında serili vaziyette tasvir edilen kırmızı halı, sarı, mavi, kırmızı, kahverengi ve yeşil renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zeminin ortasında alt ve üst uçlarından salbek motifleri ile uzatılmış, içi yıldız, palmet ve rumi motifleri ile bezenmiş büyükçe bir madalyon motifi konumlandırılmıştır. Yan eksenlerde bordür tarafından kesilen sivri dilimli çeyrek madalyonlar bulunmakta olup, halı zemini boş kalmayacak şekilde bitkisel motiflerle doldurulmuştur. Ana bordürde ise birbirine bağlı geometrik motifler yer almaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu Uşak halısı kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir.	

636

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Part_of_the_Triumphal_Procession,_Amalia_and_her_Daughters_watching_the_Triumph_of_Frederik_Hendrik,_by_Gerard_van_Honthorst.jpg (erişim tarihi: 22.02.2025)

637

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Part_of_the_Triumphal_Procession,_Amalia_and_her_Daughters_watching_the_Triumph_of_Frederik_Hendrik,_by_Gerard_van_Honthorst.jpg (erişim tarihi: 22.02.2025)

Tablo 3.2.105. Johannes Vermeer-The Procuress (Kadın Satıcısı)

KATALOG: 105	
	
638	639
Ressam: Johannes Vermeer (1632-1675).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 143 x 130 cm.
Eser: The Procuress (Kadın Satıcısı).	Yapım Tarihi: 1656.
	Türü: Tuval Üzerine Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Gemaldegalerie Alte Meister, Dresden, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Madalyonlu Uşak Halısı.
Tanım: Johannes Vermeer'in, Dresden, Gemaldegalerie Alte Meister'de bulunan 1656 tarihli "The Procuress (Kadın Satıcısı)" adlı eserinde, Johannes Vermeer kendisini, bir çalgıcı, bir asker ve bir genelev işçisiyle birlikte resmetmiştir. Eserde, balkonun korkuluklarından sarkar vaziyette tasvir edilen halı, kırmızı zemin rengine sahip olup, üzerinde sarı, kırmızı, mavi, kahverengi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininin ortasında içi palmet ve rumilerle dolgulanmış bir madalyon motifi bulunmaktadır. Halı, yan eksenlerde yer alan ve bordür tarafından kesilmiş çeyrek madalyonların büyük madalyona bağlandığı bir kompozisyon ihtiva etmektedir. Madalyon motifinin dışında kalan alanlar bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Ana bordür ise birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu Uşak halısı kompozisyonu ile büyük benzerlikler ihtiva etmektedir.	

638 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:JohannesVermeer_-_De_koppelaarster.jpg (erişim tarihi: 12.02.2025)

639 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:JohannesVermeer_-_De_koppelaarster.jpg (erişim tarihi: 12.02.2025)

Tablo 3.2.106. Johannes Vermeer-Girl Reading a Letter by an Open Window (Açık Bir Pencerede Mektup Okuyan Kız)

KATALOG: 106	
640	641
Ressam: Johannes Vermeer (1632-1675).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 83 x 64.5 cm.
Eser: Girl Reading a Letter by an Open Window (Açık Bir Pencerede Mektup Okuyan Kız).	Yapım Tarihi: 1659.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Gemaldegalerie Alte Meister, Dresden, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Madalyonlu Uşak Halısı.
Tanım: Johannes Vermeer'in, Dresden, Gemaldegalerie Alte Meister'de bulunan 1659 tarihli "Girl Reading a Letter by an Open Window (Açık Bir Pencerede Mektup Okuyan Kız)" adlı eserinde, açık bir pencerenin önünde mektup okuyan genç bir kadın resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halı, kırmızı zemin üzerine mavi ve sarı renkli motifler ile bezenmiştir. Halıda seçilebildiği ölçüde, zeminin ortasında alt ve üst uçlarından salbek motifleri ile uzatılmış, içi palmet ve rumilerle kompoze edilmiş, irice bir madalyon motifi yer almaktadır. Yan eksenlerde ise ana bordür tarafından kesilmiş sivri dilimli madalyon parçaları bulunmaktadır. Halıda, madalyon motifinin dışında kalan alanlar boş alan kalmayacak şekilde bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Halının ana bordürü birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu Uşak halısı kompozisyonu ile örtüşmektedir.	

640

https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Jan_Vermeer_van_Delft_-_Brieflezend_meisje_bij_het_venster_%28ca._1657-59%29.jpg (erişim tarihi: 20.01.2025)

641

https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Jan_Vermeer_van_Delft_-_Brieflezend_meisje_bij_het_venster_%28ca._1657-59%29.jpg (erişim tarihi: 20.01.2025)

Tablo 3.2.107. Johannes Vermeer-Lady at the Virginals with a Gentleman (Virginals'ta Bir Hanımefendi ve Bir Beyefendi)

KATALOG: 107	
	
642	643
Ressam: Johannes Vermeer (1632-1675).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 74.1 x 64.6 cm.
Eser: Lady at the Virginals with a Gentleman (Virginals'ta Bir Hanımefendi ve Bir Beyefendi).	Yapım Tarihi: 1662.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Royal Collection, Buckingham Palace, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Madalyonlu Uşak Halısı.
Tanım: Johannes Vermeer'in, Londra, Buckingham Palace, Royal Collection'da bulunan 1660 tarihli "Lady at the Virginals with a Gentleman (Virginals'ta Bir Hanımefendi ve Bir Beyefendi)" adlı eserinde, müzik dersi alan genç bir kadın, klavyeli bir enstrüman olan virginali çalarken resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, zemin kırmızı renkte olup, motifler mavi ve sarı tonlarda işlenmiştir. Halı zeminin ortasında alt ve üst uçlarında bulunan salbek motifleri ile uzatılmış, içi palmet ve rumilerle bezenmiş büyükçe bir madalyon motifi yerleştirilmiştir. Yan eksenlerde ise bordür tarafından kesilmiş, sivri dilimli madalyon parçaları yer almaktadır. Halıda, madalyon motifinin dışında kalan alanlar boş alan kalmayacak şekilde bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Halının ana bordürü birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu Uşak halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

⁶⁴² <https://www.rct.uk/collection/405346/lady-at-the-virginals-with-a-gentleman> (erişim tarihi: 20.01.2025)

⁶⁴³ <https://www.rct.uk/collection/405346/lady-at-the-virginals-with-a-gentleman> (erişim tarihi: 20.01.2025)

Tablo 3.2.108. Bartolomeo Bimbi-Shells (Kabuklar)

KATALOG: 108	
	
644	645
Ressam: Bartolomeo Bimbi (1648-1729).	Ekol: İtalyan.
	Boyutlar:
Eser: Shells (Kabuklar).	Yapım Tarihi: XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Palazzo della Provincia, Siena, Italy.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: II. Tip Holbein/Lotto Halısı.
Tanım: Bartolomeo Bimbi'nin, İtalya, Siena, Palazzo della Provincia'da bulunan ve XVII. Yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen “<i>Shells (Kabuklar)</i>” adlı eserinde, bir Türk halısı üzerinde deniz kabukları resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin kırmızı renkte olup, üzerinde sarı, siyah, kırmızı, mavi ve beyaz renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemini geometrik birimlere ayrılmış ve bu birimlerin içlerine stilize palmet ve rumilerden meydana gelen sekizgenler yerleştirilmiştir. Sekizgenlerin alt ve üst kısımlarında yer alan dişli üçgenler ise yine stilize rumilerden meydana getirilmiştir. Geometrik birimlerin kesişme köşelerinde stilize palmet ve çifte rumi motiflerinden oluşan, haç şeklini almış baklava motifleri yer almaktadır. Halının ana bordüründe örgülü kufiden gelişme gösteren bir kompozisyon görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Erken Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan II. Tip Holbein/Lotto halısı kompozisyonu ile benzerlikler göstermektedir.	

644 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bartolomeo_Bimbi_-_Shells_-_WGA02203.jpg (erişim tarihi: 18.02.2025)

645 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bartolomeo_Bimbi_-_Shells_-_WGA02203.jpg (erişim tarihi: 18.02.2025)

Tablo 3.2.109. Hendrik Martenszoon Sorgh-Portrait of a Man Writing at a Table (Masada Yazı Yazan Bir Adamın Portresi)

KATALOG: 109	
	
646	647
Ressam: Hendrik Martenszoon Sorgh (1610-1670).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 81 x 74 cm.
Eser: Portrait of a Man Writing at a Table (Masada Yazı Yazan Bir Adamın Portresi).	Yapım Tarihi: 1663.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Muzeum Narodowe w Warszawie, Poland.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Smyrna (İzmir) Halısı.
Tanım: Hendrik Martenszoon Sorgh'un, Polonya, Muzeum Narodowe w Warszawie'de bulunan 1663 tarihli "<i>Portrait of a Man Writing at a Table (Masada Yazı Yazan Bir Adamın Portresi)</i>" adlı eserinde, masa başında yazı yazan akademisyen bir adam resmedilmiştir. Eserde, masanın üzerinde serili vaziyette tasvir edilen kırmızı halı, sarı, mavi, kırmızı, kahverengi ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde Osmanlı Saray Halılarında görülen hançer yaprakları, palmet çiçeklerinin kabaca üsluplanmış versiyonları ile hatayı ve uzun saplı çiçek motiflerinden oluşan şemse benzeri biçimler yer almaktadır. İçlerinde çiçek dolgulu haçvari rozetler ve salbek benzeri uzantılar, çiçek ve hançer yapraklarından meydana gelmektedir. Zemin boş kalmayacak şekilde tamamen bitkisel motiflerle doldurulmuştur. Halının ana bordüründe geometrik ve çiçek motifleri birlikte kullanılırken, tali bordür tamamen çiçek motiflerinden meydana getirilmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Geç Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Smyrna (İzmir) halısı kompozisyonu ile uyumludur.	

646 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hendrick_Martensz._Sorgh_-_Portrait_of_a_scholar_-_M.Ob.1211_-_National_Museum_in_Warsaw.jpg (erişim tarihi: 24.02.2025)

647 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hendrick_Martensz._Sorgh_-_Portrait_of_a_scholar_-_M.Ob.1211_-_National_Museum_in_Warsaw.jpg (erişim tarihi: 24.02.2025)

Tablo 3.2.110. Pieter de Hooch-Portrait of a Family Making Music (Müzik Yapan Bir Ailenin Portresi)

KATALOG: 110	
	
648	649
Ressam: Pieter de Hooch (1629-1684).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 100 x 119 cm.
Eser: Portrait of a Family Making Music (Müzik Yapan Bir Ailenin Portresi).	Yapım Tarihi: 1663.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Cleveland Museum of Art, Ohio, United States.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Seccade Formlu (Zemini Boş)).
Tanım: Pieter de Hooch'un, Ohio, Cleveland Museum of Art'da bulunan 1663 tarihli "Portrait of a Family Making Music (Müzik Yapan Bir Ailenin Portresi)" adlı eserinde, müzik yapan Hollandalı bir aile resmedilmiştir. Eserde, masanın üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, sarı, kırmızı, krem rengi, siyah ve kahverengi tonlar hâkim olup, bir adet geniş, iki adet dar bordür görülmektedir. Bordürler emsallerine göre daha geniş tutulmuş ve bitkisel motiflerle bezenmişlerdir. Eserdeki halıda, Tek Mihraplı Halı örneklerinde olduğu gibi yine tek mihrap kullanılmış ancak mihrabın ana tasarım alanı boş bırakılmıştır. Yine emsallerinden farklı olarak muska ve stilize bitki motifleri ile bezenmiş alınlık kısmının mihrap kısmından bir şerit ile ayrıldığı görülmektedir. Mihrap köşeliklerinde de yine natüralist üslupta ve iri boyutlu hatayiler dikkat çekmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Seccade Formlu (Zemini Boş) Transilvanya halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

648 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pieter_de_Hooch_019.jpg#mw-jump-to-license (erişim tarihi: 27.01.2025)

649 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pieter_de_Hooch_019.jpg#mw-jump-to-license (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.111. Jan Steen-A Woman at her Toilet (Tuvaletteki Bir Kadın)

KATALOG: 111	
	
650	651
Ressam: Jan Steen (1626-1679).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 65.8 x 53 cm.
Eser: A Woman at her Toilet (Tuvaletteki Bir Kadın).	Yapım Tarihi: 1663.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Royal Collection, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Çift Mihraplı ve Madalyonlu Uşak Seccadesi.
Tanım: Jan Steen'in, Londra, Royal Collection'da bulunan 1663 tarihli "<i>A Woman at her Toilet (Tuvaletteki Bir Kadın)</i>" adlı eserinde, tuvaletinde hazırlanan bir kadın resmedilmiştir. Ederde, sağ tarafta masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin sarı renkte olup, üzerinde sarı, siyah ve kırmızı renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde izlenebildiği ölçüde zemini kırmızı renkli bir mihrap formu yer almaktadır. Halının genel süsleme kompozisyonu baz alındığında bu mihrap formu iki uçta tekrarlanan çift mihrap formu olmalı ve mihrap zemininin ortasına bir adet madalyon motifi konumlandırılmış olmalıdır. Halının ana bordürü bitki ve Çin bulutu motifleri ile bezenmiştir. Tali bordür ise yine birbiri ile bağlantılı bitkisel motiflerden oluşturulmuştur. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı ve Madalyonlu Uşak seccadesi kompozisyonu ile tutarlılık göstermektedir.	

⁶⁵⁰ <https://www.rct.uk/collection/404804/a-woman-at-her-toilet> (erişim tarihi: 13.02.2025)

⁶⁵¹ <https://www.rct.uk/collection/404804/a-woman-at-her-toilet> (erişim tarihi: 13.02.2025)

Tablo 3.2.112. Caspar Netscher-A Lady with a Parrot and a Gentleman with a Monkey (Papağanlı Bir Bayan ve Maymunlu Bir Beyefendi)

KATALOG: 112	
	
652	653
Ressam: Caspar Netscher (1639-1684).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 35 x 28.2 cm.
Eser: A Lady with a Parrot and a Gentleman with a Monkey (Papağanlı Bir Bayan ve Maymunlu Bir Beyefendi).	Yapım Tarihi: 1664.
	Türü: Bakır Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Columbus Museum of Art, Ohio, United States.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvania Halısı (Çift Mihraplı).
Tanım: Caspar Netscher'in, Ohio, Columbus Museum of Art'ta bulunan 1664 tarihli "<i>A Lady with a Parrot and a Gentleman with a Monkey (Papağanlı Bir Bayan ve Maymunlu Bir Beyefendi)</i>" adlı eserinde, bir pencere açıklığında papağan besleyen soylu bir kadınla, maymun besleyen soylu bir adam resmedilmiştir. Eserde, pencereden aşağı sarkar vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, beyaz, mavi, lacivert ve kahverengi tonların hâkim olduğu görülmektedir. Ana bordürde, rumili ve sekiz köşeli yıldızlardan oluşan kartuş motifleri ile stilize bitki motifleri dikkat çekmektedir. Halıda mihrabın ana süsleme alanı ile mihrap köşelikleri bitkisel motifler ile bezenmiştir. Mihrap formundan aşağı sarkan kandil motifi ise ayrıca dikkat çekicidir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı Transilvania halısı kompozisyonu ile uyum arz etmektedir.	

Tablo 3.2.113. Caspar Netscher-A Lady at Her Toilet (Tuvaletindeki Bir Kadın)

KATALOG: 113	
	
654	655
Ressam: Caspar Netscher (1639-1684).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 44.5 x 35.5 cm.
Eser: A Lady at Her Toilet (Tuvaletindeki Bir Kadın).	Yapım Tarihi: 1665.
	Türü: Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Apsley House, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı).
Tanım: Caspar Netscher'in, Londra, Apsley House'da bulunan 1665 tarihli "A Lady at Her Toilet (Tuvaletindeki Bir Kadın)" adlı eserinde, kucağındaki köpeği ile oturur vaziyette duran genç bir kadın, yardımcıları ile birlikte resmedilmiştir. Eserde masanın üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, yeşil, siyah, krem rengi ve kahverengi tonlar hâkim olup, bir adet geniş, iki adet dar bordür göze çarpmaktadır. Ana bordürde, yine emsallerinde görmeye alışık olduğumuz rumili ve sekiz köşeli yıldızlardan oluşan kartuş motifleri yer alırken, halının mihrap ve mihrap köşelikleri bitkisel motiflerle bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile büyük benzerlikler ihtiva etmektedir.	

654

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Caspar_Netscher_\(1639-1684\)_studio_of_-_A_Lady_at_Her_Toilet_-_WM.1523-1948_-_Apsley_House.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Caspar_Netscher_(1639-1684)_studio_of_-_A_Lady_at_Her_Toilet_-_WM.1523-1948_-_Apsley_House.jpg) (erişim tarihi: 27.01.2025)

655

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Caspar_Netscher_\(1639-1684\)_studio_of_-_A_Lady_at_Her_Toilet_-_WM.1523-1948_-_Apsley_House.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Caspar_Netscher_(1639-1684)_studio_of_-_A_Lady_at_Her_Toilet_-_WM.1523-1948_-_Apsley_House.jpg) (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.114. Cornelis De Man-Interior with a Woman Sweeping (İç Mekânı Süpüren Kadın)

KATALOG: 114	
	
656	657
Ressam: Cornelis De Man (1621-1706).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 66.3 x 65.7 cm.
Eser: Interior with a Woman Sweeping (İç Mekânı Süpüren Kadın).	Yapım Tarihi: 1666.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Museum Prinsenhof Delft, Netherlands.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı).
Tanım: Cornelis De Man'ın, Hollanda, Museum Prinsenhof Delft'te bulunan 1666 tarihli "Interior with a Woman Sweeping (İç Mekânı Süpüren Kadın)" adlı eserinde, bir oda ve odanın kapısının önünde temizlik yapan hizmetli bir kadın resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, krem rengi, yeşil ve siyah tonlar hâkim olup, bir adet geniş, iki adet dar bordür göze çarpmaktadır. Ana bordürde, yine bu tipte görmeye alışık olduğumuz rumili ve sekiz köşeli yıldızlardan oluşan kartuş motifleri yer almaktadır. Halının zemin ve mihrap kısımları ise stilize bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

⁶⁵⁶ <https://www.museumprinsenhofdelft.nl/en/collection/127054> (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁶⁵⁷ <https://www.museumprinsenhofdelft.nl/en/collection/127054> (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.115. Gerard ter Borch-A Woman Playing a Theorbo to Two Men (İki Adama Theorbo Çalan Bir Kadın)

KATALOG: 115	
	
658	659
Ressam: Gerard ter Borch (1617-1681).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 67.6 x 57.8 cm.
Eser: A Woman Playing a Theorbo to Two Men (İki Adama Theorbo Çalan Bir Kadın).	Yapım Tarihi: 1668.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: National Gallery, London.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Madalyonlu Uşak Halısı.
Tanım: Gerard ter Borch'un, Londra, National Gallery'de bulunan 1668 tarihli "A Woman Playing a Theorbo to Two Men (İki Adama Theorbo Çalan Bir Kadın)" adlı eserinde, iki erkek ve bir kadın figürü, Theorbo adı verilen çalgı ile müzik yapırlarken resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halı, kırmızı zemin rengine sahip olup, üzerinde koyu lacivert ve sarı renkli motifler ile kompoze edilmiştir. Halı zeminin ortasında içi palmet ve rumilerle dolgulanmış, alt ve üst uçlarından salbek motifleri ile uzatılmış büyükçe bir madalyon motifi bulunmaktadır. Yan eksenlere bordür tarafından kesintiye uğrayan, sivri dilimli, çeyrek madalyonlar yerleştirilmiştir. Halıda, madalyon motifinin dışında kalan alanlar ise boş alan kalmayacak şekilde bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Halıda, bir adet geniş, iki adet dar bordür bulunmakta olup, bu bordürler birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu Uşak halısı kompozisyonu ile uyumludur.	

658 <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/gerard-ter-borch-a-woman-playing-a-lute-to-two-men> (erişim tarihi: 20.01.2025)

659 <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/gerard-ter-borch-a-woman-playing-a-lute-to-two-men> (erişim tarihi: 20.01.2025)

Tablo 3.2.116. Bartholomeus van der Helst-Portrait of Daniel Bernard (Daniel Bernard'ın Portesi)

KATALOG: 116	
 660	 661
Ressam: Bartholomeus van der Helst (1613-1670).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 124 x 113 cm.
Eser: Portrait of Daniel Bernard (Daniel Bernard'ın Portesi).	Yapım Tarihi: 1669.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Amsterdam Museum, Netherlands.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Yıldızlı Uşak Halısı.
Tanım: Bartholomeus van der Helst'in, Hollanda, Amsterdam Museum'da bulunan 1669 tarihli "<i>Portrait of Daniel Bernard (Daniel Bernard'ın Portesi)</i>" adlı portre eserinde, Çarlık Rusya'nın önemli tüccarlarından biri olan Daniel Bernard resmedilmiştir. Eserde, masa üzerinde serili vaziyette tasvir edilen halıda zemin kırmızı renkte olup, üzerine sarı, kırmızı, yeşil, kahverengi ve siyah renkli motifler ile bezenmiştir. Halı zemininde izlenebildiği ölçüde içi bitkisel motifler ile dolgulanmış büyükçe bir yıldız motifi yerleştirilmiştir. Yıldız motifinin dışında kalan alanlar ise yine bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Ana bordür kompozisyonu emsallerinden farklı bir süsleme programı ihtiva etmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları ve zemin düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Yıldızlı Uşak Halısı kompozisyonu ile örtüşmektedir.	

660 https://en.wikipedia.org/wiki/File:Daniel_Bernard_by_Bartholomeus_van_der_Helst.jpg (erişim tarihi: 21.01.2025)

661 https://en.wikipedia.org/wiki/File:Daniel_Bernard_by_Bartholomeus_van_der_Helst.jpg (erişim tarihi: 21.01.2025)

Tablo 3.2.117. Cornelis De Man-Interior of a Townhouse (Bir Şehir Evinin İçi)

KATALOG: 117	
	
662	663
Ressam: Cornelis De Man (1621-1706).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 66.5 x 80.5 cm.
Eser: Interior of a Townhouse (Bir Şehir Evinin İçi).	Yapım Tarihi: XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Özel Koleksiyon.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı).
Tanım: Cornelis De Man'ın, özel bir koleksiyonda bulunan ve XVII. Yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen “Interior of a Townhouse (Bir Şehir Evinin İçi)” adlı eserinde, şöminenin başında duran ev sahipleri ile gündelik işlere bakan hizmetliler bir oda içerisinde resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, yeşil, krem rengi ve siyah tonlar hâkim olup, bir adet geniş iki adet dar bordür göze çarpmaktadır. Ana bordürde, emsallerinden farklı olarak yalnızca sekiz köşeli yıldızlardan meydana gelen kartuşların sıralandığı bir kompozisyon hakimdir. Halıda mihrabın ana süsleme alanı, mihrap köşelikleri ve zemin stilize bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile benzerdir.	

⁶⁶² <https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-m/man-cornelis-de/cornelis-de-man-eticinden-gorunum/> (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁶⁶³ <https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-m/man-cornelis-de/cornelis-de-man-eticinden-gorunum/> (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.118. Emanuel de Witte-Portrait of a Family in an Interior (İç Mekânda Bir Ailenin Portresi)

KATALOG: 118	
 664	 665
Ressam: Emanuel de Witte (1617-1692).	Ekol: Hollanda.
	Boyutlar: 68.5 x 86.5 cm.
Eser: Portrait of a Family in an Interior (İç Mekânda Bir Ailenin Portresi).	Yapım Tarihi: 1678.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Alte Pinakothek, München, Germany.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı).
Tanım: Emanuel de Witte'nin, Münih, Alte Pinakothek'te bulunan 1678 tarihli "Portrait of a Family in an Interior (İç Mekânda Bir Ailenin Portresi)" adlı eserinde, Amsterdam naibi Pieter de Graeff ve ailesi resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, krem rengi ve siyah tonlar hâkim olup, bir adet geniş iki adet dar bordür göze çarpmaktadır. Ana bordürde yan yana sıralanmış ve her sırada renk değişen, içleri rumi ile dolgulanmış kartuş motifleri görülmektedir. Halıda mihrabın ana süsleme alanı ve mihrap köşelikleri stilize bitki motifleri ile bezenmiştir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Çift Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile büyük oranda uyum arz etmektedir.	

664 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Portrait_of_a_Family_in_an_Interior,_by_Emanuel_de_Witte.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

665 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Portrait_of_a_Family_in_an_Interior,_by_Emanuel_de_Witte.jpg (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.119. Robert Feke-Isaac Royall and Family (Isaac Royall ve Ailesi)

KATALOG: 119	
 666	 667
Ressam: Robert Feke (1705-1750).	Ekol: Amerikan.
	Boyutlar: 143 x 197.5 cm.
Eser: Isaac Royall and Family (Isaac Royall ve Ailesi).	Yapım Tarihi: 1741.
	Türü: Tuval Üzeri Yağlıboya.
Bulunduğu Yer: Harvard Art Museums, Cambridge, United States.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı, Madalyonlu).
Tanım: Robert Feke’in, Cambridge, Harvard Art Museums’da bulunan 1741 tarihli “<i>Isaac Royall and Family (Isaac Royall ve Ailesi)</i>” adlı eserinde, bir tüccar ve siyasetçi olan Isaac Royall ve ailesi resmedilmiştir. Eserde, masa üzerine serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı, yeşil, mavi, sarı, krem rengi ve kahverengi tonlar hâkim olup, bir adet geniş, iki adet dar bordür göze çarpmaktadır. Ana bordürde rumili ve yıldızlı motiflerden meydana gelen kartuşlar yerine, içlerinde yıldız motifleri bulunan altıgen rozetler, içlerinde çiçek motifleri bulunan dörtgen biçimler ve tek başına çiçek motifleri ile doldurulmuş kartuşlar yer almaktadır. Halı zemininde yer alan çift mihraplı kompozisyonda da yine emsallerinden farklı olarak kandil motifi ve bitkisel motifler yerine bir madalyon motifi bulunmaktadır. Mihrap köşeliklerinde ise ana bordür kompozisyonunda yer alan içleri yıldız dolgulu altıgen rozetler görülmektedir. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu, Çift Mihraplı Transilvanya halısı kompozisyonu ile büyük benzerlikler ihtiva etmektedir.	

⁶⁶⁶ https://royallhouse.org/painting_royall_jr_family_feke_1741/ (erişim tarihi: 27.01.2025)

⁶⁶⁷ https://royallhouse.org/painting_royall_jr_family_feke_1741/ (erişim tarihi: 27.01.2025)

Tablo 3.2.120. Jean-Etienne Liotard-Portrait of Mary Gunning, Countess of Coventry (Coventry Kontesi Mary Gunning'in Portresi)

KATALOG: 120	
 668	 669
Ressam: Jean-Etienne Liotard (1702-1789).	Ekol: İsviçre.
	Boyutlar: 23.5 x 19 cm.
Eser: Portrait of Mary Gunning, Countess of Coventry (Coventry Kontesi Mary Gunning'in Portresi).	Yapım Tarihi: 1749.
	Türü: Paşömen Üzeri Pastel Boya.
Bulunduğu Yer: Musee d'Art et d'Histoire, Geneva, Switzerland.	Türk Halı Literatüründeki Karşılığı: Madalyonlu Uşak Halısı.
Tanım: Jean-Etienne Liotard'ın, İsviçre, Cenevre, Musee d'Art et d'Histoire'de bulunan 1749 tarihli “Portrait of Mary Gunning, Countess of Coventry (Coventry Kontesi Mary Gunning'in Portresi)” adlı eserinde, Türk kostümleri içerisinde Coventry Kontesi Mary Gunning resmedilmiştir. Eserde, Coventry Kontesi Mary Gunning'in ayakları altında serili vaziyette tasvir edilen halıda, kırmızı renkli zemin üzerine sarı, kırmızı ve mavi renkli motifler işlenmiştir. Halı zemininin ortasına, neredeyse halının bütün bir yüzeyini kaplayacak biçimde irice bir madalyon motifi konumlandırılmıştır. Yan eksenlerde bordür tarafından kesilmiş, sivri dilimli, çeyrek madalyonlar yer almaktadır. İçi palmet, rumi ve başkaca bitki motifleri bezenmiş bu madalyon motifinin dışında kalan alanlar ise bitkisel motifler ile doldurulmuştur. Halıda, birbiri ile bağlantılı bitki motifleri ile bezenmiş, bir adet geniş, iki adet de dar bordür bulunmaktadır. Bu eserde tasvir edilen halı, renk kullanımları, zemin ve bordür düzenlemeleri kapsamında ele alındığında, Klasik Osmanlı Devri Halıları grubu dahilinde yer alan Madalyonlu Uşak halısı kompozisyonu ile uyum göstermektedir.	

668

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean-%C3%A9tienne_liotard,_dama_pensierosa_su_un_sofa,_1749,_02.JPG (erişim tarihi: 20.01.2025)

669

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jean-%C3%A9tienne_liotard,_dama_pensierosa_su_un_sofa,_1749,_02.JPG (erişim tarihi: 20.01.2025)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Fatih Sultan Mehmet'in 1453 yılında Konstantinopolis'i fethetmesi, bin yılı aşkın süredir varlığını sürdüren Bizans İmparatorluğu'nun yıkılışını getirmiş ve bu olay Avrupa tarihi için bir dönüm noktası olmuştur. Konstantinopolis'in fethedilmesi Batı dünyasının Doğu'ya yönelik duyduğu ilgiyi artırmış, özellikle Osmanlı Devleti'nin askeri ve siyasi gücünün kanıksanması ile birlikte Avrupa'nın Doğu'yu tanıma ve anlama çabaları hız kazanmıştır. Bu bağlamda, XV. yüzyılda ilk olarak Fransa'da ortaya çıkan "Turquerie" akımı, kısa sürede tüm Avrupa'da etkili olmuş ve Osmanlı kültürüne duyulan merakın bir yansıması haline gelmiştir.

Bizans İmparatorluğu'nun yıkılışı ile Avrupa'nın, Osmanlı Devleti'nin askeri ve siyasi gücünü kanıksaması, Osmanlı ile Avrupa arasında kurulacak olan diplomatik ilişkilerin fitilini ateşlemiştir. Osmanlı ve Avrupa'nın karşılıklı olarak birbirlerine gönderdikleri ziyaretçi ve daimî temsilcilik yapan heyetler Avrupa'daki Türk algısı olumlu yönde değiştirmiş, Avrupa ve Osmanlı arasındaki karşılıklı etkileşimin mimarı olmuşlardır. Osmanlı ve Avrupa arasındaki bu etkileşimin akabinde diplomatik ilişkiler iyileşmiş, bu etkileşimler yalnızca siyasi değil, aynı zamanda ekonomik ve kültürel bağlamda da büyük bir etki yaratmıştır.

Avrupa'daki Türk tesirinin moda haline gelmesinin en büyük etkenlerinden biri şüphesiz ticaret olmuştur. Diplomatik ilişkilerin iyileşmesinin yanı sıra ticaret hacminin de genişlemesiyle XV. ve XVIII. yüzyıllarda ekonomik bağlamda epey güçlenen Osmanlı endüstrisinin lüks tüketim malları Avrupa pazarına aktarılmıştır. Elbette, Konstantinopolis'in fethinden çok önce de pek çok Türk sanat eseri ve ticaret malı, Türk yurdunu ziyaret eden tüccarlar vasıtasıyla Avrupa'ya taşınmıştır. Ancak Konstantinopolis'in fethiyle birlikte Doğu-Batı ticareti ivme kazanmış, Türk yurdu ile Avrupa arasında adeta mekik dokumaya başlayan tüccarlar, beraberlerinde çok daha fazla Türk sanat eserini ve ticaret malını Avrupa'ya götürme imkânı bulmuşlardır. Türklerin üzerinde oturduğu, namaz kıldığı, kendine has örüm tekniği ve çok çeşitli süslemeleri sebebiyle sanat eseri sayılan, özgün Türk kültürü ögesi olan halı da Avrupa pazarına aktarılan ve Avrupalılar tarafından büyük rağbet gören kalemlerden biri olmuştur. Türk halıları, Avrupalı tüccarlar aracılığıyla Avrupa'ya ulaştıktan sonra, yalnızca gündelik bir eşya olarak değil, kültürel ve sanatsal değerleri yüksek birer nesne olarak da önem kazanmışlardır. Bu halılar, kimi zaman kiliselere bağışlanmış, kimi zaman da soylular tarafından satın alınarak saraylarda, şatolarda ve evlerde dekoratif bir unsur olarak kullanılmıştır. Özellikle Avrupa burjuvazisi için Türk halıları bir statü göstergesine dönüşmüş,

dönemin ünlü ressamlarına, bu halılar üzerinde pozlar verilerek portreler yaptırmak soylular için toplumdaki yerlerini pekiştirmenin bir yolu hâline gelmiştir.

Araştırmacılar tarafından dünya üzerinde ve özellikle Türkiye’de ele geçirilen orijinal Türk halıları, Avrupa resim sanatındaki tasvirlerinin yapım yılları baz alınarak tarihlendirilmişlerdir. Bu durum Avrupa resim sanatındaki Türk halısı tasvirlerinin, halıların orijinallerinin tarihlendirilmesi hususunda son derece önemli bir noktada bulunduğu bir kanıtı olmuştur.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, geleneksel Türk halıcılığı, XIII. yüzyıldan XX. yüzyıl Cumhuriyet Dönemi’ne değin uzanan 700 yıllık süreçte, bir düzen ve süreklilik içerisinde gelişim sergilemiştir. Bu düzen ve süreklilik yeni halı tiplerini ortaya çıkarmış ve her yeni halı tipi, kendinden bir önceki halı tipinin gelişmiş bir merhalesini sunmuştur. Böylece Türk halıları, tarihsel süreç boyunca birbirleriyle etkileşim içinde kalarak çeşitlenmiş, zenginleşmiş ve kültürel kimliğini kaybetmeden varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Geleneksel Türk halı sanatı; Pazırık Halısı, Doğu Türkistan’da bulunan halılar ve Fustat’ta ortaya çıkarılan Abbasî halıları dışında, XIII.-XV. yüzyıllar arasında Selçuklu, XV.-XIX. yüzyıllar arasında Osmanlı ve XX. yüzyılda Cumhuriyet dönemi olmak üzere üç ana döneme ayrılmaktadır. Türk halı sanatının tarihsel gelişimi aşağıdaki tabloda kronolojik sıralamaya uygun olarak sunulmuştur.

Tablo 4.1. Türk Halı Sanatının Tarihsel Gelişimi

TÜRK HALI SANATININ TARİHSEL GELİŞİMİ	
DÖNEM	HALI TİPİ
M.Ö. III.-II. Yüzyıl	Pazırık Halısı
III.-VI. Yüzyıl	Doğu Türkistan’da Bulunan Halılar
IX.-XIII. Yüzyıl	Fustat’ta Bulunan Abbasi Halıları
XIII.-XV. Yüzyıl	<u>SELÇUKLU HALILARI</u>
	Konya’da Bulunan Halılar
	Beyşehir’de Bulunan Halılar
	Fustat’ta (Eski Kahire) Bulunan Halılar
	Sivas Grubu
	Tibet Grubu
	Hayvan Figürlü Halılar

XV.-XIX. Yüzyıl	<u>OSMANLI HALILARI</u>
XV.-XVI. Yüzyıl	<u>Erken Osmanlı Devri Halıları</u>
	I. Tip Holbein Halıları
	II. Tip Holbein / Lotto Halıları
	III. Tip Holbein Halıları
	IV. Tip Holbein Halıları
	Avrupalı Ressamların İsimleriyle Anılan Halılar
	Bergama Halıları
XVI.-XVII. Yüzyıl	<u>Klasik Osmanlı Devri Halıları</u>
	Osmanlı Saray Halıları
	Osmanlı Saray Seccadeleri
	Uşak Halıları
	Madalyonlu Uşak Halıları
	Yıldızlı Uşak Halıları
	Madalyonlu Uşak Halılarından Gelişen Tip
	Yıldızlı Uşak Halılarından Gelişen Tip
	Ejderli Halılar (Baklava Şemalı)
	Beyaz Zeminli Uşak Halıları
	Uşak Seccadeleri
	Transilvanya Halıları
	Tek Mihraplı Halılar
	Çift Mihraplı Halılar
	Seccade Formlu (Zemini Boş) Halılar
	Seccade Formlu (Sütunlu) Halılar
	Çift Mihraplı Madalyonlu Halılar
XVII.-XIX. Yüzyıl	<u>Geç Osmanlı Devri Halıları</u>
	Bergama Halı Seccadeleri
	Gördes Halı Seccadeleri
	Kula Halı Seccadeleri
	Milas Halı Seccadeleri
	Konya Halı Seccadeleri
	Lâdik Halı Seccadeleri

	Kırşehir Halı Seccadeleri
	Mucur Halı Seccadeleri
	Hereke Halıları
	Feshane Halıları
	Kumkapı Halıları
XX. Yüzyıl	<u>Cumhuriyet Dönemi Halıcılığı</u>

Çalışmamızın ana konusu “Avrupa Resim Sanatında Turquerie Etkisiyle Tasvir Edilen Türk Halıları” olup, Türk halı sanatının en fazla çeşitliliğe ulaştığı ve sayıca en fazla ürün verdiği dönem şüphesiz ki Osmanlı dönemi olmuştur. XV. Yüzyıldan XIX. Yüzyıla değin geçen 400 yıllık süreçte üretilen el dokuma Türk halıları gerek Türk yurdunda gerekse Avrupa’da fazlasıyla değer görmüş ve bahsi geçen dönemde ülke ekonomisine büyük katkılarda bulunmuştur.

Yapılan araştırmalar, eser analizleri ve literatür taramaları sonucunda Avrupa’da en fazla Türk halısı tasvirinin yapıldığı dönem Turquerie hareketi dönemi olsa da Turquerie’nin ortaya çıkışından yüz yıl öncesinde dahi Türk halılarının Avrupalı ressamaların eserlerinde tasvir edildikleri gözlemlenmiştir. Bu halılar Selçuklu halıları grubu dahilinde karşımıza çıkan, geometrik kompozisyonlu halılar, hayvan figürlü halılar grubunun en erken örneklerini teşkil eden Tibet Halıları ve yine hayvan figürlü halıların I. II. III. ve IV. Grubu olarak tasnif edilen diğer merhaleleri ve Erken Osmanlı Devri halıları grubunun muhtevisiyatını oluşturan geometrik kompozisyonlu halılar ile I. Tip Holbein halıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu halıların XIV. Yüzyılın başlarından itibaren Avrupa’da tasvir edilmiş olmaları aslında Türk halı sanatının Turquerie’den çok daha öncesinde Avrupa’da ilgi gördüğünün bir kanıtıdır. Çalışma kapsamında Turquerie öncesi dönemde toplam 29 adet Türk halısı tasvirli eser tespit edilmiştir. Bahsi geçen dönemde tespit edilen 29 adet Türk halısı tasvirli eser, ait oldukları sanat ekolü, yapılış tarihi, ait oldukları dönem, eserlerin teknikleri ve ihtiva ettikleri halı tipi başlıkları altında kategorize edilmiş ve kronolojik bir düzen çerçevesinde aşağıdaki tabloda derlenmiştir.

Tablo 4.2. Turquerie Öncesi Dönem Eser Analizi

TURQUERİE ÖNCESİ DÖNEM ESER ANALİZİ					
RESİM NO	EKOL	TARİH	DÖNEM	TEKNİK	TİP
3.1.1	İtalyan	1304	Anadolu Selçuklu	Fresk	Geometrik Kompozisyonlu
3.1.3	İtalyan	1304	Anadolu Selçuklu	Fresk	Geometrik Kompozisyonlu
3.1.5	İtalyan	1317	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü II. Grup
3.1.7	İtalyan	1330-1335	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü I. Grup
3.1.9	İtalyan	1338-1340	Anadolu Selçuklu	Fresk	Geometrik Kompozisyonlu
3.1.12	İtalyan	1340	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü II. Grup
3.1.14	İtalyan	1344-1345	Anadolu Selçuklu	Fresk	Hayvan Figürlü III. Grup
3.1.16	İtalyan	1345	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup
3.1.17	-	1345	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup

3.1.18	İtalyan	1349	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup
3.1.19	İtalyan	1365	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup
3.1.21	İtalyan	1370	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup
3.1.22	İtalyan	1380	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup
3.1.24	İtalyan	XIV. Yüzyıl	Anadolu Selçuklu	Fresk	Hayvan Figürlü IV. Grup
3.1.26	İtalyan	1390-1399	Erken Osmanlı	Fresk	Geometrik Kompozisyonlu
3.1.28	İtalyan	1423	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Tibet Grubu
3.1.30	İtalyan	1425	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup
3.1.32	İtalyan	1430-1432	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü IV. Grup
3.1.34	İtalyan	1435	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü II. Grup
3.1.36	İtalyan	1435	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü II. Grup

3.1.38	Flaman	1436	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Geometrik Kompozisyonlu
3.1.40	Flaman	1437	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Geometrik Kompozisyonlu
3.1.42	Flaman	1441	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Geometrik Kompozisyonlu
3.1.44	İtalyan	1442	Anadolu Selçuklu	Fresk	Hayvan Figürlü IV. Grup
3.1.46	İtalyan	1443	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü IV. Grup
3.1.48	İtalyan	1444	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü IV. Grup
3.1.50	İtalyan	1445	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü II. Grup
3.1.52	İtalyan	1448-1452	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü II. Grup
3.1.54	İtalyan	1451	Erken Osmanlı	Fresk	I. Tip Holbein

Tabloda, Turquerie öncesi dönemde Türk yurdundan Avrupa'ya taşınan Türk halılarının Avrupa resmindeki tezahürleri listelenmiş olup, Avrupa resim sanatında Turquerie öncesi döneme tarihlendirilen toplam 29 adet Türk halısı tasvirli eser tespit edilmiştir. Bu eserlerden 25 tanesi İtalyan ekolüne ait olup, yalnızca üç eser Flaman ekolüyle ilişkilendirilmektedir. Bir çalışmanın ise ekol bilgisine erişilememiştir. Sayısal dağılım dikkate alındığında, İtalyan ekolünün toplam eser sayısının büyük çoğunluğunu oluşturduğu görülmektedir. Bu durum,

Turquerie öncesi dönemde Türk halılarının Avrupa sanatında ilk olarak İtalyan resim geleneği içerisinde güçlü bir temsil alanı bulduğunu ve bu geleneğin söz konusu halı tiplerinin Batı ikonografisinde yer edinmesinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Söz konusu 29 eserde yer alan halıların kronolojik ve üslupsal olarak Türk halıcılığının hangi dönemine ait olduğu değerlendirildiğinde ise 24 eserde “Anadolu Selçuklu Dönemi” halı tipleri, 5 eserde “Erken Osmanlı Dönemi” halılarını temsil eden motif ve şemalar yer almaktadır. Bu oranlar, özellikle Anadolu Selçuklu döneminde dokunan halıların Turquerie öncesi dönemde Avrupa’da daha çok ilgi gördüğünün ya da bu döneme ait halıların Avrupa’ya daha kolay ulaştığının veya bahsi geçen döneme ait halıların Avrupa’da diğer Türk halısı türlerine kıyasla daha geniş bir yayılım alanı bulduğunun bir göstergesidir.

Eserler XIV.-XV. Yüzyıllar arasına tarihlendirilmekte olup, tarihsel dağılımlarına bakıldığında, çalışmaların yoğunlaştığı dönem XIV. yüzyıl olarak dikkat çekmektedir. Özellikle 1300-1400 yılları arasına tarihlenen eser sayısı, diğer dönemlere kıyasla oldukça fazladır. XV. yüzyılda da üretim sürmüş olmakla birlikte, XIV. yüzyıl bu alandaki yoğunlaşmanın en güçlü yaşandığı yüzyıl olmuştur. XIV. Yüzyılda 15 eser, XV. Yüzyılda ise 14 Türk halısı tasvirli eser resmedilmiştir.

Eserlerde yer alan Türk halılarının temsil ettiği halı tipleri incelendiğinde 29 eserden 21 tanesinde Anadolu Selçuklu dönemi hayvan figürlü halı tasvirleri görülmektedir. En çok tasvir edilen halı tipi 8 eserle zemini bölen karelerin içerisinde tek başına bir kuş veya tek başına dört ayaklı bir hayvan figürünün yer aldığı “Hayvan Figürlü III. Grup” olmuştur. Hayvan Figürlü III. Grup halılarını 6 eserle bir ağacın iki yanına konumlandırılmış kuş figürlerinin bulunduğu “Hayvan Figürlü II. Grup”, 5 eserle zemini bölen karelerin içerisinde yer alan hayvan figürleri çiftli olarak kompoze edildiği “Hayvan Figürlü IV. Grup”, 5 eserle “Geometrik Kompozisyonlu Erken Osmanlı”, 3 eserle de “Geometrik Kompozisyonlu Anadolu Selçuklu” halıları takip etmiştir. Eserlerden 1 tanesinde heraldik durumda işlenmiş tek hayvan figürlerinin yer aldığı “Hayvan Figürlü I. Grup” halısı görülürken, 1 tanesinde de Tibet Halıları grubu dahilinde bulunan XIII. Yüzyıl Eskinazi halısı tasvir edilmiştir.

Eserlerin yapım teknikleri incelendiğinde fresk, ahşap panel üzeri tempera ve ahşap panel üzeri yağlıboya tekniklerinin tercih edildikleri görülmektedir. Turquerie öncesi dönemde Türk halısı tasvirli eserlerde açık ara en yaygın kullanılan yöntem 18 eserde “Ahşap Panel Üzeri Tempera” tekniği olmuştur. Bu tekniği 8 eserle “Fresk” ve 3 eserle de “Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya” izlemektedir.

Turquerie öncesi döneme tarihlendirilen 29 adet Türk halısı tasvirli eser, bu eserlerdeki halı tasvirlerinin benzerlik gösterdiği orijinal Türk halılarıyla birlikte, “Eser” ve “Orijinal

Benzeri” başlıkları altında kategorize edilmiş ve kronolojik bir düzen çerçevesinde aşağıdaki tabloda derlenmiştir.

Tablo 4.3. Turquerie Öncesi Dönem Eser-Halı Tespiti

TURQUERIE ÖNCESİ DÖNEM ESER-HALI TESPİTİ		
RESİM NO	ESER	ORİJİNAL BENZERİ
3.1.1	 Giotto di Bondone, 1304, Preghiera Per La Fioritura Delle Verghe (Asaların Çiçeklenmesi İçin Dua)	 XIII. Yüzyıl Selçuklu Halısı (Konya), İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi, Env.: 685.⁶⁷⁰
3.1.3	 Giotto di Bondone, 1304, Presentation of Christ at the Temple (Mesih'in Tapınakta Takdimi)	 XIII. Yüzyıl Selçuklu Halısı (Konya), İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi, Env.: 685.⁶⁷¹

⁶⁷⁰ http://www.azerbaijanrugs.com/seljuk/tiem_seljuk_rug_13th_century_turk_islam_eserleri_museum.htm
(erişim tarihi: 23.07.2024)

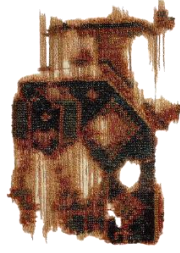
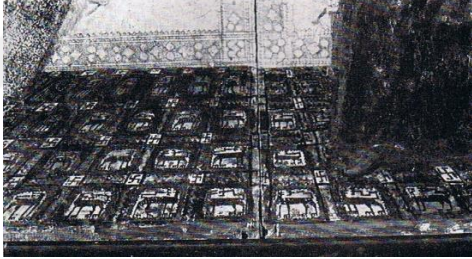
⁶⁷¹ http://www.azerbaijanrugs.com/seljuk/tiem_seljuk_rug_13th_century_turk_islam_eserleri_museum.htm
(erişim tarihi: 23.07.2024)

3.1.5	 Simone Martini, 1317, Saint Louis of Toulouse Crowns Robert of Anjou (Toulouse'lu Aziz Louis, Kardeşi Robert of Anjou'yu Taçlandırıyor)	 Marby Halısı, XV. Yüzyıl, Stockholm, Statens Historiska Museet⁶⁷²
3.1.7	 Giotto di Bondone, 1330-1335, Stafaneschi Triptiği	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.
3.1.9	 Ambrogio Lorenzetti, 1338-1340, Allegory of the Good Government (İyi Hükümet Alegorisi)	 XIII. Yüzyıl Selçuklu Halısı (Beyşehir), Konya Etnografya Müzesi, Env.: 862.⁶⁷³
3.1.12	 Lippo Memmi, 1340, Madonna and Child (Meryem ve Çocuk İsa).	 Marby Halısı, XV. Yüzyıl, Stockholm, Statens Historiska Museet⁶⁷⁴

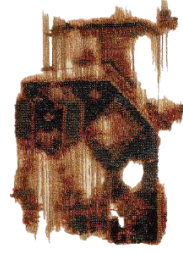
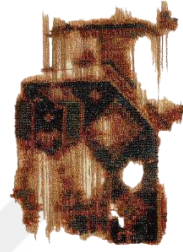
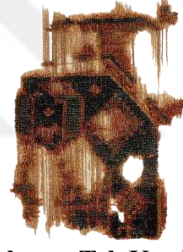
672

http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/marby_rug_museum_of_national_antiquities_stockholm.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

673 <https://www.jozan.net/historical-carpets-at-konya-ethnography-museum/> (erişim tarihi: 2.08.2024)674 http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/marby_rug_museum_of_national_antiquities_stockholm.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

3.1.14	 Matteo di Giovanni, 1344-1345, Scenes from the Life of St. Martial (Aziz Martial'in Hayatından Sahneler)	 Fustat'ta Bulunan Tek Kuş Figürlü Halı, XIV. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art⁶⁷⁵
3.1.16	 Ambrogio Lorenzetti, 1345, The Holy Family (Kutsal Aile)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.
3.1.17	 Anonim, 1345, Annunciation (Müjde)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.
3.1.18	 Ambrogio Lorenzetti, 1349, "Madonna and Child Enthroned With Saints (Taht üzerinde Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.

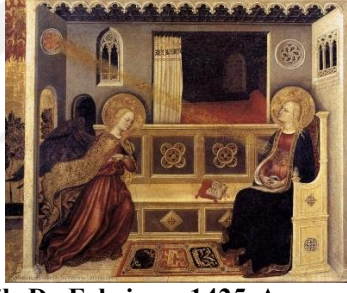
⁶⁷⁵ http://www.azerbaijanrugs.com/seljuk/seljuk_rug_fragment_the_metropolitan_museum_of_art2.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

3.1.19	 Taddeo Gaddi, 1365, St. Eloi Before King Clotarius (Kral Clotarius'un Önünde Aziz Eloi)	 Fustat'ta Bulunan Tek Kuş Figürlü Halı, XIV. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art⁶⁷⁶
3.1.21	 Taddeo Gaddi, 1370, St. Eloi in his Goldsmith's Workshop (Aziz Eloi Kuyumcu Atölyesinde)	 Fustat'ta Bulunan Tek Kuş Figürlü Halı, XIV. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art⁶⁷⁷
3.1.22	 Niccolo di Buonaccorso, 1380, The Marriage of the Virgin (Meryem Ana'nın Evliliği)	 Fustat'ta Bulunan Tek Kuş Figürlü Halı, XIV. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art⁶⁷⁸
3.1.24	 Niccolo di Pietro Gerini, XIV. Yüzyıl, Storie di St. Matteo (Aziz Matyas'ın Hikayeleri)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.

⁶⁷⁶ http://www.azerbaijanrugs.com/seljuk/seljuk_rug_fragment_the_metropolitan_museum_of_art2.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁶⁷⁷ http://www.azerbaijanrugs.com/seljuk/seljuk_rug_fragment_the_metropolitan_museum_of_art2.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁶⁷⁸ http://www.azerbaijanrugs.com/seljuk/seljuk_rug_fragment_the_metropolitan_museum_of_art2.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

3.1.26	 Pietro di Miniato, 1390-1399, L' Annunciazione (Müjde)	 Fustat'ta Bulunan Halı Parçası, XIV. Yüzyıl, Stockholm, Nationalmuseum⁶⁷⁹
3.1.28	 Gregorio di Cecco, 1423, The Marriage of the Virgin (Bakire'nin Düğünü)	 İkinci "Tibet Grubu" XIII. Yüzyıl Anadolu Halısı, Eski Anadolu Halısı, Katar, İslam Sanatları Müzesi⁶⁸⁰
3.1.30	 Gentile Da Fabriano, 1425, Annunciation (Müjde)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.
3.1.32	 Sassetta, 1430-1432, The Virgin and Child with Saints (Meryem ve Çocuk İsa Azizlerle)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.

679

http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/anatolian_rug_fragment_nationalmuseum_stockholm-NM229-1935.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

680

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/11/Unknown%2C_Turkey%2C_11th-13th_Century_-_Carpet_with_Animal_Design_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi: 13.03.2024)

3.1.34	 Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı)	 Marby Halısı, XV. Yüzyıl, Stockholm, Statens Historiska Museet⁶⁸¹
3.1.36	 Sassetta, 1435, Madonna dell'umilta (Alçakgönüllülüğün Madonna'sı)	 Marby Halısı, XV. Yüzyıl, Stockholm, Statens Historiska Museet⁶⁸²
3.1.38	 Jan van Eyck, 1436, Virgin and Child with Canon van der Paele (Bakire ve Çocuk Canon van der Paele ile)	 Baklava Şemasına Sahip Anadolu Halısı, XVI. Yüzyıl, Konya Etnografya Müzesi.⁶⁸³

⁶⁸¹ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/marby_rug_museum_of_national_antiquities_stockholm.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁶⁸² http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/marby_rug_museum_of_national_antiquities_stockholm.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁶⁸³ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ottoman-rugs-XVI-XVIIc/konya_mevlana_muzesi_baklava_rug_XVIc.htm (erişim tarihi: 8.09.2024)

3.1.40	 Jan van Eyck, 1437, Dresden Triptych, Virgin and Child enthroned (Dresden Triptiği, (Orta Panel), Bakire ve Çocuk)	 Baklava Şemasına Sahip Anadolu Halısı, XVI. Yüzyıl, Konya Etnografya Müzesi.⁶⁸⁴
3.1.42	 Jan van Eyck, 1441, The Virgin and Child with St. Barbara, St. Elizabeth, and Jan Vos (Meryem ve Çocuk, Aziz Barbara, Aziz Elizabeth ve Jan Vos ile)	 Baklava Şemasına Sahip Anadolu Halısı, XVI. Yüzyıl, Konya Etnografya Müzesi.⁶⁸⁵
3.1.44	 Domenico di Bartolo, 1442, Accoglienza, Educazione E Matrimonio Di Una Figlia Dello Spedale (Bir Spedale Kızının Kabulü, Eğitimi ve Evliliği)	 Ming Halısı, XV. Yüzyıl, Berlin, İslam Sanatları Müzesi⁶⁸⁶
3.1.46	 Fra Angelico, 1443, Madonna and Saints (Madonna ve Azizler)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.

684

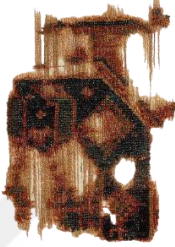
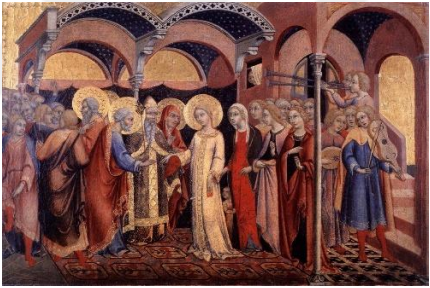
https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ottoman-rugs-XVI-XVIIc/konya_mevlana_muzesi_baklava_rug_XVIc.htm (erişim tarihi: 8.09.2024)

685

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ottoman-rugs-XVI-XVIIc/konya_mevlana_muzesi_baklava_rug_XVIc.htm (erişim tarihi: 8.09.2024)

686

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dragon-Phoenix_carpet_Turkey_15th-16th_century_8473_01.jpg (erişim tarihi: 13.08.2024)

3.1.48	 Jacopo Bellini, 1444, Annunciazione di Sant'Alessandro (Aziz Alessandro'nun Müjdesi)	 Fustat'ta Bulunan Ejder ve Zümrüdüanka Figürlü Halı Parçası, XV. Yüzyıl⁶⁸⁷
3.1.50	 Giovanni di Paolo, 1445, Madonna and Child with Two Angels and a Donor (Madonna ve Çocuk, İki Melek ve Bir Bağışçıyla)	 Fustat'ta Bulunan Tek Kuş Figürlü Halı, XIV. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art⁶⁸⁸
3.1.52	 Sano di Pietro, 1448-1452, The Marriage of the Virgin (Meryem'in Evliliği)	 Marby Halısı, XV. Yüzyıl, Stockholm, Statens Historiska Museet⁶⁸⁹

687

http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/dragon_and_phoenix_rug_fragment_15thc_italy_private_collection.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)
688 http://www.azerbaijanrugs.com/seljuk/seljuk_rug_fragment_the_metropolitan_museum_of_art2.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

689

http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/marby_rug_museum_of_national_antiquities_stockholm.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

3.1.54	 Piero della Francesca, 1451, St. Sigismund and Sigismondo Pandolfo Malatest (Aziz Sigismund ve Sigismondo Pandolfo Malatesta)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁶⁹⁰
--------	---	--

XIV. ve XV. Yüzyıl Avrupa resim sanatında özellikle İtalyan ve Flaman ressamaların eserlerinde yer alan halılar, Türk halı sanatının muhteşemliğini oluşturan geleneksel dokumalar ile biçim ve desen bağlamında büyük benzerlikler ihtiva etmektedir. XIV. ve XV. Yüzyıllarda İtalyan ve Flaman sanatçılar, kompozisyonlarında sıklıkla Selçuklu ve Erken Osmanlı dönemine ait Türk halılarının geometrik ve hayvan figürlü motiflerine yer vermişlerdir. Turquerie öncesi dönemde Avrupa resim sanatında, özellikle İtalyan ve Flaman ekollerine mensup sanatçılar tarafından icra edilen dini temalı kompozisyonlarda yer alan halı tasvirleri, Orta Çağ sonu ile Erken Modern Dönem arasında gelişen kültürlerarası sanatsal etkileşimin önemli örneklerinden birini teşkil etmektedir. Söz konusu eserlerde tasvir edilen halıların renk, desen ve teknik özellikleri incelendiğinde, bu halıların Anadolu kökenli Türk halıcılık geleneği kapsamında üretilmiş el dokuma halılar oldukları açıkça görülmektedir. Avrupalı ressamaların tablolarında yer alan Türk halısı tasvirleri ile Türk yurdunda dokunan orijinal halı örnekleri kıyaslandığında ortaya çıkan benzerlikler, eserlere yalnızca dekoratif bir değer katmaları için değil, aynı zamanda ikonografik ve sosyo-kültürel anlamlar ihtiva etmeleri sebebiyle de önem arz etmektedir. Halıların bahsi geçen dönemde Batı ikonografisinde yoğun biçimde yer alması, hem Doğu-Batı ticari ve diplomatik ilişkilerinin bir yansıması hem de Avrupa’da Anadolu menşeli nesnelere atfedilen kutsallık, güç, itibar ve zenginlik algısının da bir göstergesidir.

Yapılan kataloglama ve görsel analizler doğrultusunda, Avrupa’da 1304 ile 1452 yılları arasına tarihlendirilen 29 eserde, bariz bir biçimde Türk halısı geleneğine mensup halı örneklerinin resmedildiği tespit edilmiştir. Örneğin Giotto di Bondone’nin “*Preghiera Per La Fioritura Delle Verghe (Asaların Çiçeklenmesi İçin Dua)*” ve “*Presentation of Christ at the Temple (Mesih’in Tapınakta Takdimi)*” başlıklı eserlerinde tasvir edilen halıların, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi’nde bulunan ve XIII. yüzyıla tarihlendirilen Konya menşeli Selçuklu

⁶⁹⁰ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

halısının tasvirleri olduğu görülmektedir. Halılarda yer alan geometrik zemin kompozisyonu, sekiz köşeli yıldız motifleri ve stilize bitkisel süslemeler, Selçuklu dokuma geleneğini alenen yansıtmaktadır. Benzer şekilde, Simone Martini'nin "*Saint Louis of Toulouse Crowns Robert of Anjou (Toulouse'lu Aziz Louis, Kardeşi Robert of Anjou'yu Taçlandırıyor)*" adlı eserinde tasvir edilen halı, XV. yüzyıla tarihlendirilen ve bugün Stockholm Statens Historiska Museet'te bulunan Marby Halısı ile benzer özellikler ihtiva etmektedir. Aynı halı daha sonra Lippo Memmi, Sassetta ve Sano di Pietro gibi sanatçılar tarafından da tekrar tekrar tasvir edilmiştir. Bu durum, Marby Halısı'nın ikonografik değeri ve Avrupa sanatındaki dolaşımı bakımından ayrı bir önem arz etmektedir.

Bir diğer dikkat çekici tip ise Hayvan Figürlü Halılar grubu dahilinde karşımıza çıkan "Tek Kuş Figürlü Halılar"dır. XIV. yüzyıla tarihlenen ve New York Metropolitan Museum of Art Koleksiyonu'nda yer alan bu halılar, kuş figürlerinin simetrik bir düzende ve bordürle sınırlı bir kompozisyon içerisinde yer almasıyla tanınmaktadır. Bu motifler, Giotto'nun "*Stafaneschi Triptiği*", Matteo di Giovanni'nin "*Scenes from the Life of St. Martial (Aziz Martial'in Hayatından Sahneler)*", Taddeo Gaddi'nin "*St. Eloi Before King Clotarius (Kral Clotarius'un Önünde Aziz Eloi)*" ile "*St. Eloi in his Goldsmith's Workshop (Aziz Eloi Kuyumcu Atölyesinde)*" adlı eserlerinde, Niccolo di Buonaccorso'nun "*The Marriage of the Virgin (Meryem Ana'nın Evliliği)*" ve Giovanni di Paolo'nun "*Madonna and Child with Two Angels and a Donor (Madonna ve Çocuk, İki Melek ve Bir Bağışçıyla)*" adlı eserlerinde tekrar tekrar kullanılmışlardır. Özellikle bu kuş figürleri, Türk halıcılığında görülen hayvan figürlü temaların Batı ikonografisinde nasıl uyarlandığını göstermesi bakımından önemlidir.

Baklava şeması ise Jan van Eyck tarafından "*Virgin and Child with Canon van der Paele (Bakire ve Çocuk Canon van der Paele ile)*", "*Dresden Triptych, Virgin and Child enthroned (Dresden Triptiği, (Orta Panel)*", *Bakire ve Çocuk*) ve "*The Virgin and Child with St. Barbara, St. Elizabeth, and Jan Vos (Meryem ve Çocuk, Aziz Barbara, Aziz Elizabeth ve Jan Vos ile)*" olmak üzere üç ayrı eserde kullanılmıştır. Bu eserlerdeki halılar, XVI. yüzyıl Konya Etnografya Müzesi Koleksiyonu'ndaki Baklava Şemasına Sahip Anadolu Halısı ile büyük oranda benzerlikler ihtiva etmekteledir. Jan Van Eyck'in, eserlerinde detaylara ve ikonografik anlamlara verdiği önem düşünüldüğünde, bu halıların yalnızca dekoratif bir zemin unsuru olarak değil, aynı zamanda kutsallık, güç, itibar ve zenginliğin birer temsili olarak da kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Avrupa resim sanatında Turquerie öncesi döneme tasniflenen 29 eserin önemli bir kısmında halılar ya tahtların altına ya da ibadet sahnelerinin merkezine yerleştirilmiştir. Bu yerleşim planı, halıların sıradan bir dekoratif unsur olmadığını, kompozisyonun hiyerarşik

yapısını güçlendiren ve tasvir edilen figürlerin kutsallığını, soyluluğunu ve prestijini pekiştiren ikonografik öğeler olarak tercih edildiklerini göstermektedir.

Bunun yanı sıra, farklı bölgelerden gelen ve farklı tekniklerle üretilmiş Türk halılarının bir araya getirilmesi, dönemin Avrupa'sında Anadolu, Mısır (Fustat), İran ve Orta Asya menşeli halıların ne derece bilinir ve itibarlı olduğunu da gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, Fra Angelico, Pietro di Miniato, Niccolo di Pietro Gerini ve Jacopo Bellini gibi sanatçılar da Doğu menşeli Türk halılarını eserlerine dahil eden isimler arasında yer almaktadır. Özellikle Jacopo Bellini'nin "*Annunciazione di Sant'Alessandro (Aziz Alessandro'nun Müjdesi)*" adlı eserinde tasvir ettiği halı, Berlin İslam Sanatları Müzesi'ndeki Ming Halısı ile eşleştirilmiştir. Bu çeşitlilik, Batı'da Doğu halılarına atfedilen estetik değerin yanı sıra bu halıların sembolik anlamlarının da ne denli zengin olduğunu gözler önüne sermiştir.

Çalışma kapsamında Turquerie öncesi dönemde 29, Turquerie döneminde 120 olmak üzere toplam 149 Türk halısı tasvirli eser tespit edilmiştir. Turquerie dönemi olarak nitelendirdiğimiz dönemde tespit edilen 120 adet Türk halısı tasvirli eser, ait oldukları sanat ekolü, yapılış tarihi, ait oldukları dönem, eserlerin teknikleri ve ihtiva ettikleri halı tipleri başlıkları altında kategorize edilmiş ve kronolojik bir düzen çerçevesinde aşağıdaki tabloda derlenmiştir.

Tablo 4.4. Turquerie Dönemi Eser Analizi

TURQUERIE DÖNEMİ ESER ANALİZİ					
KATALOG NO	EKOL	TARİH	DÖNEM	TEKNİK	TİP
1	İtalyan	1455	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü II. Grup
2	İtalyan	1455	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup
3	İspanyol	1455	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü (Muhtelif)
4	Flaman	1457	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Geometrik Kompozisyonlu

5	İtalyan	1457-1460	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Tempera	I. Tip Holbein
6	Hollanda	1460	Erken Osmanlı	Parşömen Üzeri Tempera	III. Tip Holbein
7	Hollanda	1460	Erken Osmanlı	Parşömen Üzeri Tempera	Memling Gülü Motifli
8	İtalyan	1460	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü II. Grup
9	İtalyan	1460	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü III. Grup
10	İtalyan	1460	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü IV. Grup
11	İtalyan	1460	Erken Osmanlı	Parşömen Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
12	İtalyan	1458-1461	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü IV. Grup
13	İtalyan	1466-1467	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Fresk	I. Tip Holbein
14	İtalyan	1470	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü IV. Grup
15	İtalyan	1476-1477	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
16	İtalyan	1476-1477	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	III. Tip Holbein

17	Flaman	1478	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Memling Gülü Motifli
18	İtalyan	1479	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
19	İtalyan	1479	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	IV. Tip Holbein
20	İtalyan	1480	Erken Osmanlı	Fresk	I. Tip Holbein
21	Flaman	1480	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Hayvan Figürlü IV. Grup
22	İtalyan	1482	Anadolu Selçuklu	Ahşap Panel Üzeri Tempera	Hayvan Figürlü Crivelli Halısı
23	İtalyan	1475-1483	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Tempera	I. Tip Holbein
24	İtalyan	1483	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Tempera	III. Tip Holbein
25	Flaman	1485	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Memling Gülü Motifli
26	Flaman	1485	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Memling Gülü Motifli
27	İtalyan	1485	Erken Osmanlı	Tuvale Aktarılmış Fresk	III. Tip Holbein
28	İtalyan	1475-1485	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı

29	İtalyan	1486	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Tempera	I. Tip Holbein
30	İtalyan	1486	Anadolu Selçuklu	Tuval Üzeri Yağlıboya ve Tempera	Hayvan Figürlü Crivelli Halısı
31	İtalyan	1486	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya ve Tempera	III. Tip Holbein
32	Flaman	1485-1490	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Memling Gülü Motifli
33	İtalyan	1490	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Tempera	I. Tip Holbein
34	Fransız	1490	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
35	İtalyan	1492	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
36	İtalyan	XV. Yüzyıl	Erken Osmanlı	Fresk	I. Tip Holbein
37	İtalyan	1494	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Tempera	III. Tip Holbein
38	İtalyan	1494	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Tempera	IV. Tip Holbein
39	İtalyan	XV. Yüzyıl Sonu	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Tempera	I. Tip Holbein
40	İtalyan	1468-1500	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Tempera	III. Tip Holbein

41	İtalyan	1495-1500	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Tempera	III. Tip Holbein
42	İtalyan	1495-1500	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Tempera	Bellini Halısı
43	İtalyan	1495-1500	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Tempera	I. Tip Holbein
44	İtalyan	1500	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Tempera	I. Tip Holbein
45	Fransız- Flaman	1500	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera	III. Tip Holbein
46	İtalyan	1503-1506	Erken Osmanlı	Fresk	Bellini Halısı
47	İtalyan	1506	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
48	İtalyan	1507	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Tempera	III. Tip Holbein
49	İtalyan	1507	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
50	İtalyan	1502-1507	Erken Osmanlı	Fresk	I. Tip Holbein
51	İtalyan	1502-1508	Erken Osmanlı	Fresk	III. Tip Holbein
52	İtalyan	1508	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein

53	İtalyan	1512	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
54	İtalyan	1515	Erken Osmanlı	Fresk	I. Tip Holbein
55	İtalyan	1516	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
56	İtalyan	1521	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
57	Flaman	1522	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera	I. Tip Holbein
58	İtalyan	1523	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
59	İtalyan	1523	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
60	İtalyan	1515-1524	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera	III. Tip Holbein
61	İtalyan	1524	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
62	İspanyol	1515-1525	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
63	İtalyan	1525	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
64	İtalyan	1525	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein

65	Alman	1526	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera	III. Tip Holbein
66	İtalyan	1530	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya ve Tempera	II. Tip Holbein/Lotto
67	Alman	1532	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera	I. Tip Holbein
68	İtalyan	1532	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
69	Alman	1533	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	III. Tip Holbein
70	İtalyan	1534	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Yıldızlı Uşak Halısı
71	İtalyan	1535	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
72	Portekiz	1540	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
73	İtalyan	1540	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
74	İtalyan	1542	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
75	Alman	1543	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	III. Tip Holbein
76	Alman	1545	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein

77	-	1537-1547	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Madalyonlu Uşak Halılarında Gelişen Tip
78	İtalyan	1547	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
79	Fransız	1547	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	III. Tip Holbein
80	-	1547	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
81	Alman	1548	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı
82	İtalyan	XVI. Yüzyılın İkinci Yarısı	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Bellini Halısı
83	İtalyan	1550	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
84	Flaman	1561	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
85	Flaman	1572	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Madalyonlu Uşak Halısı
86	Flaman	1601	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı
87	İspanyol	1604	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	I. Tip Holbein
88	Flaman	1605	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto

89	Flaman	1605	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
90	Flaman	1606	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
91	İtalyan	1610	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
92	İngiliz	1614	Anadolu Selçuklu	Tuval Üzeri Yağlıboya	Hayvan Figürlü IV. Grup
93	Flaman	1620	Klasik Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Tek Mihraplı Transilvanya Halısı
94	Flaman	1620	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Yıldızlı Uşak Halısı
95	İtalyan	1625	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı
96	Hollanda	1625	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Tek Mihraplı)
97	Hollanda	1627	Klasik Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı)
98	Hollanda	1630	Erken Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
99	Hollanda	1630	Klasik Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Smyrna (İzmir) Halısı
100	Hollanda	1632	Klasik Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı)

101	İspanyol	1639	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Yıldızlı Uşak Halısı
102	Flaman	1645	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Tek Mihraplı Transilvanya Halısı
103	Fransız	1648	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Uşak Seccadesi (Çift Mihraplı ve Madalyonlu)
104	Hollanda	1650	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Madalyonlu Uşak Halısı
105	Hollanda	1656	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Madalyonlu Uşak Halısı
106	Hollanda	1659	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Madalyonlu Uşak Halısı
107	Hollanda	1662	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Madalyonlu Uşak Halısı
108	İtalyan	XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı	Erken Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	II. Tip Holbein/Lotto
109	Hollanda	1663	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Smyrna (İzmir) Halısı
110	Hollanda	1663	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Seccade Formlu (Zemini Boş))
111	Hollanda	1663	Klasik Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Uşak Seccadesi (Çift Mihraplı ve Madalyonlu)

112	Hollanda	1664	Klasik Osmanlı	Bakır Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı)
113	Hollanda	1665	Klasik Osmanlı	Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı)
114	Hollanda	1666	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı)
115	Hollanda	1668	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Madalyonlu Uşak Halısı
116	Hollanda	1669	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Yıldızlı Uşak Halısı
117	Hollanda	XVII. Yüzyılın İkinci Yarısı	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı)
118	Hollanda	1678	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı)
119	Amerikan	1741	Klasik Osmanlı	Tuval Üzeri Yağlıboya	Transilvanya Halısı (Çift Mihraplı, Madalyonlu)
120	İsviçre	1749	Klasik Osmanlı	Parşömen Üzeri Pastel Boya	Madalyonlu Uşak Halısı

Tabloda, Turquerie döneminde Türk yurdundan Avrupa'ya taşınan Türk halılarının Avrupa resmindeki tezahürleri listelenmiş olup, Avrupa resim sanatında Turquerie dönemine tarihlendirilen toplam 120 adet Türk halısı tasvirli eser tespit edilmiştir. Avrupa resim sanatında, Turquerie dönemine ait 120 eserde Türk halılarının bariz biçimde tasvir edildiği saptanmıştır. Bu eserlerin ait oldukları ekoller incelendiğinde, 63 tanesi İtalyan, 21 tanesi Hollanda, 16 tanesi Flaman, 6 tanesi Alman, 4 tanesi İspanyol, 3 tanesi Fransız, 1 tanesi Fransız-Flaman, 1 Tanesi Portekiz, 1 tanesi İngiliz, 1 tanesi Amerikan ve 1 tanesi de İsviçre ekolüyle ilişkilendirilmektedir. İki çalışmanın ise ekol bilgisine erişilememiştir. Sayısal dağılım dikkate alındığında, İtalyan ekolü, toplam eser sayısının yarısından fazlasını teşkil etmekte olup,

Avrupa resminde Turquerie dönemine tarihlendirilen Türk halısı tasvirli eserlerde bu tarzın baskın etkisini gözler önüne sermekte ve dönem boyunca Türk halılarına en yoğun ilginin İtalya’da gözlemlendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Söz konusu 120 eserde yer alan halıların kronolojik ve üslupsal olarak Türk halıcılığının hangi dönemine ait olduğu da ayrıca değerlendirilmiştir. Buna göre, 76 eserde “Erken Osmanlı Dönemi” halı tipleri, 31 eserde “Klasik Osmanlı Dönemi” halılarına ait örnekler ve 13 eserde ise “Anadolu Selçuklu Dönemi” halılarını temsil eden motif ve şemalar yer almaktadır. Sayısal dağılım dikkate alındığında bu oranlar, özellikle Erken Osmanlı döneminde dokunan halıların Avrupa’da daha çok ilgi gördüğünün ya da bu döneme ait halıların Avrupa’ya daha kolay ulaştığının veya bahsi geçen döneme ait halıların Avrupa’da diğer Türk halısı türlerine kıyasla daha geniş bir yayılım alanı bulduğunun bir göstergesidir.

Eserlerin tarihsel dağılımına bakıldığında, çalışmaların yoğunlaştığı dönem XV. yüzyıl olarak dikkat çekmektedir. XV. Yüzyılda 43 eser, XVI. Yüzyılda 39 eser, XVII. Yüzyılda 31 eser, XVIII. Yüzyılda ise 2 adet Türk halısı tasvirli eser resmedilmiştir. Özellikle XV. ve XVI. Yüzyıllar arasına tarihlenen eser sayısı, diğer dönemlere kıyasla oldukça fazladır. Tespit edilen analizler ışığında, Avrupa’da Turquerie ilgisinin özellikle Geç Orta Çağ ve Erken Modern Çağ’da yoğunlaştığı görülmektedir.

Eserlerde yer alan Türk halılarının temsil ettikleri halı tipleri incelendiğinde en çok tasvir edilen halı tipi 27 eserle “I. Tip Holbein” olmuştur. I. Tip Holbein halılarını 16 eserle “III. Tip Holbein”, 14 eserle “II. Tip Holbein”, 12 eserle “Bellini Halıları”, 7 eserle “Madalyonlu Uşak Halıları”, 7 eserle “Çift Mihraplı Transilvanya Halıları”, 5 eserle “Memling Gülü Motifli Halılar”, 5 eserle “Hayvan Figürlü Halılar IV. Grup”, 4 eserle “Yıldızlı Uşak Halıları” takip etmiştir. 3 eserde “Beyaz Zeminli Kuşlu Uşak Halıları”, 3 eserde “Tek Mihraplı Transilvanya Halıları”, 2 eserde “Hayvan Figürlü Halılar III. Grup”, 2 eserde “IV. Tip Holbein”, 2 eserde “Hayvan Figürlü Halılar, Crivelli Halıları”, 2 eserde “Smyrna (İzmir) Halıları, 2 eserde ise “Çift Mihraplı ve Madalyonlu Uşak Seccadeleri” görülmektedir. Son olarak her tipten 1 adet olmak üzere “Hayvan Figürlü Halılar II. Grup”, “Hayvan Figürlü Halılar Muhtelif Grup”, “Anadolu Selçuklu Dönemi Geometrik Kompozisyonlu Halılar”, “Hayvan Figürlü Halılar III. Grup”, “Madalyonlu Uşak Halılarından Gelişen Tip”, “Seccade Formlu ve Zemini Boş Transilvanya Halıları” ve “Çift Mihraplı ve Madalyonlu Transilvanya Halıları” tasvir edilmiştir. Bu çeşitlilik, dönemin Avrupa’sında Türk halılarının çeşitliliğine ve bilinirliğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Eserlerin yapım teknikleri incelendiğinde, tuval üzeri yağlıboya, ahşap panel üzeri yağlıboya, ahşap panel üzeri tempera, tuval üzeri tempera, tuval üzeri yağlıboya ve tempera,

ahşap panel üzeri yağlıboya ve tempera, parşömen üzeri tempera, parşömen üzeri yağlıboya, parşömen üzeri pastel boya, bakır üzeri yağlıboya ve fresk teknikleri ile yapılmış oldukları görülmekte olup, en yaygın kullanılan teknik 44 eserle “Tuval Üzeri Yağlıboya” tekniği olmuştur. Bu tekniği 31 eserle “Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya”, 17 eserle “Ahşap Panel Üzeri Tempera”, 7 eserle “Ahşap Panel Üzeri Yağlıboya ve Tempera”, 7 eserle “Tuval Üzeri Tempera”, 6 eserle “Fresk”, 3 eserle “Tuval Üzeri Yağlıboya ve Tempera”, 2 eserle “Parşömen Üzeri Tempera”, 1 eserle “Parşömen Üzeri Yağlıboya”, 1 eserle “Parşömen Üzeri Pastel Boya” ve 1 eserle de “Bakır Üzeri Yağlıboya” izlemektedir.

Genel olarak bakıldığında, tabloda yer alan veriler yalnızca Avrupa’da Türk halılarının dolaşımını belgelemekle kalmayıp, aynı zamanda bu halıların sanat eserlerinde nasıl temsil edildiğini, nasıl algılandığını ve kültürel anlamda nasıl aktarıldığını da ortaya koymaktadır. Halı tiplerinin çeşitliliği, farklı sanat ekollerinde ve tekniklerde karşımıza çıkması ile belli dönemlerde yoğunlaşması dikkate alındığında, Turquerie döneminde Türk halılarının yalnızca dekoratif birer unsur olmaktan ziyade, sembolik ve ikonolojik anlamlar da taşıyan kültürel ve simgesel birer öge olarak değerlendirildiklerinin de bir göstergesidir.

Turquerie dönemine tarihlendirilen 120 adet Türk halısı tasvirli eser, bu eserlerdeki halı tasvirlerinin benzerlik gösterdiği orijinal Türk halılarıyla birlikte, “Eser” ve “Orijinal Benzeri” başlıkları altında kategorize edilmiş ve kronolojik bir düzen çerçevesinde aşağıdaki tabloda derlenmiştir.

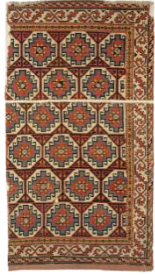
Tablo 4.5. Turquerie Dönemi Eser-Halı Tespiti

TURQUERIE DÖNEMİ ESER-HALI TESPİTİ		
KATALOG NO	ESER	ORİJİNAL BENZERİ
1	 Sano di Pietro, 1455, The Coronation of the Virgin (Bakire'nin Taç Giyme Töreni)	 Marby Halısı, XV. Yüzyıl, Stockholm, Statens Historiska Museet⁶⁹¹
2	 Giovanni di Paolo, 1455, St. John the Baptist's Head Presented to Herod (Vaftizci Yahya'nın Başının Herod'a Sunulması)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.
3	 Jaume Huguet, 1455, The Virgin and Child with St. Ines and St. Barbara (Aziz Ines ve Aziz Barbara ile Bakire ve Çocuk)	 Kuş Figürlü Halı, XV. Yüzyıl, Konya, Etnografya Müzesi⁶⁹²

691

http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/marby_rug_museum_of_national_antiquities_stockholm.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

692 Aslanapa, 2005: 84.

4	 Petrus Christus, 1457, Virgin and Child with Saints Jerome and Francis (Meryem ve Çocuk, Aziz Jerome ve Francis ile Birlikte)	 Baklava Şemasına Sahip Anadolu Halısı, XVI. Yüzyıl, Konya Etnografya Müzesi.⁶⁹³
5	 Andrea Mantegna, 1457-1460, Mary With Child (Çocuklu Meryem), San Zeno Sunağı, Poliptik (Orta Panel)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl Sonu, Berlin, Museum of Islamic Art.⁶⁹⁴
6	 Barthelemy d'Eyck, 1460, Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene'nin Kalbini Çalar)	 Holbein III. Tip Halı (Bergama), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁶⁹⁵
7	 Barthelemy d'Eyck, 1460, Der Liebesgott raubt das Herz von Rene (Aşk Tanrısı Rene'nin Kalbini Çalar)	 Memling Gülü Motifli Halı, XV. Yüzyıl, Budapeşte, Museum of Applied Arts.⁶⁹⁶

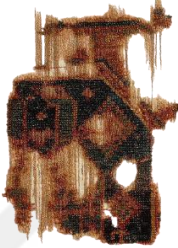
693

<https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ottoman-rugs-XVI-XVIIc/konya-mevlana-muzesi-baklava-rug-XVIc.htm> (erişim tarihi: 8.09.2024)

694 <http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein-rug-east-berlin-museum.htm> (erişim tarihi: 15.08.2024)

695 <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html?m=1> (erişim tarihi: 22.08.2024)

696 <https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/memling-guli-%20carpet-iparmuveszeti-muzeum-%20Budapest.htm> (erişim tarihi: 8.09.2024)

8		 Marby Halısı, XV. Yüzyıl, Stockholm, Statens Historiska Museet⁶⁹⁷
9	 Giovanni di Paolo, 1460, Saint Catherine before the Pope at Avignon (Aziz Catherine, Avignon'da Papa'nın Huzurunda)	 Fustat'ta Bulunan Tek Kuş Figürlü Halı, XIV. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art⁶⁹⁸
10	 Bartolomea degli Erri, 1460, Die Wiedererweckung des von seiner wahnsinnigen Mutter zerstückelten und gebratenen Kindes (Deli Annesi Tarafından Parçalanıp Kızartılan Çocuğun Dirilişi)	 Ming Halısı, XV. Yüzyıl, Berlin, İslam Sanatları Müzesi⁶⁹⁹

⁶⁹⁷

http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/marby_rug_museum_of_national_antiquities_stockholm.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁶⁹⁸ http://www.azerbaijanrugs.com/seljuk/seljuk_rug_fragment_the_metropolitan_museum_of_art2.htm (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁶⁹⁹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dragon-Phoenix_carpet_Turkey_15th-16th_century_8473_01.jpg (erişim tarihi: 13.08.2024)

11	 Sandro Botticelli, 1460, Federico Montefeltro with Humanist Writer Cristoforo Landino (Federico Montefeltro, Hümanist Yazar Cristoforo Landino ile Birlikte)	 Holbein I. Tip Halı, XIV-XV. Yüzyıl, İstanbul, Vakıflar Halı Müzesi.⁷⁰⁰
12	 Niccolo Alunno, 1458-1461, Saint Anne and the Virgin and Child Enthroned with Angels (Azize Anne, Bakire ve Çocuk, Meleklerle Birlikte Tahtta)	 Fustat'ta Bulunan Ejder ve Zümrüdüanka Figürlü Halı Parçası, XV. Yüzyıl⁷⁰¹
13	 Alesso Baldovinetti, 1466-1467, Annunciation (Müjde)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷⁰²

700

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/early_holbein_rug_15th_century_western_turkey_vakiflar_museum.htm (erişim tarihi: 18.04.2025)

701

http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/dragon_and_phoenix_rug_fragment_15thc_italy_private_collection.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

702

http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

14	 Bartolomeo degli Erri, 1470, The Birth of Saint Thomas Aquina (Aziz Thomas Aquina'nın Doğuşu)	 Ming Halısı, XV. Yüzyıl, Berlin, İslam Sanatları Müzesi⁷⁰³
15	 Antonello da Messina, 1476-1477, St. Sebastian (Aziz Sebastian)	 Holbein I. Tip Halı (İskemle Kaplaması), XV. Yüzyıl, Bernheimer Koleksiyonu, Münih, Almanya.⁷⁰⁴
16	 Antonello da Messina, 1476-1477, St. Sebastian (Aziz Sebastian)	 Holbein III. Tip Halı (Bergama), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁰⁵
17	 Hans Memling, 1478, The Virgin and Child with Saints and Donors (Meryem ve Çocuk, Azizler ve Bağışçılarla)	 Memling Gülü Motifli Halı, XV. Yüzyıl, Budapeşte, Museum of Applied Arts.⁷⁰⁶

⁷⁰³ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dragon-Phoenix_carpet_Turkey_15th-16th_century_8473_01.jpg (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁷⁰⁴ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_papal_chair_bernheimer_collection.htm (erişim tarihi: 20.04.2025)

⁷⁰⁵ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html?m=1> (erişim tarihi: 22.08.2024)

⁷⁰⁶ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/memling_guli_%20carpet_iparmuveszeti_muzeum_%20Budapest.htm (erişim tarihi: 8.09.2024)

18	 Vittore Carpaccio, 1479, L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik)	 Bellini Seccadesi, XV. Yüzyıl Sonu, İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi.⁷⁰⁷
19	 Vittore Carpaccio, 1479, L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik)	 Holbein IV. Tip Halı (Bergama), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁰⁸
20	 Domenico Ghirlandaio, 1480, Saint Jerome in His Study (Aziz Jerome Çalışma Odasında)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi⁷⁰⁹

⁷⁰⁷

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_rever](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_reverse.jpg)
se.jpg (erişim tarihi: 5.10.2024)

⁷⁰⁸ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/turk_ve_islam_eserleri_muzesi_turkish_rug_15th_century-701.htm (erişim tarihi: 28.08.2024)

⁷⁰⁹ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iii-the-small.html> (erişim tarihi: 15.08.2024)

21	 Hans Memling, 1480, Bathsheba Bathing (Bathsheba'nın Yıkanması)	 Ming Halısı, XV. Yüzyıl, Berlin, İslam Sanatları Müzesi⁷¹⁰
22	 Carlo Crivelli, 1482, The Annunciation (Müjde)	 Crivelli Halısı, XV. Yüzyıl, Budapeşte, Museum of Applied Arts.⁷¹¹
23	 Andrea del Verrocchio ve Lorenzo di Credi, 1475-1483, Madonna With Saint John The Baptist And Donatus (Madonna, Aziz Vaftizci Yahya ve Donatus'la Birlikte)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷¹²

⁷¹⁰ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dragon-Phoenix_carpet_Turkey_15th-16th_century_8473_01.jpg (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁷¹¹ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/crivelli/crivelly_type_rug1_batari_iparmuveszeti_muzeum%20.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷¹² http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

24	 Domenico Ghirlandaio, 1483, Madonna and Child Enthroned with Saints (Madonna ve Çocuk Azizlerle Birlikte Tahtta)	 Holbein III. Tip Halı, XV. Yüzyıl, The Museum of Islamic Art, Katar.⁷¹³
25	 Hans Memling, 1485, The Virgin and Child with the Donor and a Musician Angel (Bağışçı ve Müzisyen Melek ile Bakire ve Çocuk)	 Memling Gülü Motifli Halı, XV. Yüzyıl, Budapeşte, Museum of Applied Arts.⁷¹⁴
26	 Hans Memling, 1485, Flowers in an Jug (Sürahideki Çiçekler)	 Memling Gülü Motifli Anadolu Halısı, XV. Yüzyıl, Konya Etnografya Müzesi.⁷¹⁵
27	 Vincenzo Foppa, 1485, Madonna con il Bambino e i santi Giovanni Battista e Giovanni Evangelista (Meryem Ana ve Çocuk, Aziz Vaftizci Yahya ve Evangelist Yahya ile Birlikte)	 Holbein III. Tip Halı (Bergama), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷¹⁶

⁷¹³ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Unknown,_Turkey_-_Three_Star_%27Holbein%27_Carpet_-_Google_Art_Project.jpg (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷¹⁴ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/memling_guli_%20carpet_iparmuveszeti_museum_%20Budapest.htm (erişim tarihi: 8.09.2024)

⁷¹⁵ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ottoman-rugs-XVI-XVIIc/konya_mevlana_museum_memling_gul_rug.htm (erişim tarihi: 8.09.2024)

⁷¹⁶ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html?m=1> (erişim tarihi: 22.08.2024)

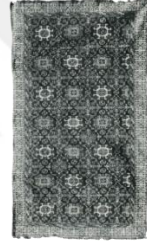
28	 Gentile Bellini, 1475-1485, The Virgin and Child Enthroned (Tahtta Oturan Bakire ve Çocuk)	 Bellini Seccadesi, XV. Yüzyıl Sonu, İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi.⁷¹⁷
29	 Domenico Ghirlandaio, 1486, Madonna and Child Enthroned Between Angels and Saints (Melekler ve Azizler Arasında Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷¹⁸
30	 Carlo Crivelli, 1486, The Annunciation (Müjde)	 Crivelli Halısı, XV. Yüzyıl, Budapeşte, Museum of Applied Arts.⁷¹⁹

⁷¹⁷

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_reverse.jpg (erişim tarihi: 5.10.2024)

⁷¹⁸ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷¹⁹ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/crivelli/crivelly_type_rug1_batari_iparmuveszeti_muzeum%20.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

31	 Carlo Crivelli, 1486, The Annunciation (Müjde)	 Holbein III. Tip Halı (Batı Anadolu), XV. Yüzyıl, Sion Cathedral, İsviçre.⁷²⁰
32	 Hans Memling, 1485-1490, The Virgin and Child between St James and St Dominic (Aziz James ve Aziz Dominic arasındaki Bakire ve Çocuk)	 Memling Gülü Motifli Halı, XVII. Yüzyıl, Ankara Vakıf Eserleri Müzesi.⁷²¹
33	 Raffaellino del Garbo, 1490, Madonna Enthroned With The Child, Two Angels And Two Saints (Madonna, Çocuk, İki Melek ve İki Azizle Birlikte Tahtta)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XVI. Yüzyıl, Evvelce Berlin Devlet Müzeleri (Harpte Kaybolmuş)⁷²²
34	 Jean Hey, 1490, The Virgin and Child Adored by Angels (Meleklerin Taptığı Meryem ve Çocuk)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi⁷²³

⁷²⁰ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/sion_church_large_pattern_holbein_rug.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷²¹ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/konya/konya_rug_XVIIc_ankara_vakiflar_museum.htm (erişim tarihi: 8.09.2024)

⁷²² http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_teppeich_berlin_museum_war_lost.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷²³ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iii-the-small.html> (erişim tarihi: 15.08.2024)

35	 Giovanni Battista Cima da Conegliano, 1492, Madonna Enthroned with Child with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Çocukla Tahtta Oturan Madonna)	 Bellini Seccadesi, XV. Yüzyıl Sonu, İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi.⁷²⁴
36	 Alvise De Donati, XV. Yüzyıl, Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerle Tahtta Oturan Madonna ve Çocuk)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XVI. Yüzyıl, Özel Koleksiyon, New York.
37	 Giovanni di Niccolo Mansueti, 1494, Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi)	 Holbein III. Tip Halı (Bergama), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷²⁵
38	 Giovanni di Niccolo Mansueti, 1494, Miracle Of The Relic Of The Holy Cross In Campo San Lio (Campo San Lio'daki Kutsal Haç Kalıntısının Mucizesi)	 Holbein IV. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷²⁶

724

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_rever](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_reverse.jpg)
[se.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_reverse.jpg) (erişim tarihi: 5.10.2024)

725 <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html?m=1> (erişim tarihi: 22.08.2024)726 https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ottoman-rugs-XVI-XVIIc/turk_ve_islam_eserleri_museum_large_pattern_holbein_rug.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

39	 Anonim, XV. Yüzyıl Sonu, Virgin and Child with Saints Nicholas, Sebastian, Roch and Martin (Meryem ve Çocuk Aziz Nikolaos, Sebastian, Roch ve Martin ile Birlikte)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷²⁷
40	 Marco di Costanzo, 1468-1500, San Girolamo Nello Studio (Çalışma Odasındaki Aziz Jerome)	 Holbein III. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Philadelphia Museum of Art, Pensilvanya.⁷²⁸
41	 Vittore Carpaccio, 1495-1500, Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)	 Holbein III. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art, Almanya.⁷²⁹
42	 Vittore Carpaccio, 1495-1500, Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)	Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.

⁷²⁷ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷²⁸ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/early-anatolian-rugs/philadelphia_museum_of_art_mcilhenny_collection_turkish_rug.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷²⁹ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html> (erişim tarihi: 22.04.2025)

43	 Vittore Carpaccio, 1495-1500, Meeting Of The Betrothed And Departure For Pilgrimage, From The Stories Of Saint Ursula (Aziz Ursula Hikayelerinden: Nişanlıların Buluşması ve Hac Yolculuğuna Çıkma)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷³⁰
44	 Tommaso di Piero Trombetta, 1500, The Sacred Conversation (Kutsal Konuşma)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷³¹
45	 Anonim, 1500, The Mass of Saint Giles (Aziz Giles'in Ayini)	 Holbein III. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art, Almanya.⁷³²
46	 Benvenuto Tisi, 1503-1506, Treasure Room Fresco (Hazine Odası Freski)	 Bellini Seccadesi, XVI. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art.⁷³³

⁷³⁰ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷³¹ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷³² https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ottoman-rugs-XVI-XVIIc/berlin_museum_islamische_kunst_turkish_rug.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷³³ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/447572> (erişim tarihi: 25.04.2025)

47	 Lorenzo Lotto, 1506, Madonna with Child and Saints (Çocuk ve Azizlerle Madonna)	 Bellini Seccadesi, XV. Yüzyıl Sonu, İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi.⁷³⁴
48	 Vittore Carpaccio, 1507, Figlia dell'imperatore Gordiano Esorcizzata da san Trifone (İmparator Gordian'ın Kızı Aziz Triphun Tarafından Kovuldu)	 Holbein III. Tip Halı (Bergama), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷³⁵
49	 Giovanni Bellini, 1507, Portrait of The Loredan Family (Loredan Ailesinin Portresi)	 Bellini Seccadesi, XVI. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷³⁶

734

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_rever](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_reverse.jpg)
[se.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_reverse.jpg) (erişim tarihi: 5.10.2024)

⁷³⁵ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html?m=1> (erişim tarihi: 22.08.2024)

736

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/bellini/bellini_re_entrant_prayer_rug_museum_fur_islamische_kunst_berlin.htm (erişim tarihi: 5.10.2024)

50	 Pinturicchio, 1502-1507, Pope Pius II at the Congress of Mantua (Papa II. Pius Mantua Kongresi'nde)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷³⁷
51	 Pinturicchio, 1502-1508, Enea Piccolomini as an Ambassador to the Court of James I of Scotland (İskoçya I. James Mahkemesi Büyükelçisi Olarak Enea Piccolomini)	 Holbein III. Tip Halı (Bergama), XVI. Yüzyıl, Museum of Islamic Art, Almanya.⁷³⁸
52	 Andrea Previtali, 1508, Annunciation (Müjde)	 Holbein I. Tip Halı, XV. Yüzyıl, Museum of Fine Arts, Boston.⁷³⁹
53	 Sebastiano del Piombo, 1512, Portrait of Ferry Carondelet with his Secretary (Ferry Carondelet'in Sekreteriyle Portresi)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XVI. Yüzyıl, Alexander Collection.⁷⁴⁰

⁷³⁷ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷³⁸ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html?m=1> (erişim tarihi: 22.08.2024)

⁷³⁹

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/small_pattern_holbein_carpet_XVIc_museum_of_fine_arts_boston.htm (erişim tarihi: 20.04.2025)

⁷⁴⁰ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iiithe-small.html> (20.04.2025)

54	 Francesco Bissolo, 1515, Madonna and Child Enthroned with Saints (Azizlerin Yanında Tahta Çıkan Madonna ve Çocuk)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XVI. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁴¹
55	 Sebastiano del Piombo, 1516, Cardinal Bandinello Sauli, His Secretary, and Two Geographers (Kardinal Bandinello Sauli, Sekreteri ve İki Coğrafyacı)	 Holbein II. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Moshe Tabibnia Collection, Milano.⁷⁴²
56	 Lorenzo Lotto, 1521, Enthroned Madonna with Angels and Saints (Melekler ve Azizlerle Birlikte Tahta Çıkan Madonna)	 Bellini Seccadesi, XVI. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art.⁷⁴³
57	 Bernard van Orley, 1522, The Holy Family (Kutsal Aile)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XVI. Yüzyıl, Palazzo Barberini, Roma.⁷⁴⁴

⁷⁴¹ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iii-the-small.html> (erişim tarihi: 20.04.2025)

⁷⁴² https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/lotto_rug_kufic_border_milestones_moshe_tabibnia.htm (erişim tarihi: 21.04.2025)

⁷⁴³ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/447572> (erişim tarihi: 25.04.2025)

⁷⁴⁴ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_carpet_Palazzo_Barberini.htm (erişim tarihi: 20.04.2025)

58	 Lorenzo Lotto, 1523, Husband and Wife (Koca ve Karısı)	 Bellini Seccadesi, XV. Yüzyıl Sonu, İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi.⁷⁴⁵
59	 Lorenzo Lotto, 1523, The Mystical marriage of Saint Catherine (Aziz Catherine'in Mistik Evliliği)	 Bellini Seccadesi, XVI. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷⁴⁶
60	 Andrea Solario, 1515-1524, Ritratto del cancelliere Domenico Gerolamo Morone (Şansölye Domenico Gerolamo Morone'nin Portresi)	 Holbein III. Tip Halı, XV. Yüzyıl Sonu, İstanbul Vakıflar Halı Müzesi.⁷⁴⁷

⁷⁴⁵

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_rever](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_reverse.jpg)
se.jpg (erişim tarihi: 5.10.2024)

⁷⁴⁶

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/bellini/bellini_re_entrant_prayer_rug_museum_fur_islamische_kunst_berlin.htm (erişim tarihi: 5.10.2024)

⁷⁴⁷ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/crivelli/crivelly_type_rug5_vakiflar_museum.htm (erişim tarihi: 23.08.2024)

61	 Bernardino Licinio, 1524, A Family Group (Bir Aile Grubu)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XV-XVI. Yüzyıl, Wher Collection, İsviçre.⁷⁴⁸
62	 Juan de Borgona, 1515-1525, Virgin and Child with the Infant Saint John (Bakire ve Çocuk, Bebek Aziz John ile)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XIV-XV. Yüzyıl, İstanbul, Vakıflar Halı Müzesi.⁷⁴⁹
63	 Gabriele Cappellini, 1525, Portrait Of Laura Pisani (Laura Pisani'nin Portresi)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XVI. Yüzyıl, Alexander Collection.⁷⁵⁰
64	 Giovanni Battista di Jacopo di Gasparre, 1525, Portrait of a Young Man Seated on a Carpet (Halı Üzerinde Oturan Genç Bir Adamın Portresi)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷⁵¹

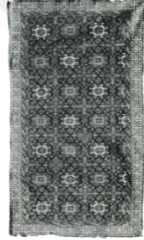
⁷⁴⁸

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/type_I_small_pattern_holbein_carpet_wher_collection_moshe_tabibnia.htm (erişim tarihi: 20.04.2025)

⁷⁴⁹ http://www.turkotek.com/old_masters/salon_2.html (erişim tarihi: 20.04.2025)

⁷⁵⁰ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iii-the-small.html> (20.04.2025)

⁷⁵¹ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

65	 Hans Holbein, 1526, Darmstadt Madonna (Darmstadt Madonna'sı)	 Holbein III. Tip Halı (Bergama), XVI. Yüzyıl, Museum of Islamic Art, Almanya.⁷⁵²
66	 Girolamo dai Libri, 1530, Madonna dell'ombrello (Şemsiyeli Madonna)	 Holbein II. Tip Halı (Uşak), XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁵³
67	 Genç Hans Holbein, 1532, Portrait of the Merchant Georg Gisze (Tüccar George Gisze'nin Portresi)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XVI. Yüzyıl, Evvelce Berlin Devlet Müzeleri (Harpte Kaybolmuş)⁷⁵⁴
68	 Luca Longhi, 1532, Virgin and Child with Saints Francis and George (Bakire ve Çocuk, Aziz Francis ve George ile Birlikte)	 Holbein II. Tip Halı (Uşak), XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁵⁵

⁷⁵² <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html?m=1> (erişim tarihi: 22.08.2024)

⁷⁵³ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/meschoulam-lotto-carpet-17th_c.htm (21.04.2025)

⁷⁵⁴ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_teppeich_berlin_museum_war_lost.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷⁵⁵ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/lotto-rug-ushak-17th_c-christies-04-2018-L259.htm (erişim tarihi: 21.04.2025)

69	 Hans Holbein, 1533, The Ambassadors (Elçiler)	 Holbein III. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, İstanbul, Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁵⁶
70	 Paris Bordone, 1534, Presentation of the Ring to the Doge (Yüzüğün Doge'a Takdimi)	 Yıldızlı Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁵⁷
71	 Dosso Dossi, 1535, Witchcraft (Allegory of Hercules) (Büyücülük (Herkül Alegorisi))	 Bellini Seccadesi, XV. Yüzyıl Sonu, İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi.⁷⁵⁸

756

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Holbein_carpet_with_large_medallions_16th_century_Central_Anatolia.jpg (erişim tarihi: 22.04.2025)

757

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-star/star_ushak_rug_XVIIc_turkish_islamic_art_museum.htm (erişim tarihi: 30.09.2024)

758

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Re_entrant_prayer_rug_Anatolia_late_15th_early_16th_century_reverse.jpg (erişim tarihi: 5.10.2024)

72	 Gregorio Lopes, 1540, Anunciação (Müjde)	 Holbein II. Tip Halı (Uşak), XVI. Yüzyıl, Metropolitan Museum of Art, New York.⁷⁵⁹
73	 Jacopo Bassano, 1540, Portrait of a Man of Letters (Bir Edebiyat Adamının Portresi)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XV. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷⁶⁰
74	 Lorenzo Lotto, 1542, The Alms of St. Anthony (Aziz Anthony'nin Sadakaları)	 Holbein II. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Moshe Tabibnia Collection, Milano.⁷⁶¹
75	 Hans Holbein, 1543, Henry VIII. and the Barber Surgeons (VIII. Henry ve Berber Cerrahlar)	 Holbein III. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art, Almanya.⁷⁶²

⁷⁵⁹ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/historical_lotto_ushak_carpet1.htm (erişim tarihi: 21.04.2025)

⁷⁶⁰ http://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_east_berlin_museum.htm (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷⁶¹ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/lotto_rug_kufic_border_milestones_moshe_tabibnia.htm (erişim tarihi: 21.04.2025)

⁷⁶² <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html> (erişim tarihi: 22.04.2025)

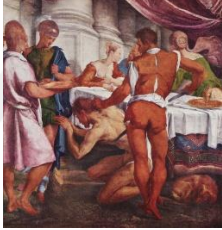
76	 Gerlach Flicke, 1545, Portrait of Thomas Cranmer (Thomas Cranmer'in Portresi)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XVI. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁶³
77	 Anonim, 1537-1547, Portrait of Henry VIII. (VIII. Henry'nin Portresi)	 Farklı Biçimde Madalyonlara Sahip Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Washington, Textile Museum.⁷⁶⁴
78	 Lorenzo Lotto, 1547, Portrait of Giovanni della Volta with his Wife and Children (Giovanni della Volta'nın Eşi ve Çocuklarıyla Portresi)	 Holbein II. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Philips Collection, London.⁷⁶⁵
79	 François Clouet, 1547, Henri II, roi de France (Fransa Kralı II. Henri)	 Holbein III. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art, Almanya.⁷⁶⁶

⁷⁶³ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_rug_fragment_private_collection.htm (erişim tarihi: 21.04.2025)

⁷⁶⁴ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-star/star_ushak_rug_textile_museum.htm (erişim tarihi: 30.09.2024)

⁷⁶⁵ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/phillips_lotto_rug_XVIc_hermann.htm (erişim tarihi: 21.04.2025)

⁷⁶⁶ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iithe-large.html> (erişim tarihi: 22.04.2025)

80	 Anonim, 1547, King Edward VI (Kral VI. Edward)	 Holbein I. Tip Halı (Batı Anadolu), XVII. Yüzyıl, Philadelphia Museum of Art, Pensilvanya.⁷⁶⁷
81	 Hans Mielich, 1548, Portrait of Ladislaus von Fraunberg (Ladislaus von Fraunberg'in Portresi)	 Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁶⁸
82	 Jacopo Bassano, XVI. Yüzyıl, The Decapitation of St John the Baptist (Vaftizci Yahya'nın Başının Kesilmesi)	 Bellini Seccadesi, XVI. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷⁶⁹

⁷⁶⁷

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/holbein/holbein_carpet_17th_century_philadelphia_museum_of_art.htm (erişim tarihi: 21.04.2025)

⁷⁶⁸ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-bird/turkish_islamic_art_museum_ushak_bird_carpet.htm (erişim tarihi: 7.10.2024)

⁷⁶⁹

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/bellini/bellini_re_entrant_prayer_rug_museum_fur_islamische_kunst_berlin.htm (erişim tarihi: 5.10.2024)

83	 Jacopino del Conte, 1550, Ritratto del cardinale Marcello Cervini Spannocchi (Kardinal Marcello Cervini Spannocchi'nin Portresi)	 Holbein II. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Cincinnati Art Museum, Ohio.⁷⁷⁰
84	 I. Frans Floris, 1561, La Famille Van Berchem (Van Berchem Ailesi)	 Holbein II. Tip Halı (Uşak), XVI. Yüzyıl, Philadelphia Museum of Art, Pensilvanya.⁷⁷¹
85	 Lucas de Heere, 1572, The Family of Henry VIII: An Allegory of the Tudor Succession (VIII. Henry'nin Ailesi: Tudor Verasetinin Bir Alegorisi)	 Madalyonlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Berlin, Museum of Islamic Art.⁷⁷²
86	 Paul van Somer I, 1601, Henry Hastings (1586-1643), 5th Earl of Huntingdon (5. Huntingdon Kontu Henry Hastings)	 Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Metropolitan Museum of Art, New York.⁷⁷³

⁷⁷⁰ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/cincinnati_art_museum_lotto_rug.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷⁷¹ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/white_lotto_rug_philadelphia_museum_of_art_1967-30-308.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷⁷² <https://www.rugtracker.com/2015/09/ushakistan.html> (erişim tarihi: 25.04.2025)

⁷⁷³ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-bird/mcmullan_ushak_bird_rug_the_metropolitan_museum_of_art.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

87	 Juan Pantoja de la Cruz, 1604, The Somerset House Conference (Somerset House Konferansı)	 Holbein I. Tip Halı (Uşak), XVI. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi⁷⁷⁴
88	 John de Critz, 1605, Anne of Denmark (Danimarkalı Anne)	 Holbein II. Tip Halı (Uşak), XVI. Yüzyıl, Philadelphia Museum of Art, Pensilvanya.⁷⁷⁵
89	 John de Critz, 1605, King James I of England (İngiltere Kralı I. James)	 Holbein II. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, New York, Metropolitan Museum of Art.⁷⁷⁶
90	 John de Critz, 1606, King James I of England (İngiltere Kralı I. James)	 Holbein II. Tip Halı (Uşak), XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁷⁷

⁷⁷⁴ <https://www.rugtracker.com/2014/01/the-holbein-lotto-family-iii-the-small.html> (erişim tarihi: 15.08.2024)

⁷⁷⁵ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/johnson_lotto_rug_philadelphia_museum_of_art_1160.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷⁷⁶ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/mcmullan_lotto_rug_fragment_mma_1972.80.6.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷⁷⁷ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/lotto_rug_sothebys_10_1985_L647.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

91	 Giovanni Battista Crespi, 1610, Miracle of Beatrice Crespi (St Beatrice) Healed of Breast Cancer (Beatrice Crespi'nin (Aziz Beatrice) Meme Kanserini İyileştirmesi Mucizesi)	 Holbein II. Tip Halı (Uşak), XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁷⁸
92	 William Larkin, 1614, Lady Dorothy Cary (Leydi Dorothy Cary)	 Ming Halısı, XV. Yüzyıl, Berlin, İslam Sanatları Müzesi.⁷⁷⁹
93	 Cornelis de Vos, 1620, Portrait of Abraham Grapheus (Abraham Grapheus'un Portresi)	 Tek Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁸⁰
94	 Marcus Gheeraerts, 1620, Magdalen Poultney, Later Lady Aston (Magdalen Poultney, Sonrasında Lady Aston)	 Yıldızlı Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁸¹

⁷⁷⁸ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/lotto_rug_anatolian_style_mirco_cattai.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷⁷⁹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dragon-Phoenix_carpet_Turkey_15th-16th_century_8473_01.jpg (erişim tarihi: 13.08.2024)

⁷⁸⁰ <https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/transylvanian/turkish-prayer-rug-transylvanian-type-tiem401.htm> (erişim tarihi: 20.09.2024)

⁷⁸¹ <https://www.rugtracker.com/2015/09/ushakistan.html> (erişim tarihi: 25.04.2025)

95	 Alessandro Varotari, 1625, Eumenes and Roxana (Eumenes ve Roxana)	 Beyaz Zeminli, Kuşlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, İstanbul Vakıflar Halı Müzesi.⁷⁸²
96	 Werner van den Valckert, 1625, Schutters van de compagnie van kapitein Albert Coenraetsz. Burgh en luitenant Pieter Evertsz (Yüzbaşı Albert Coenraetsz'in Bölüğünden Tüfekçiler. Burgh ve Teğmen Pieter Evertsz)	 Tek Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁸³
97	 Thomas de Keyser, 1627, Constantijn Huygens and his Clerk (Constantijn Huygens ve Kâtibi)	 Çift Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, Budapeşte, Museum of Applied Arts.⁷⁸⁴
98	 Willem Cornelisz Duyster, 1630, Two Men Playing Tric-Trac (İki Adam Tric-Trac Oynuyor)	 Holbein II. Tip Halı (Uşak), XVII. Yüzyıl, İstanbul, Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁸⁵

⁷⁸² https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-bird/vakiflar_ushak_bird_rug_fragment.htm (erişim tarihi: 7.10.2024)

⁷⁸³ <https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/transylvanian/turkish-prayer-rug-transylvanian-type-tiem401.htm> (erişim tarihi: 20.09.2024)

⁷⁸⁴ <https://www.transylvanianrugs.com/?p=2425> (erişim tarihi: 20.09.2024)

⁷⁸⁵ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/turkish_islamic_art_museum_lotto_carpet_958.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

99	 Willem Cornelisz Duyster, 1630, Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları)	 Smyrna (İzmir) Halısı, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁸⁶
100	 Thomas de Keyser, 1632, Portrait of a Gentleman (Bir Beyefendinin Portresi)	 Çift Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁸⁷
101	 Francisco de Zurbarán, 1639, Virgin of the Rosary With Two Carthusians (İki Carthusluyla Tesbih Bakiresi)	 Yıldızlı Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Saint Louis Art Museum, USA.⁷⁸⁸
102	 Jan van den Hecke, 1645, Still Life with Lobster, Fruit, and Roses (İstakoz, Meyve ve Güllerle Natürmort)	 Tek Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁸⁹

⁷⁸⁶ <https://www.christies.com/en/lot/lot-4978353> (erişim tarihi: 25.04.2025)

⁷⁸⁷ <https://www.transylvanianrugs.com/?p=2425> (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷⁸⁸ <https://www.slam.org/collection/objects/33016/> (erişim tarihi: 25.04.2025)

⁷⁸⁹ <https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/transylvanian/turkish-prayer-rug-transylvanian-type-tiem401.htm> (erişim tarihi: 20.09.2024)

103	 Mathieu Le Nain, 1648, Tric-Trac Players (Tric-Trac Oyuncuları)	 Çift Mihraplı ve Madalyonlu Uşak Seccadesi, XVI. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁹⁰
104	 Gerard van Honthorst, 1650, Amalia and her Daughters watching the Triumph of Frederik Hendrik (Amalia ve Kızları Frederik Hendrik'in Zaferini İzliyor)	 Madalyonlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁹¹
105	 Johannes Vermeer, 1656, The Procuress (Kadın Satıcısı)	 Madalyonlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Philadelphia Museum of Art, Pensilvanya.⁷⁹²
106	 Johannes Vermeer, 1659, Girl Reading a Letter by an Open Window (Açık Bir Pencerede Mektup Okuyan Kız)	 Madalyonlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁹³

790

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ottoman-rugs-XVI-XVIIc/XVI_century_double_niche_ushak_carpet.htm (erişim tarihi: 25.04.2025)

791 https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-medallion/medallion_ushak_carpet_christies_04_2013.htm (erişim tarihi: 25.04.2025)

792 <https://www.rugtracker.com/2015/09/ushakistan.html> (erişim tarihi: 24.04.2025)

793 https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-medallion/medallion_ushak_carpet_christies_04_2013.htm (erişim tarihi: 25.04.2025)

107	 Johannes Vermeer, 1660, Lady at the Virginals with a Gentleman (Virginals'ta Bir Hanımefendi ve Bir Beyefendi)	 Madalyonlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁹⁴
108	 Bartolomeo Bimbi, XVII. Yüzyıl, Shells (Kabuklar)	 Holbein II. Tip Halı, XVI. Yüzyıl, Philadelphia Museum of Art, Pensilvanya.⁷⁹⁵
109	 Hendrik Martenszoon Sorgh, 1663, Portrait of a Man Writing at a Table (Masada Yazı Yazan Bir Adamın Portresi)	 Smyrna (İzmir) Halısı, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁷⁹⁶
110	 Pieter de Hooch, 1663, Portrait of a Family Making Music (Müzik Yapan Bir Ailenin Portresi)	 Seccade Formlu, Zemini Boş Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII.

⁷⁹⁴ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-medallion/medallion_ushak_carpet_christies_04_2013.htm (erişim tarihi: 25.04.2025)

⁷⁹⁵ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/lotto/joseph_lees_williams_lotto_rug_philadelphia_museum_of_art_1955-65-9.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁷⁹⁶ <https://www.christies.com/en/lot/lot-3049287> (erişim tarihi: 25.04.2025)

		Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi.⁷⁹⁷
111	 Jan Steen, 1663, A Woman at her Toilet (Tuvaletteki Bir Kadın)	 Çift Mihraplı ve Madalyonlu Uşak Seccadesi, XVII. Yüzyıl, Londra, Victoria and Albert Museum.⁷⁹⁸
112	 Caspar Netscher, 1664, A Lady with a Parrot and a Gentleman with a Monkey (Papağanlı Bir Bayan ve Maymunlu Bir Beyefendi)	 Çift Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, Moshe Tabibnia Collection, Milano.⁷⁹⁹

⁷⁹⁷ <https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/transylvanian/anatolian-transylvanian-rug-turkish & islamic art museum 820.htm> (erişim tarihi: 20.09.2024)

⁷⁹⁸ <https://www.rugtracker.com/2015/09/ushakistan.html> (erişim tarihi: 5.10.2024)

⁷⁹⁹ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/transylvanian/moshe_tabibnia_collection_transylvanian_rug_western_anatolia.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

113	 Caspar Netscher, 1665, A Lady at Her Toilet (Tuvaletindeki Bir Kadın)	 Çift Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, Moshe Tabibnia Collection, Milano.⁸⁰⁰
114	 Cornelis De Man, 1666, Interior with a Woman Sweeping (İç Mekâmı Süpüren Kadın)	 Çift Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁸⁰¹
115	 Gerard ter Borch, 1668, A Woman Playing a Theorbo to Two Men (İki Adama Theorbo Çalan Bir Kadın)	 Madalyonlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁸⁰²
116	 Bartholomeus van der Helst, 1669, Portrait of Daniel Bernard (Daniel Bernard'ın Portesi)	 Madalyonlu Uşak Halısı, XVI. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁸⁰³

800

https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/transylvanian/moshe_tabibnia_collection_transylvanian_rug_western_anatolia.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁸⁰¹ <https://www.transylvanianrugs.com/?p=2425> (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁸⁰² <https://www.rugtracker.com/2015/09/ushakistan.html> (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁸⁰³ <https://www.rugtracker.com/2015/09/ushakistan.html> (erişim tarihi: 22.04.2025)

117	 Cornelis De Man, Interior of a Townhouse (Bir Şehir Evinin İçi)	 Çift Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁸⁰⁴
118	 Emanuel de Witte, 1678, Portrait of a Family in an Interior (İç Mekânda Bir Ailenin Portresi)	 Çift Mihraplı Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, Moshe Tabibnia Collection, Milano.⁸⁰⁵
119	 Robert Feke, 1741, Isaac Royall and Family (Isaac Royall ve Ailesi)	 Çift Mihraplı, Madalyonlu, Transilvanya Tipi Halı Seccade, XVII. Yüzyıl, Museum of Applied Arts, Budapeşte.⁸⁰⁶

⁸⁰⁴ <https://www.transylvanianrugs.com/?p=2425> (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁸⁰⁵ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/transylvanian/moshe_tabibnia_collection_transylvanian_rug_western_anatolia.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

⁸⁰⁶ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/transylvanian/transylvanian_turkish_prayer_rug_iparmuveszeti_muzeum_%20Budapest_80_286_1.htm (erişim tarihi: 22.04.2025)

120	 Jean-Etienne Liotard, 1749, Portrait of Mary Gunning, Countess of Coventry (Coventry Kontesi Mary Gunning'in Portresi)	 Madalyonlu Uşak Halısı, XVII. Yüzyıl, Özel Koleksiyon.⁸⁰⁷
-----	--	--

Turquerie dönemine tarihlenen 120 adet Türk halısı tasvirli eser, tematik açıdan incelendiğinde eserler, dini ikonografi, portre temsilleri, iç mekân ve gündelik yaşam sahneleri, temsili ve sembolik temsiller ve mitolojik ve tarihsel anlatılar olmak üzere beş ana kategori altında toplanmaktadır. Çoğunlukla Hristiyan ikonografisine bağlanan Madonna, azizler, Meryem ve çocuk, müjde gibi dini sahnelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Portre temsillerinde hanedan üyeleri, diplomatik temsilciler ve aristokrat sınıfa ait insan tipleri öne çıkmakta olup, bu figürler bireysel ya da grup portresi formatında resmedilmişlerdir. İç mekân ve gündelik yaşam sahneleri, ev içi mekânlarda geçen, aile yaşamı ve gündelik hayatın detaylarını yansıtan temalar olarak karşımıza çıkmakta olup, dönemin toplumsal yapısı, yaşam tarzı, aile yapısı, ev düzeni ve günlük yaşamı hakkında bilgiler vermektedir. Temsili ve sembolik temalarda kullanılan Türk halıları, statü bildiren, zenginlik, güç, ihtişam ve soyluluğu simgeleyen sembolik birer öge olarak tercih edilmiştir. Mitolojik karakterler ve tarihsel olayları konu alan anlatılar da yine Türk halılarının tasvir edildiği temalar arasında yer almaktadır. Tüm bu çeşitliliğe rağmen, tıpkı Turquerie öncesi dönemde olduğu gibi, bu dönemde de dini temaların sayıca fazla olduğu açıkça görülmektedir.

Söz konusu dini temalar, yalnızca litürjik sahnelerle sınırlı kalmayıp, mucize olayları ve azizlerin hayat hikâyelerine kadar genişlemektedir. Örneğin Giovanni di Paolo'nun "*Saint Catherine before the Pope at Avignon (Aziz Catherine, Avignon'da Papa'nın huzurunda)*", Bartolomeo degli Erri'nin "*The Birth of Saint Thomas Aquina (Aziz Thomas Aquina'nın Doğuşu)*", Bernard van Orley'in "*The Holy Family (Kutsal Aile)*" Giovanni di Paolo'nun "*St. John the Baptist's Head Presented to Herod (Vaftizci Yahya'nın Başının Herod'a Sunulması)*", ya da Jacopo Bassano'nun "*The Decapitation of St John the Baptist (Vaftizci Yahya'nın Başının Kesilmesi)*" adlı eserlerinde yer alan bu ve bunun gibi konular, hem dramatik konularla harmanlanmış hem de figürlerin konumlandığı zeminlerde Uşak, Marby, Fustat, Bergama ve

⁸⁰⁷ https://www.azerbaijanrugs.com/anatolian/ushak-medallion/medallion_ushak_carpet_christies_04_2013.htm (erişim tarihi: 25.04.2025)

Konya gibi farklı coğrafi kökenlere sahip halı örnekleriyle desteklenmiştir. Bu durum, halıların yalnızca dekoratif bir unsur değil, sahnenin sunuluşunu güçlendiren, figürlerin kutsallığını pekiştiren ve zaman zaman alegorik roller üstlenen taşıyıcı öğeler olduğunun ispatlarını sunmaktadır.

Portre temsilleri incelendiğinde, hanedan mensupları, devlet erkânı, hümanist yazarlar ve dini otoriteler gibi seçkin kişi gruplarının halılar eşliğinde tasvir edildikleri görülmektedir. Bu seçkin kişi figürlerinin genellikle taht ya da kürsü benzeri nesneler üzerine oturtulduğu, altlarında ise Uşak ya da Holbein tipi halıların konumlandırıldığı görülmektedir. Hans Holbein'in "*The Ambassadors (Elçiler)*", Sebastiano del Piombo'nun "*Cardinal Bandinello Sauli, His Secretary, and Two Geographers (Kardinal Bandinello Sauli, Sekreteri ve İki Coğrafyacı)*" ya da Pinturicchio'nun "*Pope Pius II at the Congress of Mantua (Papa II. Pius Mantua Kongresi'nde)*" başlıklı eserleri hem bireysel portre geleneğini yansıtmaları hem de ait oldukları sınıfsal temsiliyetin okunabilmesi açısından önemlidir. Bu tür sahnelerde halılar, yalnızca zenginliğin değil, aynı zamanda entelektüel, politik ve kültürel kudretin de bir göstergesi olarak işlev görmüştür.

İç mekân sahneleri ise, özellikle Kuzey Avrupa resminde barok dönemle birlikte yoğunlaşmakta ve aile yaşantısına, gündelik ilişkilere, ev içi törenlere dair ayrıntılı sahneler sunmaktadır. Bu sahnelerde halılar genellikle masa örtüsü, iskemle kaplaması ya da dekoratif bir zemin unsuru olarak tasvir edilmiştir. Örneğin, Johannes Vermeer'in "*Lady at the Virginals with a Gentleman (Virginals'ta Bir Hanımefendi ve Bir Beyefendi)*", Pieter de Hooch'un "*Portrait of a Family Making Music (Müzik Yapan Bir Ailenin Portresi)*", Willem Duyster'in "*Two Men Playing Tric-Trac (İki Adam Tric-Trac Oynuyor)*" adlı eserlerinde, halılar gündelik yaşamın içine yerleşmiş statü göstergeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu sahnelerde kullanılan Transilvanya Seccadeleri, Uşak ve Smyrna Halıları gibi örnekler, halıların dini kullanımı dışında gündelik yaşamın da estetik bir parçası haline geldiğinin göstergesidir.

Temsili ve sembolik anlatılar bağlamında ise halılar, çoğu zaman sahnenin arka planında yer alan pasif bir unsurdan öte, temsil edilen kişi ya da grubun sınıfsal konumunu vurgulayan anlam yüklü öğeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Giovanni Bellini'nin "*Portrait of The Loredan Family (Loredan Ailesinin Portresi)*" gibi grup portrelerinde halılar, yalnızca dekoratif bir zemin detayı değil, ailenin birlik ve beraberliğini, soyluluk iddiasını ve otoritesini perçinleyen görsel bir simgeye dönüşmektedir. Benzer şekilde, Sandro Botticelli'nin "*Federico Montefeltro with Humanist Writer Cristoforo Landino (Federico Montefeltro, Hümanist Yazar Cristoforo Landino ile Birlikte)*" adlı eserinde tasvir ettiği halı, figürler arasındaki kültürel

etkileşimi ve temsil ettikleri düşünce birliğini tamamlayan ortak bir zemin olarak işlev görmektedir.

Mitolojik ve tarihsel anlatılar ise daha sınırlı sayıda olmakla birlikte dikkat çekici örnekler sunmaktadır. Vittore Carpaccio'nun "*L'ambassade Qu'hippolyte, La Reine Des Amazones Envoie A Thesee, Roi D'athenes (Amazon Kraliçesi Hippolyte'nin Atina Kralı Theseus'a Gönderdiği Elçilik)*" adlı eserinde ele aldığı tarzda konular, halıların sahneye tarihsel derinlik kazandırmak üzere bilinçli biçimde yerleştirildiğini göstermektedir. Bu tür sahnelerde halılar, tarihi olayın görsel gücünü artırmak, anlatımı dramatize etmek ya da Doğu kökenli bir etki sağlamak üzere kullanılmıştır.

Tüm bu çeşitliliğe rağmen, tıpkı Turquerie öncesi dönemde olduğu gibi bu dönemde de dini temaların sayıca baskın olduğu, özellikle Madonna ve çocuk kompozisyonlarında halıların figürlerin altında yer alarak kutsallık simgesine dönüştüğü görülmektedir. Halıların dokuma bölgelerinin Anadolu, Mısır (Fustat), İran ve Orta Asya gibi farklı coğrafyaları kapsamı, dönemin sanatçılarının hem estetik beğeni hem de sembolik anlamlar açısından Doğu halılarına atfettikleri değeri açıkça ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmalar, eser analizleri ve literatür taramaları sonucunda Avrupa'da tasvir edilen Türk halıları, Selçuklu Halıları grubunun muhtevisiyatını oluşturan, Geometrik Kompozisyonlu Halılar ve Hayvan Figürlü Halılar, Erken Devir Osmanlı Halıları grubunun muhtevisiyatını oluşturan Geometrik Kompozisyonlu Halılar, I. Tip Holbein Halıları, II. Tip Holbein/Lotto Halıları, III. Tip Holbein Halıları, IV. Tip Holbein Halıları ve Bazı Avrupalı Ressamların İsimleriyle Anılan Erken Dönem Osmanlı Halıları, Klasik Devir Osmanlı Halıları grubunun muhtevisiyatını oluşturan Madalyonlu Uşak Halıları, Yıldızlı Uşak Halıları, Madalyonlu ve Yıldızlı Halılardan Gelişen Halılar, Bellini Halıları, Beyaz Zeminli Uşak Halıları, Transilvanya Halıları ve Smyrna (İzmir) Halıları olmak üzere 15 başlık altında sınıflandırılmıştır. Eserlerde tasvir edilen Türk halıları genellikle sahnenin merkezinde ve ana figüre en yakın mesafede yer almış, konum olarak ise figürlerin ayakları altında, masa üzerine serili halde ve camdan aşağı sarkık pozisyonlarda tasvir edilmişlerdir.

Turquerie Öncesi Dönem ile Turquerie Dönemi kapsamında incelenen 149 Türk halısı tasvirli eserde, sanatçıların Türk halılarını kendi üslupları harmanladıkları, motifleri stilize ettikleri, renk ve desenlerde çeşitli değişikliklere gittikleri tespit edilmiştir. Sanatçılar uyguladıkları bu müdahaleleri, çoğu zaman halının özgün biçimini birebir yansıtmak yerine, halıların karakteristik özelliklerini koruyarak sahnenin bütününe uyarlayarak gerçekleştirmişlerdir. Bu nedenle, sanatçılar tarafından eklenen özgün yorumlara rağmen halıların coğrafya bazında kökenleri ve tipleri büyük ölçüde ayırt edilebilir nitelikte kalmıştır. Eserlerde

tasvir edilen halılar motif, renk, oran ve biçimsel açılardan farklılıklar gösterebilir de ait oldukları geleneksel örneklerin temel özelliklerini muhafaza etmeye devam ettikleri gözlemlenmiştir.

Her iki dönemde de tasvir edilen halılar arasında yer alan bazı halılar fiziksel olarak günümüze ulaşamadıkları için “Orijinal Örneği Bulunmamaktadır.” ifadesi ile belirtilmiştir. Bu halıların, yalnızca Avrupa resmindeki tasvirleri aracılığıyla tanınmaları mevzu bahis olduğundan, söz konusu eserler, zamanın azizliğine uğrayarak yok olan Türk halılarının belgelenmesi ve tarihsel izlerinin sürülmesi açısından hayati bir rol üstlenmişlerdir.

SONUÇ

Yapılan araştırmalar, eser analizleri ve literatür taramaları sonucunda Avrupa’da en fazla Türk halısı tasvirinin yapıldığı dönem Turquerie hareketi dönemi olsa da Turquerie’nin ortaya çıkışından yüz yıl öncesinde dahi Türk halılarının Avrupalı ressamların eserlerinde tasvir edildikleri gözlemlenmiştir. Bu halıların XIV. Yüzyılda dahi Avrupa’da tasvir edilmiş olmaları, Türk halı sanatının Turquerie’den çok daha öncesinde Avrupa’da ilgi gördüğünün bir kanıtıdır.

Avrupa resim sanatında Turquerie etkisiyle tasvir edilen Türk halıları kapsamında çalışmaya dahil edilen 149 eser, Turquerie Öncesi Dönem ve Turquerie Dönemi olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir. Konstantinopolis’in 1453 yılında fethedilmesi Turquerie hareketinin başlangıcı olarak kabul edilmekte, dolayısıyla 1453 yılından önceki Türk halısı tasvirleri Turquerie Öncesi Dönem, 1453 yılı sonrasındaki Türk halısı tasvirleri ise Turquerie Dönemi olarak değerlendirilmektedir.

Avrupa resim sanatında Turquerie Öncesi Dönem olarak atfedilen dönemde Avrupa resminde yer alan Türk halısı tasvirli eser sayısı, Turquerie dönemine nazaran oldukça sınırlı kalmıştır. Bahsi geçen dönem bazında yapılan incelemeler sonucunda 29 Türk halısı tasvirli eser tespit edilmiş olup, tespit edilen eserlerin XIV. ve XV. Yüzyıllar arasına tarihlendirildikleri tespit edilmiştir. Eser sayısının bu dönemde düşük olmasının en temel nedeni, Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa arasındaki kültürel etkileşimin bahsi geçen dönemde henüz sınırlı olması ile ilişkilendirilmektedir. Turquerie’nin ortaya çıkışından çok daha önce Avrupa’ya taşınan Anadolu halıları daha çok kilise fresklerinde ve dini temalı resimlerde tasvir edilmişlerdir. Turquerie hareketi ile birlikte Anadolu halılarının diğer etki alanlarında da olduğu gibi bir modaya dönüştüğü gözlemlenmiş, Avrupa burjuvazisinin, aristokratların ve kraliyet ailelerinin ısmarlama usulü yaptırdıkları portrelerinde yoğun olarak görülmeye başlamıştır.

Turquerie Dönemi olarak atfedilen dönemde ise 120 Türk halısı tasvirli eser tespit edilmiş olup, tespit edilen eserler XV. ve XVIII. yıllar arasına tarihlendirilmektedir. XV. ve XVI Yüzyıl, Turquerie Dönemi kapsamında en yoğun eserin verildiği tarih aralığı olmuştur. Bu dönemde Türk halılarının Avrupa resim sanatındaki temsilleri önemli bir artış göstermiş, Türk halılarının tasvir edildiği eser sayısı 120’ye çıkmıştır. Bu artış, Osmanlı İmparatorluğu’nun Batı’da daha fazla kültürel etkiye sahip olmaya başlaması ve Turquerie akımının popülerleşmesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu dönemde Türk halıları, yalnızca dini çalışmalarda değil, portre, iç mekân ve gündelik yaşam, mitolojik ve tarihi temalı eserlerde de sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

Turquerie dönemine tarihlendirilen 120 eserde yer alan Türk halısı tasvirleri, sadece görsel bir nesne olarak değil, aynı zamanda kültürel etkileşimin ve temsiliyetin de bir nişanesi olarak değerlendirilmelidir. Eserlerin coğrafi, kronolojik ve teknik çeşitliliği, bu halıların Avrupa'nın farklı sanat çevrelerinde, farklı anlatılar içinde nasıl konumlandırıldığını ve ne tür anlamlar yüklendiğini bariz biçimde ortaya koymaktadır. Halıların temsil ettikleri dönemsel prensipler, özellikle Erken Osmanlı ve Klasik Osmanlı dokuma geleneğinin Avrupa kültürü içerisindeki yerini sağlamlaştırırken, Anadolu Selçuklu'ya dayanan örnekler ise bu ilginin çok daha eskilere dayandığını göstermektedir. Farklı ekollerde, farklı tekniklerle üretilen ve farklı temalarda karşımıza çıkan bu halılar, Avrupa resminde yalnızca Doğu'ya dair bir merak ya da egzotizm bir göstergesi değil, aynı zamanda güç, statü, inanç ve otorite gibi kavramların da taşıyıcısı haline gelmiştir. Bu bağlamda, Turquerie dönemine ait Türk halısı tasvirli eserlerin incelenmesi, Avrupa'nın Doğu ile kurduğu sanatsal ve kültürel etkileşimin izlerini sürmek açısından son derece değerli veriler sunmaktadır.

Turquerie öncesi döneme ait incelenen 29 eserin 25'inde, Turquerie dönemine ait 120 eserin ise 63'ünde İtalyan ekolünün belirgin şekilde ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, yalnızca sayısal üstünlükle sınırlı kalmayıp, Avrupa resim sanatında Türk halısı tasvirli eserlerde İtalyan ekolünün hem nicelik hem de etki bakımından diğer ekollerin önünde olduğunu da açıkça ortaya koymaktadır.

Her iki dönemde de Avrupa tablolarında tasvir edilen Türk halılarının yerleşim düzeni ve kompozisyon içindeki konumları incelendiğinde, bu dokumaların yalnızca estetik değil, aynı zamanda sembolik birer anlam ifade ettikleri de görülmektedir. Halıların dini temalı eserlerde taht altlarında veya ibadet sahnelerinin merkezlerinde konumlandırılmaları, yine portre, iç mekân, gündelik yaşam, mitolojik ve tarihi temalı eserlerde ön planda yer almaları onların figüratif hiyerarşide yüceltilen kişi ve mekanlarla ilişkilendirilerek bir statü ve kudret simgesi hâline getirildiklerini göstermektedir. Ayrıca Anadolu, Fustat, İran ve Orta Asya kökenli halıların birlikte temsil edilmeleri, bu halıların Avrupa'da dönemin kültürel beğenisini şekillendiren nesneler olarak itibar kazandıklarını ve Avrupa'nın Doğu halıcılığına gösterdiği yoğun ilgiyi de açıkça ortaya koymaktadır. Bu çeşitlilik, Avrupa sanatının Doğu ile kurduğu sanatsal ve diplomatik etkileşimi görünür kılarken, halıların, Batı ikonografisinde yalnızca dekoratif bir unsur değil, aynı zamanda ikonolojik anlamlarla yüklü, sosyo-kültürel ve simgesel birer öge olarak da değerlendirilmelerinin öncüllerinden olmuştur. Bu bağlamda, Avrupa sanatında Türk halılarının temsili, hem kültürler arası etkileşimin izlerini taşımakta hem de Doğu'nun Batı gözündeki temsiline dair güçlü veriler sunmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen eserlerde Türk halılarının genel bağlamda orijinal renklerine sadık kalınarak tasvir edildikleri gözlemlenmiştir. Tasvirlerde çoğu zaman sanatçıların desen ve motiflerde farklılıklar yaptıkları tespit edilmiş, bu durum sanatçıların kendi hayal güçlerine, üsluplarındaki farklılıklara ve dönemin sanat anlayışı ile ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte Avrupa resim sanatında tasvir edilen Türk halılarına bakıldığında hangi tür ve desen grubunda tasvir edildikleri kolayca anlaşılmaktadır.

Araştırmacılar tarafından dünya genelinde ve Türkiye’de ele geçirilen Türk halıları, Avrupa resim sanatındaki tasvirlerin yapım yılları baz alınarak tarihlendirilmiştir. Bu durum Avrupa resim sanatındaki Türk halısı tasvirlerinin, halı orijinallerinin tarihlendirilmesi hususunda ne denli önemli bir konumda bulunduğu kanıtlarını ortaya koymaktadır.

Türk kültürü ve sanatının özgün sanat eserlerinden biri olan halının, yüzyıllar boyunca Avrupa resminde yer bulması ve tüm Avrupa’yı kasıp kavuran Turquerie hareketi ile Avrupa coğrafyasında statü belirten bir nesne olarak kullanılması, Türk halı sanatının ne denli eşsiz ve harikulade bir yapıt olduğunun da göstergesi olmuştur.

KAYNAKÇA

- Ağıldere, S. (2010). “XVIII. Yüzyıl Avrupa’sında Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretiminin Önemi: Osmanlı İmparatorluğu’nda İstanbul Fransız Dil Öğlanları Okulu (1669-1873)”. *Turkish Studies*, 5(3): 693-704.
- Akpınar, C. (1997). “Antalya Döşemealtı Halıları”. *Antik & Dekor*, (41): 142-148.
- Akpınarlı, H. F. ve Özdemir, H. A. (2016). “Konya-Lâdik Halılarındaki Motiflerin İncelenmesi”. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 5(23): 955-982.
- Aksoy, E. (2020). “Avrupalı Ressamların Tablolarında Resmedilen Transilvanya Halıları Olarak Adlandırılan Batı Anadolu Halıları”. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (26): 211-235.
- Aksoy, E. (2021). Pars (Leopar) Postunun Mitolojik Olarak İncelenmesi ve Anadolu Dokumalarında Kullanımı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (27), 35-62.
- Altar, C. M. (1981). *On Beşinci Yüzyıldan Bu Yana Türk ve Batı Kültürlerinin Karşılıklı Etkileme Güçleri Üstünde Bir İnceleme*. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- And, M. (1985). “17. Yüzyıl Çarşı Ressamları”. *Tarih ve Toplum*, (16): 40-45.
- And, M. (1993). “Türk Çarşı Ressamlarının Gözünden Çalgıcı Cariyeler”. *Kültür ve Sanat*, (7): 4-7.
- And, M. (1999). *Bale ve Opera Sahnelerinde Kanuni Süleyman İmgesi*. Dost Kitabevi, Ankara.
- Anmaç, E. (1999). “Batı Anadolu Halıcılığı İçinde Kula Halıcılığının Yeri ve Çolakzade Halı Şirketi”. *XIII. Türk Tarih Kongresi Bildiri Kitabı*. 04-08 Ekim 1999, Ankara, 1267-1280.
- Anmaç, E. (1999). “Kula Halılarının Kompozisyon Özellikleri ve Kula Halılarında Kullanılan Motifler.” *Erdem*, 10(28): 15-22.
- Armağan, V. (1947). “Demirci Halıcılığı”, *Gediz Dergisi*, 9(97-98): 2-3.
- Arslan, A. S. (2014). “Erken Dönem Osmanlı Sanatında Latin Etkileri”. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 6(2): 131-155.
- Arslan, S. (1996). *Feshane Halıları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, S. (2018). “Kumkapı Halılarında Desen ve Teknik Özellikler”. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 7(46): 695-700.
- Aslanapa, O ve Fazlıoğlu, A. (2007). *Düğümün Son Halkası: Osmanlı Saray Halıları*. TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını. İstanbul.
- Aslanapa, O. (1953). “Türk Halılarında Hayvan Postu Motifleri”. *Fuat Köprülü Armağanı*, 31-36.

- Aslanapa, O. (1984). "Konya Selçuklu Halılarının Menşei ve Gelişmesi". *Türk Edebiyatı*, (132): 15.
- Aslanapa, O. (1997). "Türk Halı Sanatında Yeni Keşifler". *Arış Dergisi*, (2): 10-17.
- Aslanapa, O. (1997). "Türk Halı Sanatının Tarihi Gelişmesi". *Arış Dergisi*, (3): 18-27.
- Aslanapa, O. (2005). *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*. İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Atalay, B. (1967). *Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Avcıoğlu, D. (hızl. Doğan Yurdakul). (2013). *Osmanlı'nın Düzeni, Türklerin Tarihi*. Cilt: 6. Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul.
- Avcıoğlu, N. (2014). *Turquerie ve Temsil Politikası 1728-1876*. (Çev. R. Akman), Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Aygar, B. ve Etikan, S. (2014). "Kula Halıları ve Günümüzdeki Durumu". *Art-e Sanat Dergisi*, 7(14): 389-410.
- Balcı, F. (2019). "Cezveden Kültüre 40 Yıl: Türk Kahvesi ve Geleneği". *The Journal of Academic Social Science*, 87(87): 315-328.
- Balpınar, B. ve Hirsich, U. (1989), *Vakıflar Genel Müdürlüğü Halı Müzesi Kataloğu*. Wesel Uta Hülsey Yayınevi, Almanya.
- Başkan, S. (2000). *Sanat ve Tarih*. Çardaş Yayıncılık, Ankara.
- Batari, F. (1985). "Osmanlı Halılarındaki Kuş Deseninin Kaynağı ve Gelişimi The Origin and Evolution of the "Bird" Pattern in Ottoman Turkish Carpets". *Sanat Dünyamız*, 2(32): 2-8.
- Batari, F. (1986). "White Ground Anatolian Carpets in the Budapest Museum of Applied Arts". *Oriental Carpet Textile Studies II Carpets of the Mediterranean Countries 1400-1600*. 195-203.
- Bayraktaroğlu, S. (1988). "Milas Halılarından Değişik Örnekler". *Kültür ve Sanat*, 1(1): 56-59.
- Bayraktaroğlu, S. (1997). "Türk Halılarında Batı Literatürü Konusu". *Arış Dergisi*, (1): 86-93.
- Bayraktaroğlu, S. (2006). "Halı Sanatı" *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, II, 553-563.
- Bayraktaroğlu, S. (2009). "Hayvan Figürlü Anadolu Halıları". *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, (7): 39-50.
- Bayraktaroğlu, S. ve Özçelik, S. (2007). *Halı Müzesi ile Kilim ve Düz Dokuma Yayımlar Müzesi Kataloğu*. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Bevilacqua, A. ve Pfeifer, H. (2013). "Turquerie: Culture In Motion, 1650–1750". *Past & Present*, 221(1): 75-118.

- Bey, R. (1930). "Halıcılığımız". *1930 Sanayi Kongresi Raporlar Zabıtlar, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Umum Merkezi, Cumhuriyet Matbaası, Ankara*, 98-122.
- Bilgicioğlu, B. (2006). "16. ve 18. Yüzyıllar Arasında Avrupa ve Osmanlı Münasebetleri Neticesinde Osmanlı ve Kültür Sanatının Avrupa Toplumu Üzerinde Gösterdiği Etkileşimlerden Bazı Örnekler". *Sanat Tarihi Yıllığı*, (19): 91-132.
- Bilgin, F. Ü. (1983). "Eski Gördes Seccadeleri". *Manisa Turizm Derneği*, (4): 66-79.
- Bilgin, Ü. (1977). "Saf Seccadeler". *Kültür ve Sanat*, 3(6): 46-57.
- Bode, W. ve Kühnel, E. (1958). *Antique Rugs from the Near East*. Klinkhardt & Biermann Verlag, Berlin.
- Boz, L. (2013). *Transilvanya Bölgesi, Lutherci Mediaş Azize Margaret Kilisesindeki Anadolu Halıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bozkurt, N. (1997). "Halı", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul, (15): 251.
- Bozkurt, N. (2009). "Seccade", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, İstanbul, (36): 269-271.
- Buluş, A. (2000). *Osmanlı Tekstil Sanayi Hereke Fabrikası*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çaba, D. (2018). "Sizin Evde Sezak Halısı Var mı?". *İzmir Life*, (201): 68-72.
- Çelik, A. (2010). "Anadolu, İran ve Kafkasya Halı Etkileşimi". *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (5): 15-27.
- Çokay, M. Ö. (2015). "XX. yüzyılda Kumkapı Halıları". M. Unustası (Ed.), *Arkas Koleksiyonunda Osmanlı Halı Sanatı 1834-1930*. Mas Matbaacılık, İzmir, 89-90.
- Çokay, M. Ö. (2000). "Kumkapı Halıları ve Ustaları". *Antik Dekor Dergisi*, (58): 151-154.
- Demieville, P. (1973). "Quelques Traits de Moeurs Barbares dans une Chantefable Chinoise des T'ang". *Choix d'études Sinologiques (1921-1970)*. E.J. Brill, Leiden, 307-321.
- Deniz, B. (1984). "Kırşehir Halıları". *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi*, 3(3): 25-81.
- Deniz, B. (1985). "Kula Halıları". *Bilim Birlik Başarı*, (43): 13-19.
- Deniz, B. (1986). "Gördes Halıları". *Bilim Birlik Başarı*, (45): 13-19.
- Deniz, B. (1986). "Kırşehir Halıları". *Bilim Birlik Başarı*, 12(47): 18-24.
- Deniz, B. (1986). "Lâdik Halıları". *Bilim Birlik Başarı*, 12(46): 13-18.
- Deniz, B. (1987). "Milas Halıları". *Bilim Birlik Başarı*, (49): 13-20.
- Deniz, B. (1987). "Mucur Halıları". *Bilim Birlik Başarı*, (48): 20-24.

- Deniz, B. (1999). "Osmanlı Dönemi Halıları". *Osmanlı*. Yeni Türkiye Yayınevi, Ankara, 11, 381-394.
- Deniz, B. (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Desmet-Gregoire, H. (1991). *Büyülü Divan: XVIII. Yüzyıl Fransa'sında Türkler ve Türk Dünyası*. (Çev. M.A. Kılıçbay), Eren Yayınları, İstanbul.
- Dirik, K. (1938). *Eski ve Yeni Türk Halıcılığı ve Cihan Halı Tipleri Panoraması*. Alaeddin Kırıl Basımevi, İstanbul.
- Dölen, E. (1992). "Tekstil Tarihi: Dünyada ve Türkiye'de Tekstil Teknolojisinin ve Sanayinin Tarihsel Gelişimi". *Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Yayınları*, İstanbul, 161-163.
- Durgun, B. (2012). *Erken Cumhuriyet Dönemi İzmir Ekonomisi 1923-1938*. İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir.
- Dursun, D. (1991). "IV. İslam Araştırmaları". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. TDV İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 4: 179-182.
- Durul, Y. (1984). "Beylerbeyi Sarayı Halı, Kumaş ve Buna Paralel Duvar Panoları Üzerinde Araştırma". *Milli Saraylar Sempozyum Bildiri Özetleri*. Kasım 1984, İstanbul, 164-166.
- Wind, E. (1969). *Giorgione's Tempesta, With Comments On Giorgione's Poetic Allegories*. Oxford.
- Ellis, C. G. (1969). "The Ottoman Prayer Rugs". *Textile Museum Journal*, 2(4): 5-22.
- Erdmann, K. (1929). "Orientalische Tierteppeiche Auf Bildern Des XIV. und XV. Jahrhunderts: Eine Studie zu den Anfängen des Orientalischen Knüpftteppichs". *Jahrbuch der Preussischen Kunstsammlungen*, (50): 261-298.
- Erdmann, K. (1938). "Kairener Teppiche: Teil I: Europäische und islamische Quellen des 15.-18. Jahrhunderts". *Ars Islamica*, (7): 179-206.
- Erdmann, K. (1955). "Zu Einem Anatolischen Teppichfragment Aus Fostat". *İstanbulur Mitteilungen*, (6): 42-52.
- Erdmann, K. (1957). *Der Türkische Teppich Des 15. Jahrhunderts (15. Asır Türk Halısı)*. (Çev. H. Taner), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları 715 Maarif Basımevi, İstanbul.
- Erdmann, K. (1961). "Neuere Untersuchungen zur Frage der Kairener Teppiche". *Ars Orientalis*. (4): 65-105.
- Erdmann, K. (1962). *Europa und der Orientteppich*. Mainz.
- Erdmann, K. (1963). "Weniger Bekannte Uschak-Muster". *Kunst Des Orients*, (4): 79-97.

- Erdmann, K. (1965). "Spanische Kopien Osmanischer Teppiche" *Pantheon*, (23): 351-358.
- Erdmann, K. (1965). *Der Anatolische Knüpfteppiche*. Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
- Erdmann, K. (1966). *Siebenhundert Jahre Orientteppich*. Bussesche Verlagshandlung, Herford.
- Ergin, N. (ed.). (2011). *Bathing Culture Of Anatolian Civilizations: Architecture, History, And Imagination*. Ancient Near Eastern Studies. Peeters.
- Erol, M. (2019). *İstanbul Vakıflar Halı Müzesindeki Doğu Anadolu Halılarının İncelenerek Tekstil Yüzey Tasarımlarında Kullanılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Esin, E. (1978). *İslamiyet'ten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslam'a Giriş*. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.
- Etikan, S., Ölmez, F. N. ve Kılıçarslan, H. (2022). "Mucur Yöresi Çeyiz Geleneğinde Yer Alan Dokumalar". *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat Mimarlık Dergisi*, 5(3): 80-96.
- Eyice, S. (1997). "Hamam". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul, (15): 402-430.
- Fazlıoğlu, A. (2024). *Milli Saraylar Koleksiyonlarında Hereke Halıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Feher, G. (1986). "Macaristan Milli Müzesindeki Türk Sanat Eserleri". (Çev. Y. Yücel). *Belleten*, 50(197): 557-590.
- Feher, G. (1992). "16. Yüzyıla Ait Deri Kaftan". *Kültür ve Sanat Dergisi*, (13): 56-58.
- Feher, G. (1996). "Ottoman Remains And Treasures İn Hungary, Macaristan'daki Osmanlı Kalıntıları". (Çev. Ş. Ercebeci). *Erdem*, 9(26): 679-692.
- Fonton, C. ve Behar, C. (1987). *18. Yüzyılda Türk Müziği: Şark Musikisi; (Avrupa Musikisiyle Karşılaştırmalı Bir Deneme)*. Pan Yayıncılık, İstanbul.
- Franses, M. (1993). "The Historical Carpets From Anatolia". *Orient Stars A Carpet Collection*, 263-269.
- Franses, M. (2013). "An Early Anatolian Animal Carpet and Related Examples". S. S. Blair ve J. Bloom (Ed.). *God Is Beautiful and Loves Beauty: The Object in Islamic Art and Culture*. 253-72.
- Franses, M. (2021). "Ten Masterpieces from "The Orient Stars Collection". *The George Washington University Textile Museum*. Washington DC.
- Freedberg, S. J. (1993). *Painting in Italy, 1500-1600*. Yale University Press Pelican History of Art Series.

- Glück, H. (1968). “16-18. Yüzyıllarda Saray Sanatı ve Sanatçılarıyla Osmanlıların Avrupa Sanatları Bakımından Önemi”. (Çev. C. Köprülü). *Belleten*, 32(127): 355-380.
- Godfrey, F. M. (1965). *Early Italian Painting 1250-1500*. London.
- Gökalp, Z. (1968). *Türkçülüğün Esasları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Gökmen, E. (2014). *Osmanlı Dönemi Gördes Halıcılığı*. Celal Bayar Üniversitesi Yayınları, Manisa.
- Görgünay, N. (1975). *Doğu Yöresi Halıları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Görgünay, N. (1977). “Halıcılığın Kökeni ve Türk Halıcılığının Tarihçesi”. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(1): 159-175.
- Halıcı, F. (1985). “Lâdik Seccadeleri”. *Antika*, 2: 6-11.
- Ionescu, S. (2007). *Antique Ottoman Rugs in Transylvania*, Roma.
- Işıksaçan, G. (1964). *Batı Anadolu’nun Başlıca Halı Merkezlerinde İmal Edilen Halıların Desen ve Kaliteleri Üzerine Araştırmalar*. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, İzmir.
- İleri, B. (2010). *Ankara Vakıf Eserleri Müzesi’nde Bulunan Uşak Halılarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- İlker, S. S., Tuncay, H. ve Aker, H. (1999). *Bir Zamanlar Gördes*. Manisa.
- İnalcık, H. (2000), “Mirasın Anlamı: Osmanlı Örneği”, *İmparatorluk Mirası Balkanlar’da ve Ortadoğu’da Osmanlı Damgası*. L. Carl Brown (drl.). (Çev. G. Çağalı Güven). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kampman, A. A. (1959). “XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu’nda Hollandalılar”. *Belleten*, 23(91): 513-524.
- Karaçay, Ç. (2011). *Ankara Etnografya Müzesi’ndeki Kırşehir Halıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karaçay, Ç. (2015). “Kırşehir Manzeralı Halılar Üzerine Bir İnceleme”. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2): 141-155.
- Karaçay, Ç. (2018). “Lâdik Seccade Halılarında Mihrap Özelliklerinin İncelenmesi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (55): 106-118.
- Karaçay, Ç. (2019). “20. Yüzyıla Ait Bir Grup Gördes Halısının Motif Özelliklerine Dair Değerlendirmeler”. *Ariş Dergisi*, (14): 52-64.
- Karahan, K. (1990). *Kayseri’de Halıcılık ve Bölge Halıcılığının Pazarlama Problemlerinin Çözümüne İlişkin Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

- Karaman, Ş. (2018). *Kumkapı Halıları: 19-21. Yüzyıllar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karavar, G. ve Aktürk, D. F. (2023). “Halı Sanatı Tarihinde Bir Döneme Işık Tutan Halılar: “Tibet Grubu Anadolu Halıları”. *ASOS Journal*, (144): 181-195.
- Kardeşlik, S. (2010). “İstanbul Vakıflar Halı Müzesinde Konservasyon Çalışmaları ve Yeni Keşfedilen Selçuklu Halıları”. *Restorasyon Yıllığı Dergisi*, 1: 113-122.
- Karpuz, E. (2012). “Lâdik (Konya) Halıcılığının Günümüzdeki Durumu”. *Arış Dergisi*, (7): 42-73.
- Kaya, M. K., Yılmaz, Y., Boynak, S. ve Gezgör, V. (1999). *Milli Saraylar Koleksiyonu’ndan Hereke Dokumaları ve Halıları*. T.B.M.M Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul.
- Kayıpmaz, F. K., Kayıpmaz, N. ve Genç, M. (2001). “Tarihten Günümüze Bergama Halıları”. *Bergama Belleten*, (10): 36-151.
- Kayıpmaz, N. (2005). Tarihten Günümüze Kırşehir ve Mucur Halıları. *Halı Dergisi, Marka Yayınları*, 2(8).
- Keskin, İ. (1992). *Hereke İpek Halıcılığının Tarihi Gelişimi ve Günümüzdeki Durumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. DEÜ GSF Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Halı Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı, İzmir.
- Kodaman, B. (1975). “XVIII. Yüzyıla Kadar Türkler ve Batı”. *Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 7: 1-2.
- Kuzucu, H. (2023). “Racine, Molière, Fuzelier, Voltaire ve Scott’un Eserlerinde: Turquerie”. *Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(2): 20-31.
- Küçükerman, Ö. (1987). *Anadolu'nun Geleneksel Halı ve Dokuma Sanatı İçinde Hereke Fabrikası: Saray'dan Hereke'ye Giden Yol*. Sümerbank Genel Müdürlüğü, İstanbul.
- Küçükerman, Ö. (1988). *Türk Giyim Sanayi Tarihindeki Ünlü Fabrika ‘Feshane’ Defterdar Fabrikası*. Sümerbank, İstanbul.
- Küçükerman, Ö. (1990). *Batı Anadolu Türk Halıcılık Geleneği İçinde İzmir Limanı ve Isparta Halı Fabrikası*. Sümerbank, İstanbul.
- Küçükerman, Ö. (1995). “Dünün Tarihi Kumaş Fabrikası: Feshane”. *Skylife Dergisi*, 44-50.
- Kühnel, E. ve Bellinger, L. (1957). *Cairene Rugs and Others Technically Related, 15th Century-17th Century*. Washington DC.
- Lamm, C. J. (1937). *The Marby Rug and Some Fragments of Carpets Found In Egypt*. Stockholm.

- Mackie, L. W. (1976). A Turkish Carpet with Spots and Stripes. *Textile Museum Journal*, 4(3): 5-20.
- Makzume, E. (ed.). (2018). *Frankofon Bir Bakışla Türköri ve Oryantalizm-Un Regard Francophone Turquerie Et Orientalisme: Sergi kataloğu*. Saint Benoit Fransız Lisesi, İstanbul.
- Meyer, E. R. ve Günay, V. (2002). “Avrupa Sahne Sanatlarında Türk İmajı”. *Erdem*, 14(40): 183-192.
- Mirzayev, S. (2021), “Mehter Müziğine Avrupalı Bakışı ve Mehteranın Klasik Batı Müziği Üzerindeki Etkileri”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 7(13): 34-44.
- Nicolay, N. (1568). *Les Quatre Premiers Livres Des Navigations Et Pérégrinations Orientales*.
- Niyazi, M. (2000). *Medeniyetimizin Analizi ve Geleceği*. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Oba, K. (1965). “Sümerbank’ın Kuruluşu ve 32 Yıllık Çalışmaları” *Sümerbank, Halı Semineri Özel Sayısı*, (5): 49-52.
- Oberhummer, R. E. (1892). *Reise in West-Kleinasien*.
- Ölçer, N. (1996). *Turkish Carpets, From the 13th-18th Centuries*. Ahmet Ertuğ Yayınları, İstanbul.
- Ölçer, N. (2004). “Osmanlı Dönemi Halı Sanatı”. *Osmanlı Uygarlığı*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, II, 789-823.
- Ölçer, N. ve Franses, M. (2007). *Tanrı’ya Adanmış Halılar: Transilvanya Kiliselerinde Anadolu Halıları, 1500-1750*. Sakıp Sabancı Müzesi Yayınları, İstanbul.
- Önder, A. (2017). “Kumkapı Halılarının Tarihçesi”. *Arkas Koleksiyonu’nda Kumkapı Halıları, 4.10.2017-20.11.2017 Tarihleri Arasında İstanbul, Türk ve İslâm Eserleri Müzesinde Açık Kalan Sergi Kataloğu*, İzmir, 24-29.
- Öney, G. (1997). “Anadolu-Türk Halısının Serüveni”. *Arış Dergisi*, (1): 50-54.
- Öney, G. ve Erginsoy, Ü. (1992). *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Öngen, A. G. (2011). “Anadolu Selçuklu Dönemine Ait İki Halının Görsel Tasarım Öğeleri Bağlamında İncelenmesi”. *Zeitschrift für die Welt der Türken-Journal of World of Turks*, 3(2): 163-178.
- Özhan, N. (1969). “Bergama’da Eski ve Yeni Halıcılık”. *Türk Etnografya Dergisi*, (62): 125-129.
- Öztürk, B. (2020). “Cumhuriyet Türkiye’si Halıcılığı-I: 1923-1980 Yılları Arası”. *Arış Dergisi*, (17): 44-61.

- Öztürk, B. (2021). “Cumhuriyet Türkiye’si Halıcılığı-II: 1980-2000 Yılları Arası”. *Arış Dergisi*, (18): 122-140.
- Öztürk, İ. ve Aydın, Ö. (1994)., “Türk Halıcılığının Tarihsel Gelişimi ve Gördes Halıları”. *Türkiyemiz*, 24(72): 22-36.
- Pala, Z. (2016). *Konya Etnografya Müzesi ve Mevlâna Müzesi ’nde Bulunan Kırşehir Halıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Pancheri, R. ve Primerano, D. (ed.). (2009). *L'uomo del concilio: il cardinale Giovanni Morone tra Roma e Trento nell'età di Michelangelo*. Temi Editrice, Trento.
- Parla, J. (1986), “16. ve 17. Yüzyıllarda Avrupa Edebiyatı” *Osmanlılarda Ve Avrupa’da Çağdaş Kültürün Oluşumu, 16-18. Yüzyıllar*. Metis Yayınları. İstanbul.
- Pasztor, E. (2007). “16th And 17th Century Written Sources on Ottoman Turkish Rugs in Transylvania and the Kingdom of Hungary”. *Otoman Turkish Carpets*, in the collection of the Budapest Museum of Applied Arts, Budapest Museum of Applied Arts, Budapeşte, 7-21.
- Perdahcı, N. (2011). “XVI-XVIII. Yüzyıl Avrupa Resim Sanatında Uşak Halıları”. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1): 275-291.
- Pirali, S. (1977). “16. Asırdan Sonra Macar Kıyafetinde Türklerin Tesiri”. *Hayat Tarih Mecmuası*. 2: 13-16.
- Pococke, R. (1743). *A description of the East: And Some Other Countries. Asia Minor*. London.
- Rageth, J. (1990). *Anatolian Kilims and Radiocarbon Dating*. Basel.
- Reed, S. (1967). *Oriental Rugs and Carpets*. London.
- Refik, A. A. (1935). *On Altıncı Asırda İstanbul Hayatı (1553-1591)*. Devlet Basımevi, İstanbul.
- Reychman, J. (1964). “XVIII. Yüzyılda Lehistan Uygarlığında Görülen Türk Etkileri”. *Belleten*, 28(112): 757-768.
- Reyhanlı, T. (1983). *İngiliz Gezginlerine Göre XVI. Yüzyılda İstanbul’da Hayat (1582-1599)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Riefstahl, R. M. (1925). “Turkish “Bird” Rugs and Their Design”. *The Art Bulletin*, 7(3): 91-95.
- Riefstahl, R. M. (1931). “Primitive Rugs of the “Konya” Type in the Mosque of Beyshehir”. *The Art Bulletin*, 13(2): 177-220.
- Tongo, G. ve Schick, İ. C. (2019). “Turquerie”. Pera Museum Blog. <https://www.peramuseum.org/blog/turquerie/1560> (erişim tarihi: 30.12.2023)

- Steinbrueck, K. (2006). *Antique Turkish Carpets Become "Transylvanian": Cultural Identity and Carpet Taxonomy in Early Twentieth-century Hungary and Romania*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University of Illinois at Urbana-Champaign, USA.
- Tazecan, H. (1989). *Saf Kilim Seccadeler Üzerine Bir Deneme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tez, Z. (2015). *Avrupa'da Türk İzi: Oryantalizm ve Turquerie*. Hayy Kitap. İstanbul.
- Topal, M., Erdemir, E. ve Kırılı, E. (2012). "Tanzimat Dönemi Sanayileşme Hareketinin Türkiye'de İşletmecilik Anlayışının Oluşumuna Etkileri Hereke Fabrikası ve Nizamnamesi". *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25): 37-64.
- Toros, T. (1998). *Kahvenin Öyküsü*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Turan, Ş. (1968). "Venedik'te Türk Ticaret Merkezi (Fondaco dei Turchi)" *Belleten*, 32(126): 247-284.
- Tutum, S. (1965). "Halı İmalat ve İhracatı Bakımından Yürürlükteki Mevzuatın İncelenmesi", *Sümerbank, Halı Semineri Özel Sayısı*.
- Türkmen, N. (2020). "Anadolu Türk Halılarının Tarihi Gelişimi". A. Soysaldı (Ed.), *Cumhuriyet Dönemi Türk Halıcılığı Kitabı*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1-35.
- Uğurlu, S. S. (2021). "Beyaz Zeminli Uşak Halılarından Bilinmeyen Bir Grup: Akrep Motifli Selendi Halıları". *Electronic Turkish Studies*, 16(4): 1311-1333.
- Uğurlu, S. S. (2021). "Literatürde Olmayan Bir Tabloda Ming Halısı ve Ming Halıları". *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşerî Bilimler Dergisi*, (6): 329-357.
- Walker, D. (1990). "Islamic Art". J. Holt (Ed.), *The Metropolitan Museum of Art Bulletin: Recent Acquisitions: a Selection 1989-1990*. The Metropolitan Museum of Art, New York, 12-15.
- Williams, H. (2015). *18. Yüzyılda Avrupa'da Türk Modası: Turquerie*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Yatman, N. (1944). *Türk Kumaşları*. Maarif Matbaası. Ankara.
- Yavuziğit, Z. P. (2021). *Konya Müzelerinde Bulunan Kırşehir Halıları*. İksad Publishing House, Ankara.
- Yenişehirlioğlu, F. (1984). "Osmanlı Eserlerinin Avrupa'da Dağılım Nedenleri ve Viyana Müzelerinde Osmanlı Eserleri I". *Tarih ve Toplum*, (12): 40-44.
- Yenişehirlioğlu, F. (1985). "Osmanlı Eserlerinin Avrupa'daki Dağılım Nedenleri Ve Viyana Müzelerinde Osmanlı Eserleri II." *Tarih ve Toplum*, (13): 32-35.

- Yetkin, Ş. (1973). “Yeni Bulunan Hayvan Figürlü Halıların Türk Halı Sanatındaki Yeri”. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (5): 291-307.
- Yetkin, Ş. (1977). “Osmanlı Saray Halılarından Yeni Örnekler”. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (7): 143-164.
- Yetkin, Ş. (1991). *Türk Halı Sanatı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Yıldız, N. (1992). “Türk-İngiliz İlişkileri Sürecinde İngiliz Sanat ve Sosyal Yaşamındaki Türk Etkileri”. *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (11): 41-48.
- Yılmaz, G. (2019). “Doğu’dan Batı’ya Bir Öykünme Örneği: ‘Smyrna’ Halıları”. *Akdeniz Sanat*, (13): 425-434.
- Yurdoğlu, Z. (1993). *Gördes Tarihi*. Gördes Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Rümeysa SİYAH KUTKİ
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Altındağ Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi/ANKARA
Lisans Diploması	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, 2019
Yabancı Dil/Diller	İngilizce

